

BXL2050

GEMEENTELIJK PLAN VOOR DUURZAME
ONTWIKKELING VOOR DE STAD BRUSSEL

Voorwoord

Het College van Burgemeester en Schepenen van de Stad Brussel

Beste Brusselaar,

Het is met veel trots dat ik jullie hier het nieuwe Gemeentelijk Duurzaam Ontwikkelingsplan, kortweg GDPO, voorstel. Dit plan tekent de ruimtelijke koers uit voor onze geliefde stad en biedt houvast in de boeiende reis richting een meer duurzame en inclusieve toekomst.

De Stad Brussel is in constante evolutie en staat, net als andere steden, voor uitdagingen die een doordachte en vastberaden aanpak vereisen. Ons vorig Duurzaam Ontwikkelingsplan dateert van 2004 en was dan ook dringend aan vernieuwing toe.

Sinds het begin van deze legislatuur werkten we hard aan de uitbouw van dit plan. Dat deden we niet alleen, ook jullie werden hierbij betrokken. In 2019 namen heel wat Brusselaars deel aan een grootschalige enquête over de toestand van onze stad. Jullie gaven aan welke thema's in de wijken leven en welke ambities prioritair zijn voor de toekomst. Op basis hiervan werden doelstellingen bepaald waaraan concrete acties werden gekoppeld. Via ateliers en workshops konden jullie het actieplan mee concretiseren.

Het resultaat mag er zijn. Het plan is een blauwdruk voor de toekomst met een duidelijke visie die een ruimtelijke vertaling krijgt. Het is geen generisch plan voor het hele grondgebied maar een plan dat de context en de eigenheid van elke Brusselse stadswijk in acht neemt. Het plan is opgebouwd rond 7 heldere ambities die een breed scala

aan onderwerpen beslaan, variërend van de fundamentele verbetering van ons leefmilieu tot het versterken van de relatie tussen de Stad en haar inwoners. Het concept van de 'Stad op tien minuten' wordt in dit plan verankerd, met als doel om essentiële voorzieningen voor het stadsleven binnen tien minuten bereikbaar te maken voor elke Brusselaar. Dit instrument stelt ons in staat om op een objectieve manier aan te tonen waar specifieke behoeften ingevuld moeten worden. Het zal dienen als ondersteuning bij strategische besluitvorming en zal tevens een waardevolle tool zijn voor de burger.

Om ervoor te zorgen dat dit plan de tand des tijds doorstaat, is er ook grondig nagedacht over de monitoring en opvolging van de acties. Dit is met andere woorden geen plan dat in een bureaulade zal verdwijnen. Integendeel, het is een evolutief plan met aandacht voor hoe het relevant en geïmplementeerd kan blijven in de komende jaren.

Samen kunnen we uitdagingen overwinnen en een stad creëren die trots is op haar verleden en hoopvol naar de toekomst kijkt. Laten we aan de slag gaan en Brussel duurzamer, eerlijker en veerkrachtiger maken voor de generaties die na ons komen.

Veel leesplezier,

Anaïs Maes, Schepen voor Stedenbouw en Openbare ruimte, Nederlandstalige Aangelegenheden en Nederlandstalig Onderwijs

Inhoudsopgave

STUDIE UITGEVOERD DOOR

l'AUC - Endeavour - S. Kampelmann - A. Athanassiadis - Office KGDVS voor
het Departement Stadsontwikkeling van de Stad Brussel

CONTACT

urb.planning.ontwikkeling@brucity.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Stad Brussel

© copyright Stad Brussel

I. Inleiding - Een strategische visie op de territoriale ontwikkeling van de Stad Brussel

- Een Stad in wording p.8
- De veerkrachtige stad concretiseren p.10
- 7 ambities, 7 grondgebieden en 7 Nexussen p.12
- Burgers staan centraal in het project p.18
- Het GPDO, een plan in ontwikkeling, onderworpen aan monitoring p.21

II. Strategische ambities en doelstellingen

- Een Stad die ademt p.24
- Een Stad die evolueert p.50
- Een open en solidaire Stad p.74
- Een Stad die beweegt p.88
- Een dynamische en slimme Stad p.114
- Een voorbeeldige en participatieve Stad p.138
- Een Stad van nabijheid p.146

III. Nexus

- Nexus 01 - Vijfhoek, hart van de metropool p.188
- Nexus 02 - Woonkern in de Noordoostelijke wijk p.194
- Nexus 03 - Groene lus in laag Laken en de Noordwijk p.198
- Nexus 04 - Het noorden van Laken opnieuw verbinden met de Mutsaardwijk p.202
- Nexus 05 - Groene long in Neder-over-Heembeek p.208
- Nexus 06 - Hub rond de twee stations in Haren p.214
- Nexus 07 - Herontdekte promenade in het Zuidelijk gebied p.218

IV. Actieplan

I. INLEIDING

**Een strategische visie op de territoriale
ontwikkeling van de Stad Brussel**

Een stad in wording

Aan het begin van het derde millennium woonde de helft van de wereldbevolking in stedelijke gebieden. Tegen 2050 zal waarschijnlijk meer dan 70% van de mensen, bijna 80% van de Europese bevolking en meer dan 97% van de Belgische bevolking in steden leven. Van de kleinste kunstmatige steden tot megapolisniveaus die zijn georganiseerd in onderling verbonden netwerken, steden vormen vandaag een ware bakermat en haard voor de mensheid.

Om aan hun steeds toenemende behoeften te voldoen, zijn steden direct en indirect verantwoordelijk geworden voor een groot deel van de uitstoot van broeikasgassen, het verbruik en de verspilling van hulpbronnen voor wat betreft land, voedsel, water, energie, bouwmaterialen en allerlei producten. De afhankelijkheid van steden met betrekking tot hulpbronnen buiten hun grondgebied creëert ook een extreme kwetsbaarheid voor verstoringen in de productie- en toeleveringsketens die op hun beurt uiterst kwetsbaar zijn voor schokken zoals natuurrampen, conflicten en pandemieën.

In een context van onderlinge afhankelijkheid en mondialisering van de handel maar ook van klimaatverandering en schaarste van heel wat essentiële primaire hulpbronnen roept deze situatie fundamentele vragen op voor de duurzaamheid en veerkracht van steden: moeten we proberen om de energieproductie gedeeltelijk te verplaatsen? Trachten zelfvoorzienend te zijn op het gebied van voedsel voor eigen gebruik op de schaal van stedelijke hinterlanden? Hoe kunnen we het beheer van ons afval als grondstof integreren in korte ketens voor opwaardering? Hoe kunnen we zorgen voor gezonde lucht voor de hele bevolking? Hoe kunnen we zorgen voor de opslag en voorziening van water dat nodig is voor de consumptie van de inwoners maar ook voor het onderhoud van de groene ruimten in perioden van hittegolf en droogte? Hoe kan de bewoonbaarheid van de stad worden behouden bij een toenemende frequentie en intensiteit van de hitte-eiland-effecten die gevolgen hebben voor het comfort en de volksgezondheid? Hoe kunnen we de wijken die in de valleien gelegen zijn beveiligen tegen het verhoogde overstromingsrisico? Hoe kunnen we het gebruik van de openbare ruimte opnieuw in evenwicht brengen en tegelijkertijd de stedelijke mobiliteit verbeteren en koolstofvrij maken? Welke

plaats moet de biodiversiteit in de Stad krijgen en hoe kunnen gebruikskonflikten opgelost worden die ontstaan tussen functies die noodzakelijk zijn voor het stadsleven maar waarvoor maar een beperkte ruimte is? Hoe kunnen ecosysteemdiensten, die verleend kunnen worden door de natuur terug te brengen naar het grondgebied, het best worden opgewaardeerd en benut?

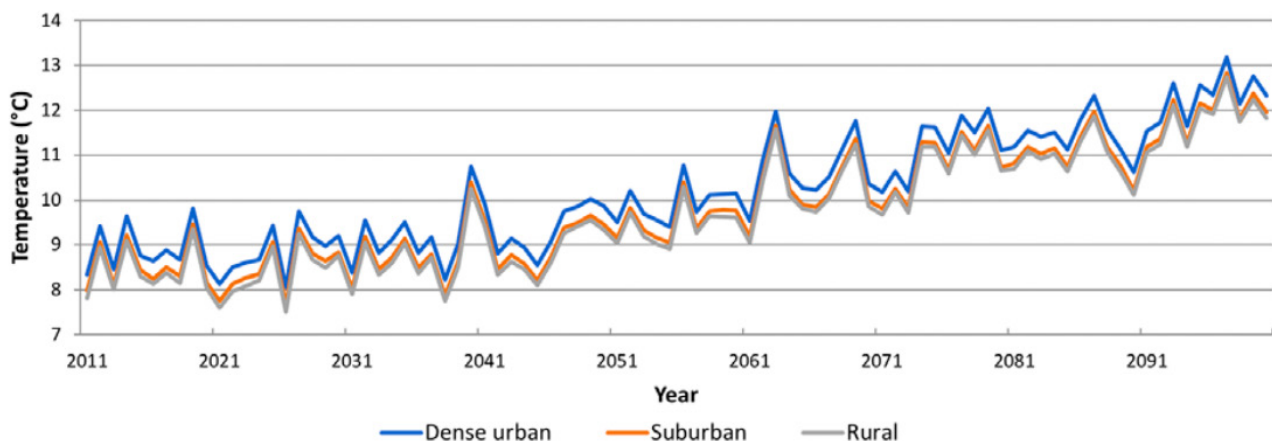
Naast deze vele existentiële klimaat- en milieukwesties staan steden voor heel wat andere belangrijke economische en sociale uitdagingen: Hoe kunnen vrede en sociale cohesie worden gewaarborgd? Hoe kunnen we de sociale dualisering doeltreffend bestrijden en een halt toeroepen aan de uittocht van de middenklasse uit de steden? Hoe kunnen we degelijke en betaalbare huisvesting voor iedereen garanderen en de sociale en functionele mix van wijken ontwikkelen? Hoe kan de energierenovatie van bestaande gebouwen worden versneld zonder al te veel identiteit en erfgoed op te offeren? Hoe kunnen we, in het kader van stijgende energie-, onderhouds- en beheerskosten, alle Brusselaars gelijke toegang bieden tot de openbare voorzieningen en diensten die de kwaliteit van het stadsleven leveren? Hoe kunnen we deelnemen aan het behoud en de creatie van economische activiteiten - waaronder productieve activiteiten - en van duurzame banen voor mensen met uiteenlopende kwalificaties? Hoe kunnen we de digitale kloof die verrassend hardnekkig is en zelfs toeneemt in een tijd waarin alle burgers minstens een smartphone hebben doeltreffend bestrijden? Hoe kan het potentieel van nieuwe technologieën worden ingezet om de efficiëntie van lokale overheidsdiensten te verbeteren? Hoe kunnen wij zorgen voor een betere veelzijdigheid, bundeling en aanpasbaarheid van onze openbare ruimten en voorzieningen aan de ontwikkeling van stedelijke gebieden en praktijken? Enzovoort, enz.

Om te anticiperen en te reageren op deze fundamentele en complexe kwesties heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de laatste jaren een groot aantal strategische en regelgevende, sectorale en transversale planningsinstrumenten aangenomen in het kader waarvan de 19 Brusselse gemeenten hun eigen beleid en actieprogramma's moeten opstellen: het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling,

de Plannen Good Move, Good Soil en Good Living, het Plan Lucht Klimaat Energie, het Gewestelijk Plan voor Circulaire Economie en "shifting economy", het Afvalplan, het Natuurplan, het Plan Cigogne, het Waterbeheerplan, het Plan QUIET.brussel, het Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan, de Strategie Good Food, enz.

Op haar eigen niveau heeft de Stad Brussel de afgelopen tien jaar ook een groot aantal strategische plannen aangenomen (het Klimaat- en Waterplan, de Plannen voor huisvesting, scholen en crèches, Smart City, Data Management, gendergelijkheid, het Schema voor Commerciële Ontwikkeling, het Fietsactieplan, de Strategie voor Stadslandbouw, enz.) zodat de gemeentelijke autoriteit de doelstelling heeft opgenomen in het meerderheidsakkoord 2018-2024 om het in 2004 aangenomen Gemeentelijk Ontwikkelingsplan bij te werken om deze nieuwe politieke ambities, prioriteiten en actiestrategieën te verankeren in hun specifieke territoriale context.

Gemiddelde jaarlijkse temperaturen voor de dichtbevolkte stedelijke, voorstedelijke en landelijke gebieden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Bron: Cugnon et al. 2019.

De veerkrachtige stad concretiseren

De gemeentelijke plannen voor duurzame ontwikkeling (GPDO) zijn als volgt gedefinieerd in artikel 32 van het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO):

"Het gemeentelijk ontwikkelingsplan kadert, met inachtneming van het gewestelijk bestemmingsplan, in de oriëntaties van het gewestelijk ontwikkelingsplan en vormt een globaal instrument voor de planning van de gemeentelijke ontwikkeling in het kader van de duurzame ontwikkeling. Het bepaalt:

1. de algemene en sectorale doelstellingen evenals de ontwikkelingsprioriteiten, met inbegrip van die inzake ruimtelijke ordening, vereist door de economische, sociale, culturele behoeften en die inzake verplaatsingen en milieu;
2. de transversaal en sectoraal in te zetten middelen om de alzo gedefinieerde doelstellingen en prioriteiten te bereiken, met name door de cartografische uitdrukking van sommige van die maatregelen;
3. de vaststelling van de prioritaire interventiegebieden van het gemeente;
4. in voorkomend geval de aan te brengen wijzigingen aan de door de gemeente uitgewerkte normatieve bepalingen, plannen en programma's in functie van de aldus bepaalde doelstellingen en middelen".

Dit GPDO is dus de zetel van de strategische visie van de Stad op het gebied van mobilisatie en ontwikkeling van haar grondgebied en een transversaal actieplan om haar veerkracht te versterken ten aanzien van de grote klimatologische, sociale en economische uitdagingen die haar te wachten staan. De antwoordelementen van dit GPDO zijn even divers als de uitdagingen en problemen waarmee zij wordt geconfronteerd maar zij hebben allemaal de ambitie gemeen om de Stad Brussel en haar OCMW te positioneren als voorbeeldinstellingen, drijvende krachten van verandering, laboratoria van nieuwe praktijken en hefboomen voor de overgang naar een socialere, economischere en ecologischere rechtvaardigheid.

Het GPDO is gestructureerd op basis van 7 grote ambities, onderverdeeld in thema's en subthema's, en belicht verschillende opvallende diagnostische elementen, stelt beginselen en kaarten voor de ontwikkelingsvisie voor en wijst transversale doelstellingen toe aan de horizonnen 2030 en 2050. Voor elk subthema schrijft het GPDO strategische doelstellingen en een nauwkeurig actieplan voor met bijbehorende trekkers en dragers, alsmede resultaatindicatoren die regelmatig zullen worden gecontroleerd. Binnen dit kader zal de Stad Brussel samenwerken met de gewestelijke instanties en buurgemeenten, alsook met actoren op het terrein in de verschillende wijken, om ervoor te zorgen dat de ambities van het GPDO worden verwezenlijkt.

Bovendien worden de doelstellingen en acties in het GPDO geprioriteerd op basis van de termijn waarbinnen ze moeten worden verwezenlijkt (tegen 2030 of 2050) en hun milieueffect volgens de conclusies van het milieueffectenrapport dat bij het plan is gevoegd. Prioritaire acties worden daarom in het actieplan aangeduid met "++" en secundaire acties met "+".

Fontainaspark, Stad Brussel

7 ambities

De 7 structurerende ambities van het GPDO van de Stad Brussel zijn:

- **Een Stad die ademt:**

gewijd aan klimaat- en milieuthema's, aan de wijze waarop de stad haar impact op het milieu wil beperken, zowel op lokale als mondiale schaal, en de aanpassing van haar grondgebied aan de gevolgen van de klimaatverandering wil organiseren, namelijk de stijging van de energiekosten, de toename van de perioden van droogte, de veralgemening van de hitte-eiland-effecten en het beheer van risico's in verband met intense regenval en overstromingsgevaar.
- **Een Stad die evolueert:**

waarbij zowel het open als het bebouwde weefsel een bescherming bieden tegen de effecten van klimaatverandering en een grotere wendbaarheid en aanpassing mogelijk maken aan de snel veranderende stedelijke contexten en praktijken. Een stad die kritisch omgaat met de verharding van de bodem en de verdichting van het grondgebied, in functie van de lokale behoeften en contexten. Een stad waar nagedacht wordt over het te behouden patrimonium en het reconversiepotentieel van het bestaande alsook over de stedelijke morphologie, de typologieën van aanleg en de bouwtechnieken die de voorkeur moeten krijgen bij alle toekomstige ontwikkelingen.
- **Een open en solidaire Stad:**

die volstrekt inclusief is, die zich bewust is van en trots is op haar sociale pluraliteit, die inzet op gelijke toegang tot gemeenschappelijke goederen en hoogwaardige openbare diensten als vectoren van emancipatie en ontplooiing voor iedereen; een stad die zorgt voor optimale opvang-, huisvesting- en levensomstandigheden voor de bevolking in al haar diversiteit op het gebied van sociaal-economisch en cultureel kapitaal, afkomst, leeftijd, handicap, geslacht en gender.
- **Een Stad die beweegt:**

gewijd aan kwesties van individuele en collectieve, actieve en gemotoriseerde mobiliteit, aan de toepassing van beginselen die gedeelde en koolstofarme mobiliteitsvormen bevorderen en waarborgen, en aan het versnellen van de bevrijding van de openbare ruimte die de afgelopen 50 jaar is bedacht en ontworpen op basis van de prioritaire behoeften van de individuele auto.

 Een dynamische en slimme Stad:

die voortbouwt op haar economische troeven en een bewuste overgang maakt naar een gebruiksgelateerde, circulaire, sociale en koolstofarme economie. Een proactieve stad die nieuwe duurzame economische activiteiten verwelkomt die gediversifieerde lokale werkgelegenheid bieden en systematisch het potentieel van nieuwe technologieën mobiliseert om haar efficiëntie en de kwaliteit van de dienstverlening aan burgers en actoren van het grondgebied te verbeteren.

 Een voorbeeldige en participatieve Stad:

die haar rol als nationale en Europese hoofdstad, haar plicht om veranderingen aan te sturen en een voorbeeld te stellen ten volle opneemt. Een stad die vastbesloten is om haar burgers zo goed mogelijk te informeren en de kanalen en wijzen van raadpleging en participatie te vereenvoudigen zodat zij op nuttigere en directere wijze kunnen deelnemen aan het beheer en de ontwikkeling van hun directe leefomgeving en hun woonwijk.

 Een Stad van nabijheid:

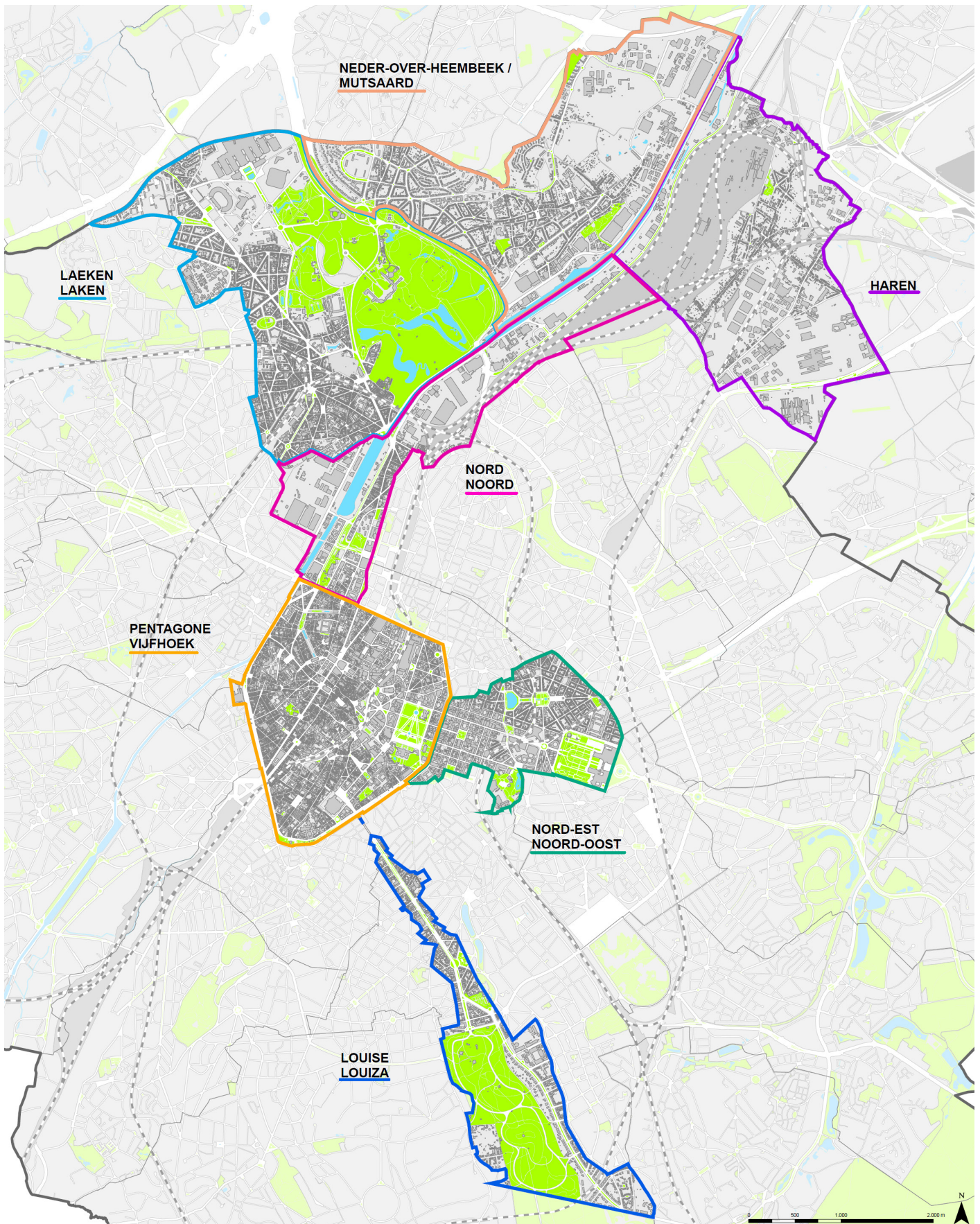
die haar polycentrische ontwikkeling in alle wijken zodanig wil organiseren om een gelijke toegang te waarborgen tot lokale voorzieningen en diensten die beantwoorden aan de essentiële behoeften van de bevolking en die de elementen van levenskwaliteit in de stad vormen.

7 grondgebieden

De territoriale verankering van de strategieën en acties van het GPDO varieert sterk: de voorgestelde interventieschalen gaan van het geïsoleerde gebouw of de straat tot het hele gemeentelijke grondgebied, via de schaal van de bouwblokken, de lokale identiteitskernen of de verschillende logica's van netwerken (groen, blauw, geel, bruin, ...). Het GPDO is echter vooral cartografisch gestructureerd op basis van de 7 grote wijken van de Stad, namelijk: de Vijfhoek, de Noordwijk, de Noordoostelijke wijk, Laken, Neder-Over-Heembeek, Haren en de zuidelijke wijk (Louiza).

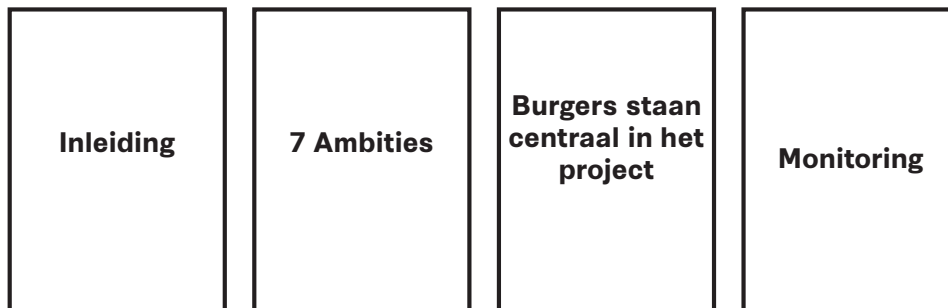
en 7 Nexussen ...

Aangezien de ruimtelijke indeling van projecten en acties centraal staat in de doelstellingen van het GPDO zijn 7 prioritaire interventiezones geïdentificeerd, geprogrammeerd en specifiek in kaart gebracht. Deze 7 "Nexussen" (zoals bedoeld in de betekenis van "complex netwerk", verbinding of knooppunt) zijn geografische gebieden met een hoog strategisch potentieel waarvoor het GPDO pleit voor de concentratie van fysieke projecten en acties in verband met de openbare ruimte en de bebouwde omgeving om te beantwoorden aan de 7 gemengde ambities en een hefboomeffect te hebben op de schaal van een van de 7 gebieden.

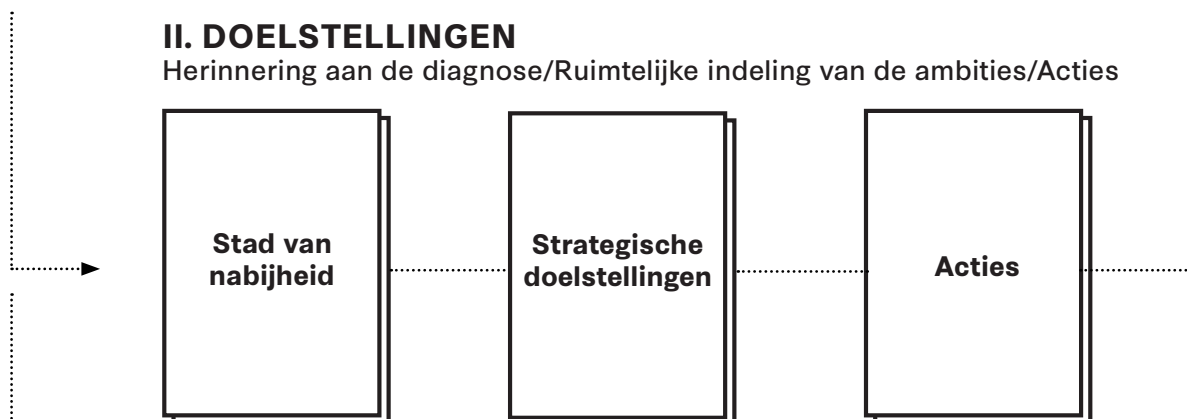
I. Globale visie

Inleiding tot het GPDO en methodologie

II. DOELSTELLINGEN

Herinnering aan de diagnose/Ruimtelijke indeling van de ambities/Acties

III. NEXUS

Focus op elk van de 7 geïdentificeerde Nexussen

Burgers staan centraal in het project

Naast de bepalingen van het BWRO die voorschrijven dat bij de opstelling van gemeentelijke ontwikkelingsplannen een openbaar onderzoek moet worden gehouden, heeft de Stad Brussel getracht een breder draagvlak bij de burgers te verkrijgen door hen te betrekken bij de verschillende fasen van de opstelling van het GPDO. Er werd dan ook een ambitieus participatief proces opgezet om de inhoud en de prioriteiten van het plan te bepalen. Het volledige maatschappelijk middenveld en talrijke institutionele en publieke actoren (gewestelijk, paragewestelijk, gemeentelijk, inter- en paragemeentelijk) werden uitgenodigd om op beslissende momenten, via verschillende innovatieve methoden, deel te nemen aan de prioritering en verfijning van de 7 ambities van het GPDO en een diagnose te stellen van de troeven, de zwakke punten en de uitdagingen van de 7 gebieden van de Stad.

Het participatief proces vond aldus plaats in 3 hoofd fasen: (1) algemene verkenning, (2) gecentraliseerde dialoog (op het niveau van de Stad Brussel), (3) gedecentraliseerde dialoog (op het niveau van de 7 gebieden van de Stad).

Fase 1: Verkenning **Oktober - november 2019**

Al bij de aanvang van het project werd ervoor gekozen een grote groep burgers te betrekken bij de identificatie van de uitdagingen, ambities en doelstellingen die de basis vormen voor de toekomstige ontwikkeling van het GPDO. Daarom werd een grote online-enquête opgezet voor de Brusselse bevolking met twee doelstellingen:

- (1) Informeren over het uitwerkingsproces van het GPDO en de tijdschema's;
- (2) Verstrekken van input voor de diagnose van de Stad en haar 7 wijken uitgevoerd door het gemeentebestuur zodat de grote ambities van het plan kunnen worden aangevuld en geprioriteerd, in samenwerking met institutionele en publieke actoren in Brussel (gewestelijk, pararegionaal, gemeentelijk, inter- en paracommunaal).

Na een grote communicatiecampagne werden 5.041 meningen en ideeën gedeeld door 1.634 mensen. De resultaten van de enquête vormden voor de diensten van de Stad een gelegenheid om de inten-

ties van het GPDO in vraag te stellen. De twee belangrijkste ambities voor de burger waren:

- Een Stad van nabijheid
- Een Stad die ademt

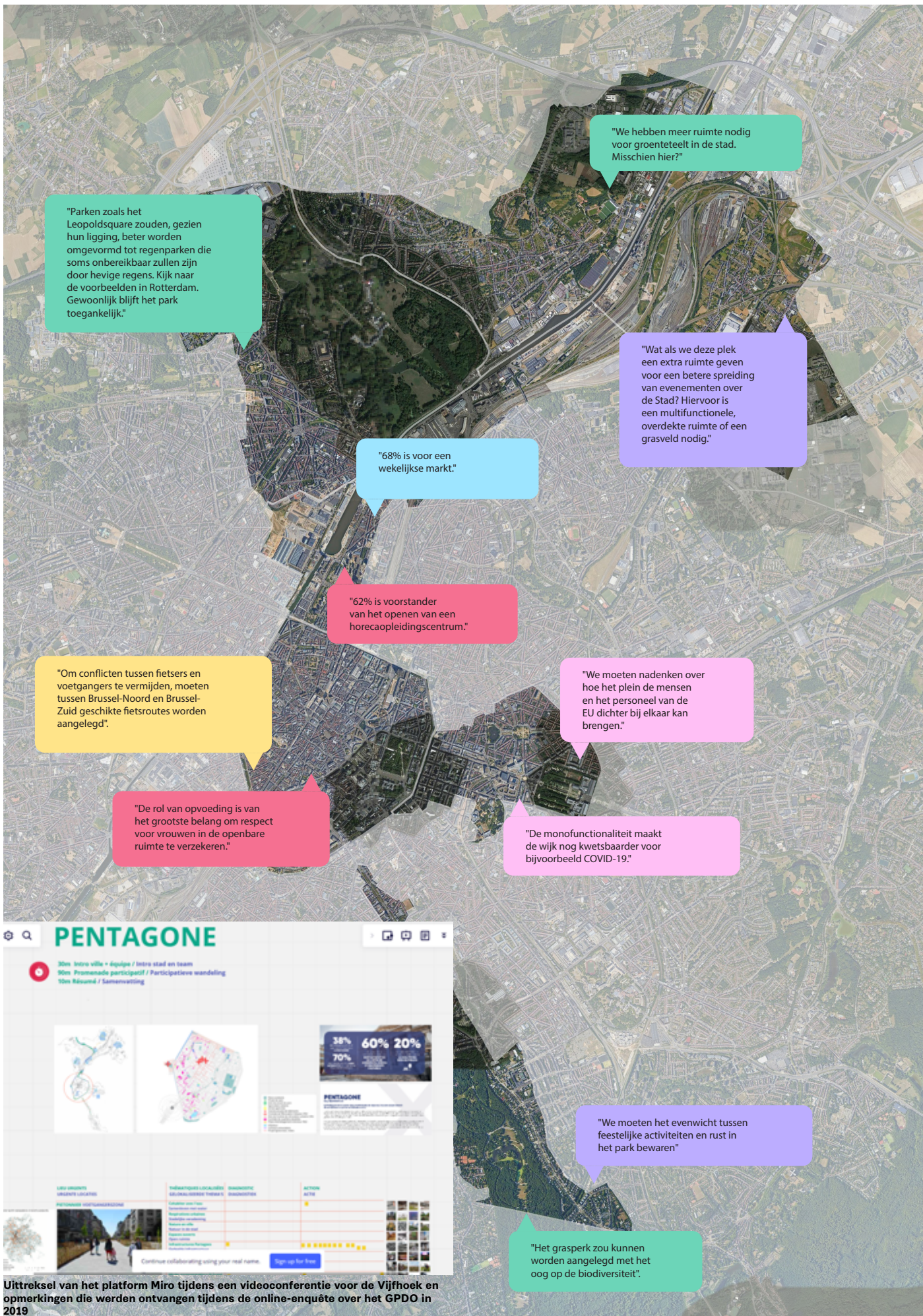
Fase 2: Gecentraliseerde dialoog **September 2020 - december 2020**

Om voldoende aandacht te schenken aan het stads- en gebiedsniveau werd het participatief proces opgesplitst in een "gecentraliseerde dialoog" en een "gedecentraliseerde dialoog". In deze eerste gecentraliseerde dialoog werden publieke actoren van diverse gewestelijke en gemeentelijke diensten vergezeld van externe deskundigen tijdens twee workshopreeksen (fysiek en online). Hun verschillende perspectieven leverden interdisciplinaire informatie op voor de formulering van doelstellingen en acties voor de hele Stad. De resultaten van deze twee workshops werden gebundeld in een praktische tabel waarin de meer dan 600 verschillende soorten acties werden gekoppeld aan meer dan 200 doelstellingen die tevens werden ingedeeld volgens de 7 ambities van het GPDO.

Fase 3: Gedecentraliseerde dialoog **December 2020 - januari 2021**

Na de gecentraliseerde dialoog werd dit participatieve proces uitgebreid naar het niveau van de 7 gebieden van de Stad Brussel. Deze lokale aanpak is essentieel omdat gebieden een eigen sociale, economische, ecologische en belevingswereld hebben. Hoewel er al een schat aan informatie per gebied is verzameld via de uitgebreide online-enquête, leek het relevant om burgers met elkaar in dialoog te laten gaan om tot nieuwe ideeën te komen. De gedecentraliseerde aanpak maakte het mogelijk om te praten over concrete plaatsen en daarmee samenhangende uitdagingen in hun wijk. Zo werd in het kader van de pandemie online een participatieve wandeling per gebied georganiseerd om nieuwe doelstellingen en acties op lokaal niveau te formuleren.

"Parken zoals het Leopoldsquare zouden, gezien hun ligging, beter worden omgevormd tot regenparken die soms onbereikbaar zullen zijn door hevige regens. Kijk naar de voorbeelden in Rotterdam. Gewoonlijk blijft het park toegankelijk."

"We hebben meer ruimte nodig voor groenteteelt in de stad. Misschien hier?"

"Wat als we deze plek een extra ruimte geven voor een betere spreiding van evenementen over de Stad? Hiervoor is een multifunctionele, overdekte ruimte of een grasveld nodig."

"68% is voor een wekelijkse markt."

"62% is voorstander van het openen van een horecaopleidingscentrum."

"Om conflicten tussen fietsers en voetgangers te vermijden, moeten tussen Brussel-Noord en Brussel-Zuid geschikte fietsroutes worden aangelegd."

"We moeten nadenken over hoe het plein de mensen en het personeel van de EU dichter bij elkaar kan brengen."

"De rol van opvoeding is van het grootste belang om respect voor vrouwen in de openbare ruimte te verzekeren."

"De monofunctionaliteit maakt de wijk nog kwetsbaarder voor bijvoorbeeld COVID-19."

"We moeten het evenwicht tussen feestelijke activiteiten en rust in het park bewaren"

"Het grasperk zou kunnen worden aangelegd met het oog op de biodiversiteit".

PENTAGONE

30m Intro ville + équipe / Intro stad en team
 90m Promenade participatif / Participatieve wandeling
 10m Réunion / Samenwating

38% 60% 20%
 70%

PENTAGONE

LEU URENTOES URENTOES LOCATES
 PENTAGONE WILFRANCKERSTRASSE

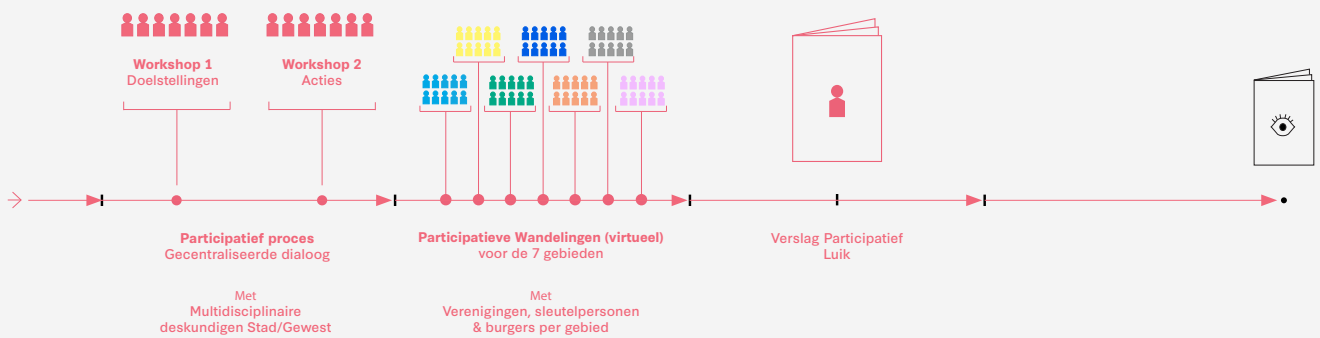
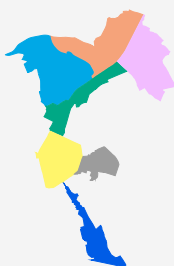
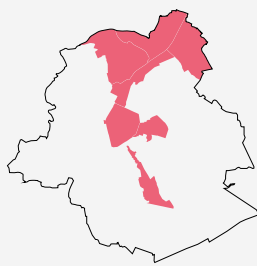
THEMATICQUES LOCALISEES REGIONALES THEMES 0
 BOURGEOISIE
 BOURGEOISIE

ACTION ALTE

Continue collaborating using your real name. Sign up for free

Uittreksel van het platform Miro tijdens een videoconferentie voor de Vijfhoek en opmerkingen die werden ontvangen tijdens de online-enquête over het GPDO in 2019

↑
Verloop van het participatief proces

Het GPDO is een plan in ontwikkeling dat voortdurend wordt opgevolgd en regelmatig wordt geëvalueerd

Hoe kunnen wij ervoor zorgen dat de doelstellingen van het GPDO worden bereikt? Hoe kunnen wij de evolutie ervan volgen en ervoor zorgen dat het in de loop van de tijd actueel blijft? Hoe kan het worden verbeterd en aangepast aan klimatologische, technologische, economische en sociale veranderingen zodat het de komende decennia relevant blijft?

Om de voortgang van het GPDO objectief te evalueren en de evolutie ervan mogelijk te maken, wordt een governance- en monitoringsstrategie voorgesteld.

Om de ambities van de Stad Brussel te ondersteunen en te verduidelijken, zal de monitoring van het GPDO gericht zijn op in cijfers uitgedrukte indicatoren die verband houden met de strategische doelstellingen die de Stad en haar OCMW willen bereiken tegen 2030 of de verder gelegen horizon van 2050.

Overeenkomstig het BWRO legt de Stad Brussel "een rapport over de follow-up van de belangrijke effecten van de inwerkingstelling van het gemeentelijk ontwikkelingsplan op het milieu voor aan de gemeenteraad om de vijf jaar vanaf de goedkeuring van het plan" (art. 39). Dit is bedoeld om in een vroeg stadium onvoorziene negatieve effecten en eventueel te nemen corrigerende maatregelen vast te stellen, alsmede om de gevolgen van de in het kader van het GPDO ondernomen acties wetenschappelijk te objectiveren.

Naast deze verplichting wil de Stad Brussel verder gaan in de follow-up van haar GPDO. In overeenstemming met het Klimaatplan en het bijbehorende Burgemeestersconvenant zal het GPDO om de tweeënhalve jaar worden geëvalueerd om ervoor te zorgen dat de daarin ontwikkelde doelstellingen en acties nog steeds relevant zijn in het licht van de snelle veranderingen van ons grondgebied en de klimaatuitdagingen. In die zin zal het GPDO zo dicht mogelijk bij de zorgen en behoeften van de inwoners blijven.

Naast de follow-up van de uitvoering van het GPDO en de doelstellingen ervan door het bestuur zal de Stad Brussel drie specifieke instrumenten ter beschikking stellen van haar besluitvormers, diensten en burgers, namelijk:

- een webpagina op de website van de Stad Brussel met transparante informatie over haar vorderingen aan de hand van indicatoren die verband houden met de ongeveer honderd strategische doelstellingen van het GPDO;
- de online terbeschikkingstelling van het dynamische cartografische instrument "stad op 10 minuten" dat bedoeld is om gelijke toegang voor inwoners en gebruikers tot een gevarieerd aanbod aan lokale voorzieningen en diensten te objectiveren;
- en de online terbeschikkingstelling van een regelmatig bijgewerkte cartografie van de fysieke projecten van de Stad die een territoriale impact kunnen hebben op de gebieden en hun voortgang.

II. AMBITIES :

**Van diagnose tot ruimtelijke
vertaling**

Ambitie I: Een Stad die ademt

Om een gezond milieu en een gezonde leefomgeving te waarborgen voor de bevolking

In de afgelopen jaren zijn de hoogste temperaturen ooit gemeten, waarbij het kwik met meer dan een graad is gestegen ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Het is nu terugkerend en zelfs gewoon geworden om te horen dat er weer temperatuurrecords zijn gebroken in een bepaalde maand.

Burgers, en met name jongeren, maken zich steeds meer zorgen over de klimaatverandering en -rechtvaardigheid. Dit tot komt uiting in hun wereldwijde mobilisatie die voor hen een gelegenheid vormt om hun bezorgdheid over de toekomst van de mensheid op deze planeet te uiten en besluitvormers vragen te stellen over de inconsistentie en de ontoereikendheid van het huidige beleid.

Van alle milieu-uitdagingen waarmee de mensheid en alle steden waarin mensen wonen worden geconfronteerd (vermindering van de uitstoot van broeikasgassen, evolutie van de luchtkwaliteit, verlies van biodiversiteit en onbebouwde gronden, toenemende schaarste van talrijke essentiële hulpbronnen, kwetsbaarheid van de voedselketen, enz.) vormen drie specifieke klimatologische risico's een rechtstreekse bedreiging voor het grondgebied van de Stad Brussel en haar bevolking, namelijk:

- De intensivering van de regenval kan het overstromingsrisico vergroten. En dit wetende dat bijna 22% van het gemeentelijke grondgebied zich in een potentieel overstroombaar gebied bevindt;
- De toegenomen vorming van hitte-eilanden, die overeenkomt met een zeer plaatselijke temperatuurstijging, een proces dat nog wordt versterkt door de verharding van de grond en het gebrek aan groene ruimte, waardoor bijna 21% van de Stad Brussel wordt getroffen;
- De toename van de frequentie en intensiteit van hittegolven en droogtes en de problemen met de watertoevoer naar wateroppervlakken en het onderhoud van groene ruimten.

Om de gevolgen van de klimaatverandering drastisch te beperken en een bewoonbare planeet voor toekomstige generaties te garanderen, is het van essentieel belang om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en hernieuwbare energie te gebruiken. Sinds het Akkoord van Parijs in 2015 heeft de internationale gemeenschap zich ten doel gesteld de opwarming van de aarde tegen 2100 te beperken tot 1,5 °C à 2 °C boven het pre-industriële niveau. Daarom heeft Europa een Green Deal aangenomen die onder meer tot doel

heeft de netto-uitstoot van broeikasgassen tegen 2050 te beëindigen. Hoewel het duidelijk is dat de Stad Brussel alleen niets kan doen om de klimaatopwarming tegen te gaan, niet meer dan België of zelfs Europa, is het evenzeer duidelijk dat de hoop kan worden gevoed door de coördinatie en aanvulling van individuele en collectieve inspanningen op de verschillende lokale, gewestelijke, nationale en internationale niveaus. En dat het aan elk grondgebied is om na te denken over en zich aan te passen aan de onvermijdelijke gevolgen van de huidige klimaatverandering. In die zin heeft de Stad Brussel in 2008 een Klimaatplan aangenomen om een antwoord te bieden op deze klimaatnoodtoestand. De verbintenissen hiervan werden bevestigd en uitgebreid door de goedkeuring van een tweede Klimaatplan in december 2022 met als doel koolstofneutraal te zijn tegen 2050.

In dit verband zal het GPDO bijdragen tot de territorialisering van het Klimaatplan, met name door de mobilisatie van het grond- en vastgoedbestand van de Stad en haar OCMW. In een geest van een gedeelde verantwoordelijkheid voor de inspanningen zal het er ook om gaan de productie van lokale energie en voeding aan te moedigen want dit zal bijdragen tot een grotere autonomie (of een geringere afhankelijkheid) van de Stad op deze gebieden.

Het gaat er ook om zich aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering die nu al voelbaar zijn. In deze context moeten de overheidsinstanties en burgers zich nu al inzetten voor de ecologische transitie van ons grondgebied waarbij het GPDO hen de middelen verschaft om dit te bereiken via de aanleg van het grondgebied. Het gaat er meer bepaald om de verharde ruimten van de Stad (openbaar en privé) zo veel mogelijk te vergroenen en te ontharden en de bestaande open ruimten met een gediversifieerde fauna en flora te behouden. Aangezien Brussel een waterstad is, moet water ook opnieuw de plaats krijgen die het toekomst in het stedelijke ecosysteem, bijvoorbeeld door het geïntegreerde beheer van regenwater en het benadrukken van het hydrografische netwerk.

Collectieve verbeelding

De collectieve verbeelding is een instrument om te verwijzen naar projecten, acties of ideeën om te zien en te begrijpen hoe andere steden, exploitanten en adviesbureaus zich de kwesties in verband met de ambities van het GPDO hebben toegeëigend.

Begroeide waterkant, Leopoldpark, Brussel

OPENBAAR GROEN NETWERK

De veerkrachtige stad uit zich ook in de mogelijkheid om dicht bij huis toegang te krijgen tot een openbare groene ruimte van goede kwaliteit. Dit omvat de ontwikkeling van een netwerk van parken van uiteenlopende schalen die met elkaar verbonden zijn op het grondgebied.

Tussen deze pockets van groen en de rest van het grondgebied kunnen continuïteiten worden gevonden, waarbij de sterk beplante ruimten worden doorgetrokken naar de straten, mazen en pleinen om een groene kwaliteit in de Stad te verspreiden.

Hyllie Plaza: verharde laan met beplanting, Thorbjörn Andersson

Uitzicht vanaf de trassersweg, Neder-Over-Heembeek

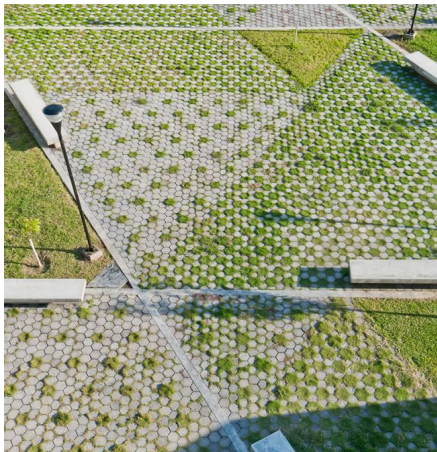
Participatieve gevelvergroening, Geveltuinen en groenslingers, Gent

KLIMAATECOSYSTEEM

Alle natuurlijke elementen in de stad, beplante ruimten, straten met bomen, openbare of particuliere tuinen, vormen een mogelijkheid om het stadsklimaat te reguleren. Binnengebieden van bouwblokken, waar planten aanwezig zijn, verminderen de effecten van hitte-eilanden omdat alle planten door fotosynthese helpen om de CO2 te absorberen die met name uitgestoten wordt door het autoverkeer in de stad.

WATER IN DE STAD, EEN COLLECTIEVE VOORZIENING

In Quebec werd in 2009 een wet aangenomen die het collectieve karakter van watervoorraden bevestigt. Het publiek toegankelijk maken ervan wordt als een uitdaging beschouwt. Drinkwaterfonteinen maken het mogelijk om te voorzien in een minimale dienst voor daklozen, evenals het netwerk van gratis openbare baden-douches en baden in de open lucht in de stad is een praktijk die aan populariteit wint. Het waarderen van het blauwe netwerk in de openbare ruimte heeft ook een recreatieve waarde, zoals de inwoners benadrukken.

Waterdoorlatende grond, New High School Campus for the Cultural Institute, Mexico, Taller Veinticuatro

Drasland, park Martin Luther King, ZAC des Batignoles

Tiers-Paysage, Braakland station Saint-Sauveur, Lille

TIERS PAYSAGE EN BIODIVERSITEIT

Tiers paysage (ofwel: braakland) verwijst naar de som van de ruimten waar de mens de evolutie van het landschap enkel aan de natuur overlaat. Het betreft stedelijke verlaten terreinen, overgangsgebieden, braakliggende terreinen, moerassen, heidevelden, veen maar ook bermen, oevers, hellingen van spoorwegen, enz. Naast deze "verlaten terreinen" zijn er ook nog de "reservegebieden": ontoegankelijke plaatsen, institutionele reservaten. Hoewel tiers paysage bestaat uit soorten die soms als invasief of onkruid worden beschouwd, vormt het een zeer rijke bron van biodiversiteit in de stedelijke omgeving.

Beplant dak, Brooklyn

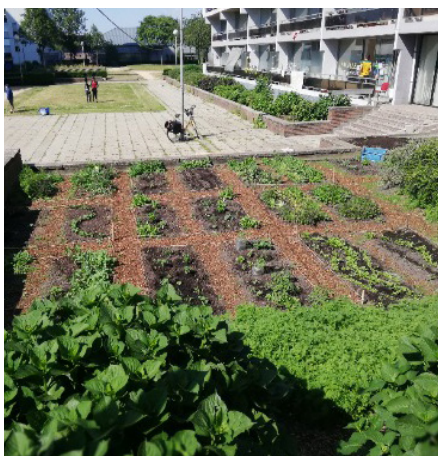
Ile Derborence: ontoegankelijk bos van 2500 m², park Matisse, Gilles Clément

Organisatie van openluchtzwemmen in Brussel, Pool is Cool

PRODUCTIEVE EN SOCIALE NATUUR

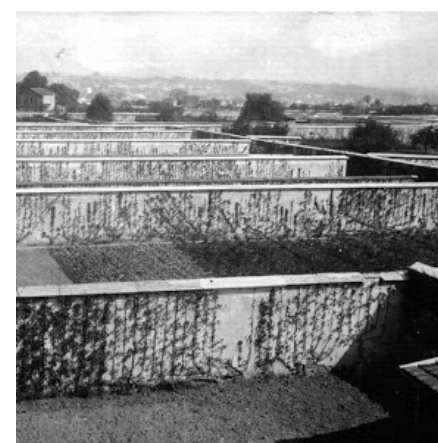
Stadslandbouwinitiatieven hebben vaak een pedagogisch doel en een sterke sociale rol in het samenbrengen van de wijk. Deze productieve terreinen zijn een manier om de stedelijke bevolking weer in contact te brengen met de bodem, het seizoen, de cultuur of gewoon met tuinieren. Gemeenschappelijke tuinen worden plaatsen voor collectiviteit waar wijkinitiatieven kunnen plaatsvinden. In de openbare of semiopenbare ruimte dragen deze productieve groene ruimten bij tot de uitbreiding van het groene netwerk.

Héelifarm, stadsboerderij, Brussel

Groentenautomaat, Sacy-le-Grand

Perzijkmuur: stenen muren gebouwd voor de perzikeelt, Montreuil

Subthema

Groene ruimten: naar een duidelijke, verhoogde, geplande aanwezigheid van planten

Net zoals andere grote steden heeft Brussel zich ontwikkeld ten koste van de omliggende natuurlijke ruimten. Dit is nog verergerd door de aanleg van grote stedelijke barrières zoals de grote infrastructuren en vervoersassen die gepaard gaan met de ontwikkeling van onze moderne samenlevingen.

In Brussel heeft het ruimtelijk beleid geleid tot een sterke concurrentie tussen bebouwde en onbebouwde ruimte, waardoor groene ruimten naar de rand van de stedelijke groei zijn verdrongen. Natuurgebieden in steden en de fauna die erbij hoort, bieden echter een hele reeks zogenaamde ecosysteemdiensten die van invloed zijn op verschillende ecologische, sociaal-culturele en economische aspecten. In Brussel is er een grote verscheidenheid aan groene ruimten die ongeveer 40% van het gemeentelijke grondgebied beslaan. Maar slechts een kwart van deze gebieden is toegankelijk voor het publiek (~370 ha).

Bovendien zijn er grote verschillen in de ruimtelijke verdeling binnen het grondgebied, met name in het stadscentrum, waar een groot tekort is aan zowel openbare als particuliere groene ruimten, en dat terwijl de bevolkingsdichtheid er zeer hoog is. Om optimaal te profiteren van de vele voordelen die groene ruimten kunnen bieden, is het nodig om de ontwikkeling van de Stad te verzoenen met het behoud en de opwaardering van deze natuurlijke elementen, om hun kwaliteit te verbeteren en de toegankelijkheid ervan te waarborgen. Het gaat er ook om de voorkeur te geven aan inheemse soorten die beter bestand zijn tegen waterstress.

Een rijke en gediversifieerde stadsnatuur moet iedereen ten goede komen. Vlot contact van het publiek met de stadsnatuur is dan ook van essentieel belang om een rol te kunnen spelen op het gebied van sociale cohesie, volksgezondheid, asociaal gedrag en ook onderwijs en bewustmaking. In de huidige context is natuursensibilisering een mondiale verantwoordelijkheid van de steden.

Daarom moeten prioritair nieuwe groene ruimten worden aangelegd in de zogenaamde "tekortgebieden" ter versterking van de gelijke toegang van burgers tot elementen die een basisbehoefte vormen, waarvan groene ruimten een natuurlijk onderdeel zijn (zie de ambitie "een Stad van nabijheid"). Het doel is om elke Brusselaar toegang te geven tot kwaliteitsvolle groene ruimten in de buurt van zijn of haar woning, en tegelijk het behoud van de ecosysteemdiensten die ze leveren te garanderen, terwijl bestaande groene ruimten worden beschermd.

Streefcijfers (2050)

- Realisatie van 35% meer groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek
- Aanleg van 50 km groen netwerk

Strategische doelstelling 1.1:

Toegang tot kwalitatieve openbare groene ruimten voor iedereen

- Actie 1.1.1: Bestaande stedenbouwkundige instrumenten gebruiken om openbare groene ruimten te creëren en te behouden
- Actie 1.1.2: Nieuwe openbare groene ruimten creëren en de omgevingskwaliteit van bestaande groene ruimten verbeteren

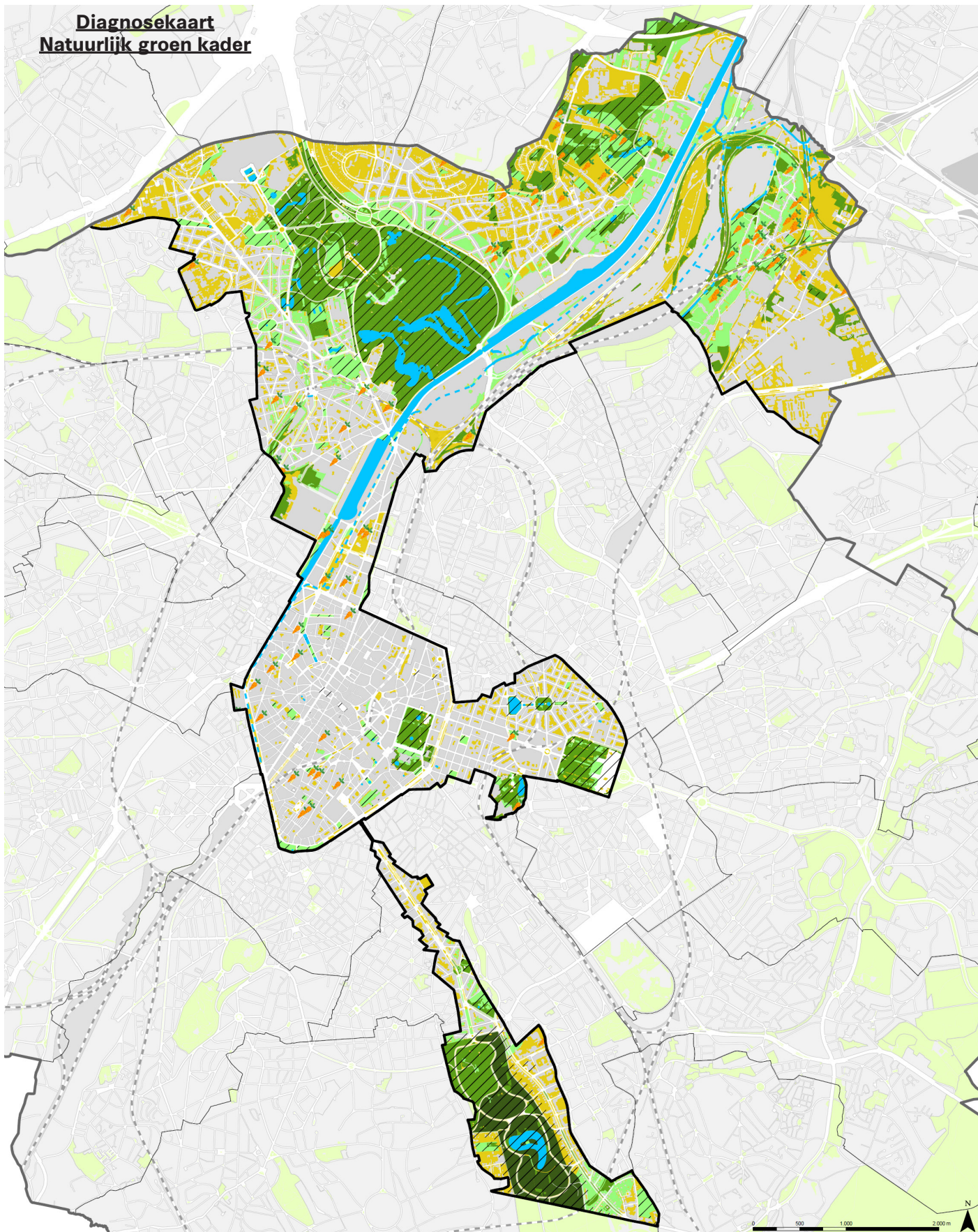
Strategische doelstelling 1.2:

De ontwikkeling van een groen netwerk, ter ondersteuning van actieve vervoerswijzen en biodiversiteit

- Actie 1.2.1: De beste route bepalen voor groene continuïteiten
- Actie 1.2.2: Het Bomenplan prioritair uitvoeren in strategische zones
- Actie 1.2.3: Invoering van een systeem van "extra premies" als aanvulling op de gemeentelijke natuurpremie

**Diagnosekaart
Natuurlijk groen kader**

Ecologisch netwerk

- Centrale gebieden
- Ontwikkelingsgebieden
- Verbindingsgebieden
- Andere gebieden met plantendek

Groene ruimten

- Beschermde groene gebieden
- Projecten voor groene ruimten (2022)
- Gemeenschappelijke moestuinen, tuinen en boomgaarden

Hydrografie

- Open waterlopen
- Overwelfde waterlopen
- Watervlakken

Subthema

Hitte-eilanden: Streven naar een leefbare stad

De klimaatverandering is de oorzaak van de toename van het vastgestelde aantal zomerse hittegolfdagen. Hoewel deze verandering gelinkt is aan menselijke activiteiten, dragen de organisatie en de aanleg van het grondgebied bij tot de temperatuurstijging. Deze plaatselijke oververhitting staat bekend als stedelijke hitte-eilanden.

Het verschijnen van deze eilanden in de stad wordt verklaard door het verdwijnen van beplante en doorlatende bodems ten gunste van gebouwen en ondoorlaatbare wegbedekkingen. Ook de talrijke verticale constructies die de oppervlakken vergroten die de zonnestraling opvangen dragen hieraan bij net als de in de stedelijke omgeving wijdverbreide donkere materialen die meer warmte absorberen. Bovendien kan in sommige straten een "canyon"-effect worden waargenomen. Al deze elementen verklaren waarom de heetste eilanden zich bevinden in de stadskern, de Noordwijk en Oud Laken (dichtbebouwd en verhard). Bovendien wordt door de aanzienlijke thermische inertie van de stad overdag warmte opgeslagen en 's nachts afgegeven. Dit verhindert de verlaging van de nachttemperatuur, met negatieve gevolgen voor de slaap en de gezondheid van de bewoners.

Beplanting is de belangrijkste manier om dit fenomeen te bestrijden. Daarom moet de natuur worden teruggebracht naar de stad en aangepast aan de stedelijke context, bijvoorbeeld door middel van groene straten, vergroende openbare ruimten, groene daken of nieuwe groene ruimten/pocket parks, en dit vooral in wijken met een grote stedelijke dichtheid. Bij de beplanting van de openbare ruimte zal rekening moeten worden gehouden met een aantal parameters, zoals de aanwezigheid van ondergrondse nutsleidingen, straten met een erfgoedkarakter, uitzichtpunten, parkeerplaatsen, enz.

Naast de beplanting kunnen andere mechanismen het hitte-eilandeffect helpen verminderen, zoals de aanwezigheid van water in openbare ruimten, het gebruik van reflecterende materialen en het vergroten van de breedte van openbare ruimten. Aangezien al deze aanlegvoorzieningen op lokaal niveau worden ingezet, moeten zij voldoende talrijk, van voldoende omvang en geografisch goed gespreid zijn. Dergelijke maatregelen verminderen niet alleen de effecten van stedelijke hitte-eilanden maar verbeteren ook de levenskwaliteit en de aantrekkelijkheid van de Stad.

Tot slot zullen lagere temperaturen ook leiden tot een vermindering van het gebruik van energie-intensieve koel- en airconditioningsystemen.

Streefcijfers (2030)

→ **Aanleg van 10% volle grond bedekt met planten (minimale diepte van 1 m) bij alle nieuwe projecten voor openbare ruimte in de Vijfhoek, Oud Laken en de Noordwijk**

→ **Verhoging met 300% van de dakoppervlakken van openbare gebouwen van de Stad die klimaatvriendelijke elementen (intensieve/extensieve groene daken, daken met lichte kleur, daken met stadsmoestuinen) bevatten.**

→ **3 proefprojecten uitvoeren om het hitte-eilandeffect te verminderen**

Strategische doelstelling 1.3:

De natuur herstellen in de stedelijke ruimte

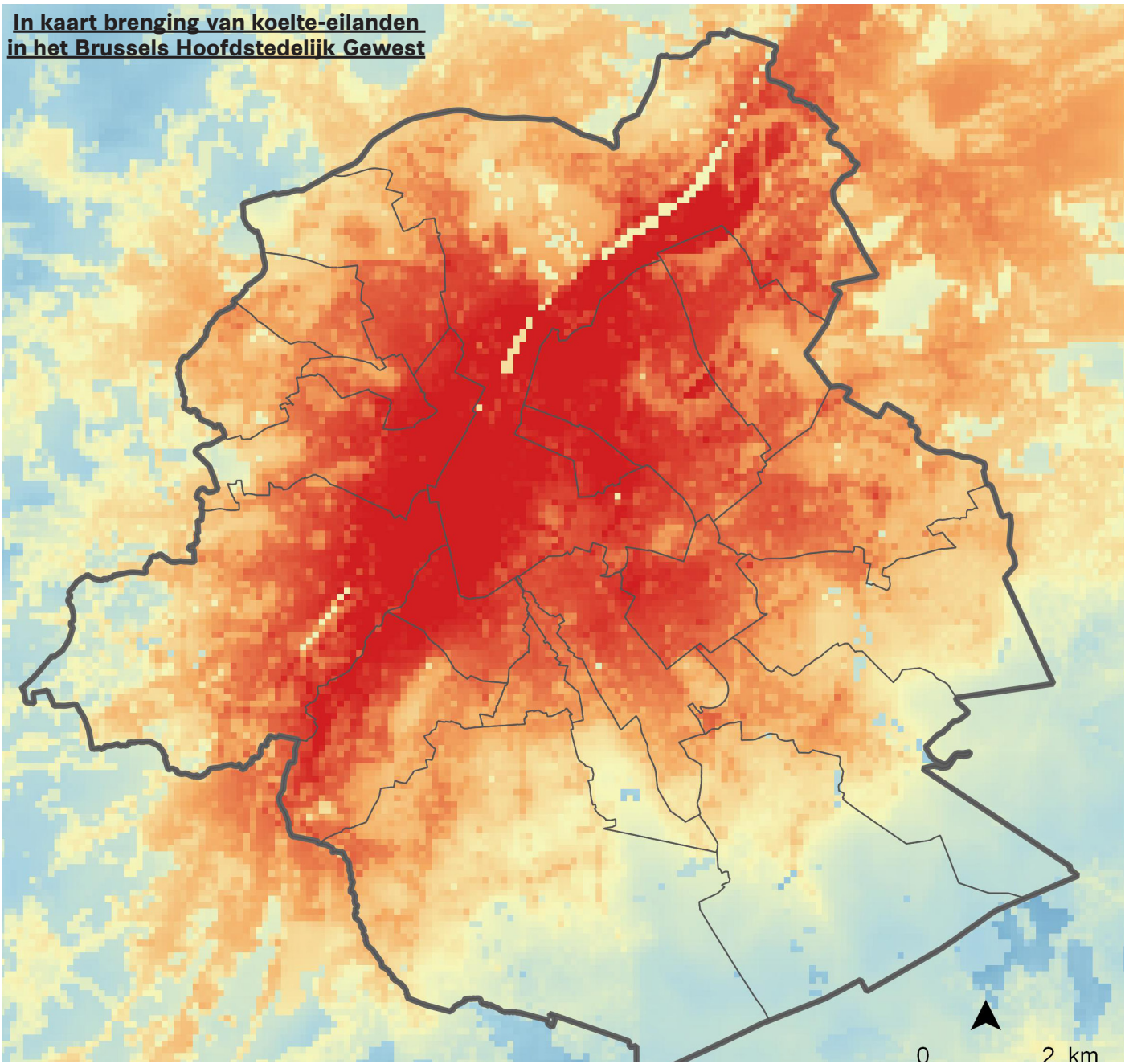
- Actie 1.3.1: Uitvoeren van pilotprojecten voor het ontharden en vergroenen van de binnengebieden van bouwblokken.
- Actie 1.3.2: Een strategie ontwikkelen om de bodems in de Stad Brussel te ontharden en om de openbare ruimten en terreinen te vergroenen

Strategische doelstelling 1.4:

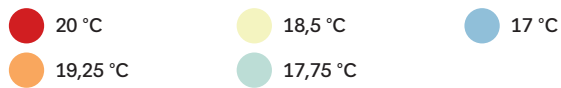
Gemeentelijke en openbare gebouwen als actoren in de verbetering van het "stadsklimaat"

- Actie 1.4.1: Een beleid voeren om daken te activeren om de oververhitting van openbare gemeentelijke gebouwen te voorkomen
- Actie 1.4.2: Vergroening van de gevels en muren van openbare gebouwen

**In kaart brengen van koelte-eilanden
in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest**

Bron:
Leefmilieu Brussel

De verharding van de bodem, met name met bitumineuze materialen, zelfs op open lanen (hier de Louizalaan), verhoogt de warmte-eilanden aanzienlijk

Hoe kunnen de effecten van hitte-eilanden worden verminderd op bestaande locaties met een hoge dichtheid (hier Ilot Sacré in de Vijfhoek)?

Waterspiegel Place de la Bourse in Bordeaux, Michel Corajoud, Jean-Max Llorca en Pierre Gangnet

Subthema

Biodiversiteit: Bevestiging van het belang van biodiversiteit in het ecosysteem van de stad

In Brussel speelt de grote verscheidenheid aan groene ruimten en dus aan habitats een onmiskenbare rol in het behoud van de biodiversiteit. Hierdoor heeft onze hoofdstad een uitzonderlijke diversiteit aan flora en fauna voor een stedelijke omgeving. Hoewel verstedelijking de belangrijkste bedreiging vormt voor biodiversiteit in steden, kan het ecologisch evenwicht ook op andere manieren onder druk komen te staan waarbij zelfs lokale soorten in gevaar gebracht kunnen worden. Deze omvatten met name vervuiling (licht, lawaai, meststoffen, pesticiden, enz.), intensief gebruik van bepaalde groene ruimten tijdens bepaalde evenementen, klimaatverandering (droogte) of de verspreiding van bepaalde invasieve exotische soorten. Als onderdeel van het "stedelijke ecosysteem" is ook de mens het slachtoffer van deze overlast. Het Gewestelijk Natuurplan (2016-2020) somt die verschillende bedreigingen op en probeert een antwoord te geven om de ontwikkeling van de stad te verzoenen met de natuur, om ze toegankelijk te maken voor iedereen en tegelijk de biodiversiteit te respecteren.

Alle groene ruimten in Brussel maken deel uit van het ecologische netwerk maar dragen uiteraard niet op dezelfde manier bij tot de ontwikkeling van de biodiversiteit. Zo zijn vochtige gebieden en overblijfselen van oude bossen bijzonder nuttig, terwijl de minder beplante sport-/speelervreinen momenteel van minder ecologisch belang zijn.

De versnippering van het ecologische netwerk beïnvloedt de werking ervan door de mobiliteit van de soorten te verminderen doordat hun habitat schaars wordt of verandert. Zo is het ecologische netwerk in de centrale en dichte gebieden versnipperd door de weinige, schaarse en vaak kleine groene ruimten. In de kroon zijn er weliswaar veel belangrijke groene ruimten maar deze lijden onder een gebrek aan verbinding door de aanwezigheid van omheiningen en wegen. Dit probleem van ruimtelijke discontinuïteit doet zich ook voor op het niveau van de soorten groene ruimten. De zogenaamde "open" omgevingen (landbouwgrond en grasland) zijn dus vrij zeldzaam en bevinden zich voornamelijk in de zogenaamde "landelijke" wijken, namelijk Haren en Neder-Over-Heembeek.

Streefcijfers (2030)

→ 500 premies toegekend in het kader van biodiversiteit tegen 2030

→ 100% van de nieuwe projecten in de openbare ruimte en in openbare/particuliere gebouwen van de Stad integreren biodiversiteitsvriendelijke elementen

Strategische doelstelling 1.5:

Onze grondgebieden aanpassen aan de migratie van soorten

- Actie 1.5.1: Biodiversiteitsreservoirs opwaarderen en in stand houden
- Actie 1.5.2: Ecologische corridors identificeren en voorzieningen voor fauna creëren in de omliggende openbare en particuliere ruimte (bebouwd of onbebouwd)
- Actie 1.5.3: Een donker netwerk voor nachtelijke fauna en flora creëren

Strategische doelstelling 1.6:

Een biodiversiteitsvriendelijke context creëren in het kader van stedelijke en architecturale projecten

- Actie 1.6.1: De uitvoering van gemeentelijke projecten afhankelijk maken van een bodemanalyse
- Actie 1.6.2: Biodiversiteitspremies bepalen en creëren
- Actie 1.6.3: Een biodiversiteitsontwikkelingsplan opstellen voor architecturale en stedenbouwkundige projecten

Subthema

Stadslandbouw: Een rol en een hulpbron voor 2050

Er zijn steeds minder landbouwgronden in de stad. Deze spelen nochtans een belangrijke economische, ecologische en sociale rol. In de Stad zijn er weliswaar moestuinen verspreid over het volledige gemeentelijke grondgebied maar de laatste landbouwgronden liggen aan de rand, in de semilandelijke wijken Haren en Neder-Over-Heembeek, waar nog enkele overblijfselen van het oude landbouwlandschap te vinden zijn. Gezien de vastgoeddruk is het behoud van het landelijke karakter van deze gebieden van zeer groot belang (potentieel voor stadslandbouw, ecologische corridor, erfgoed- en culturele functie, enz.).

Om gedeeltelijk in de voedselbehoeften van de Brusselaars te voorzien, steunt het Gewest in zijn Good Food-strategie de lokale voedselproductie in en rond de stad. Daartoe moet dit in de randwijken Haren en Neder-Over-Heembeek worden behouden en ontwikkeld. Gezien het gebrek aan beschikbare ruimten in de stedelijke omgeving moeten echter ook innovatieve oplossingen worden overwogen om nog ongebruikte of voor andere functies gebruikte ruimten (bodemloze landbouw, agrobosbouw, enz.) voor de landbouw te bestemmen.

Aangezien de landbouw in economisch, sociaal en milieuoopzicht duurzaam moet zijn, moet bovendien de voorkeur worden gegeven aan korte ketens en het gebruik van plaatselijk beschikbare hulpbronnen - circulaire economie (regenwater, organisch afval, enz.).

Landbouwontwikkeling moet nauw verband houden met bodemkwaliteit. De bodem moet immers worden beschouwd als een schaarse hulpbron die, net als groene ruimten, een reeks ecosysteemdiensten levert. De bodem van de beste kwaliteit moet dus worden gereserveerd voor stadslandbouw en natuur.

Streefcijfers (2030)

→ Inzet van 10 nieuwe hectares voor professionele stadslandbouw

→ Toename van 50% van de gecultiveerde oppervlakte (in m² toegekend aan moestuinen)

Strategische doelstelling 1.7:

Gemakkelijkere toegang tot land voor landbouwberoepen

- Actie 1.7.1: Een geel en bruin netwerk creëren om de stadslandbouw te ondersteunen

Strategische doelstelling 1.8:

Lokale eigen voedselproductie voor duurzame landbouw

- Actie 1.8.1: De gelegenheid van nieuwe ontwikkelingsprojecten aangrijpen om collectieve moestuinen op de terreinen van de Stad Brussel zoveel mogelijk te behouden en bestendigen
- Actie 1.8.2: Fruitbomen planten in de openbare ruimte
- Actie 1.8.3: Gemeente-eigendommen mobiliseren en uitrusten met voorzieningen voor stadslandbouw

Subthema

Water: Een geografische erfenis en een collectieve voorziening

Brussel is een waterstad. Veel rivieren en hun kleine zijrivieren stroomden vroeger openlijk en werden begrensd door talrijke vijvers en vochtige gebieden vóór de toenemende verstedelijking in de 20ste eeuw toen de valleien en hun hellingen een sterke verharding en ondoorlaatbaarheid ondergingen.

Deze elementen speelden een vitale rol in het overstromingsbeheer door te fungeren als buffersystemen om het stijgende water tijdens hevige stortbuien te absorberen. Sindsdien raken sommige collectoren, waaronder die van de Molenbeek en Maalbeek, bij hevige regenval verzadigd met overstromingsproblemen tot gevolg. In totaal wordt bijna een derde van de totale oppervlakte van het gemeentelijke grondgebied getroffen door overstromingsgevaar, vooral in Laken maar ook in de Vijfhoek en Neder-Over-Heembeek. Naar verwachting zal dit risico in de toekomst bovendien toenemen, vooral in de winterperiode.

Er is ook de kwestie van de toegang tot water als basisbehoefte. Het wordt namelijk steeds duidelijker dat toegang tot water niet voor iedereen vanzelfsprekend is, vooral niet voor de armsten, waaronder de daklozen.

Tot dusver is het waterbeheer meestal eerder palliatief dan preventief toegepast. Nochtans zijn er enkel voordelen verbonden aan water opnieuw een plaats bieden in de stedelijke omgeving, het valoriseren in plaats van het te beschouwen als een te verbergen probleem, het gebruiken ter ondersteuning van de ontwikkeling van biodiversiteit en het tegengaan van overstromingen en hitte-eilandeffecten door aanpassingen die de leefomgeving van de inwoners verbeteren. Het waterbeheer moet dus worden geoptimaliseerd en gericht

zijn op een aanpak die voldoet aan een aantal ecologische, sociale, recreatieve, landschappelijke en economische doelstellingen. Om dit te bereiken lijkt de implementatie van een blauw netwerk, gekoppeld aan het groene netwerk, essentieel. Het is de bedoeling om opnieuw een continu oppervlaktewaterennetwerk te vormen zodat het opnieuw zijn natuurlijke functies kan vervullen (drainage van grondwater, afvoer of retentie van regenwater of ondersteuning van de biodiversiteit). Dit heeft tot gevolg dat het rioleringsnetwerk wordt ontlast, dat het risico op overstromingen en de hoeveelheid door de zuiveringsinstallaties te behandelen water wordt beperkt en dat tegelijkertijd de ecologische rijkdom van deze milieus wordt ontwikkeld. Deze kwesties worden gedeeld met het Gewestelijk Waterbeheerplan en zullen een concrete en technische vertaling vinden in het toekomstige Gemeentelijk Waterplan van de Stad Brussel.

Streefcijfers (2030)

→ 100% van de wegenwerken in prioritaire interventiegebieden en stroomopwaarts van gebieden met een hoog overstromingsrisico integreren geïntegreerd beheer van regenwater

→ 250.000 m² nieuwe oppervlakte die doorlaatbaar is gemaakt of losgekoppeld van de riolering in het prioritaire interventiegebied van het stroomgebied van Molenbeek

Strategische doelstelling 1.9:

De ontwikkeling van een blauw netwerk in Brussel

- Actie 1.9.1: Herwaardering en behoud van het waternetwerk op het grondgebied van de Stad Brussel
- Actie 1.9.2: De relatie van de inwoners met het water versterken door de aanwezigheid en het gebruik ervan in de openbare ruimte te ontwikkelen
- Actie 1.9.3: Het circulaire gebruik van water in de openbare ruimte en nieuwe gemeentelijke gebouwen versterken

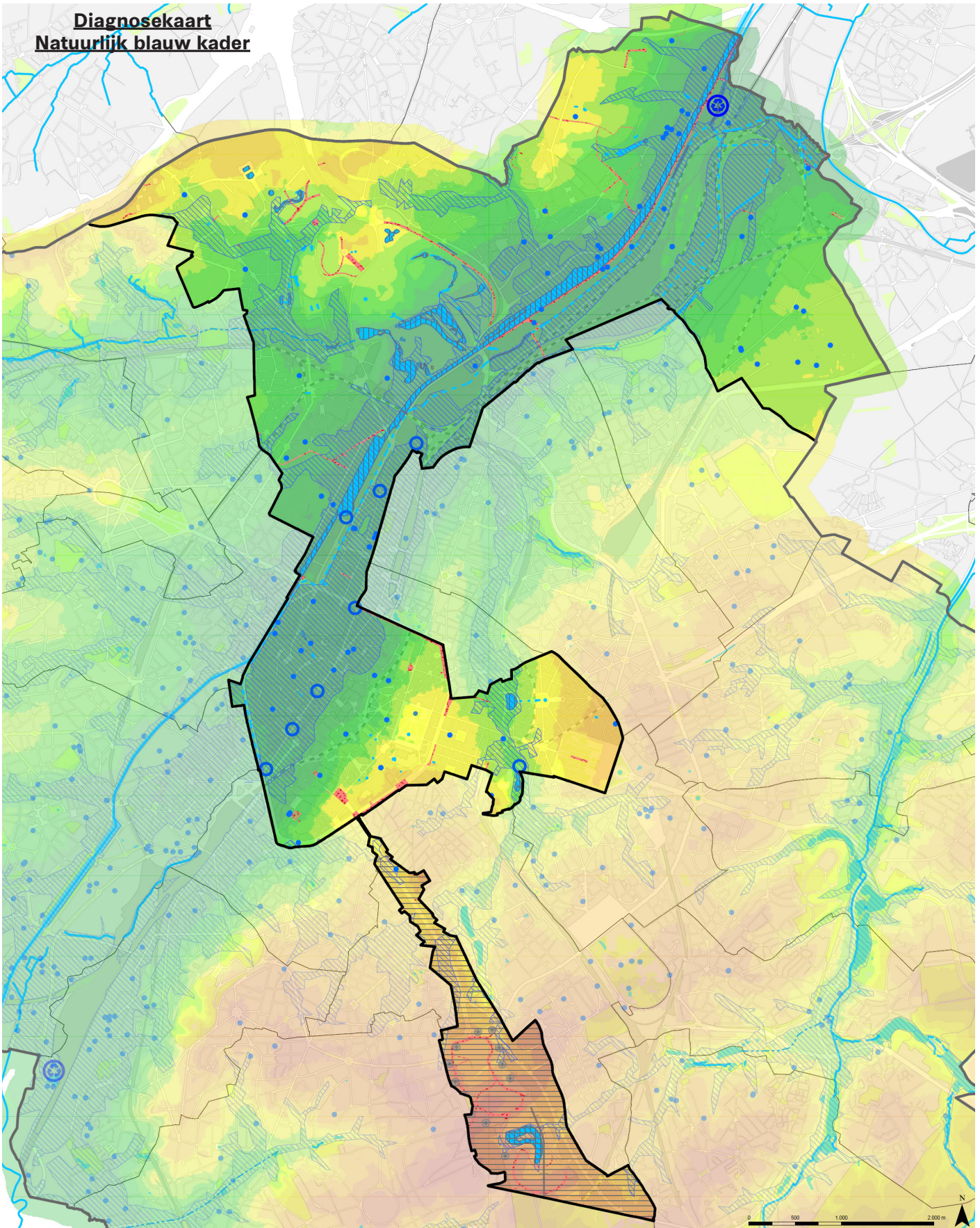
Strategische doelstelling 1.10:

De ontwikkeling van een veerkrachtigere openbare infrastructuur op het gebied van waterbeheer

- Actie 1.10.1: Uitwerking van een regelgeving voor "water"
- Actie 1.10.2: Zoveel mogelijk grootschalige sites loskoppelen van het zuiveringsnet en zorgen voor meer infiltratie-/opslag-/terugwinningssystemen en systemen voor bodemdoorlaatbaarheid
- Actie 1.10.3: Invoering van nieuwe Waterpremies en waterpremies "Zonder grenzen"
- Actie 1.10.4: Ondersteuning van het Gewest in de strijd tegen overstromingen in Laken via de prioritaire uitvoering van alternatieve oplossingen, zoals Geïntegreerd Regenwaterbeheer, en in laatste instantie een stormbekken

Diagnosekaart
Natuurlijk blauw kader

Hydrografie

- Open waterlopen
- Overwelfde waterlopen
- Nieuwe verbindingen van waterlopen
- Watervlakken

Bescherming

- * Bestaande bronnen
- * Te identificeren bronnen
- * Verdwenen bronnen
- Overstromingsrisico
- Beschermde gebieden (GPB)
- Draineergalerijen
- Waterwinningen
- Waterwinningsputten

Overige

- Collectoren stormbekkens, pompstations
- Ondergrondse waterwinningen
- * Zuiveringsstations
- Straten zonder riolering

Subthema

Lucht: Lucht als gedeelde hulpbron

In het algemeen is de luchtkwaliteit verbeterd sinds de Europese Unie normen heeft ingevoerd voor de emissie en concentratie van vervuilende stoffen maar deze verbetering blijft variabel. De verwarming van gebouwen vormt de belangrijkste oorzaak van luchtvervuiling in het Brusselse Gewest omdat deze systemen meestal gebruikmaken van fossiele brandstoffen of biomassa. Het beleid van het Gewest zal echter op middellange termijn de energierenovatie van zowel openbare als particuliere gebouwen mogelijk maken. Het wegvervoer blijft de tweede grootste uitstoter van verontreinigende stoffen in Brussel, met name van fijne deeltjes. De invoering van de Lage-emissiezone, gekoppeld aan de geleidelijke verdwijning van thermische voertuigen, zal niettemin een onmiskenbaar effect hebben op de vermindering van de uitstoot van deze verontreinigende stoffen (dit punt wordt uitgelegd in het hoofdstuk gedeelde vervoerswijzen). De overheid moet echter waakzaam blijven voor de uitstoot van fijne deeltjes en stikstofdioxiden die het meest problematisch zijn omdat zij leiden tot de ontwikkeling van ademhalingsproblemen, hartproblemen en diverse allergieën.

Sinds de jaren 1990 controleert het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voortdurend de concentraties van verschillende verontreinigende stoffen door middel van 12 meetstations voor de meting van de luchtkwaliteit, waarvan zes zich bevinden op het grondgebied van de Stad. Het zou nuttig zijn om dit netwerk uit te breiden met analyses van verontreinigende stoffen in de buurt van locaties met gevoelige functies zoals ziekenhuizen, scholen en rusthuizen. Ten slotte zijn gegevens over de kwaliteit van de lucht binnen (gebouwen, vervoermiddelen, enz.) moeilijker te verkrijgen terwijl wij het grootste deel van onze tijd

binnen doorbrengen en de verontreinigende stoffen die daar kunnen worden aangetroffen een aanzienlijke invloed op onze gezondheid hebben.

Gezien het belang van de luchtkwaliteit voor de volksgezondheid lijkt het van essentieel belang dat maatregelen worden genomen om de uitstoot van verontreinigende stoffen te verminderen (zie subthema "Energie") maar ook en vooral om de concentraties ervan te controleren, met name in de nabijheid van gevoelige zones, zowel binnen als buiten gebouwen. Naast de steun voor de installatie van nieuwe meetstations voor de luchtkwaliteit door het Gewest lijkt het dus nuttig dat de Stad haar eigen sensoren inzet om deze gevoelige functies op haar grondgebied en in de openbare ruimte te meten. Met deze sensoren kan toezicht worden gehouden op basis waarvan aanbevelingen kunnen worden gedaan (bijvoorbeeld een gedragscode) of een actieplan kan worden opgesteld om de luchtkwaliteit in de geanalyseerde gebieden te verbeteren.

Streefcijfer (2030)

→ 100% van de gevoelige omgevingen (scholen, gemeentelijke kinderdagverblijven, ziekenhuizen) worden gecontroleerd op binnen- en buitenluchtkwaliteit

Strategische doelstelling 1.11:

Verbetering van de luchtkwaliteit binnen en buiten gebouwen

- Actie 1.11.1: Het aantal analysepunten voor de luchtkwaliteit verhogen en deze controleren om het gewestelijke systeem te vervolledigen
- Actie 1.11.2: De luchtkwaliteit binnen monitoren en zo nodig verbeteren in gevoelige gemeentelijke gebouwen (crèches, scholen, ziekenhuizen)

Subthema

Geluid: Naar een kalmere openbare ruimte

In de Stad Brussel, de federale en Europese hoofdstad, is het zowel overdag als 's nachts erg druk, met gevolgen voor het geluidsniveau in de stad. Lawaai, als gevolg van de dynamiek van de stad, moet verenigbaar blijven met een zekere levenskwaliteit, terwijl de stedelijke vitaliteit (economische, sociale en culturele ontwikkeling) gewaarborgd moet blijven. Er moet dus een zeker evenwicht worden gevonden tussen de verschillende functies waaruit de stad bestaat zodat deze naast elkaar kunnen bestaan.

Niet alle wijken van de Stad worden op dezelfde manier of door dezelfde geluidshinder getroffen. Terwijl het in de Vijfhoek meer zal gaan om problemen in verband met buurt- of evenementenlawaai, wordt Haren blootgesteld aan de effecten van het meeste lawaai dat verband houdt met de verschillende vervoerswijzen: lucht, spoor en weg.

Na het weglawaai dat vele wijken maar ook groene ruimten (Jubelpark, het noordelijke deel van het Terkamerenbos en de parken op het Heizelplateau) treft, is de luchtvaartsector de tweede belangrijkste oorzaak van geluidshinder in de stad. De door dit vervoersmiddel veroorzaakte overlast bevindt zich vooral in het noordelijke deel van het grondgebied: Haren, Neder-Over-Heembeek, de

kanaalzone en Laken. Lawaai is een echt probleem voor de volksgezondheid: naar schatting verliezen Brusselaars acht maanden van hun gezonde leven door verkeerslawaai.

Om de gevolgen van lawaai te verzachten, zouden verschillende recente maatregelen op lange termijn een onmiskenbaar effect moeten hebben, zoals de verlaging van de verkeerssnelheid (zone 30 van het Gewest) en het gebruik van stillere voertuigen (geplande verdwijning van thermische voertuigen).

Het creëren van rustige gebieden in het hartje zelf van de Stad zou de levenskwaliteit van de inwoners dus concreet kunnen verhogen.

Streefcijfer (2030)

→ Aanleg van 16 silent parks

Strategische doelstelling 1.12:

Een Stad met ruimte voor rust en stilte

- Actie 1.12.1: Silent parks aanleggen

Strategische doelstelling 1.13:

Vermindering van geluidshinder door vervoer

- Actie 1.13.1: Gewestelijke premies voor geluidsisolatie van gebouwen promoten
- Actie 1.13.2: Implementatie van geluiddempende voorzieningen om de overlast van weg- en spoorvervoer te beperken

Subthema

Energie: Naar een koolstofvrijere energiemix en een energie-efficiënte stad

De belangrijkste energieverbruikers onder de economische sectoren zijn de residentiële en de tertiaire sector die door hun afhankelijkheid van verwarmingsbehoeften sterk afhankelijk zijn van klimaatschommelingen. Door de stijgende temperaturen en hittegolven neemt de energiebehoefte in verband met airconditioning voortdurend toe. Daarna volgen de vervoersector en de industriële sector (BE).

De doelstelling om het energieverbruik en het gebruik van hulpbronnen te verminderen is een prioriteit. Daarnaast moeten hernieuwbare energiebronnen worden ontwikkeld om de milieueffecten van ons verbruik te beperken.

Hoewel het Brussels Gewest een lager energieverbruik heeft dan andere Europese regio's, blijft het voor zijn energievoorziening sterk afhankelijk (90%) van externe bronnen waarvan de helft, in het geval van elektriciteit, van hernieuwbare oorsprong is (BE). De Europese Unie heeft zich ertoe verbonden om het aandeel van hernieuwbare energie te verhogen tot 42,5% van het definitieve energieverbruik.

In Brussel is driekwart van de elektriciteitsproductie uit hernieuwbare energiebronnen afkomstig van biomassa en het resterende kwart van zonne-energie. De warmteproductie uit hernieuwbare bronnen is voornamelijk het resultaat van het gebruik van vaste biomassa (organisch afval en hout) en, in mindere mate, van warmtepompen en thermische zonne-installaties. Wat energie betreft, streeft de Stad naar energiezuinigheid (vermindering van het eigen verbruik) en ten tweede naar het

gebruik van energie die zo weinig mogelijk broeikasgassen uitstoot. Overeenkomstig het Brussels Wetboek voor Lucht, Klimaat en Energiebeheersing en rekening houdend met de toekomstige doelstellingen van het Gewestelijk Plan Lucht Klimaat Energie voert de Stad nu al een actief beleid door de renovatie van haar gebouwen, de productie van hernieuwbare energie in haar gebouwen en in de openbare ruimten, enz.

Door zijn ligging en omvang heeft het Brussels Gewest een beperkt potentieel voor energieproductie uit hernieuwbare energiebronnen. Het potentieel voor het produceren en terugwinnen van warmte via de verbrandingsoven en het waterzuiveringsstation Acquiris vormt een belangrijke bron. Zonne-energie en biomethanisatie hebben ook een duidelijk ontwikkelingspotentieel. Hetzelfde geldt voor geothermie en hydrothermie, maar in mindere mate. De Stad heeft dus nog veel mogelijkheden om op energiegebied innovatief op te treden.

Streefcijfer (2030)

→ 100% van de door de gemeentelijke openbare gebouwen verbruikte elektriciteit is afkomstig van in België geproduceerde hernieuwbare energie.

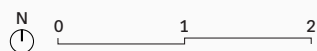
Strategische doelstelling 14: Voor een lokale en duurzame energieproductie

- Actie 1.14.1: Verdere ontwikkeling van het zonnepanelenpark van de Stad Brussel
- Actie 1.14.2: Ontwikkeling van warmtenetwerken vanuit productiebronnen gelegen op het gemeentelijke grondgebied
- Actie 1.14.3: Analyse en uitvoering van innovatieve oplossingen op het gebied van energieproductie (stedelijke windmolens, riothermie, geothermie, enz.)
- Actie 1.14.4: De ontwikkeling van een eerste wijk met positieve energie (PED = Positive Energy District) voortzetten in de Noordwijk
- Actie 1.14.5: Ontwikkelen en begeleiden van de ontwikkeling van energiegemeenschappen

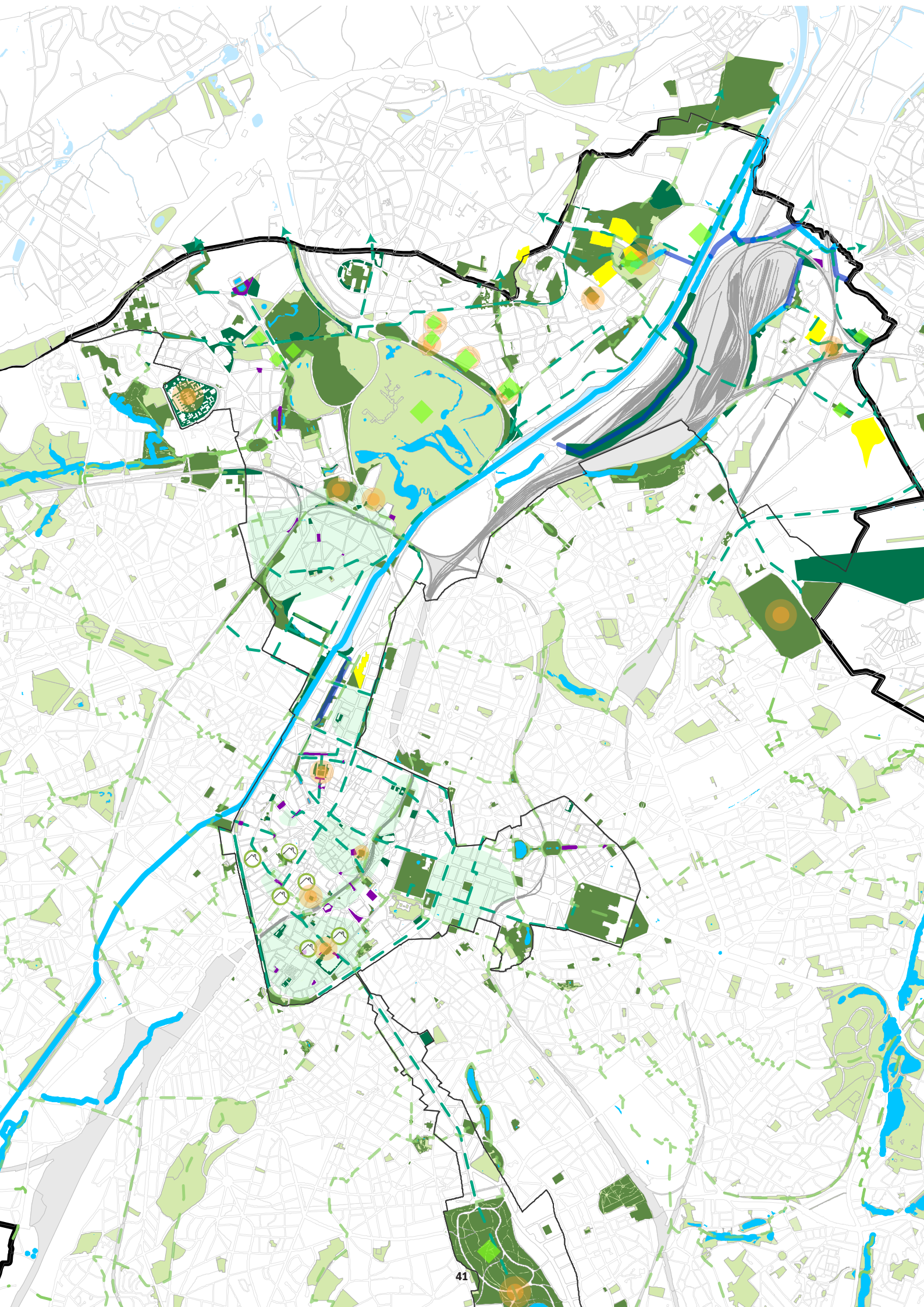

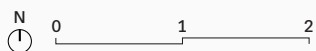
Een Stad die ademt
Kaart Visie 2050
Groen netwerk

-
Bestaande openbare groene ruimte	Biodiversiteitsreservoir
Bestaande groene ruimte	Silent Park
Openbare groene ruimte te aanleggen/uitbreiden	Te vergroenen gemeentelijk(e) dak/gevel
Stadslandbouw	Groene continuïteit - Groene wandeling (GewPDO)
Prioritaire beplantingszone	Groene continuïteit (GPDO)
Openbare ruimte te vergroenen	Waterloop opnieuw in openlucht
	Bestaand waternet openlucht
	Gemeentegrens

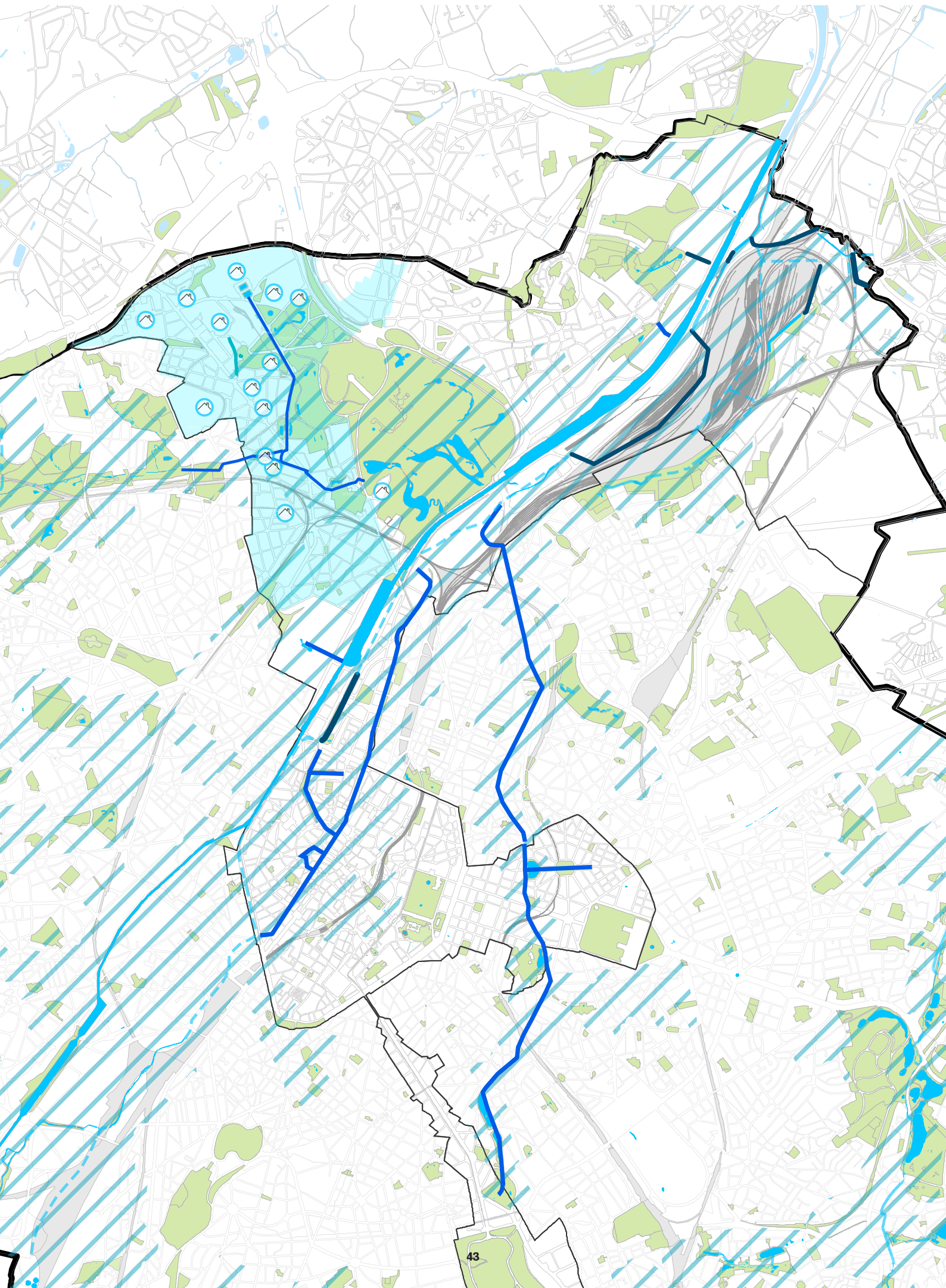

Een Stad die ademt
Kaart Visie 2050
Blauw netwerk

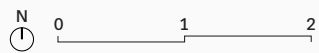

-
Bestaand openlucht waterloop	Nieuw wateroppervlak
Overwelfde waterloop	Afkoppeling regenwater
Waterloop opnieuw in openlucht	Prioriteitsgebied voor het afkoppeling van regenwater
Echte of denkbeeldige Stadsrivier (actie 1.9.1 en 1.9.2)	Natte landschapsinvloedszone
Bestaand waternet openlucht	Gemeentegrens

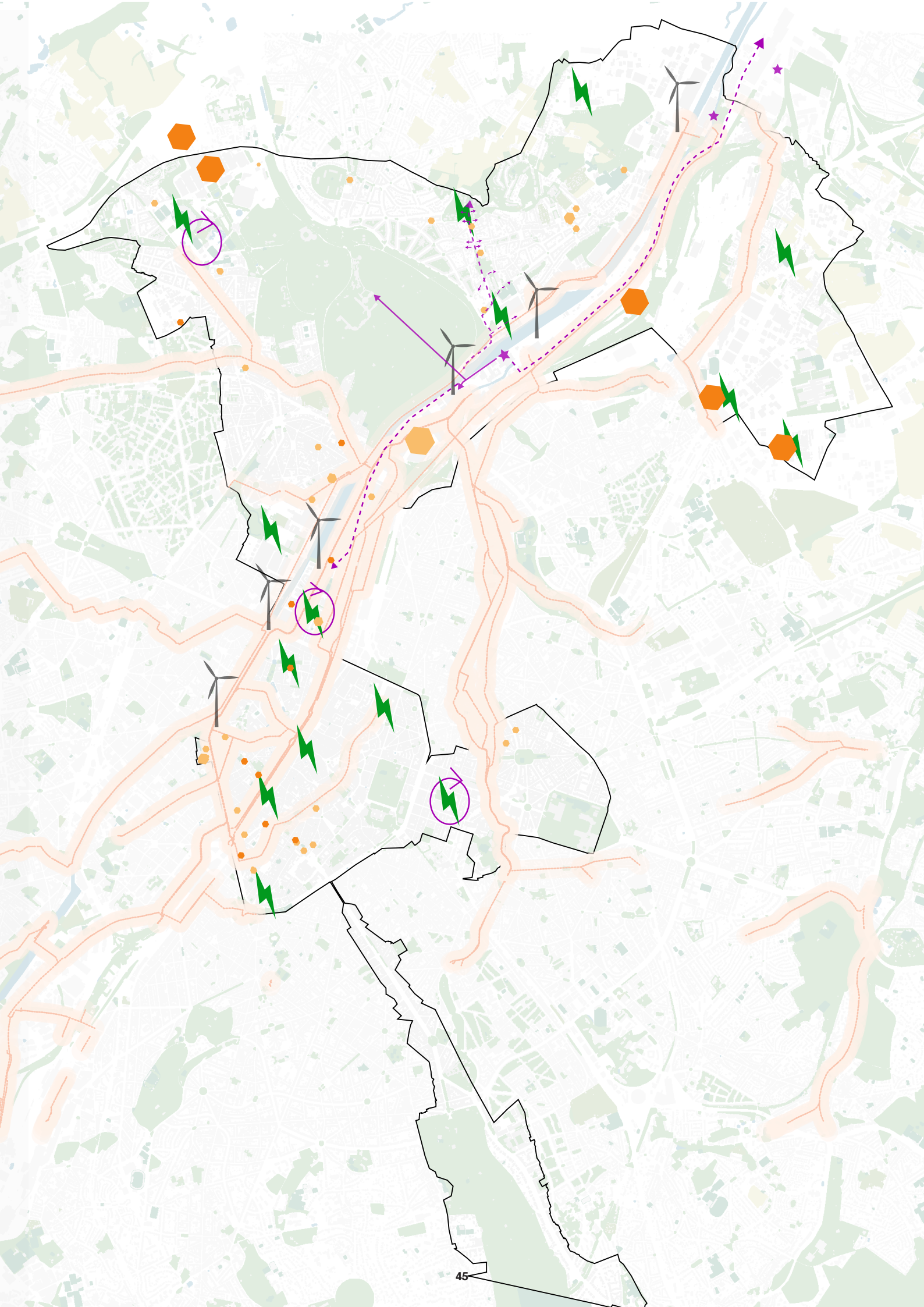

Een Stad die ademt
Kaart Visie 2050
Energie

-
Centrale voor warmteproductie	Bestaande zonnepanelen
Bestaand warmtenet	Te plaatsen zonnepanelen
Te creëren warmtenet	Stedelijke windturbine
Positive energy district	Prioritaire zone voor riothermie (Brussels Leefmilieu)
Energiegemeenschappen	
Gemeentegrens	

1. Een Stad die ademt - Samenvatting van de acties

Strategische doelstelling 1.1:

Toegang tot kwalitatieve openbare groene ruimten voor iedereen

- Actie 1.1.1: Bestaande stedenbouwkundige instrumenten gebruiken om openbare groene ruimten te creëren en te behouden
- Actie 1.1.2: Nieuwe openbare groene ruimten creëren en de omgevingskwaliteit van bestaande groene ruimten verbeteren

Strategische doelstelling 1.2:

De ontwikkeling van een groen netwerk, ter ondersteuning van actieve vervoerswijzen

- Actie 1.2.1: De beste route bepalen voor groene continuïteiten
- Actie 1.2.2: Het Bomenplan prioritair uitvoeren in strategische zones
- Actie 1.2.3: Invoering van een systeem van "extra premies" als aanvulling op de gemeentelijke natuurr premies

Strategische doelstelling 1.3:

De natuur herstellen in de stedelijke ruimten

- Actie 1.3.1: Uitvoeren van pilotprojecten voor het ontharden en vergroenen van de binnengebieden van bouwblokken.
- Actie 1.3.2: Een strategie ontwikkelen om de bodems in de Stad Brussel te ontharden en om de openbare ruimten en terreinen te vergroenen

Strategische doelstelling 1.4:

Gemeentelijke en openbare gebouwen als actoren in de verbetering van het "stadsklimaat"

- Actie 1.4.1: Een beleid voeren om daken te activeren om de oververhitting van openbare gemeentelijke gebouwen te voorkomen
- Actie 1.4.2: Vergroening van de gevels en muren van openbare gebouwen

Strategische doelstelling 1.5:

Onze grondgebieden aanpassen aan de migratie van soorten

- Actie 1.5.1: Biodiversiteitsreservoirs opwaarderen en in stand houden
- Actie 1.5.2: Ecologische corridors identificeren en voorzieningen voor fauna creëren in de omliggende openbare en particuliere ruimte (bebouwd of onbebouwd)
- Actie 1.5.3: Een donker netwerk voor nachtelijke fauna en flora creëren

Strategische doelstelling 1.6:

Een biodiversiteitsvriendelijke context creëren in het kader van stedelijke en architecturale projecten

- Actie 1.6.1: De uitvoering van gemeentelijke projecten afhankelijk maken van een bodemanalyse
- Actie 1.6.2: Biodiversiteitspremie's bepalen en creëren
- Actie 1.6.3: Een biodiversiteitsontwikkelingsplan opstellen voor architecturale en stedenbouwkundige projecten

Strategische doelstelling 1.7:

Gemakkelijkere toegang tot land voor landbouwberoepen

- Actie 1.7.1: Een geel en bruin netwerk creëren om de stadslandbouw te ondersteunen

Strategische doelstelling 1.8:

Lokale eigen voedselproductie voor duurzame landbouw

- Actie 1.8.1: De gelegenheid van nieuwe ontwikkelingsprojecten aangrijpen om collectieve moestuinen op de terreinen van de Stad Brussel zoveel mogelijk te behouden en bestendigen
- Actie 1.8.2: Fruitbomen planten in de openbare ruimte
- Actie 1.8.3: Gemeente-eigendommen mobiliseren en uitrusten met voorzieningen voor stadslandbouw

Strategische doelstelling 1.9:

De ontwikkeling van een blauw netwerk in Brussel

- Actie 1.9.1: Herwaardering en behoud van het waternetwerk op het grondgebied van de Stad Brussel
- Actie 1.9.2: De relatie van de inwoners met het water versterken door de aanwezigheid en het gebruik ervan in de openbare ruimte te ontwikkelen
- Actie 1.9.3: Het circulaire gebruik van water in de openbare ruimte en nieuwe gemeentelijke gebouwen versterken

Strategische doelstelling 1.10:

De ontwikkeling van een veerkrachtigere openbare infrastructuur op het gebied van waterbeheer

- Actie 1.10.1: Uitwerking van een ambitieuze regelgeving voor "Water"
- Actie 1.10.2: Zoveel mogelijk grootschalige sites loskoppelen van het zuiveringsnet en zorgen voor meer infiltratie-/opslag-/terugwinningssystemen en systemen voor bodemdoorlaatbaarheid
- Actie 1.10.3: Invoering van nieuwe Waterpremies en waterpremies "zonder grenzen"
- Actie 1.10.4: Ondersteuning van het Gewest in de strijd tegen overstromingen in Laken via de prioritaire uitvoering van alternatieve oplossingen, zoals Geïntegreerd Regenwaterbeheer, en in laatste instantie een stormbekken

Strategische doelstelling 1.11:

Verbetering van de luchtkwaliteit binnen en buiten gebouwen

- Actie 1.11.1: Het aantal analysepunten voor de luchtkwaliteit verhogen en deze controleren om het gewestelijke systeem te vervolledigen
- Actie 1.11.2: De luchtkwaliteit binnen monitoren en zo nodig verbeteren in gevoelige gemeentelijke gebouwen (crèches, scholen, ziekenhuizen)

Strategische doelstelling 1.12:

Een stad met ruimte voor rust en stilte

- Actie 1.12.1: Silent parks aanleggen

Strategische doelstelling 1.13:

Vermindering van geluidshinder door vervoer

- Actie 1.13.1: Gewestelijke premies voor geluidsisolatie van gebouwen promoten
- Actie 1.13.2: Implementatie van geluiddempende voorzieningen om de overlast van weg- en spoorvervoer te beperken

Strategische doelstelling 1.14:

Voor een lokale en duurzame energieproductie

- Actie 1.14.1: Verdere ontwikkeling van het zonnepanelenpark van de Stad Brussel
- Actie 1.14.2: Ontwikkeling van warmtenetwerken vanuit productiebronnen gelegen op het gemeentelijke grondgebied
- Actie 1.14.3: Analyse en uitvoering van innovatieve oplossingen op het gebied van energieproductie (stedelijke windmolens, riothermie, geothermie, enz.)
- Actie 1.14.4: De ontwikkeling van een eerste wijk met positieve energie (PED = Positive Energy District) voortzetten in de Noordwijk
- Actie 1.14.5: Ontwikkelen en begeleiden van de ontwikkeling van energiegemeenschappen

1. Een Stad die ademt - Samenvatting

Strategische doelstellingen	Vijfhoek	Noord-Oost	Noord wijk	Laken	NOH	Haren	Louiza
Groene ruimten							
1.1 Toegang tot kwalitatieve openbare groene ruimten voor iedereen	●	●	●	●	●	●	●
1.2 De ontwikkeling van een groen netwerk, ter ondersteuning van actieve vervoerswijzen	●	●	●	●	●	●	●
Hitte-eilanden							
1.3 De natuur herstellen in de stedelijke ruimten	●	●	●	●	●	●	●
1.4 Gemeentelijke en openbare gebouwen als actoren in de verbetering van het "stadsklimaat"	●		●	●	●	●	
Biodiversiteit							
1.5 Een biodiversiteitsvriendelijke context creëren in het kader van stedelijke en architecturale projecten	●	●	●	●	●	●	●
1.6 Onze grondgebieden aanpassen aan de migratie van soorten	●	●	●	●	●	●	●
Stadslandbouw							
1.7 Gemakkelijkere toegang tot land voor landbouwberoepen			●		●	●	
1.8 Lokale eigen voedselproductie voor duurzame landbouw	●	●	●	●	●	●	●
Water							
1.9 De ontwikkeling van een blauw netwerk in Brussel	●	●		●	●	●	●
1.10 De ontwikkeling van een veerkrachtigere openbare infrastructuur op het gebied van waterbeheer	●	●	●	●	●	●	●
Lucht							
1.11 Verbetering van de luchtkwaliteit binnen en buiten gebouwen	●	●	●	●	●	●	●
Geluid							
1.12 Een stad met ruimte voor rust en stilte	●	●	●	●	●	●	●
1.13 Vermindering van geluidshinder door vervoer	●	●	●	●	●	●	●
Energie							
1.14 Voor een lokale en duurzame energieproductie	●	●	●	●	●	●	●

Legende :

- Prioritaire strategische doelstelling te activeren tegen 2030 voor de beschouwde wijk
- Strategische doelstelling te activeren tegen 2050 voor de beschouwde wijk

Ambitie II: Een Stad die evolueert

Waarvan het stedelijke weefsel de gevolgen van de klimaatverandering voorkomt en tegelijkertijd voldoet aan de behoeften van de inwoners

Brussel is een internationale hoofdstad, de zetel van de Europese instellingen en het politieke, economische en culturele centrum van België. In de loop van haar geschiedenis heeft ze heel wat veranderingen ondergaan en hierdoor is het hybride stadsweefsel dat wij kennen ontstaan. De stad moet haar transformatie voortzetten om het hoofd te bieden aan de klimaat-, energie-, gezondheids-, economische en sociale uitdagingen door haar intrinsieke kwaliteiten te benutten. Het doel is de ontwikkeling van de stad te sturen om de leefomgeving van de burgers te verbeteren en te voorzien in de behoeften aan woningen, banen, voorzieningen en gezellige openbare ruimten van goede kwaliteit.

Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling wil op deze uitdagingen inspelen door een beredeneerde verdichting te favoriseren, gekoppeld aan een begrip van openbaar comfort en lokale diensten. Daartoe voorziet het Plan in de ontwikkeling van Lokale Identiteitskernen (LIK's), plaatsen die door de inwoners zijn aangewezen als representatieve lokale centraliteit van de wijk. In het hart van de netwerken (ecologisch, voorzieningen, buurtwinkels) garanderen zij de stedelijke voorzieningen die nodig zijn voor het leven in de wijk, dragen zij bij tot het creëren van sociale banden en zorgen zij voor levenskwaliteit voor alle Brusselaars. Het GPDO vormt een gelegenheid om deze LIK's te versterken en te kwalificeren.

De Stad Brussel en haar OCMW willen ook de veerkracht van het gemeentelijke grondgebied bevorderen. Daartoe ondersteunt het GPDO de objectivering van de relevantie en kwaliteit van toekomstige vastgoedontwikkelingen zodat deze voldoen aan de behoeften aan lokale voorzieningen en diensten en aan de uitdagingen van de klimaatverandering, met name door de voorkeur te geven aan ingrepen in bestaande gebouwen.

De ontwikkeling van het gemeentelijke grondgebied moet ook de flexibiliteit van het stedelijke weefsel versterken om het samenleven en de interactie tussen functies en burgers te bevorderen, met name in de openbare ruimten.

Ten slotte is het erfgoed een fantastische bron die het stedelijke landschap van Brussel vormt en een

drager van de identiteit is. Het GPDO zal daarom trachten alle nuances ervan bloot te leggen om ze te behouden maar ook door ze te beschouwen als een troef in de strijd tegen de klimaatverandering en ontwikkeling van de Stad. Als symbool van robuustheid, stabiliteit, soberheid en continuïteit blijkt het een aanwinst te zijn in de strijd tegen klimaatverandering en in de ontwikkeling van de stad.

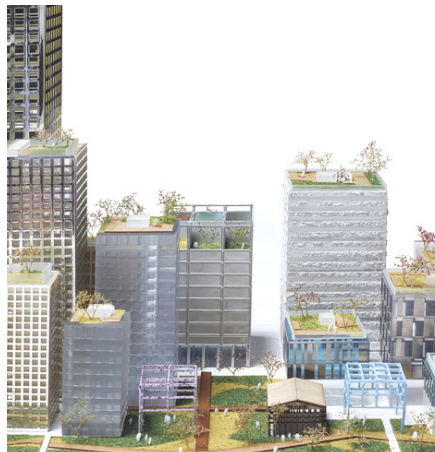

Collectieve verbeelding

De collectieve verbeelding is een gedeeld instrument om te verwijzen naar projecten, acties of ideeën om te zien en te begrijpen hoe andere steden, exploitanten en adviesbureaus zich de kwesties in verband met de ambities van het GPDO hebben toegeëigend.

TIJDSKADERS HERDENKEN

Door de klimaatverandering moeten we onze manier van consumeren, verplaatsen en leven veranderen. Op kortere termijn heeft de gezondheids crisis gevolgen gehad voor de arbeidspatronen. Deze crisis heeft het belang van kwalitatief goede huisvesting en de toekomst van grote tertiaire gebieden, met de opkomst van telewerken, onder de aandacht gebracht. De Stad wordt geconfronteerd met voortdurende maatschappelijke veranderingen en moet dus anticiperen op toekomstige ontwikkelingen. Het ontwerpen van transformeerbare gebouwen is de enige manier om leegstand op lange termijn te voorkomen.

Een minimetropool: Pleyel, gemengde wijk, OMA

1111 Lincoln Road, project parking voor gemengd gebruik, Herzog & de Meuron

Île de Nantes, Experimenteel terrein op het grondgebied en nieuwe manieren om de stad te maken

ACTIVEREN DOOR HET PROGRAMMA

De toe-eigening van de openbare ruimte vereist onvermijdelijk een landschapsontwerp en verkeersstromen die gericht zijn op het comfort van de voetgangers. Naast deze ontwikkelingen komt het succes van een openbare ruimte vooral tot uiting in de veelheid van gebruiksmogelijkheden en interacties tussen bewoners. Bewoners maken zich niet onmiddellijk meester van de grote lanen die ooit op auto's gericht waren. De installatie van zelfs tijdelijke programma's kan bewoners aanzetten om te stoppen en te genieten van deze nieuwe openbare ruimten.

Brooklyn Grange: Verbouwing van het dak van een gebouw voor 's werelds grootste stadsboerderij. Deze produceert 18 ton groenten per jaar, New York

Opwaardering van het erfgoed van de Grote Markt dat op de UNESCO-lijst staat, Brussel

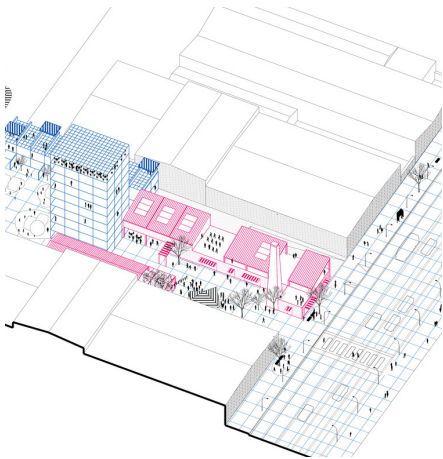

Bellastock, werk voor de opwaardering van plaatsen en hun hulpbronnen door alternatieven voor te stellen voor het bouwen

ERFGOED ALS ACTIEF GEHEUGEN

Het erfgoed van de Stad moet niet alleen een bredere dimensie krijgen (industriële, landelijk, voorstedelijk) maar ook een experimenteel terrein worden zodat inwoners het zich eigen kunnen maken.

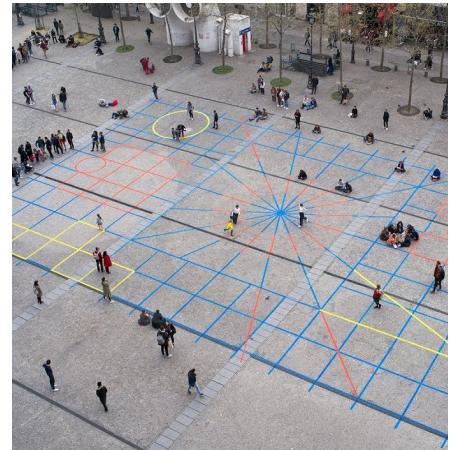

West side strategy: ontwikkeling van een nieuwe private buitenruimte aan de voet van de nieuwe constructies, in continuïteit met de openbare ruimte

MONOFUNCTIONELE GEBIEDEN HYBRIDE MAKEN

- De leegstand van de sokkels gebruiken om nieuwe toepassingen te integreren en hiermee te experimenteren,
- Leegstaande kantoorgebouwen omvormen tot woongebouwen of programma's voor gemengd gebruik wanneer hun morfologie dat toelaat
- Ontwikkelen van de doorwaadbaarheid van monofunctionele wijken door zachte mobiliteit om de komst van nieuwe inwoners mogelijk te maken
- Ontwikkelen van hybride stedelijke vormen van de woon-werkrelatie

Podophone: interactief geluidstoestel met als doel de openbare ruimte te hermenselijken, esplanade van het Centre Georges Pompidou, Parijs, Charrié+Nugue+Cahen+AC3

Basketvelden aangelegd onder de bovengrondse metro, Parijs

Spoorweglandschap, kleine ring, Parijs

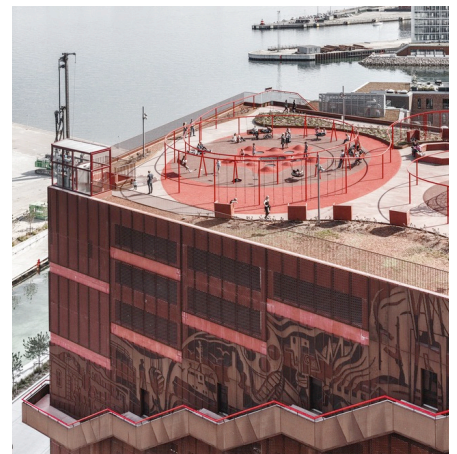
Transformatie van een snelwegviaduct in een voetpad met planten, Seoul, MVRDV

Reflectie over grote hoogte voor de wijk Part-Dieu in Lyon (2020)

Project voor de transformatie van het gebouw Continental voor gemengd gebruik, Brussel

Recreatieruimten op het dak van een parkeergarage, Kopenhagen, JAJA Architects

Subthema

Stadsontwikkeling: naar een veerkrachtigere en adaptievere stad in het licht van de klimaat- en demografische realiteit

Het Brussels Gewest heeft de afgelopen 30 jaar een demografische boom gekend. Hierdoor is er een dringende behoefte aan betaalbare woningen en voorzieningen. Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling (GewPDO) speelt hierop in door de nadruk te leggen op kwalitatieve verdichting op basis waarvan "de beschikbare terreinen moeten worden gebruikt voor het creëren van woningen". In het kader hiervan werden prioritaire ontwikkelingspolen gedefinieerd die in totaal 29% van het grondgebied van de Stad Brussel bestrijken. Er zijn ook verdichtingscriteria vastgesteld waarin de gegeneerde levenskwaliteit centraal staat.

Vandaag voorspelt het Federaal Planbureau (Demografische vooruitzichten 2023-2070 - januari 2024) een afname van de bevolkingsgroei, die zelfs negatief zou zijn in 2070 (-4%) voor het Brussels Gewest. Hoewel de Stad in 2022 een aanzienlijke bevolkingstoename kende als gevolg van de Oekraïense migratiecrisis (IBSA 2024), betekent dit een paradigmaverschuiving op het gebied van stedenbouw met het oog op de noodzaak om de Stad Brussel aan te passen aan klimaatverandering. Deze nieuwe context creëert een kans om anders na te denken over de aanleg van de Stad door de bescherming van ons milieu te combineren met de creatie van stedelijke en sociale meerwaarde.

De prioriteit is nu om de kwaliteit van de stedelijke ruimte te waarborgen. In dit verband spelen circulariteit en de vermindering van (bouw)afvalstromen, het elimineren van leegstand en het tegengaan van verkrotting, alsmede het behoud van bestaande open ruimten een belangrijke rol. De inspanningen voor de bouw van betaalbare woningen moeten worden voortgezet en er moet worden

geanticipeerd op de aanleg, uitbreiding en herstructurering van openbare infrastructuren die op verschillende manieren tegelijk kunnen gebruikt worden alsook groene ruimten en dit terwijl de economische vitaliteit van onze gebieden gewaarborgd moet worden.

In dit opzicht moeten de gronden die eigendom zijn van de Stad Brussel een voorbeeldfunctie vervullen en deze bijzondere belangen nastreven:

- zich actief inzetten om het gebrek aan betaalbare woningen voor haar burgers en de toegang tot lokale voorzieningen aan te pakken;
- de ontwikkeling baseren op het bestaande om onnodig verbruik van energie, materialen en natuurlijke hulpbronnen te vermijden;
- haar burgers beschermen door haar natuurlijke hulpbronnen (/bodems) zoveel mogelijk in stand te houden;
- ernaar streven in elk project een sociale en stedelijke meerwaarde te creëren;
- onbebouwde terreinen zoveel mogelijk beschermen.

De uitdaging om ons aan te passen aan de klimaatverandering en tegelijkertijd tegemoet te komen aan de behoeften van de lokale bevolking vereist een duidelijk stedenbouwkundig kader dat voor iedereen begrijpelijk is. De implementatie van het MyPermits-platform, voor aanvragers die hun vergunningsaanvraag elektronisch willen indienen, is hiervan een voorbeeld. In dit verband wil de Stad Brussel de dialoog voortzetten die op gewestelijk niveau werd opgestart om de administratieve procedures voor het verkrijgen van vergunningen, het aanvragen van subsidies ... te vergemakkelijken.

Strategische doelstelling 2.1:

Een stadsontwikkeling aangepast aan de nieuwe demografische en klimatologische realiteit.

- Actie 2.1.1: De ontwikkeling van het gemeentelijke grondgebied sturen op basis van een beoordeling aan de hand van meerdere ontwikkelingscriteria
- Actie 2.1.2: De in het GewPDO omschreven Nexus en Lokale Identiteitskernen prioritair ontwikkelen
- Actie 2.1.3: Het bouwblok beschouwen als een strategische schaal voor stadsontwikkeling
- Actie 2.1.4: Zorgen voor de aanpasbaarheid van bebouwde ruimten vanaf hun ontwerp en beoordelen van de mogelijkheden voor herbestemming van bestaande ruimten

Streefcijfers (2030)

→ 100% van de projecten waarbij onbebouwde gemeentegrond betrokken is, is onderworpen aan een voorafgaande opportuniteitsanalyse (Stad op 10 min) door het Departement Stadsontwikkeling

→ De openbare gebouwen van de Stad en het OCMW zullen een gemiddelde EPC van C+ behalen voor alle administratieve gebouwen, crèches, scholen, zwembaden, sportcentra en culturele locaties

→ Vermindering van 25% van het aantal leegstaande panden op het grondgebied van de Stad

Strategische doelstelling 2.2:

Versterking van de herontwikkelingsprojecten in onze wijken

- Actie 2.2.1: Bijwerking van de gegevens inzake energieprestaties en comfort van de Brusselse gebouwen
- Actie 2.2.2: Voortzetting van de strijd tegen leegstand
- Actie 2.2.3: Het beheer van gemeentelijke panden of openbare ruimten door de burgermaatschappij bevorderen
- Actie 2.2.4: Ontwikkeling van een territoriale visie op hoogbouw

Strategische doelstelling 2.3:

Betere preventie van crisissituaties

- Actie 2.3.1: Een risicoanalyse uitvoeren voor de verschillende bedreigingen waarmee de Stad kan worden geconfronteerd
- Actie 2.3.2: Implementeren van "veiligheidsrichtlijnen" voor grote **evenementen**

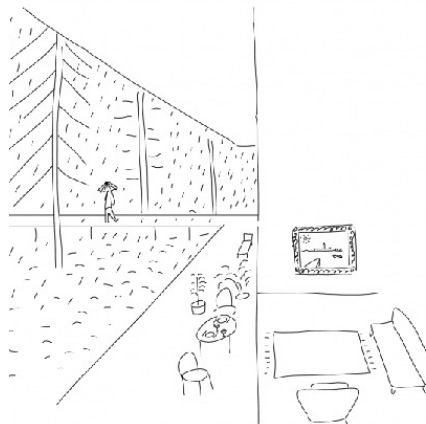
Strategische doelstelling 2.4:

Een duurzaam vastgoed- en grondbeleid

- Actie 2.4.1: Uitwerken van een territoriale en gecoördineerde ontwikkelings- en verwervingsstrategie op schaal van de gemeente
- Actie 2.4.2: Het beheer en het gebruik van gemeentelijke sites rationaliseren door het concept van "chrono-urbanisme" toe te passen

Project voor een multidisciplinair LGBTQIA+ gemeenschapscentrum, na de activering van het voorkeepsrecht voor verlaten gebouwen in de Lievevroubroersstraat

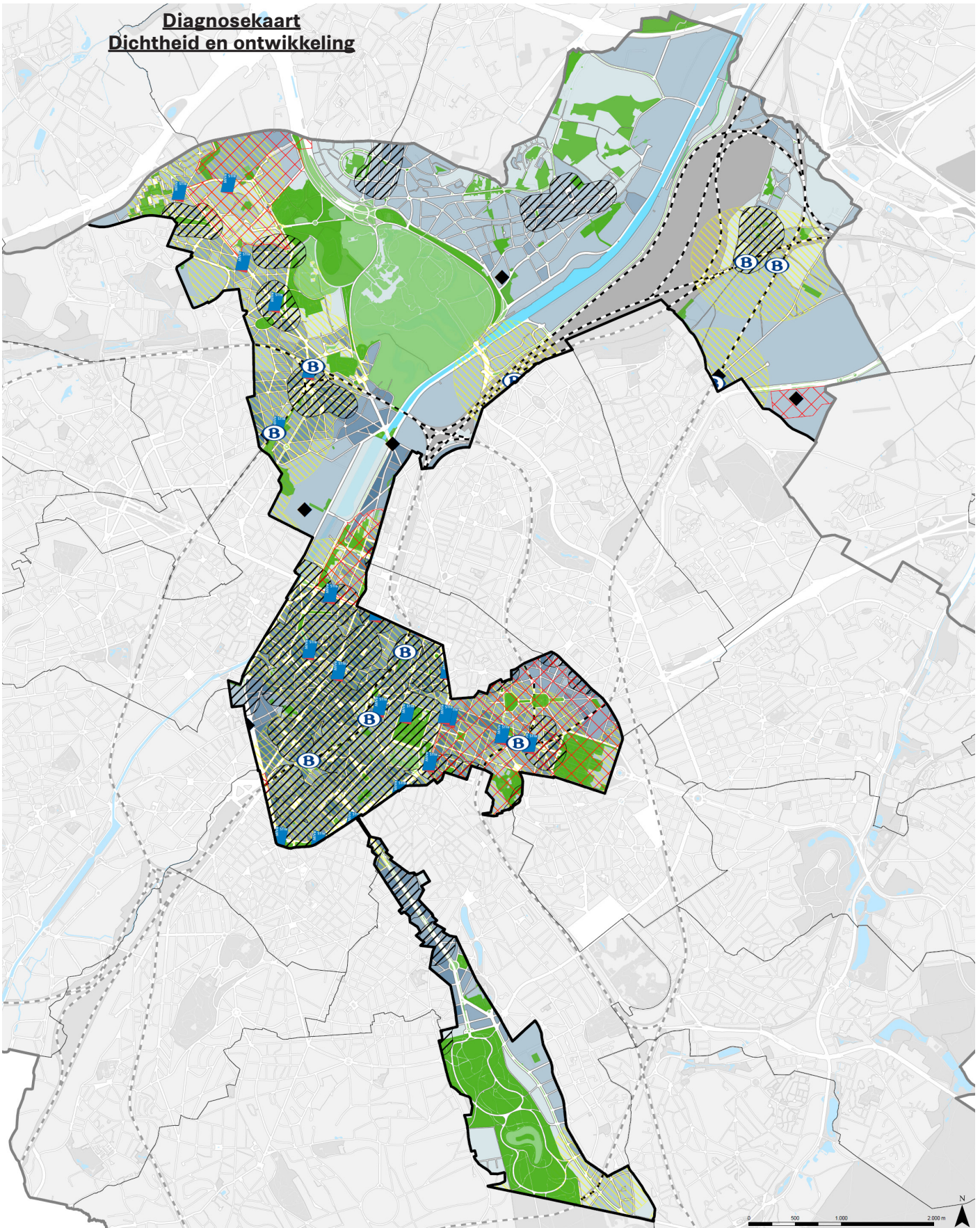
Verslag van het Wetenschappelijk Comité Huisvesting naar aanleiding van de COVID-19-crisis

Skyline Zuidoost Brussel waar de kwestie van hoogbouw al aanwezig is in het bestaande stadsweefsel

Diagnosekaart Dichtheid en ontwikkeling

Bebouwingsgraad per bouwblok (2018)

- (0,01 - 21,71)
- (21,71 - 47,25)
- (47,25 - 68,45)
- (68,45 - 85,22)
- (85,22 - 100)
- No Data

Ontwikkeling

- Prioritaire ontwikkelingspool
- Te creëren lokale identiteitskern
- Lokale identiteitskernen

Zones

- Openbare groene ruimten
- Groene ruimten
- Spoorwegen

Openbaar vervoer

- B NMBS-stations
- Metrostations
- 600 m rond NMBS-stations/
metrostations

Subthema

Openbare ruimten: Bevestigen van een diversiteit aan functies

Het openbare domein is een essentieel element voor het uiterlijk van een stad. Het bepaalt met name de morfologie maar ook een belangrijk deel van de stedelijke identiteit. Door zijn reikwijdte brengt het ook poreusheid en licht in het stedelijk weefsel, hetgeen bijdraagt tot de leesbaarheid ervan. Een vijfde van het gemeentelijke grondgebied is niet gekadastreerd en behoort dus tot het publieke domein. Bovendien worden in dit domein ook enkele gekadastreerde open ruimten in aanmerking genomen.

De openbare ruimte biedt de burger heel wat referentiepunten en dit op verschillende schalen. Er is dus een hiërarchie waarneembaar naargelang de manier waarop ze gebruikt wordt, gaande van een grootstedelijke logica tot een lokaler gebruik. Voor de Stad Brussel spelen de ruimten van de Vijfhoek, en meer bepaald van de Unesco-zone, een essentiële rol. Dit netwerk van onderling verbonden openbare ruimten dat het historische centrum definieert, heeft een grootstedelijke, zo niet internationale aantrekkingskracht. De openbare groene ruimten spelen ook een rol bij het onthaal van lokale, Belgische en buitenlandse gebruikers, net als het openbare domein rond de multimodale mobiliteitsknooppunten.

Opvallend is dat dit domein vooral gericht is op het opvangen van autoverkeer waardoor het netwerk van actieve vervoerswijzen wordt onderbroken en dus ontoereikend is voor de plaatselijke bevolking. De aanleg van een netwerk van hoogwaardige openbare ruimten is dan ook van essentieel belang. In dit verband kunnen verschillende criteria in aanmerking worden genomen: toegankelijkheid voor hulpdiensten, integratie van STOP-principes die actieve vervoerswijzen bevorderen, milieukwaliteit (toename van de beplante oppervlakte en doorlaatbaarheid), inclusiviteit, evenwicht tussen functies en erfgoed- en/of landschapswaarde.

De verbetering van de openbare ruimte is al begonnen

Strategische doelstelling 2.5:

Een doorlopend netwerk van openbare ruimten die kwalitatief hoogstaand en gediversifieerd zijn

- Actie 2.5.1: Een geïntegreerde atlas van de openbare ruimte van de Stad maken
- Actie 2.5.2: De bestaande openbare ruimte verbeteren en de ontbrekende schakels in het netwerk aanvullen
- Actie 2.5.3: De zone van het Kanaal vormgeven door een samenhangende ontwikkeling van de openbare ruimte
- Actie 2.5.4: Het aantal projecten voor participatieve kunst of in verband met culturele instellingen in de openbare ruimte verhogen
- Actie 2.5.5: Tijdelijk gebruik inzetten als tool tijdens de overgangsfases in de herontwikkeling van openbare ruimten.
- Actie 2.5.6: Openbare ruimten aanbieden voor alternatieve herdenkingsvormen

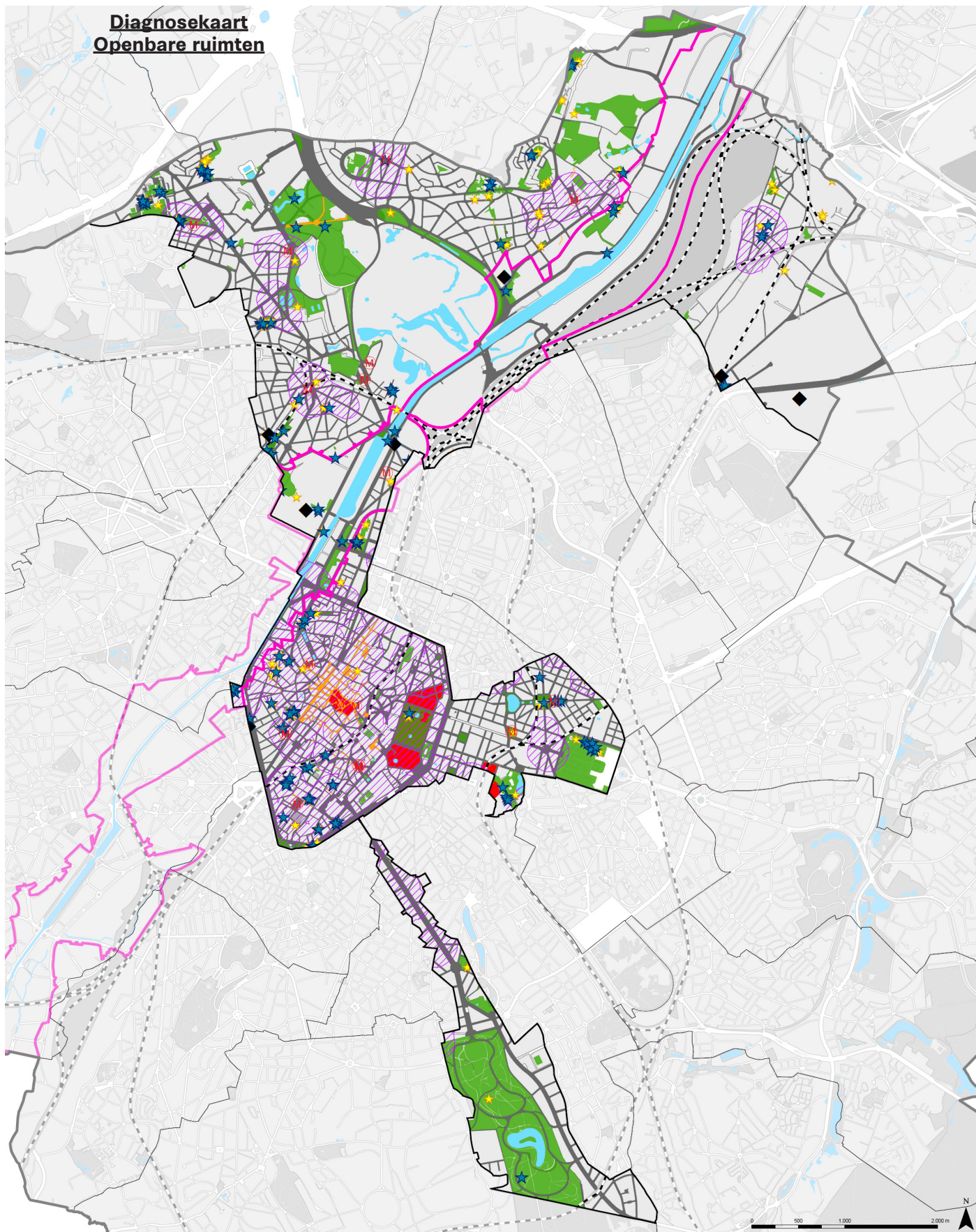
met de realisatie en uitbreiding van het voetgangerszone in de kern van de Stad en met het netwerk van paden en wegen in Haren. Dankzij deze verwezenlijkingen kunnen de gebruikers nu al in alle veiligheid ten volle van de openbare ruimte genieten. Deze verwezenlijkingen zijn des te relevanter in het kader van de totstandbrenging van een veerkrachtig netwerk op gemeentelijke schaal waardoor het mogelijk wordt te anticiperen op behoeften in tijden van crisis (pandemieën, hittegolven, enz.). Deze openbare ruimten moeten dus een veelheid aan functies kunnen herbergen, bepaald door hun typologie en aanleg. Een van de eerste onderscheiden op het gebied van fEen van de eerste verschillen op vlak van gebruik ligt in het onderscheid tussen doorgangplaatsen ter bevordering van actieve en collectieve modi enerzijds en de verblijfplaatsen anderzijds (plaatsen van ontmoeting en cohesie, speelpleinen, enz.). De derde groep bestaat uit groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek maar ook groene open ruimten die doeltreffend zijn om de gevolgen van de klimaatverandering te verzachten, met name door hitte-eilanden te bestrijden. Deze functionele gelaagdheid, die ontstaat dankzij de voorgestelde inrichtingen, zal de realisering van het veerkrachtige gemeentelijke netwerk mogelijk maken.

Streefcijfer (2050)

→ 50% van de nieuw aangelegde gemeentelijke openbare ruimte, die is opgenomen in de COMFORT en WIJK netwerken van het regionale plan Good Move, is gereserveerd voor actieve en collectieve vervoerswijzen en voorzieningen die verband houden met milieu- en verblijfsfuncties.

Diagnosekaart Openbare ruimten

Infrastructuren en activiteiten

- ★ Speeltuinen
- ★ Openbare sportfaciliteiten buiten
- M Markten

Perimeters (GewPDO)

- ▨ Bestaande LIK's
- ◆ Te creëren lokale identiteitskern
- Gebied van het Kanaal

Openbare zones

- Neutrale zones
- Niet-gekadastrerde zones (01.01.2023)
- Voetgangerszones (Vijfhoek)
- Openbare groene ruimten

Subthema

Erfgoed: De rijkdom van het stedelijk landschap bewaren en exploiteren

Erfgoed is een sterk kenmerk van de identiteit en structurering van de ruimte voor de Stad Brussel die geniet van een onbetwistbare rijkdom. Dit blijkt uit de opname van de Grote Markt op de Werelderfgoedlijst van Unesco. Als belangrijke troef voor de Stad, zowel voor het toerisme als voor de leefomgeving, moet het beheer van dit uitzonderlijke erfgoed worden verzekerd om de duurzaamheid ervan te garanderen. De Vijfhoek verenigt de overgrote meerderheid van de beschermde eigendommen van het Gewest en biedt een architectonische verscheidenheid en heel wat opmerkelijke monumenten. De Noord-Oostwijk is ook een belangrijk erfgoedgebied, met name gekenmerkt door zijn dambordpatroon. Laken herbergt ook heel wat grootschalige monumenten, zoals het Atomium, de Heizelpaleizen en het Koninklijk Domein. De Louizawijk in het zuiden van de Stad heeft dan weer een zeer belangrijk groen erfgoed. Neder-Over-Heembeek en Haren mogen niet worden vergeten, met een semilandelijk erfgoed en een te behouden groen en landschappelijk erfgoed.

Er bestaan talrijke instrumenten om dit bestaande erfgoed te beschermen, zowel regelgevend, zoals het Gebied van culturele, historische, esthetische waarde of voor stadsverfraaiing opgenomen in het Gewestelijk Bestemmingsplan, als strategisch, zoals de perimeters

van verfraaiing en opwaardering van het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling. Naast de perimeters is er ook het register van beschermde eigendommen waarin eigendommen die beschermd zijn, op de lijst voor behoud staan of waarvan de beschermingsprocedure aan de gang is.

Toch weerspiegelen deze instrumenten niet noodzakelijkerwijs het erfgoedbelang van bepaalde gebouwde gehelen. In antwoord daarop bevordert het GewPDO de specifieke identiteit van de wijken om de diversiteit van Brussel te benadrukken. Het GPDO van de Stad zal deze denkwijze verfijnen en zal zo, of via specifieke studies, nieuwe locaties aanwijzen die onder de aandacht gebracht moeten worden. Het gaat er met name om de nadruk te leggen op het begrip erfgoedlandschap dat nog moet worden getest.

Het GPDO wil ook het spectrum van het Brusselse erfgoed uitbreiden naar andere architecturale periodes en stijlen (landelijk erfgoed, naoorlogs erfgoed, enz.) en vooral van de Stad een voorbeeld maken op het gebied van bewaring waarbij een evenwicht wordt gezocht met de noodzakelijke aanpassing van het stedelijk weefsel aan de klimaatverandering en crisissituaties. Het GPDO zal aantonen dat de ruimere omgeving een bron van erfgoed kan zijn.

Strategische doelstelling 2.6: Erfgoedgehelen met een collectieve betekenis

- Actie 2.6.1: Het begrip erfgoed uitbreiden naar andere architecturale en erfgoedperiodes/-types
- Actie 2.6.2: De erfgoedassen die de identiteitdragers op gemeentelijk niveau bepalen en versterken
- Actie 2.6.3: Openbare ruimten op samenhangende wijze ontwikkelen om hun erfgoedkwaliteit zichtbaar te maken

Strategische doelstelling 2.7: Focus op de rijkdom en diversiteit van het gemeentelijk erfgoed

- Actie 2.7.1: Het architecturaal erfgoed uit de tweede helft van de 20ste eeuw (her)ontdekken en het potentieel ervan als identiteitsdrager aantonen
- Actie 2.7.2: Het landelijke erfgoed van de Stad opwaarderen door het een nieuwe bestemming te geven voor het publiek
- Actie 2.7.3: Industrieel erfgoed beschermen en opwaarderen

Streefcijfers (2030)

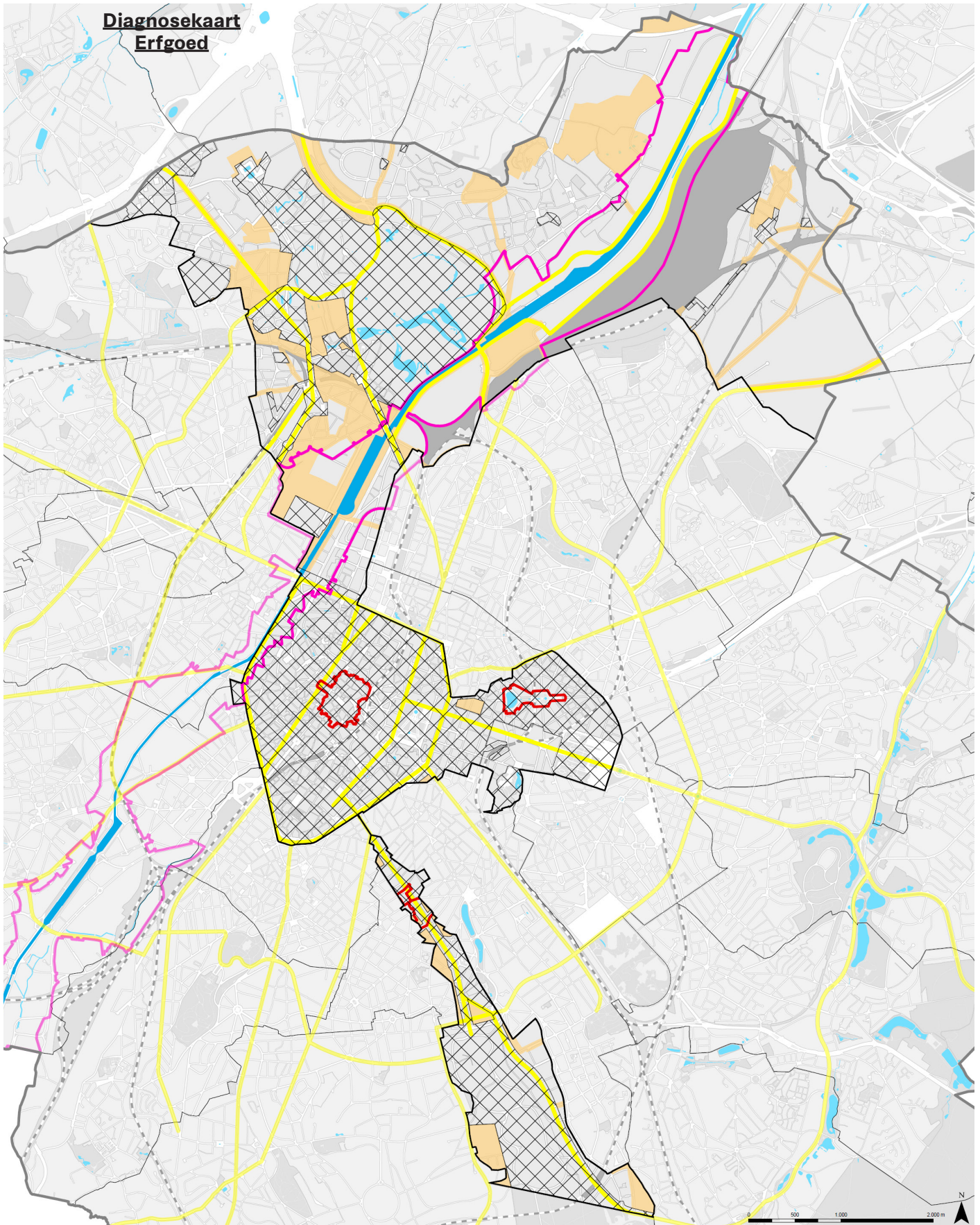
- Verdubbeling van het aantal subsidies voor de restauratie van klein erfgoed
- Verdubbeling van het aantal subsidies voor instandhoudingswerkzaamheden aan beschermde panden

Strategische doelstelling 2.8: Het evenwicht vinden tussen het behoud van het erfgoed en de veerkracht van de gemeentelijke stedelijke ruimte

- Actie 2.8.1: Het UNESCO-beheerplan aanpassen aan de uitdagingen van morgen (klimaatverandering, inclusieve stad, bewoonde stad)
- Actie 2.8.2: Duurzaam maken van erfgoed door integratie van de Alliantie Renolution
- Actie 2.8.3: Coördinatie van een onderzoek naar de modaliteiten voor renovatie van klein erfgoed

Diagnosekaart Erfgoed

Netwerk van structurerende assen

- Structurerende assen (GewPDO)
- Kanaal

Zones

- ⊗ GCHEWS (GBP)
- Kanaalzone

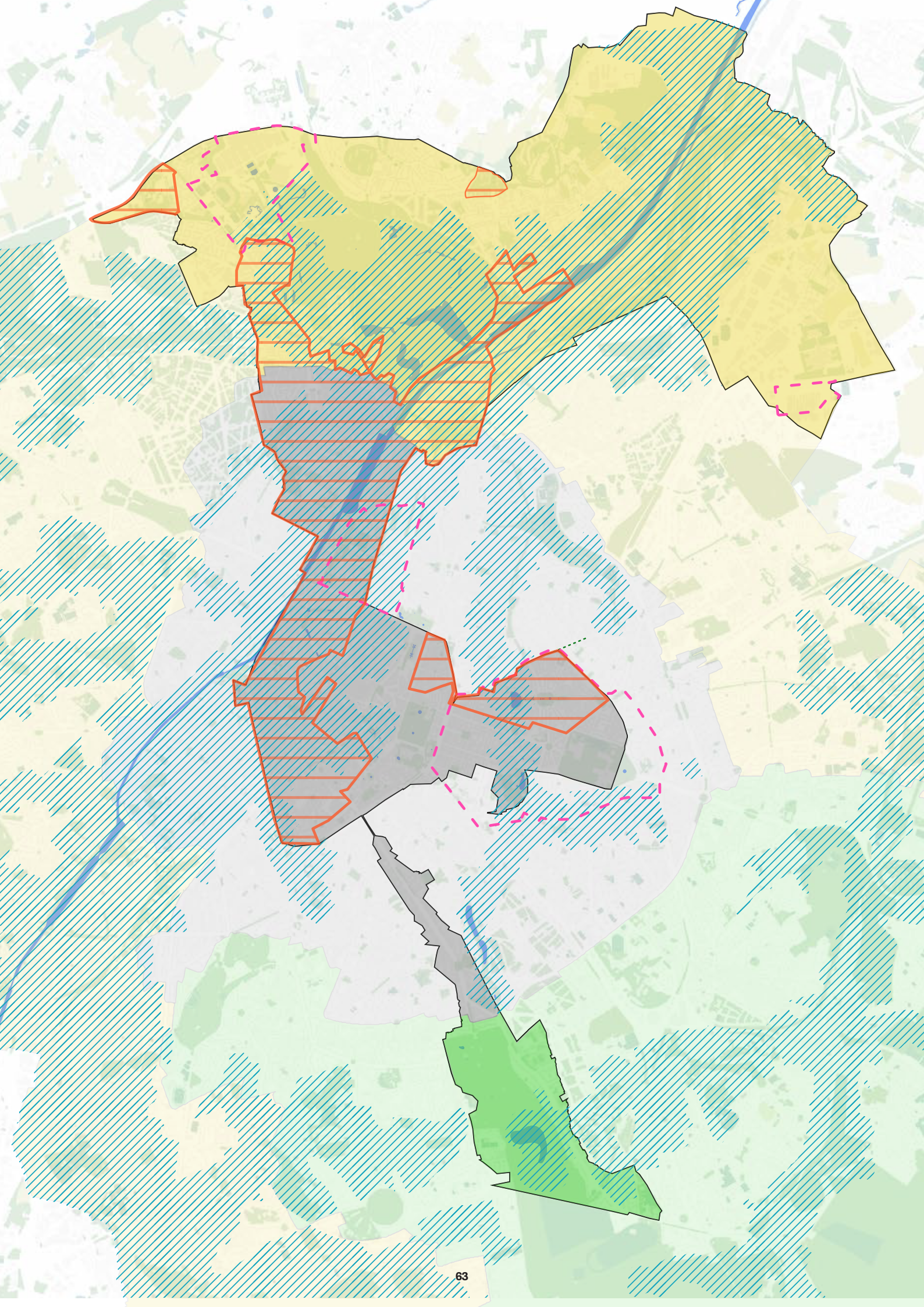
- Beschermingsgebieden UNESCO
- Perimeter van verfraaiing en opwaardering van het erfgoed

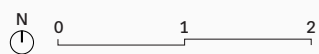
Een Stad die evolueert
Kaart Visie 2050
Stadsontwikkeling (1)

-
- Beschermingsgebied landelijk landschap
  - Prioritair gebied voor vergroening en ontharding
  - Beschermingsgebied boslandschap
  - Prioritair waterbeheergebied
  - Zone voor Stedelijke Herwaardering (ZSH)
  - Prioritaire ontwikkelingszone (GewPDO)
  - Gemeentegrens

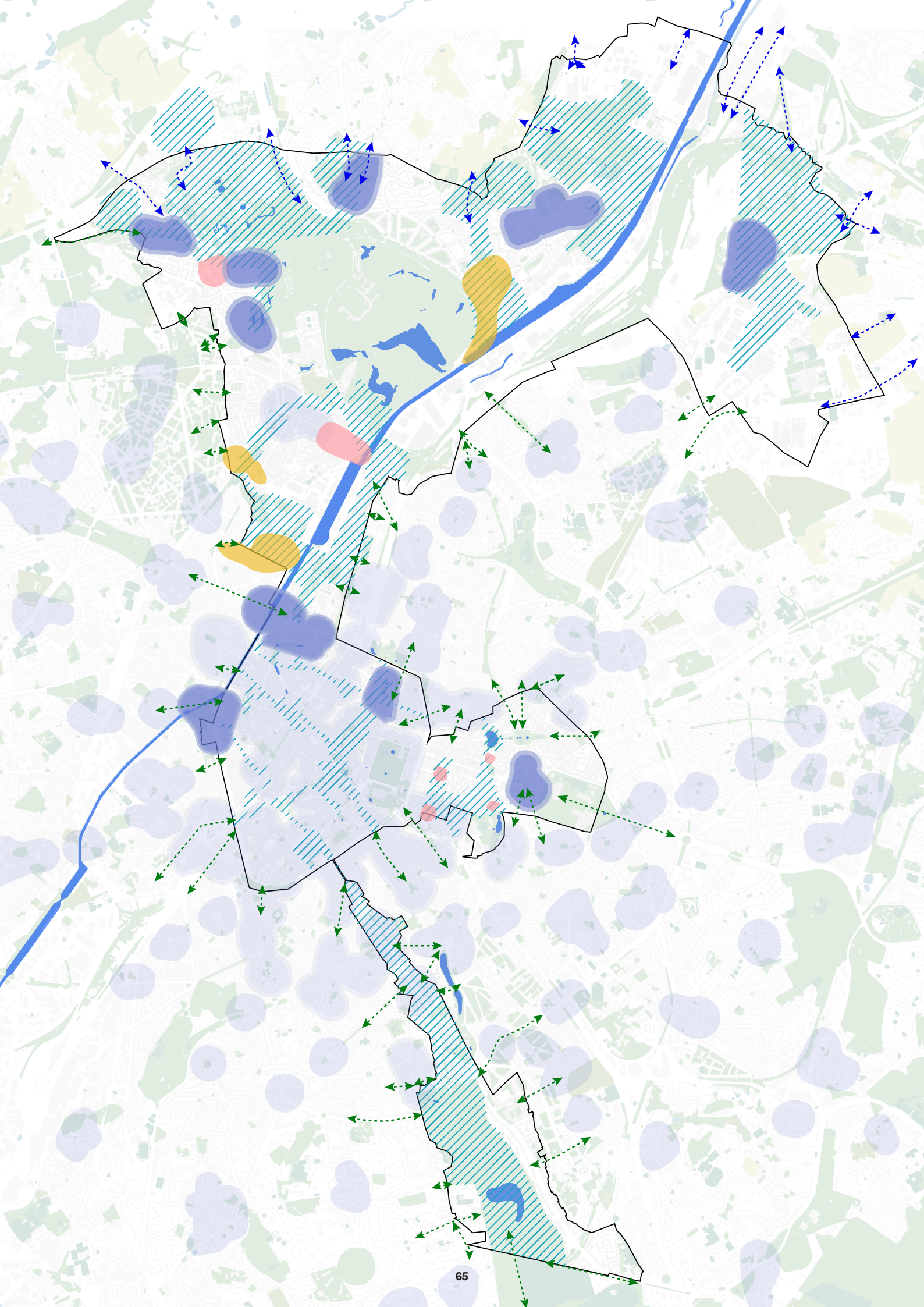

Een Stad die evolueert
Kaart Visie 2050
Stadsontwikkeling (2)

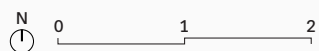

-
- Omvang nexus
  - LIK's van het GewPDO
  - In het GewPDO bestaande en te versterken LIK's
  - Te creëren LIK's van het GewPDO
  - Te creëren LIK's van het GPDO
  - Te versterken itergemeentelijke verbinding
  - Te versterken intergewestelijke verbinding
  - Gemeentegrens

Een Stad die evolueert
Kaart Visie 2050
Erfgoed

Erfgoedassen met identiteitdragers(Actie 2.6.2)

..... Gewestelijke structurerende erfgoedas (GewPDO)

— Gemeentelijke structurerende as

— Gemeentelijke structurerende as
van tweede orde

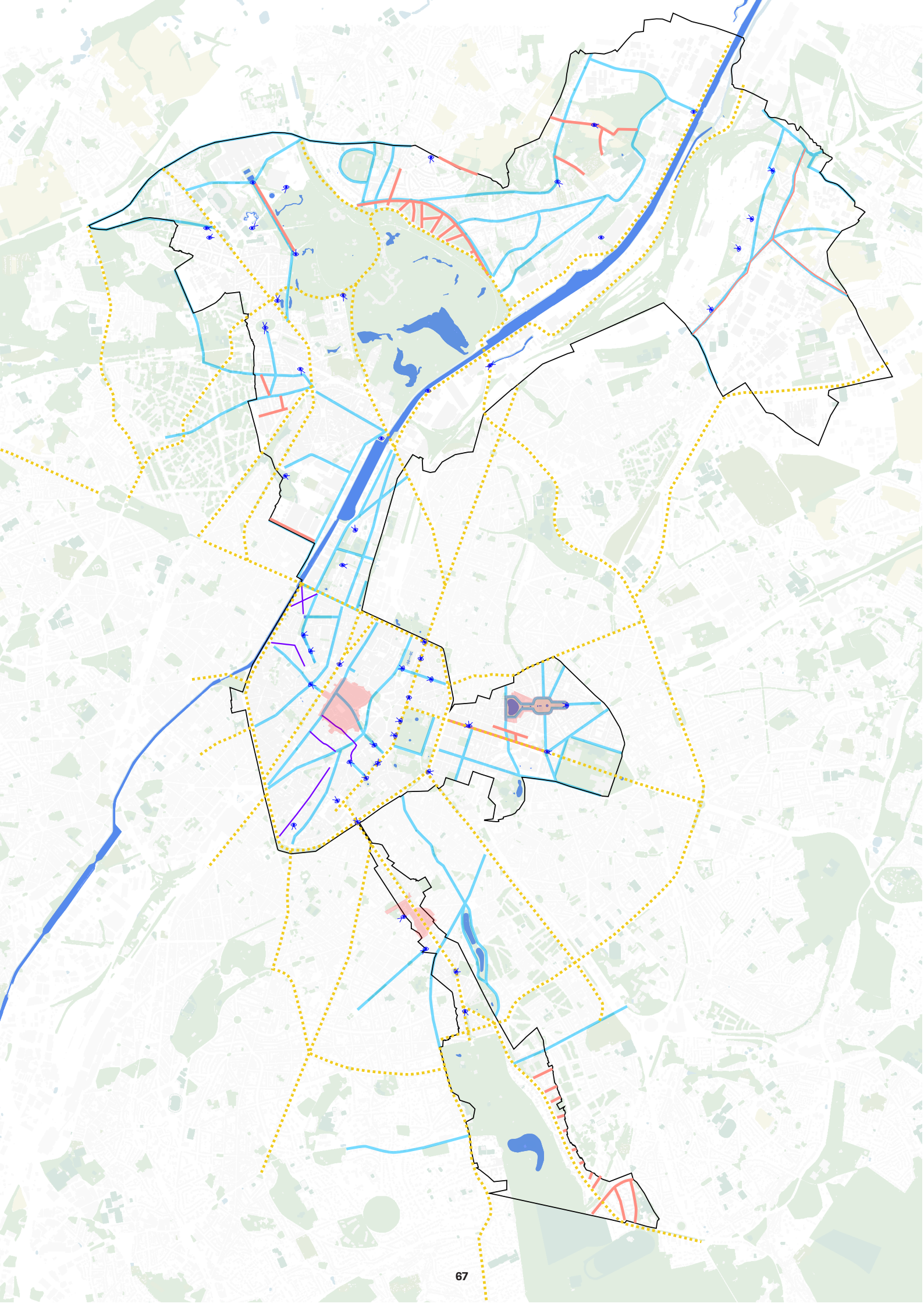
— Erfgoedas (opmerkelijke architectuur/
stedenbouw)

👁️ Prioritair te bewaren uitzichtpunt

■ UNESCO beschermingsgebied

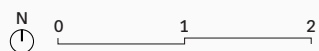
□ Gemeentegrens

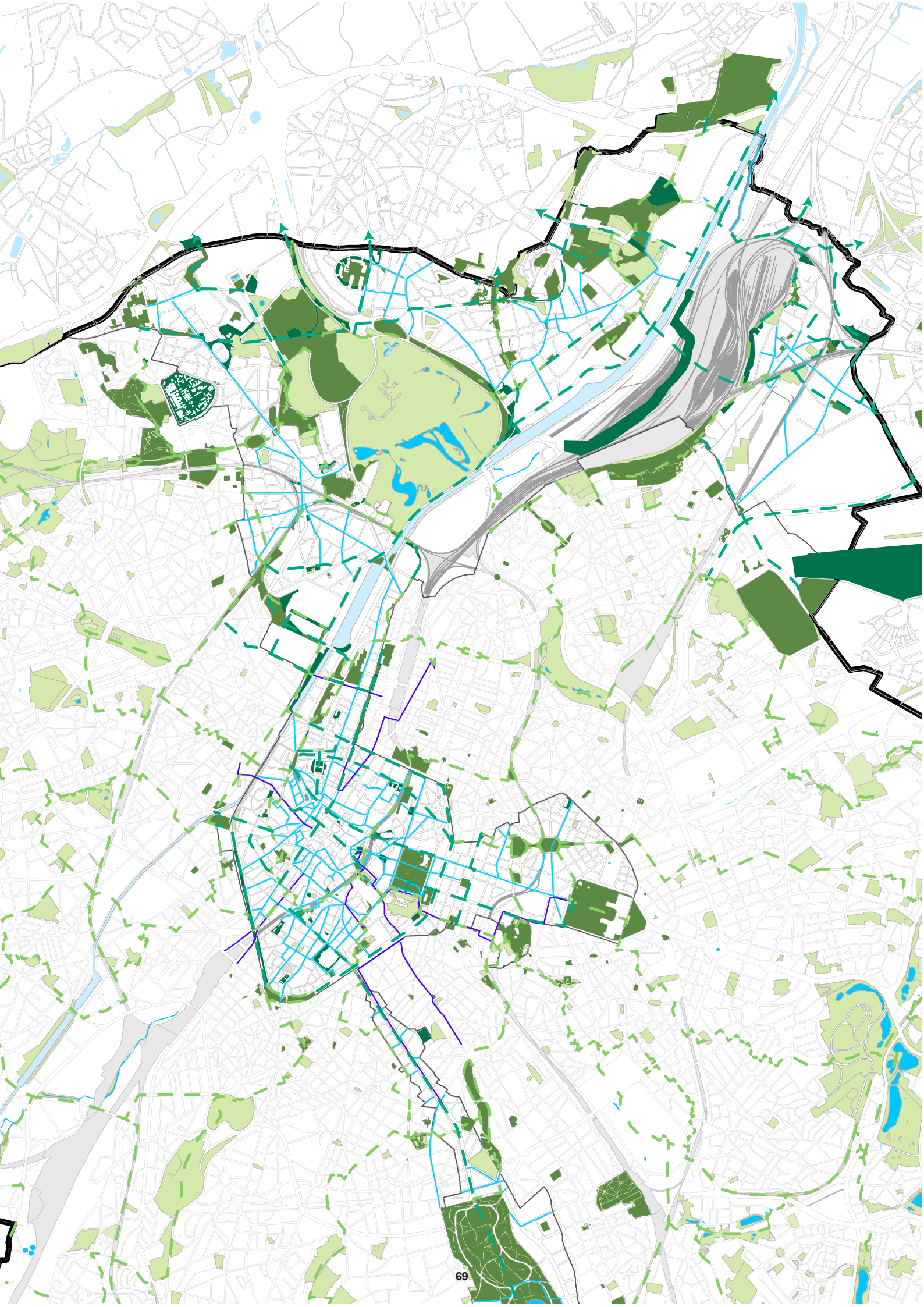

Une Ville évolutive
Carte Vision 2050
Veerkrachtig netwerk

-
	Bestaande openbare groene ruimte		Groene continuïteit - Groene wandeling (GewPDO)
	Bestaande groene ruimte		Groene continuïteit (GPDO)
	Aanleg/uitbreiding van openbare groene ruimte		
	Voetgangersboulevard		
	Coherent en inclusief netwerk van de openbare ruimte		Gemeentegrens

2. Een Stad die evolueert - Samenvatting van de acties

Strategische doelstelling 2.1:

Een stadsontwikkeling aangepast aan de nieuwe demografische en klimatologische realiteit

- Actie 2.1.1: De ontwikkeling van het gemeentelijke grondgebied sturen op basis van een beoordeling aan de hand van meerdere ontwikkelingscriteria
- Actie 2.1.2: De in het GewPDO omschreven Nexus en Lokale Identiteitskernen prioritair ontwikkelen
- Actie 2.1.3: Het bouwlok beschouwen als een strategische schaal voor stadsontwikkeling
- Actie 2.1.4: Zorgen voor de aanpasbaarheid van bebouwde ruimten vanaf hun ontwerp en beoordelen van de mogelijkheden voor herbestemming van bestaande ruimten

Strategische doelstelling 2.2:

Versterken van de herontwikkelingsprojecten in onze wijken

- Actie 2.2.1: Bijwerking van de gegevens inzake energieprestaties en comfort van de Brusselse gebouwen
- Actie 2.2.2: Voortzetting van de strijd tegen leegstand
- Actie 2.2.3: Het beheer van gemeentelijke panden of openbare ruimten door de burgermaatschappij bevorderen
- Actie 2.2.4: Ontwikkeling van een territoriale visie op hoogbouw

Strategische doelstelling 2.3:

Betere preventie van crisissituaties

- Actie 2.3.1: Een risicoanalyse uitvoeren voor de verschillende bedreigingen waarmee de Stad kan worden geconfronteerd
- Actie 2.3.2: Implementeren van "veiligheidsrichtlijnen" voor grote evenementen

Strategische doelstelling 2.4:

Een duurzaam vastgoed- en grondbeleid

- Actie 2.4.1: Uitwerken van een territoriale en gecoördineerde ontwikkelings- en verwervingsstrategie op schaal van de gemeente.
- Actie 2.4.2: Het beheer en het gebruik van gemeentelijke sites rationaliseren door het concept van "chrono-urbanisme" toe te passen

Strategische doelstelling 2.5:

Een doorlopend netwerk van openbare ruimten die kwalitatief hoogstaand en gediversifieerd zijn

- Actie 2.5.1: Een geïntegreerde atlas van de openbare ruimte van de Stad maken
- Actie 2.5.2: De bestaande openbare ruimte verbeteren en de ontbrekende schakels in het netwerk aanvullen
- Actie 2.5.3: De zone van het Kanaal vormgeven door een samenhangende ontwikkeling van de openbare ruimte
- Actie 2.5.4: Het aantal projecten voor participatieve kunst of in verband met culturele instellingen in de openbare ruimte verhogen
- Actie 2.5.5: Tijdelijk gebruik inzetten als tool tijdens de overgangsfases in de herontwikkeling van openbare ruimten.
- Actie 2.5.6: Openbare ruimten aanbieden voor alternatieve herdenkingsvormen

Strategische doelstelling 2.6:

Erfgoedgehelen met een collectieve betekenis

- Actie 2.6.1: Het begrip erfgoed uitbreiden naar andere architecturale en erfgoedperiodes/-types
- Actie 2.6.2: De erfgoedassen die de identiteitdragers op gemeentelijk niveau bepalen en versterken
- Actie 2.6.3: Openbare ruimten op samenhangende wijze ontwikkelen om hun erfgoedkwaliteit zichtbaar te maken

Strategische doelstelling 2.7:

Focus op de rijkdom en diversiteit van het gemeentelijk erfgoed

- Actie 2.7.1: Het architecturaal erfgoed uit de tweede helft van de 20ste eeuw (her)ontdekken en het potentieel ervan als identiteitsdrager aantonen
- Actie 2.7.2: Het landelijke erfgoed van de Stad opwaarderen door het een nieuwe bestemming te geven voor het publiek
- Actie 2.7.3: Industrieel erfgoed beschermen en opwaarderen

Strategische doelstelling 2.8:

Het evenwicht vinden tussen het behoud van het erfgoed en de veerkracht van de gemeentelijke stedelijke ruimte

- Actie 2.8.1: Het UNESCO-beheerplan aanpassen aan de uitdagingen van morgen (klimaatverandering, inclusieve stad, bewoonde stad)
- Actie 2.8.2: Duurzaam maken van erfgoed door integratie van de Alliantie Renovation
- Actie 2.8.3: Coördinatie van een onderzoek naar de modaliteiten voor renovatie van klein erfgoed

2. Een Stad die evolueert - Samenvatting

Strategische doelstellingen	Vijfhoek	Noord-Oost	Noord Wijk	Laken	NOH	Haren	Louiza
Stadsontwikkeling							
2.1 Een stadsontwikkeling aangepast aan een nieuwe demografische en klimatologische realiteit	●	●	●	●	●	●	●
2.2 Versterking van de herontwikkelingsprojecten in onze wijken	●	●	●	●	●	●	●
2.3 Betere preventie van crisissituaties	●	●	●	●	●	●	●
2.4 Een duurzaam vastgoed- en grondbeleid	●	●	●	●	●	●	●
Openbare ruimten							
2.5 Een doorlopend netwerk van openbare ruimten die kwalitatief hoogstaand en gediversifieerd zijn	●	●	●	●	●	●	●
Erfgoed							
2.6 Erfgoedgehelen met een collectieve betekenis	●	●	●	●	●	●	●
2.7 Focus op de rijkdom en diversiteit van het gemeentelijk erfgoed	●	●	●	●	●	●	●
2.8 Het evenwicht vinden tussen het behoud van het erfgoed en de veerkracht van de gemeentelijke stedelijke ruimte	●	●	●	●	●	●	●

Legende :

- Prioritaire strategische doelstelling te activeren tegen 2030 voor de beschouwde wijk
- Strategische doelstelling te activeren tegen 2050 voor de beschouwde wijk

Ambitie III: Een open en solidaire Stad

Die zorgt voor optimale condities voor de opvang van de volledige bevolking

Brussel kent een diverse bevolking, met verschillende afkomsten en sociaal-economische achtergronden. Deze diversiteit is een rijkdom die behouden moet blijven. Om te beantwoorden aan de behoeften van een voortdurend groeiende bevolking moet de Stad Brussel de best mogelijke opvang bieden, met inachtneming van de identiteit van elke persoon. Toegang tot huisvesting is een cruciaal element om sociale dualisering te bestrijden en het welzijn van alle individuen te waarborgen.

De Stad Brussel zal mensen met een laag inkomen moeten helpen om toegang te krijgen tot huisvesting. Momenteel zijn er ongeveer 50.000 huishoudens die wachten op een sociale woning in het Brusselse Gewest. Er is dus dringend behoefte aan betaalbare woningen, vooral omdat de huurprijzen voortdurend stijgen, wat ook de middenklasse treft. De kwaliteit van de huisvesting is ook belangrijk om gezinnen in de Stad Brussel te houden. Tot slot is het van essentieel belang om nieuwe huisvestingsoplossingen te bieden aan vluchtelingen.

De overheidsinstanties zijn al begonnen om deze uitdagingen aan te gaan. De Stad Brussel en haar Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn hebben een Woningenplan opgesteld om 750 gemeentelijke openbare woningen te bouwen tegen 2024. Het Gewest heeft ook een Noodplan voor Huisvesting ingevoerd dat tot doel heeft het aanbod en de kwaliteit van sociale woningen te verhogen.

De Stad Brussel zal deze initiatieven ondersteunen door haar gemeentelijk woningbestand te socialiseren. Zij zal ook streven naar diversificatie van de soorten woningen op haar grondgebied, waaronder nieuwe woonvormen en tegelijkertijd reageren op noodsituaties om dakloosheid te bestrijden.

Tot slot zal zij de kwaliteit van de woningen stimuleren door stimulansen (premies, enz.) aan te bieden of door dwangmaatregelen te nemen ter bestrijding van leegstaande of ongezonde woningen.

Naast de privéruimte moet ook de openbare ruimte aanpasbaar en inclusief zijn voor alle bevolkingscategorieën. Volgens het gewestelijke veiligheidsonderzoek van 2020 voelt ongeveer 22% van de inwoners zich 'vaak' of 'voortdurend' onveilig op het gewestelijke grondgebied. Het is dus van essentieel belang om na te denken over de aanleg van de openbare ruimte zodat deze voor iedereen toegankelijk is en de vitaliteit en de identiteit van de wijken van de stad versterkt worden, in overeenstemming met de gemeentelijke actieplannen voor de toegankelijkheid voor personen met beperkte mobiliteit, de gelijkheid van vrouwen en mannen en de LGBTQI+ gemeenschap.

Collectieve verbeelding

De collectieve verbeelding is een instrument om te verwijzen naar projecten, acties of ideeën om te zien en te begrijpen hoe andere steden, exploitanten en adviesbureaus zich de kwesties in verband met de ambities van het GPDO hebben toegeëigend.

Home for less: leegstaande kantoren gebruiken om daklozen te huisvesten, Brussel

Moestuin van het Centre Robert Doisneau, Parijs: groen dak met therapeutisch doel voor personen met een handicap

ONDERSTEUNEN VAN EEN INCLUSIEVE OPENBARE RUIMTE

- Versterken van de sociale controle van de openbare ruimten door de aangrenzende programmatie
- Scheppen van voorwaarden voor het gebruik van de openbare ruimte door en voor iedereen, met name door te anticiperen op toegankelijkheidsproblemen
- Aanleg van openbare onthaalplekken voor de meest kwetsbare bevolkingsgroepen (drugsgebruikers, prostitutie) en hun een alternatief bieden voor de straat

"MANNEN BEZETTEN DE OPENBARE RUIMTE, TERWIJL VROUWEN ZE GEBRUIKEN", Justine Gloesener, architect en doctoranda ULIège

COÖPERATIEVE HUISVESTING

Naast de productie van woningen door institutionele en particuliere actoren ontstaan er talrijke initiatieven om opnieuw woningcoöperaties op te richten. Dankzij coöperatief beheer hebben meer mensen toegang tot huisvesting omdat dit de werkelijke kosten van de exploitatie van het gebouw weerspiegelt zonder een omweg via tussenpersonen. Naast een nieuwe wijze van verwerving bevordert coöperatief beheer ook de integratie van alle bewoners dankzij participatieve processen voor besluitvorming over het gebouw.

Maison des Babayagas in Montreuil: een zelfbeheerd rusthuis voor 21 vrouwen met een lage stadshuur

Wenen, Europees laboratorium voor betaalbare woningen voor iedereen en lage huren

Ontwerpmodel voor een inclusieve ruimte, Grootsermentstraat, Brussel

Project van het OCMW van de Stad Brussel voor de herstructurering van de voormalige zeepfabriek Heymans voor de bouw van 42 woningen

Nieuwe modulaire woningen voor daklozen in Neder-Over-Heembeek

La Maison Faitout biedt opvang en sociale steun aan mensen in precare situaties, Parijs, Yes We Camp

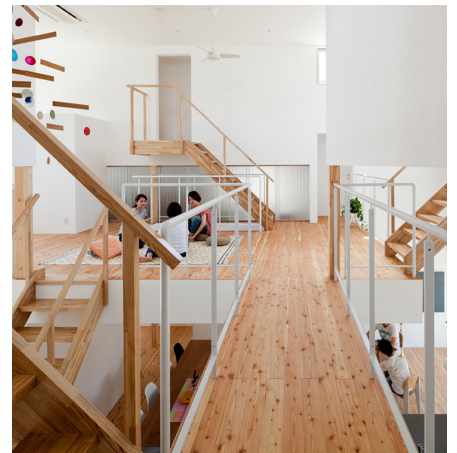

Arbeiderswijk Villaggio Matteotti, sociale woningbouw waarbij werknemers bij het ontwerpproces worden betrokken

Sociale huisvesting aangepast aan de behoeften van de bewoners door zelfbouw - Alejandro Aravena

MEER DAN 50.000 KANDIDAAT-HUURDERS WACHTEN OP EEN SOCIALE WONING IN HET BRUSSELSE GEWEST IN 2020

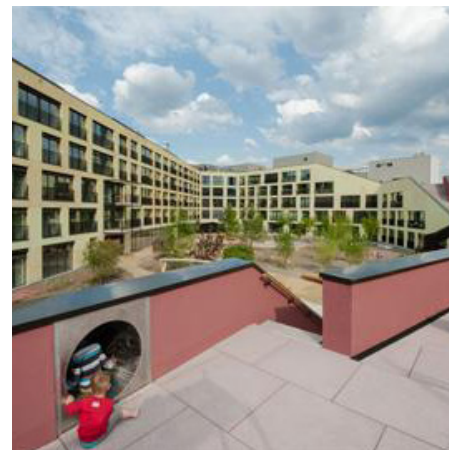
Share House LT Josai in Nagoya, Japan

WindSong Cohousing, een wijk ontworpen met het oog op interactie tussen de gebruikers

42 nieuwe woningen voor senioren (60+) en een polyvalente zaal in de Ransbeekstraat 58, Neder-Over-Heembeek, LAVA Architecten

Huisvestingcoöperatie, project Kalkbreite in Zürich

Subthema

Huisvesting: Versterking van het aanbod aan en de toegang tot betaalbare en gediversifieerde huisvesting

Huisvesting is niet alleen de basis van het sociale leven maar ook een belangrijke economische zorg voor iedereen. In Brussel is de spanning tussen deze twee aspecten des te groter omdat het aanbod van woningen niet voldoet aan de vraag. Dit probleem is door de Stad Brussel en haar OCMW aangepakt door de bouw/renovatie van sociale en goedkope woningen en door de realisatie van huisvesting in de stedenbouwkundige plannen en de afgifte van vergunningen aan te moedigen. De voortdurende stijging van de huurprijzen (zie kaart hiernaast) die in de Stad Brussel gestegen zijn van gemiddeld 571 euro in 2010 tot 733 euro in 2018 (Wijkmonitoring) en de moeilijke toegang tot de eigendom maken de bevolkingsgroepen in moeilijkheden echter kwetsbaarder. De Stad heeft bovendien een gemiddeld inkomen per inwoner dat lager ligt dan het gewestelijke gemiddelde (13.353 euro tegenover 14.973 euro in 2019 volgens StatBel) en deze inkomens evolueren niet in dezelfde verhouding als de vastgoedprijzen.

Deze lage inkomens, die geconcentreerd zijn langs het kanaal, in het zuidelijk deel van de Vijfhoek en in de oudste delen van Laken (Wijkmonitoring 2018), worden rechtstreeks getroffen door de stijging van de huurprijzen want de woonkosten hebben gevolgen voor andere posten zoals gezondheid of voeding. Deze huishoudens, die het zich niet kunnen veroorloven te verhuizen, worden daarom gedwongen te verblijven in woningen waar zij zelf niet voor

kiezen. De gemiddelde inkomens worden ook getroffen door deze druk op de vastgoedprijzen omdat zij liever weggaan van het centrum van de hoofdstad. Het gaat er dus om de keuze in het aanbod van kwaliteitswoningen te vergroten en te diversifiëren, met name voor de minstbedeelden, onder verwijzing naar het begrip "capability" dat de Indiase econoom Amartya Sen heeft ontwikkeld: zo krijgen Brusselaars de mogelijkheid om hun woning en de ligging ervan te kiezen. In die zin moet de overheid een voorbeeldfunctie vervullen en innovatief zijn bij de renovatie/het ontwerp van openbare huisvesting. Meer bepaald impliceert dit een betere verdeling van de soorten huisvesting voor gezinnen en personen met beperkte mobiliteit en de oprichting van energie-efficiënte gebouwen die in hun omgeving zijn geïntegreerd. De Stad Brussel zal ook de kwaliteit van het particuliere woningbestand garanderen, met name door eigenaars te begeleiden bij hun renovatie-inspanningen en door de strijd tegen leegstaande en ongezonde woningen op haar grondgebied te coördineren. De Stad Brussel en haar OCMW willen ook de residentiële solidariteit met de meest kwetsbare groepen (daklozen, migranten, gezinnen met behoefte aan herhuisvesting, minderheden, enz.) versterken door de ondersteuning en de oprichting van verblijven voor noodgevallen en transit. Daartoe willen zij zowel erkende hoofdactoren als particuliere partners mobiliseren door een beroep te doen op tijdelijke gebruiksmogelijkheden.

Strategische doelstelling 3.1:

Betaalbare huisvesting voor iedereen

- Actie 3.1.1: Een gewestelijke verplichting ondersteunen om een minimum aan sociale woningen (of gelijkgesteld hieraan) per gemeente tot stand te brengen
- Actie 3.1.2: Ondersteuning van de projecten van Community Land Trust voor gemeentelijke eigendommen die betaalbare huisvesting en nieuwe manieren van wonen bevorderen
- Actie 3.1.3: Verhoging van het aantal woningen met 3 en meer slaapkamers in het Brusselse woningbestand voor gezinnen
- Actie 3.1.4: Uitbreiding van de capaciteit voor nood- en transitwoningen
- Actie 3.1.5: Alternatieve drempelverlagende huisvestingsprojecten ontwikkelen door met name "Housing First"-projecten te steunen
- Actie 3.1.6: Verhoging van het aantal betaalbare woningen voor personen met beperkte mobiliteit onder beheer van de Stad Brussel en de OVM's

Streefcijfers 2030:

- 900 gemeentelijke sociale woningen in het kader van het gewestelijke Noodplan voor Huisvesting
- 100% van de gemeentelijke woningen met EPB F en G moet een energieklasser gestegen zijn

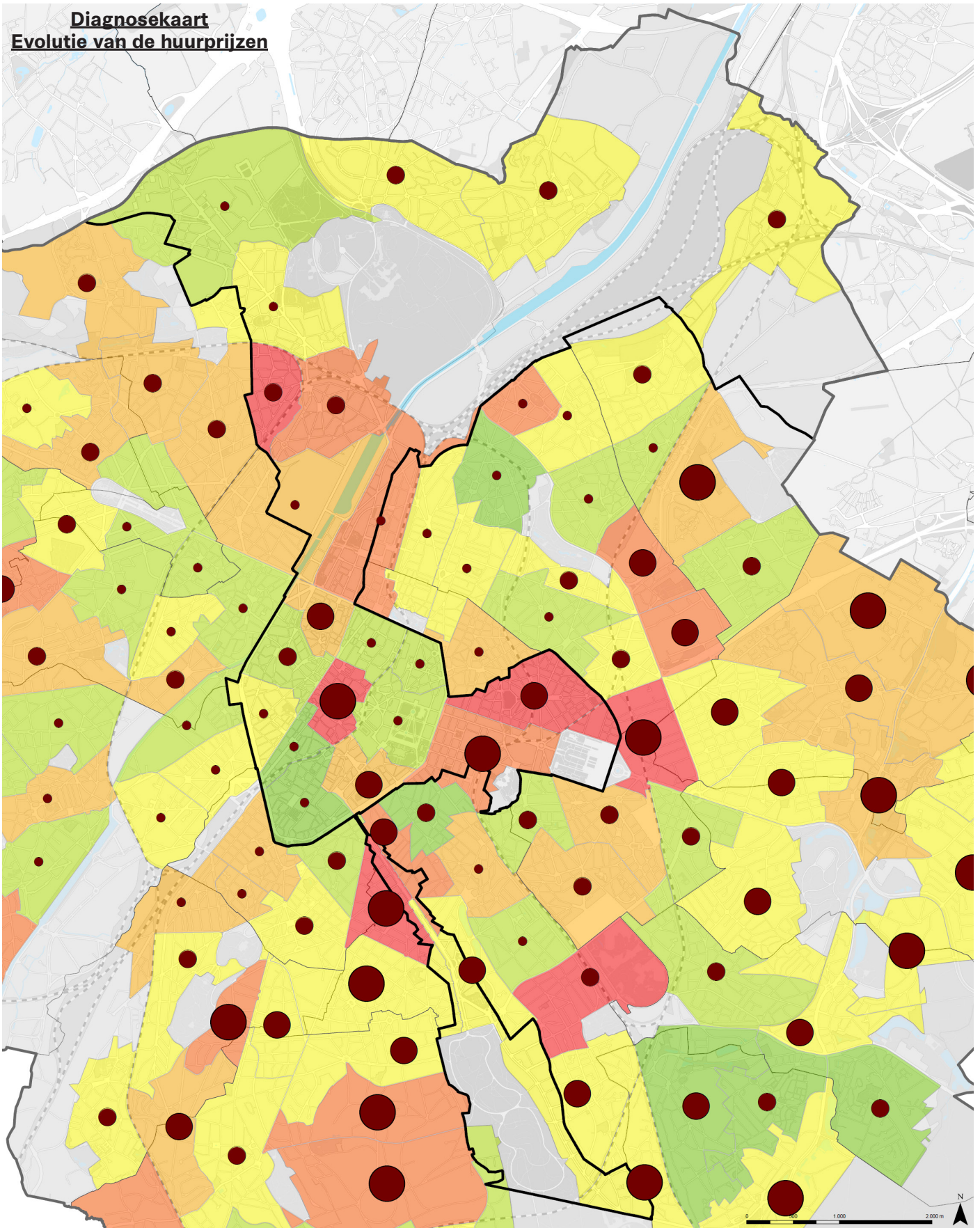
Strategische doelstelling 3.2:

Kwalitatieve en performante woningen

- Actie 3.2.1: Systematisering van de adviesaanvraag bij de Bouwmeester Maître Architecte bij het ontwerpen of renoveren van openbare woningen voor een project van meer dan 1.000 m²
- Actie 3.2.2: Voortzetting van de bestrijding van leegstaande/verlaten woningen
- Actie 3.2.3: Intensivering van de strijd tegen huisjesmelkers
- Actie 3.2.4: Campagnes opzetten om renovatiepremies te promoten in wijken die er nood aan hebben

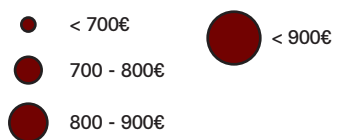

Diagnosekaart
Evolutie van de huurprijzen

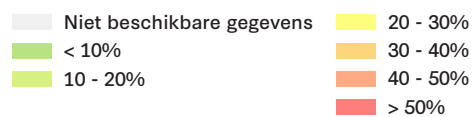

Legende:

Gemiddelde maandelijkse huurprijs per woning

Groeipercentage (2010-2018)

Subthema

Inclusiviteit: Diversiteit over de hele Stad bevorderen

Net als huisvesting draagt de openbare ruimte bij tot de kwaliteit van de stedelijke omgeving. Veiligheid, netheid en afvalbeheer zijn de belangrijkste punten van kritiek van de burgers over Brussel (online-enquête 2019). Echte of vermeende onveiligheid beïnvloedt de levenskwaliteit en de sociale cohesie. Dit komt des te meer voor in de Vijfhoek, gezien het grote aantal toeristen en de feestelijke evenementen die meer aanleiding geven tot kleine criminaliteit.

Om dit gevoel van onveiligheid te verklaren, moet met verschillende parameters rekening worden gehouden. Monofunctionele gebieden dragen hier aan bij, zoals bijvoorbeeld de kantoorzones van de Noordwijk en de Europese wijk. In het kader van de behandeling van aanvragen voor bouwvergunningen wordt reeds aanbevolen om de benedenverdiepingen in deze gebieden te activeren. Ook de inrichting van de openbare ruimte kan bijdragen tot het gevoel van onveiligheid. Plaatsen waarvan de functie, de grenzen of de status niet gedefinieerd zijn, kunnen inderdaad gebruikconflicten in de hand werken.

Dit aspect moet niet alleen worden gezien als een angst die moet worden weggenomen, maar ook benaderd worden in termen van het beheer van deze ruimten. In dit kader moeten 6 perspectieven in aanmerking worden genomen (Pauline BAUMANN, Denis STOKKINK, Analysenota MVO & Diversiteit, januari 2019): "weten waar je bent en waar

je naartoe gaat; zien en gezien worden; horen en gehoord worden; kunnen ontsnappen en hulp krijgen; leven in een propere en gezellige omgeving; samen handelen door een participatieve aanpak te bevorderen". De aanleg van de openbare ruimte maakt deel uit van het antwoord op de waargenomen onveiligheid, naast het sociale beleid en de bewustmakingscampagnes die tegelijkertijd worden gevoerd voor een inclusievere Stad.

Deze parameters zijn van fundamenteel belang in een openbare ruimte die nog steeds wordt gedomineerd door valide mannen waardoor ouderen, vrouwen, kinderen, personen met beperkte mobiliteit en seksuele en genderminderheden worden buitengesloten. Het gevoel van veiligheid heeft immers gevolgen voor hun mobiliteit en hun gevoel dat zij bij de Stad horen. Afgezien van de veiligheidsmaatregelen die kunnen worden genomen, moet dus worden nagedacht over de inrichting en het beheer van de openbare ruimte om de hele bevolking beter zichtbaar te maken.

Strategische doelstelling 3.3:

Een uitnodigende en veilige openbare ruimte voor iedereen

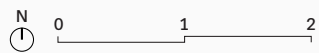
- Actie 3.3.1: De criteria inzake inclusiviteit van de openbare ruimte integreren vanaf het ontwerp ervan
- Actie 3.3.2: Voltooiing en uitbreiding van het netwerk van sanitaire voorzieningen
- Actie 3.3.3: Versterking van het systeem ter bestrijding van asociaal gedrag op het gebied van openbare netheid

Streefcijfer 2030:

→ 100% van de projecten voor de heraanleg van openbare ruimten, sportinfrastructuren en speelplaatsen wordt onderworpen aan een genderanalyse

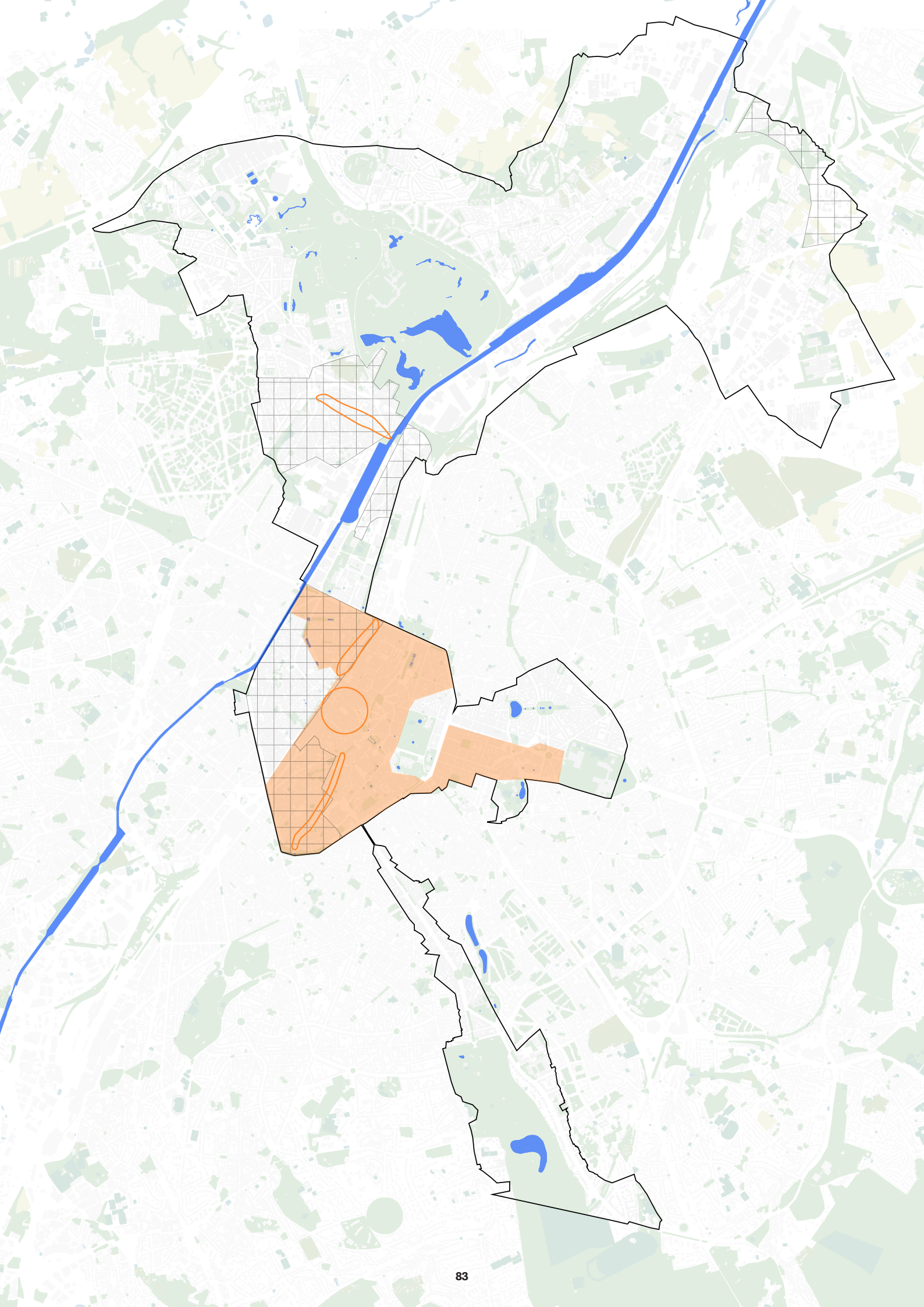

Een Open en Solidaire Stad
Kaart Visie 2050
Kwaliteit van de huisvesting

-
- Prioritaire interventiegebieden betreffende de problematiek van de lege verdiepingen
  - Prioritaire interventiegebieden ter bestrijding van leegstaande/verlaten eigendommen
  - Prioritaire interventiegebieden voor de verbetering van de woningen

Een Open en Solidaire Stad
Kaart Visie 2050
Aanbod van betaalbare huisvesting

 Prioritair interventiegebied voor de bouw van openbare, gematigde en sociale woningen

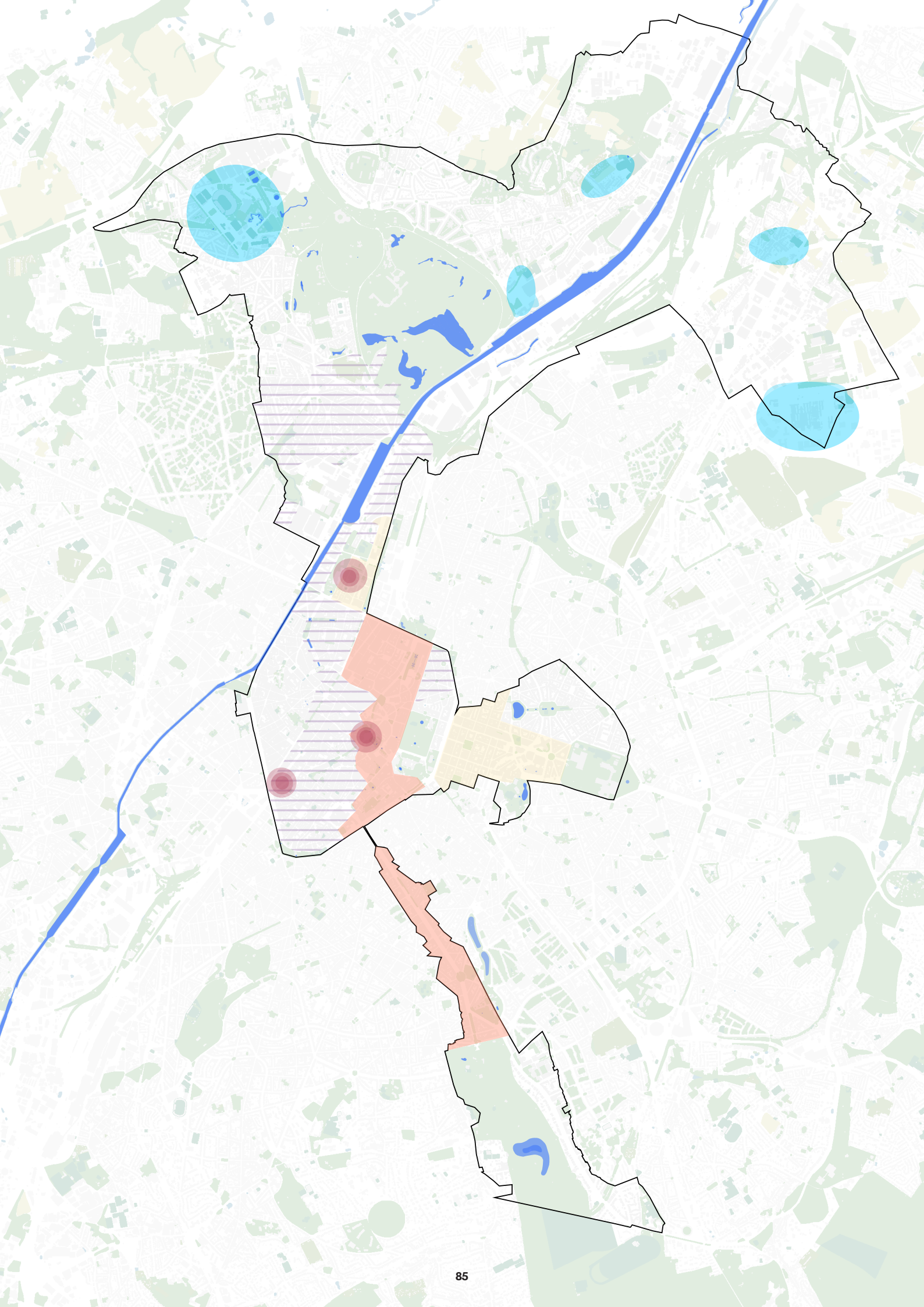
 Prioritaire interventiegebieden voor de bouw van openbare woningen voor bescheiden en middeninkomens

 Prioritair gebied voor de ontwikkeling van nood-, transit- en tijdelijke huisvesting

 Prioritair gebied voor de omvorming van kantoren in woningen

 Secundaire zone voor de omvorming van kantoren in woningen

3. Open en solidaire stad - Samenvatting van de acties

Strategische doelstelling 3.1:

Betaalbare huisvesting voor iedereen

- Actie 3.1.1: Een gewestelijke verplichting ondersteunen om een minimum aan sociale woningen (en gelijksteld hieraan) per gemeente tot stand te brengen
- Actie 3.1.2: Ondersteuning van de projecten van Community Land Trust voor gemeentelijke eigendommen die betaalbare huisvesting en nieuwe manieren van wonen bevorderen
- Actie 3.1.3: Verhoging van het aantal woningen met 3 en meer slaapkamers in het Brusselse woningbestand voor gezinnen
- Actie 3.1.4: Uitbreiding van de capaciteit voor nood- en transitwoningen
- Actie 3.1.5: Alternatieve drempelverlagende huisvestingsprojecten ontwikkelen door met name "Housing First"-projecten te steunen
- Actie 3.1.6: Verhoging van het aantal betaalbare woningen voor personen met beperkte mobiliteit onder beheer van de Stad Brussel en de OVM's

Strategische doelstelling 3.2:

Kwalitatieve en performante woningen

- Actie 3.2.1: Systematisering van de adviesaanvraag bij de Bouwmeester Maître Architecte bij het ontwerpen of renoveren van openbare woningen voor een project van meer dan 1.000 m²
- Actie 3.2.2: Voortzetting van de bestrijding van leegstaande/verlaten woningen
- Actie 3.2.3: Intensivering van de strijd tegen huisjesmelkers
- Actie 3.2.4: Campagnes opzetten om renovatiepremies te promoten in wijken die er nood aan hebben

Strategische doelstelling 3.3:

Een uitnodigende en veilige openbare ruimte voor iedereen

- Actie 3.3.1: De criteria inzake inclusiviteit van de openbare ruimte integreren vanaf het ontwerp ervan
- Actie 3.3.2: Voltooiing en uitbreiding van het netwerk van sanitaire voorzieningen
- Actie 3.3.3: Versterking van het systeem ter bestrijding van asociaal gedrag op het gebied van openbare netheid

3. Open en solidaire stad - Samenvatting

Strategische doelstellingen	Vijfhoek	Noord-Oost	Noord Wijk	Laken	NOH	Haren	Louiza
Huisvesting							
3.1 Betaalbare huisvesting voor iedereen	●	●	●	●	●	●	●
3.2 Kwalitatieve en performante woningen	●	●	●	●	●	●	●
Inclusiviteit							
3.3 Een uitnodigende en veilige openbare ruimte voor iedereen	●	●	●	●	●	●	●

Legende :

- Prioritaire strategische doelstelling te activeren tegen 2030 voor de beschouwde wijk
- Strategische doelstelling te activeren tegen 2050 voor de beschouwde wijk

Ambitie IV: Een Stad die beweegt

Actieve en gedeelde mobiliteit bevorderen

Mobiliteit is van essentieel belang voor een stad, haar aantrekkelijkheid, haar economische dynamiek en voor de levenskwaliteit van haar inwoners en gebruikers. Het heeft ook directe gevolgen voor de diversiteit en de spreiding van het gebruik van de openbare ruimte.

Hoewel meer dan de helft van de Brusselse gezinnen geen auto heeft, neemt de auto nog steeds bijna 70% van de openbare ruimte in beslag (in termen van parkeren en circulatie) ten koste van andere vervoerswijzen en dit is van invloed op enerzijds de efficiëntie en veiligheid en anderzijds alternatieve gebruiksmogelijkheden (markten, vrijetijdsactiviteiten, evenementen, beplanting, enz.).

Het Brussels Gewest, dat verantwoordelijk is voor een groot deel van het mobiliteitsbeleid, heeft van het hele gewest een Low Emission Zone (LEZ) gemaakt en een verbod op verbrandingsvoertuigen tegen 2035 afgekondigd.

Zij heeft in 2020 ook het gewestelijke plan Good Move aangenomen. Dit verstrekt concrete richtlijnen voor de te bereiken doelstellingen en de toekomstige ontwikkelingen binnen de openbare ruimte. Het sluit aan op de oriëntatie van het GewPDO en bepaalt het kader van de gemeentelijke strategieën. De doelstellingen 2030 zijn als volgt:

- het gebruik van het openbaar vervoer met 11% verhogen tot een modaal aandeel van 27,75% van de verplaatsingen;
- de verplaatsing te voet voor korte afstanden (0 tot 2,5 km) aanmoedigen om een totaal modaal aandeel van 50% te bereiken;
- de infrastructuur voor fietsen ontwikkelen om het gebruik ervan op afstanden van 2 tot 5 km te verdrievoudigen (modaal aandeel van 10%);
- het gebruik van de auto door Brusselaars verminderen van 32% tot 24% van het modale aandeel.

Gelet op de gevolgen van de LEZ, de prijs en de schaarste van elektrische voertuigen, is de noodzaak om de ruimte voor de auto in de stad te verminderen en de openbare ruimte gedeeltelijk vrij te maken een belangrijke uitdaging voor de verkeersveiligheid. In dit verband is de Stad Brussel begonnen met de concretisering van de Stad 30

via de inrichting van haar stedelijke ruimte. De Stad Brussel voert ook het Good Move-plan uit, dat gericht is op het creëren van verkeersluwe mazen/wijken met als doel er het doorgaand verkeer te verminderen en de levenskwaliteit en veiligheid te verbeteren. Dit zal gebeuren volgens het STOP-principe, waarbij de verschillende verplaatsingswijzen in de volgende volgorde worden geprioriteerd: voetganger, fiets, openbaar vervoer, deelvoertuigen en tot slot privévoertuigen. Een nieuw circulatieplan is al geïmplementeerd door de Stad Brussel in de Vijfhoek, waarvan de eerste resultaten een vermindering van 27% van het autoverkeer en een verbeterd comfort voor actieve vervoerswijzen laten zien.

Andere acties zullen gericht zijn op het beperken van het ruimtebeslag van auto's in de openbare ruimte, het verbeteren van paden voor actieve vervoerswijzen en personen met beperkte mobiliteit (PBM) en het voeren van een proactief beleid inzake de toegang tot een betaalbaar aanbod van deelvoertuigen, het verminderen van parkings op de weg en het delen van parkeerplaatsen buiten de weg.

Collectieve verbeelding

De collectieve verbeelding is een gedeeld instrument om te verwijzen naar projecten, acties of ideeën om te zien en te begrijpen hoe andere steden, exploitanten en adviesbureaus zich de kwesties in verband met de ambities van het GPDO hebben toegeëigend.

Logistiek ecosysteem in een dichte stedelijke omgeving

GOOD PARTNER

Aangezien mobiliteit een aangelegenheid van algemeen belang is, zal de coördinatie van de acties voortvloeien uit het overleg:

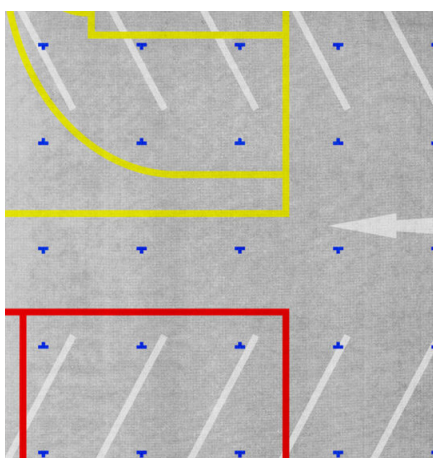
- Door de uitvoering van de acties van het plan Good Move op doeltreffende wijze te sturen en de rol van de organismen en de actoren te bepalen;
- Door een open samenwerking tussen de gemeenten, de naburige Gewesten, de federale regering, Europa en de openbare en particuliere actoren;
- Door te kiezen voor een participatieve en op de burger gerichte uitvoering van de acties van het plan

Het door de stad Wenen ontwikkelde Mobiliteitsfonds wordt gefinancierd door 1) een betaling van de ontwikkelaars van een bedrag dat gelijk is aan de onbebouwde parkeerplaatsen en door 2) 2% van de jaarlijkse huurinkomsten van de exploitant, vanaf het zesde exploitatiejaar. Dit maakt de ontwikkeling mogelijk van de infrastructuur voor openbaar vervoer die nodig is om nieuwe wijken aan het netwerk toe te voegen.

Conflictvrij maken van Times Square in New York, Jan Gehl

Potentieel meervoudig gebruik voor een parking van een supermarkt (sportterrein), Something Fantastic

GOOD NETWORK

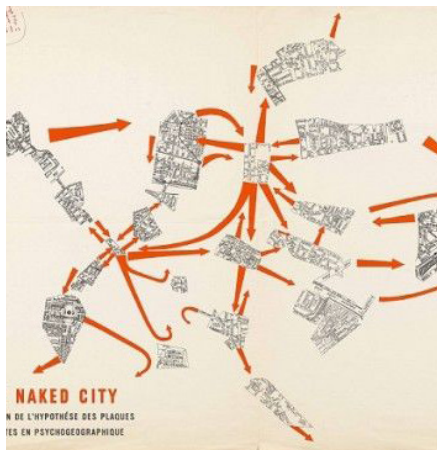
Een netwerk van ruimten, assen, wegen, straten, ... ontwikkelen dat het mogelijk maakt om aan iedereen een comfortabele plaats te bieden en tegelijkertijd zachte mobiliteit en voetgangers bevorderen.

STOP-principe: Stappers (voetgangers), Trappers (fietsen), Openbaar vervoer en Privé gemotoriseerd vervoer (individuele auto).

GOOD KNOWLEDGE

Het Gewest en de Stad Brussel moeten zich de middelen en instrumenten verschaffen om het mobiliteitsnetwerk van de stad te analyseren, te evalueren en te onderzoeken zodat zij er een precieze kennis van hebben en het voortdurend kunnen aanpassen en verbeteren.

Gids voor de psychogeografie van Parijs: "Flaneren (la dérive) is een verplaatsingstechniek zonder doel. Ze laat zich leiden door het landschap.". De creatie van immateriële verbindingen die rechtstreeks voortkomen uit de "dérive".

Tijdelijk voetgangersgebied op de hellingen van het Justitiepaleis als voorloper van een toekomstige aanleg

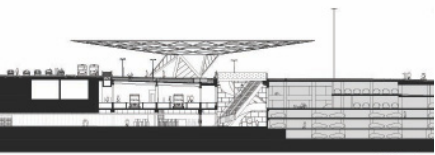
GOOD NEIGHBOURHOOD

Levenskwaliteit is het kernidee van Good Move: verkeersluwe, veilige, diverse, aangename wijken om te leven en aangepast aan alle generaties...

- Een standaardlimiet van 30 km/u invoeren op het gewestelijke grondgebied;
- Verkeersplannen en mazen opstellen om wijken verkeersluw te maken en grote gebieden vrij van doorgaand verkeer te maken voor actieve vervoerswijzen en openbaar vervoer;
- Grote, iconische openbare ruimten renoveren met aandacht voor veiligheid en comfort voor iedereen.

Fietsenstalling, Amsterdam

XDGA - Wisselplatform Rogier, Brussel

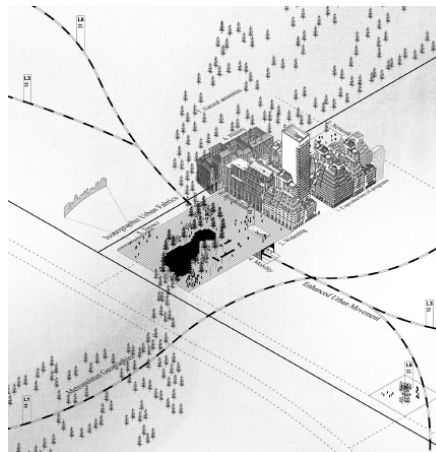
Fietsreparatiewerkplaats en beveiligde parking bij het Beursstation

GOOD SERVICE

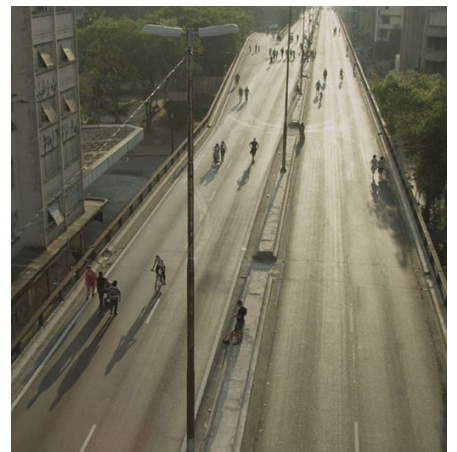
Veel burgers moeten kiezen hoe zij zich verplaatsen, afhankelijk van het klimaat, privé- of beroepsbeperkingen, hun fysieke mogelijkheden en hun financiële mogelijkheden. Good Move wil gebruikers een reeks geïntegreerde diensten aanbieden die de noodzaak van een eigen auto vervangen en de combinatie van verplaatsingswijzen en openbaarvervoernetwerken aanmoedigen

De Waterbus verbindt Vilvoorde met het centrum van Brussel via het kanaal

Brussel 2040, Mobiliteitshub, 51N4E en AUC

O Minhocão: stedelijke snelweg 's nachts en in het weekend gesloten voor verkeer, São Paulo

Subthema

Gemotoriseerde vervoerswijzen: De rol van de auto terugdringen om de openbare ruimte verkeersluw en veilig te maken

Verplaatsingen worden vaak geassocieerd met pendelaars maar er mag niet worden vergeten dat 2/3 van de verplaatsingen binnen het Gewest door Brusselaars wordt gemaakt. Van hen gebruikt 32% nog steeds de auto als verplaatsingsmiddel (Good Move). Aangezien auto's deels verantwoordelijk zijn voor de uitstoot van broeikasgassen, is het terugdringen van het gebruik ervan een kwestie van ecologie, economie en volksgezondheid. Het is dan ook essentieel om de Brusselse automobilist aan te zetten tot een modale verschuiving.

De stimulans om af te stappen van de individuele auto zal gebeuren door de ontwikkeling van alternatieven : gedeelde en collectieve vervoerswijzen, en door de openbare ruimte terug te winnen voor actieve vervoerswijzen. Tegenwoordig wordt ervan uitgegaan dat de ruimte voor de auto bijna 70% van de openbare ruimte beslaat. Het gewestelijke beleid wil die invloed verminderen via twee instrumenten: beperking van het parkeren op straat en herijking ervan.

Wat parkeren betreft, bevordert het Gewest een beleid om het aantal parkeerplaatsen op straat met bijna 25% (65.000 plaatsen) te verminderen. Deze vermindering zou gedeeltelijk worden gecompenseerd door een toename van 20.000 plaatsen buiten de weg en door de bevordering van het gedeelde gebruik van particuliere parkeerplaatsen. Het beheer van de parking is een gemeentelijke bevoegdheid en is derhalve het belangrijkste instrument van de Stad om dit aspect te reguleren. De kosten van parkeren op straat of de toegang tot particuliere of openbare parkeerplaatsen met bewonerskaarten moeten het gebruik ervan aanmoedigen.

Ook het parkeren van bezoekersbussen, die opstoppingen veroorzaken van de openbare ruimte in de buurt van toeristische gebieden, vereist passende oplossingen. Wat de herijking van de wegen betreft, wordt in het plan Good

Move voorgesteld om het netwerk te structureren volgens een hiërarchie die is aangepast aan elke vervoerswijze: PLUS voor de structurerende assen, COMFORT voor de verbindingen tussen deze assen en WIJK voor de plaatselijke ontsluiting. Het toekomstige verkeersluwe netwerk zal de Stad 30 ontwikkelen en gebaseerd zijn op het STOP-principe. Dit leidt tot een toenemende conflictvrije indeling en beveiliging van de openbare ruimte: voetgangerszones in het stadscentrum, omvorming van bepaalde stedelijke snelwegen tot "stadslanen" met een evenwichtigere verdeling van de ruimte tussen de verschillende vervoerswijzen, voorpleinen aangelegd in het kader van schoolcontracten, ...

Naast de modale verschuiving heeft het Gewest zich ertoe verbonden het wagenpark schoner te maken door de invoering van de lage-emissiezone. Dit impliceert een toename van het aantal elektrische voertuigen. Deze doelstelling vereist een gemakkelijke toegang tot een netwerk van elektrische oplaadstations dat momenteel onvoldoende ontwikkeld is in verhouding tot de gewestelijke doelstelling van één station per km².

Tot slot vormt het goederenvervoer over de weg een uitdaging in termen van wegopstopping. Samen met het Gewest wordt er over nagedacht om de distributie van goederen te rationaliseren en te streven naar een koolstofarme stadslogistiek. Het thema "Stedelijke logistiek" wordt behandeld in de ambitie : "Een dynamische en slimme stad".

Streefcijfers (2030)

→ Vermindering van het modale aandeel van automobilisten van 32% tot 24%
→ 0 verkeersdoden of zwaargewonden op het gemeentelijke grondgebied

Strategische doelstelling 4.1:

Verkeersluwe wijken

- Actie 4.1.1: Wegen prioriteren en heraanleggen, rekening houdend met de specialisatie van de wegen en de Stad 30
- Actie 4.1.2: Verkeersluwe wijken inrichten met inachtneming van het STOP-principe
- Actie 4.1.3: Verhogen van het aantal en de ambitie van verkeersluwe schoolwijken op het grondgebied van de Stad
- Actie 4.1.4: Uitbreiding van zones waarvan de toegang beperkt of verboden is voor gemotoriseerde voertuigen
- Actie 4.1.5: De administratieve diensten van de Stad uitrusten met een monitoringinstrument op schaal van het grondgebied

Strategische doelstelling 4.2:

Een daadkrachtig parkeerbeleid gebaseerd op het gedeelde gebruik van parkeerplaatsen

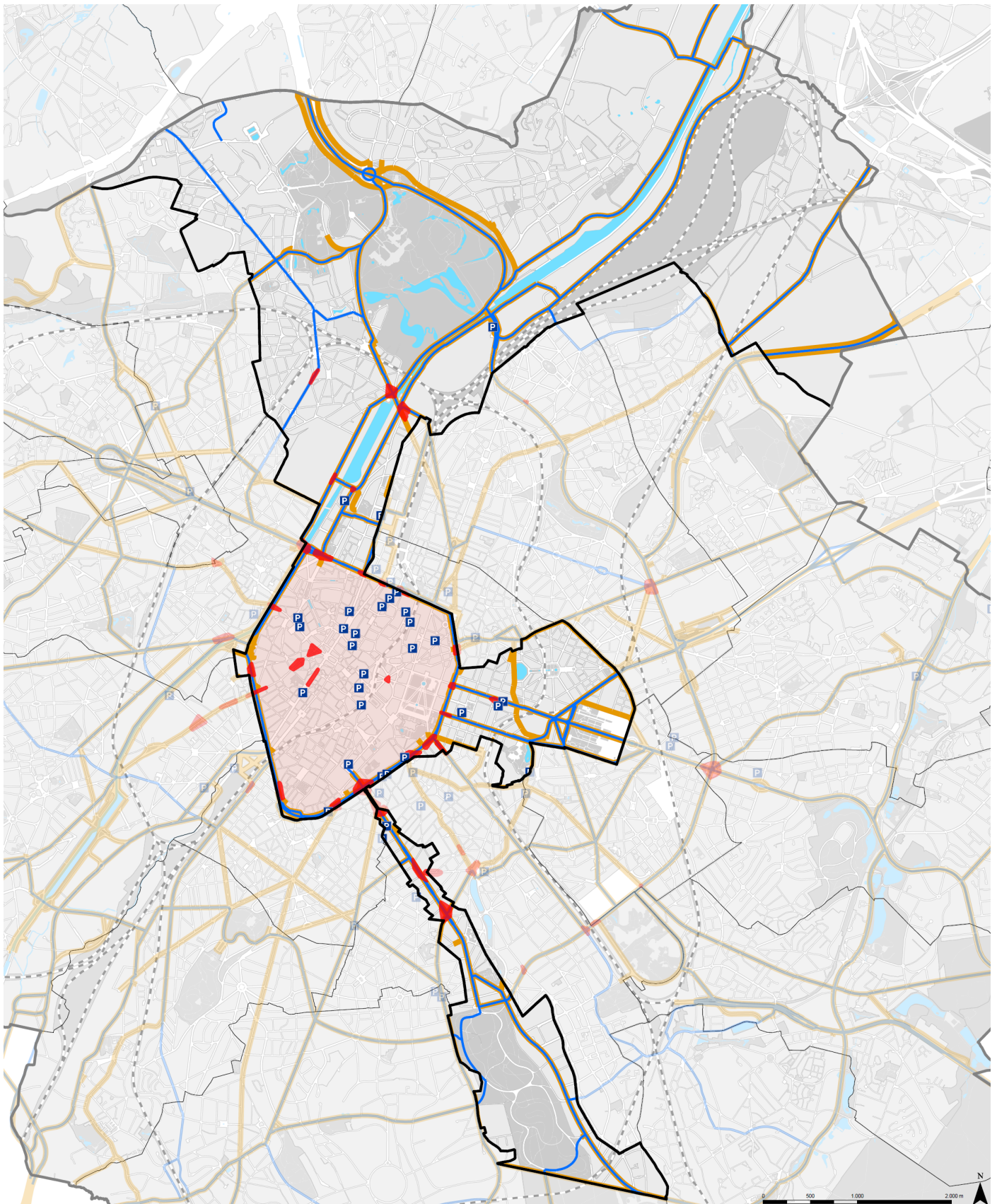
- Actie 4.2.1: De druk van het autoverkeer door een ambitieus beleid voor parkeren op de weg en buiten de weg
- Actie 4.2.2: Samenwerken met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om plannen op te stellen voor parkings voor touringcars en vrachtwagens
- Actie 4.2.3: Samenwerken met het Gewest om te beantwoorden aan de behoeften in verband met de geleidelijke afschaffing van verbrandingsvoertuigen tegen 2035

Strategische doelstelling 4.3:

Vermindering van het aantal verkeersongevallen

- Actie 4.3.1: Beveiliging van ongevalgevoelige zones (ZACA en andere) en bouwplaatsen
- Actie 4.3.2: Oversteken van grote stedelijke barrières bevorderen

Diagnosekaart - Kaart van het wegennet

Autonetwerken

- Gewestelijke wegen
- Specialisatie auto Good Move (PLUS en COMFORT) - 15.07.2021

Zones

- Ongevalgevoelige zone 2020 -2021 (>10)
- Maas Good Move Vijfhoek gerealiseerd

Parkings

- P Openbare parkings

Subthema

Actieve vervoerswijzen: Een comfortabele openbare ruimte voor iedereen

Het aandeel van de voetgangersmobiliteit neemt in Brussel toe door de uitvoering van een groot aantal plannen en projecten. Er is evenwel sprake van een gebrek aan continuïteit hiertussen. De continuïteit voor voetgangers wordt regelmatig onderbroken door obstakels (infrastructuren, grote eilanden, gevaarlijke kruispunten, bouwplaatsen...) en de aanlegvoorzieningen zijn weinig aangepast aan personen met een beperkte mobiliteit. In het ontwerpplan Good Move wordt daarom voorgesteld om de wegen te structureren volgens een hiërarchie van netwerken. Bovendien zijn er acht belangrijke voetgangersboulevards die vanuit het stadscentrum toegang bieden tot de belangrijkste aantrekkingspolen van het Gewest. Zij zullen trajecten aanbieden die verblijfsfuncties, fysieke toegankelijkheid, gebruikskwaliteit en stedelijke animatie bevorderen. Naast dit hoofdnetwerk voor voetgangers zijn er paden en wegen die een aangenaam alternatief bieden voor wandelaars. De Stad onderschrijft het plan Good Move. Zij wil de continuïteit voor voetgangers verbeteren en uitbreiden en de paden en wegen naar het voorbeeld van die in Haren ontwikkelen en opwaarderen.

Een andere snelgroeiende verplaatsingswijze is het fietsgebruik dat sinds 2010 jaarlijks met ongeveer 13% gestegen is (Fietsobservatorium). Dit is een bemoedigende ontwikkeling maar er is nog ruimte voor verbetering. De onveiligheid en het gebrek aan aanleg vormen de belangrijkste obstakels voor het gebruik ervan. In 2018 werd namelijk slechts 50% van de gewestelijke fietsroutes als aangelegd beschouwd (Good-Move). Met name de verbindingen tussen het lager en het hoger gelegen deel van de Stad, de oversteekbaarheid van de kleine ring en de

leesbaarheid van de routes moeten nog worden verbeterd. Als onderdeel hiervan heeft de Stad al een Fietsactieplan, dat streeft naar :

- het dagelijks fietsgebruik te stimuleren, waarbij de fiets dus wordt gebruikt als functioneel en volwaardig vervoersmiddel;
- een kwaliteitssprong in de algemene fietsbaarheid te verwezenlijken, dat wil zeggen de fysieke omstandigheden op de weg te verbeteren zodat men zich comfortabel en veilig met de fiets van A naar B kan verplaatsen;
- het bewustmaken en versterken van het imago van de fiets als dagelijks vervoersmiddel, dat als normaal wordt aanzien door het grote publiek.

Naast de ontwikkeling van een veilig, snel, samenhangend en comfortabel/aangenaam netwerk is er ook de kwestie van aangepaste parkeergelegenheid. Alle soorten fietsenstallingen moeten worden uitgebreid, met name in de buurt van belangrijke aantrekkingspolen en tijdens evenementen (mobiele beugels moeten worden overwogen). Bovendien moeten oplossingen bestaan om de fiets in woonwijken, vooral in dichte stedelijke wijken, te stallen.

Ten slotte is er de laatste jaren een toename van het aantal nieuwe individuele of gedeelde elektrisch ondersteunde voertuigen, zoals eenwielers of elektrische steps. Het gebruik ervan roept nieuwe vragen op met betrekking tot samenleven, veiligheid, ruimte op de openbare weg en milieueffecten.

Strategische doelstelling 4.4:

Actieve vervoerswijzen op de voorgrond

- Actie 4.4.1: De heraanleg van wegen aangrijpen om nieuwe gebruiksmogelijkheden in de openbare ruimte te testen door Living Labs op te zetten
- Actie 4.4.2: Waarborgen van een harmonieus samengaan van de verschillende actieve vervoerswijzen, met name binnen de Vijfhoek
- Actie 4.4.3: De ontwikkeling van een veilig, samenhangend, snel, comfortabel en aangenaam fietsnetwerk versnellen
- Actie 4.4.4: Zorgen voor een passend en veilig aanbod van fietsenparkings
- Actie 4.4.5: Het netwerk van gemeentelijke paden en wegen opwaarderen en aanvullen

Streefcijfers (2030)

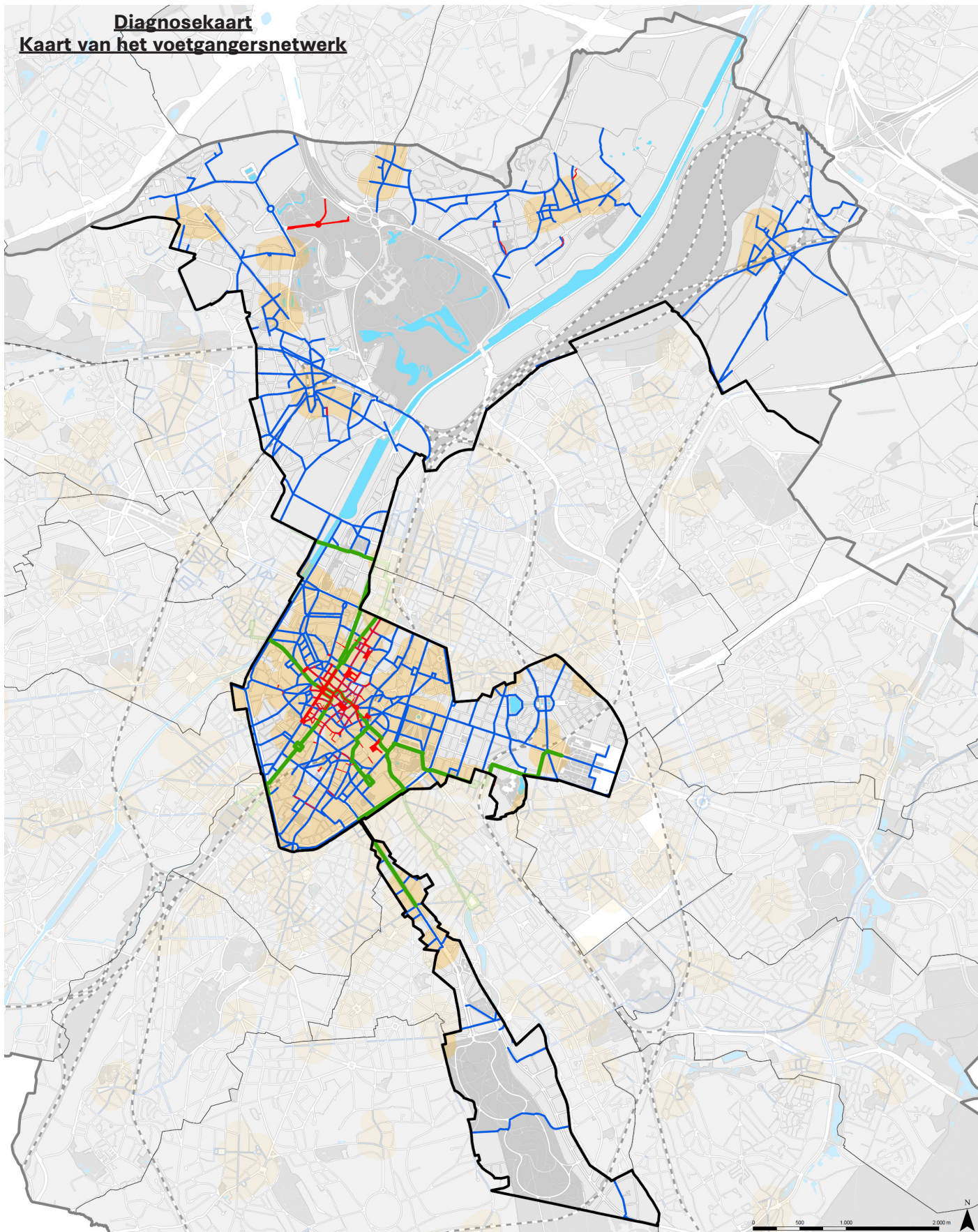
→ Realisatie van 7 maasplannen als aanvulling op de bestaande voor de Vijfhoek
 → Het aantal verplaatsingen met de fiets verdrievoudigen
 → 100% van de gerenoveerde of heraangelegde openbare ruimten is toegankelijk voor personen met een beperkte mobiliteit

Strategische doelstelling 4.5:

Mobiliteit voor iedereen

- Actie 4.5.1: Uitvoering van het toegankelijkheidsplan voor de weg en de openbare ruimte (PAVE)
- Actie 4.5.2: De toegankelijkheid van alle vervoerswijzen voor personen met beperkte mobiliteit (PBM) waarborgen

Diagnosekaart
Kaart van het voetgangersnetwerk

Voetgangersnetwerken

- Voetgangersboulevard Good Move 15.07.2021
- Specialisatie voetganger Good Move PLUS en COMFORT - 15.07.2021
- Haren - Te behouden paden

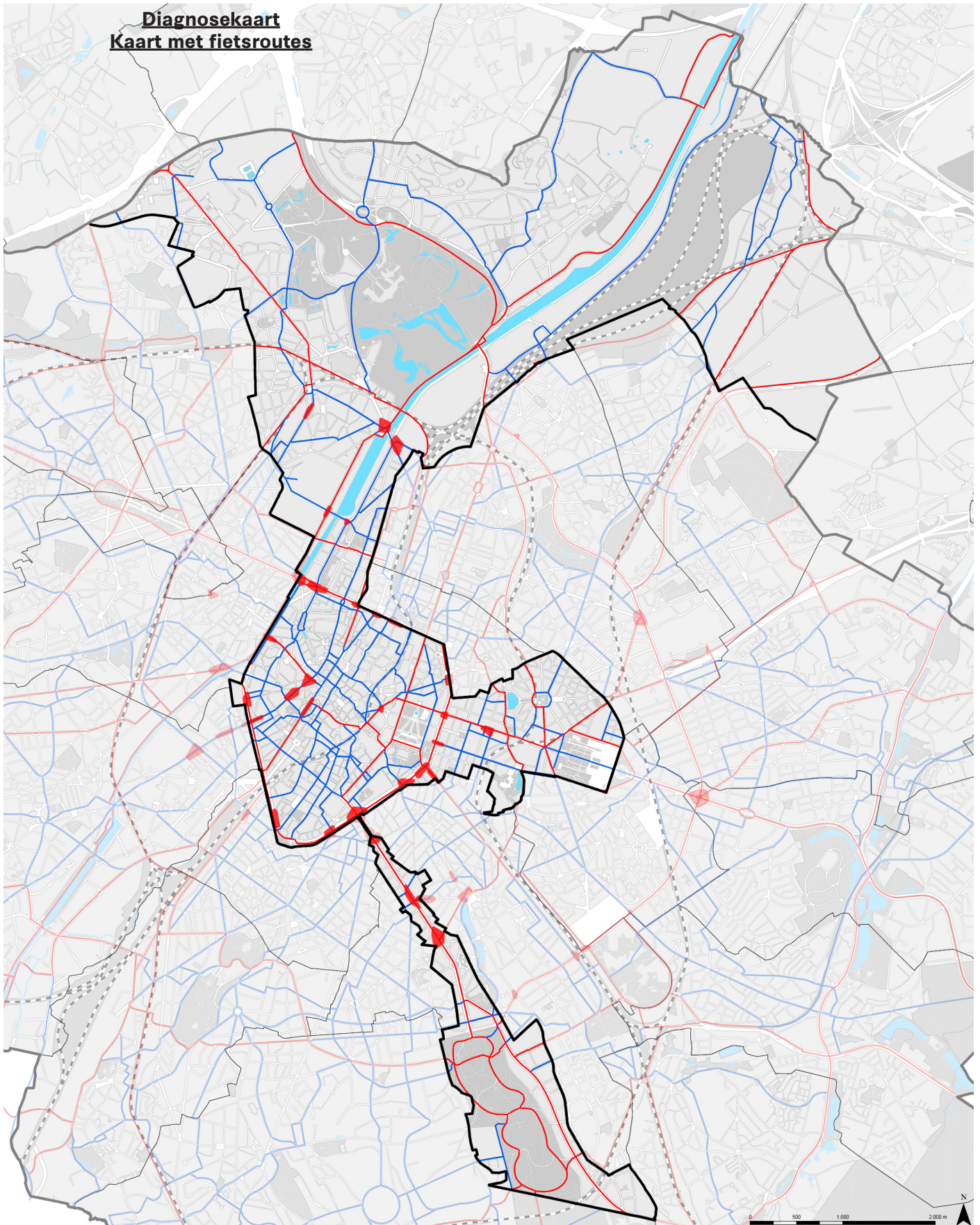
Bestaande gebieden

- Voetgangers
- Lokale identiteitskernen

Diagnosekaart
Kaart met fietsroutes

Fietsnetwerk

— Specialisatie fiets Good Move
PLUS en COMFORT - 15.07.2021

Zones

● Ongevalgevoelige zone 2020 -2021
(>10)

Subthema

Collectieve en gedeelde vervoerswijzen: Snelle en verbonden netwerken

De MIVB ontwikkelt talrijke projecten om te beantwoorden aan de vraag naar openbaar vervoer. Zij willen met name het bestaande aanbod versterken via een nieuw Busplan of de automatisering van metrolijnen die tijdens de spitsuren overbelast zijn. De voortdurende daling van de commerciële snelheid van het openbaar vervoer in het Gewest vormt de belangrijkste belemmering voor een betere bediening. De commerciële snelheid hangt af van de stiptheid van de lijnen en in grote mate van hun verzadigingsgraad. Het Actieplan Avanti van de MIVB beoogt de conflictgebieden tussen openbaar vervoer en andere gebruikers op te lossen. Sommige van de prioritaire locaties bevinden zich op het grondgebied van de Stad, voornamelijk in het oosten van de Vijfhoek, op de kruispunten waar het kanaal kan worden overgestoken en in het lager deel van Laken. Er zijn diverse oplossingen voorzien: creatie van een eigen rijstrook voor het openbaar vervoer, coördinatie van verkeerslichten, enz. Andere door de gebruikers genoemde verbeterpunten zijn: de connecties, het avondaanbod, de netheid, het gevoel van onveiligheid 's avonds en de gemakkelijke toegang tot fietsen. De toepassing van de maas Vijfhoek heeft bijgedragen tot de oplossing van enkele conflicten aangezien de regelmatigheid op sommige lijnen is verbeterd, met name op de as Koningstraat-Regentschapstraat.

De MIVB is ook van plan haar netwerk uit te breiden om de toegankelijkheid van bepaalde gebieden te verbeteren. In 2018 zijn Neder-Over-Heembeek en Haren de minst goed bediende gebieden op het grondgebied van de Stad Brussel (ambitie "een Stad van nabijheid"). Met het oog op een uitgebreider aanbod van openbaar vervoer worden verschillende uitbreidingsprojecten of nieuwe tramlijnen (met name de tram die Neder-Over-Heembeek verbindt met het Stadscentrum) en een project voor een nieuwe metrolijn, Metro Noord genaamd, ontwikkeld.

Naast de aanleg van deze nieuwe lijnen en infrastructuur is het noodzakelijk om deze te begeleiden met een globale reflectie omtrent de evolutie van de openbare ruimte en de

omliggende wijken. Het voorbeeld van de locatie van de eindhaltes van bussen binnen de Vijfhoek roept vragen op gezien hun slechte integratie in de openbare ruimte.

De Stad heeft ook negen treinstations op haar grondgebied, waarvan sommige nationaal zijn (Schuman of Centraal Station). De twee grootste treinstations van België liggen aan de gemeentegrenzen (Zuidstation en Noordstation). Het "S"-treinennet vervolledigt het aanbod van de MIVB door Haren, Ukkel en het noorden van het Gewest te verbinden met de Europese wijk. De frequenties van dit net zijn echter nog steeds te laag. Het is ook niet goed bekend bij de gebruikers van het openbaar vervoer. Het aanbod maakt het echter mogelijk om te reageren op een onbestaand of tijdrovend aanbod van de MIVB.

Naast de MIVB en de NMBS bieden nog andere openbare vervoersmaatschappijen hun diensten aan in het Brussels Gewest: de busmaatschappijen De Lijn en de TEC. Met het MTB-abonnement kan men zich in het Brusselse Gewest verplaatsen via de lijnen van de MIVB, De Lijn, TEC en het S-net van de NMBS. Het MTB-aanbod blijft evenwel slecht gekend. De Lijn voert momenteel een project uit voor snelle tram-busbedieningen onder de naam Brabant net (Heizel - Meise - Willebroek; Noordstation - Luchthaven Brussel-Nationaal; UZ-VUB - Luchthaven Brussel-Nationaal).

Om de toegang van burgers tot verschillende collectieve verplaatsingswijzen te bevorderen, stelt het Gewest voor om "Mobility Hubs" te ontwikkelen: multimodale hubs die op de knooppunten van verschillende vervoerswijzen worden geïnstalleerd en waar verschillende gedeelde en duurzame mobiliteitsdiensten worden aangeboden. In dit opzicht moeten gedeelde gemotoriseerde vervoerswijzen worden ondersteund via het aanvullen van het netwerk voor autodelen (taxi's, Cambio, ...) en de informatie erover voor het grote publiek. Het doel is hier om een zo breed mogelijk aanbod aan gedeelde mobiliteitsdiensten aan te bieden als antwoord op de brede waaier van gebruikersprofielen.

Strategische doelstelling 4.6:

Aantrekkelijkere netwerken voor collectief vervoer en het aanbod autodelen

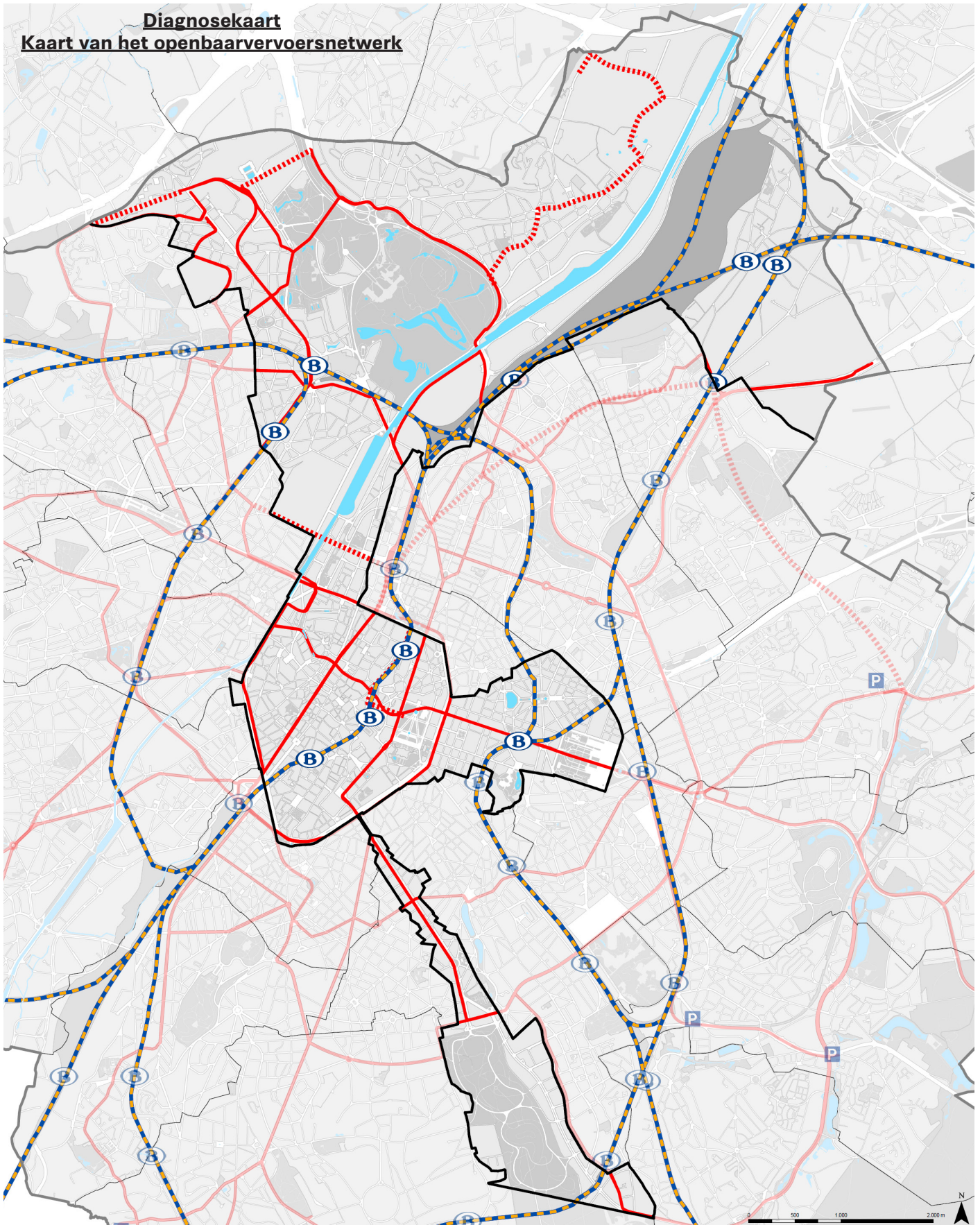
- Actie 4.6.1: Actief samenwerken met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om het openbaarvervoernetwerk te verbeteren en uit te breiden
- Actie 4.6.2: Anticiperen op de stedelijke integratie van nieuwe opslagplaatsen/eindhaltes van openbaar vervoer
- Actie 4.6.3: De gebruikers van de stad bewustmaken voor het gebruik van het S-netwerk en multimodaliteit

Streefcijfers (2030)

→ **Creatie van 11 zichtbare en verbonden Mobility Hubs in de 7 gebieden**
 → **Het aantal voertuigen in de stations (met uitzondering van de Vijfhoek) en het autodelen tussen particulieren verdubbelen.**

- Actie 4.6.4: Zichtbare en verbonden "Mobility Hubs" creëren
- Actie 4.6.5: De ontwikkeling van autodeelstations ondersteunen

Diagnosekaart
Kaart van het openbaarvervoersnetwerk

NMBS

— S-treinen

ⓑ Stations NMBS

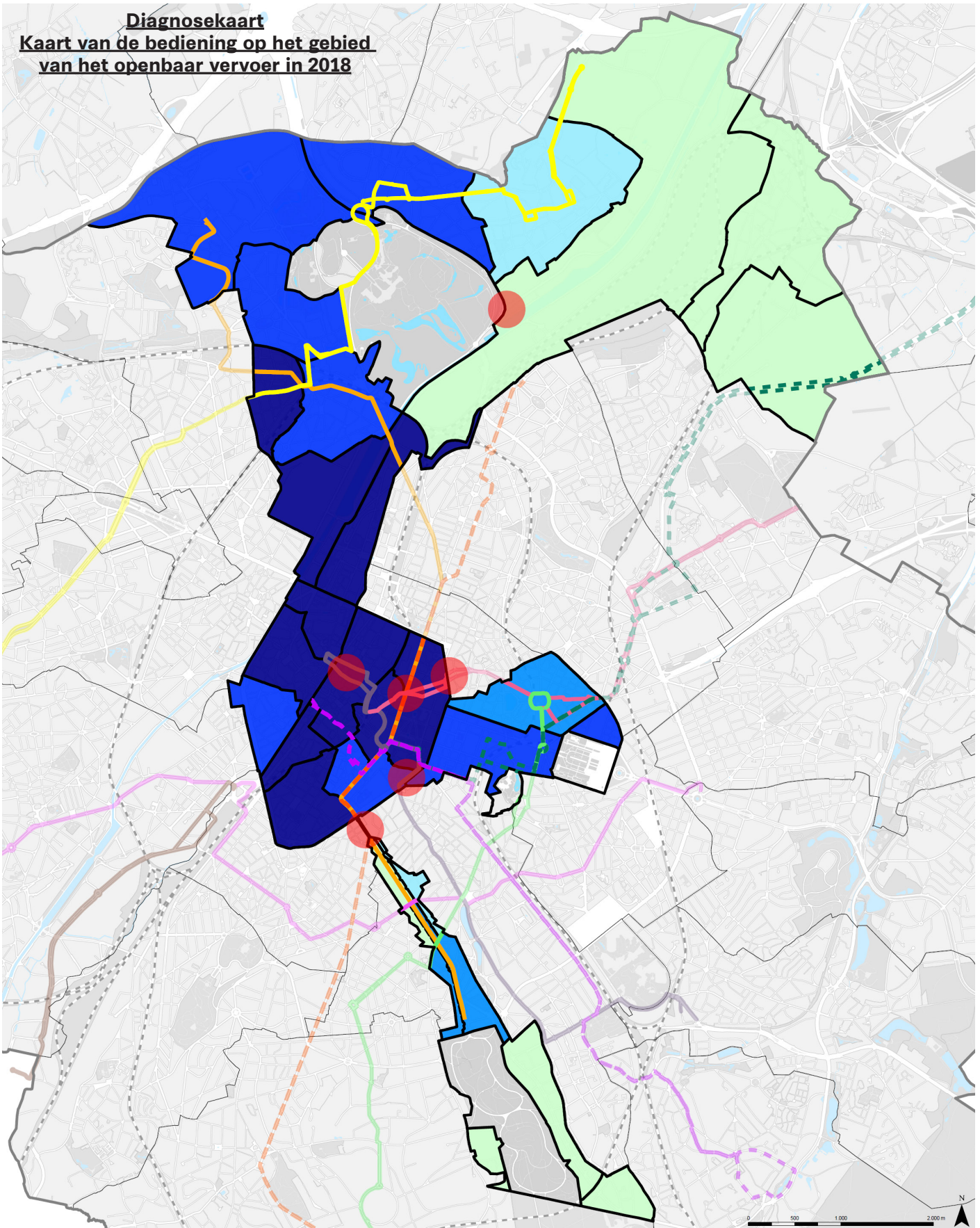
MIVB

— Bestaande Trams en Metro's

⋯ Tram- of Metroprojecten

Diagnosekaart
Kaart van de bediening op het gebied
van het openbaar vervoer in 2018

Tram- en buslijnen met slechte commerciële snelheid 2018

012b	071b	081t	Conflictgebieden 2018
053b	078b	092t	
060b	095b	093t	
063b			

Deel van de bevolking in de buurt van een metrohalte of Chronohalte (500 m) 2018 (%)

< 10	60 - 85
10 - 30	> 85
30 - 60	

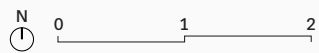

INFORMATIE
 Vlaanderen

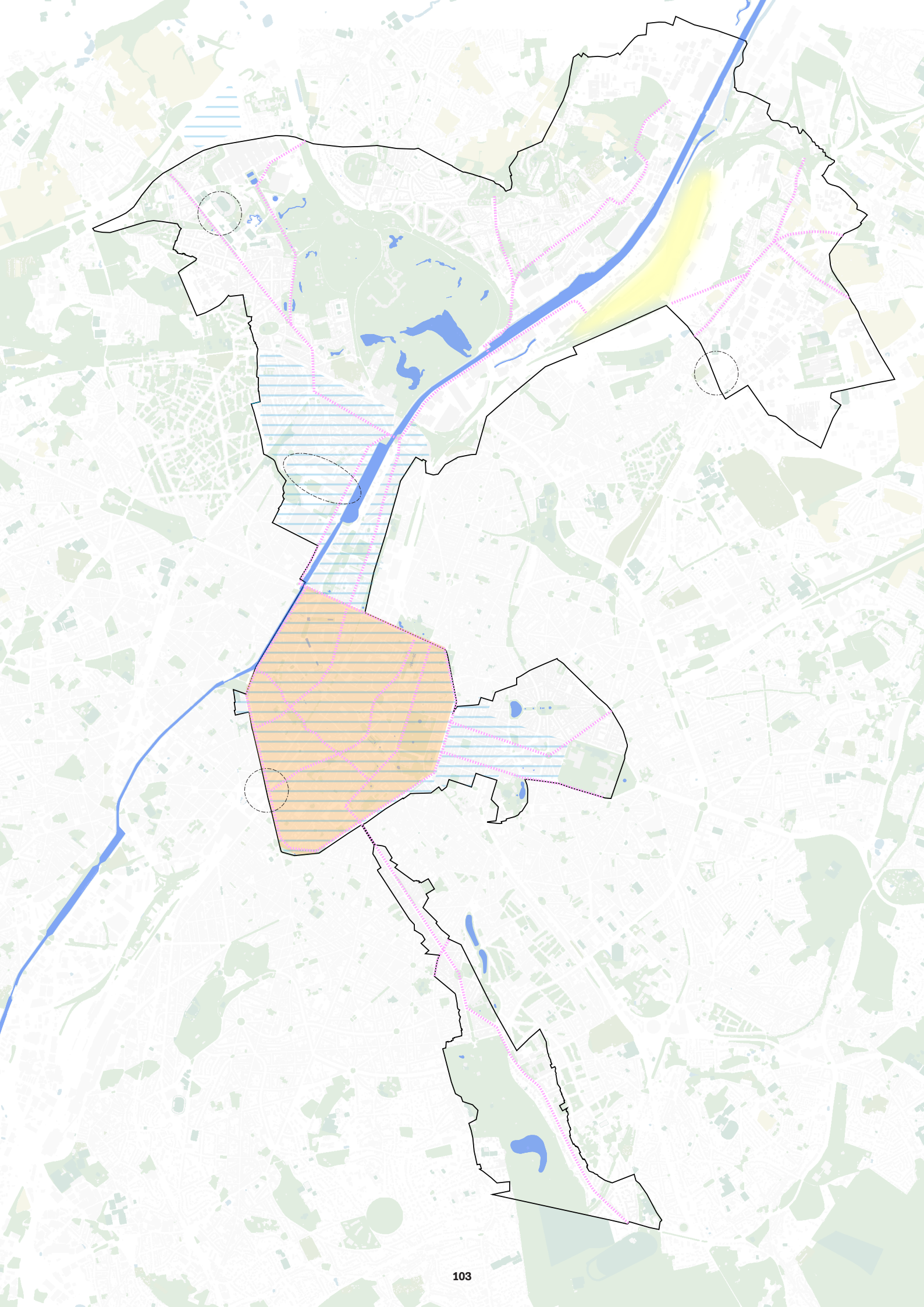

Een Stad die beweegt
Kaart Visie 2050
Stadslogistiek en parkings

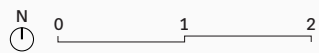

-
- Mobiliteitsnetwerk zachte logistiek
  - Zone met potentieel voor de aanleg van een stedelijk distributiecentrum
  - Logistieke ecozone
  - Prioritair gebied voor projecten inzake de bundeling van parkings
  - Multimodale logistieke pool
  - Gemeentegrens

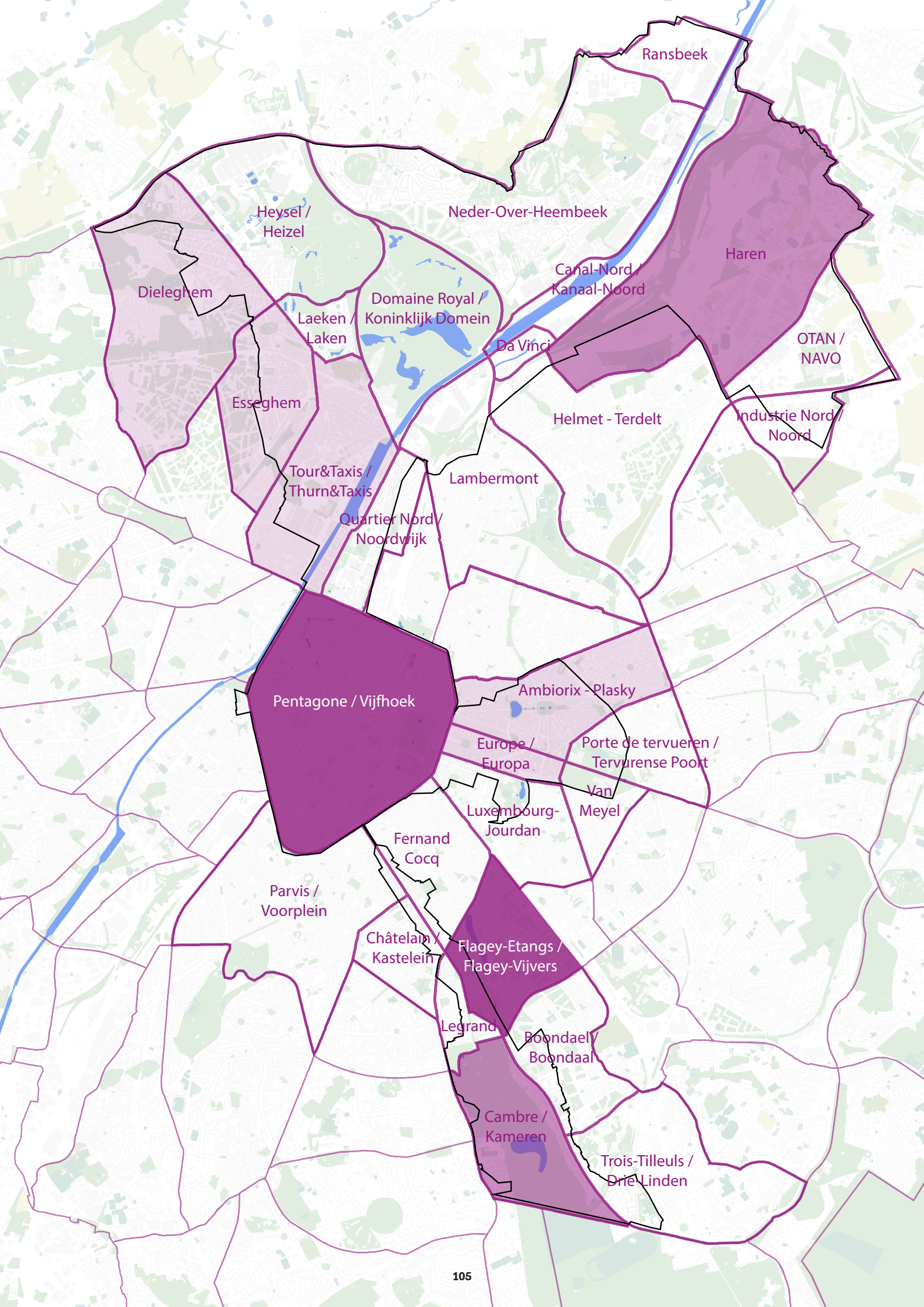

Een Stad die beweegt
Kaart Visie 2050
Autoluwe mazen

-
- Good Move maas
  - geprogrammeerde autoluwe maas
  - autoluwe maas in onderzoek
  - geïmplementeerde autoluwe maas
  - uitgevoerde autoluwe maas
  - Gemeentelijke grens

Heysel /
Heizel

Neder-Over-Heembeek

Ransbeek

Haren

Dielegem

Laeken /
Laken

Domaine Royal /
Koninklijk Domein

Canal-Nord /
Kanaal-Noord

OTAN /
NAVO

Essegem

Tour&Taxis /
Thurn&Taxis

Quartier Nord /
Noordwijk

Lambermont

Helmet - Terdelt

Industrie Nord /
Noord

Pentagone / Vijfhoek

Ambiorix - Plasky

Europe /
Europa

Porte de tervueren /
Tervurense Poort

Luxembourg-
Jourdan

Van
Meyel

Fernand
Cocq

Parvis /
Voorplein

Châtelain /
Kastelein

Flagey-Etangs /
Flagey-Vijvers

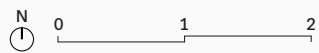
Legrand

Boondael /
Boondaal

Cambre /
Kameron

Trois-Tilleuls /
Drie Linden

Een Stad die beweegt
Kaart Visie 2050
Fietsnetwerk

— Plus netwerk fiets Good Move

— Comfort netwerk fiets Good Move

Assen Fietsactieplan Stad Brussel (2018 in herziening)

— op korte termijn uit te voeren

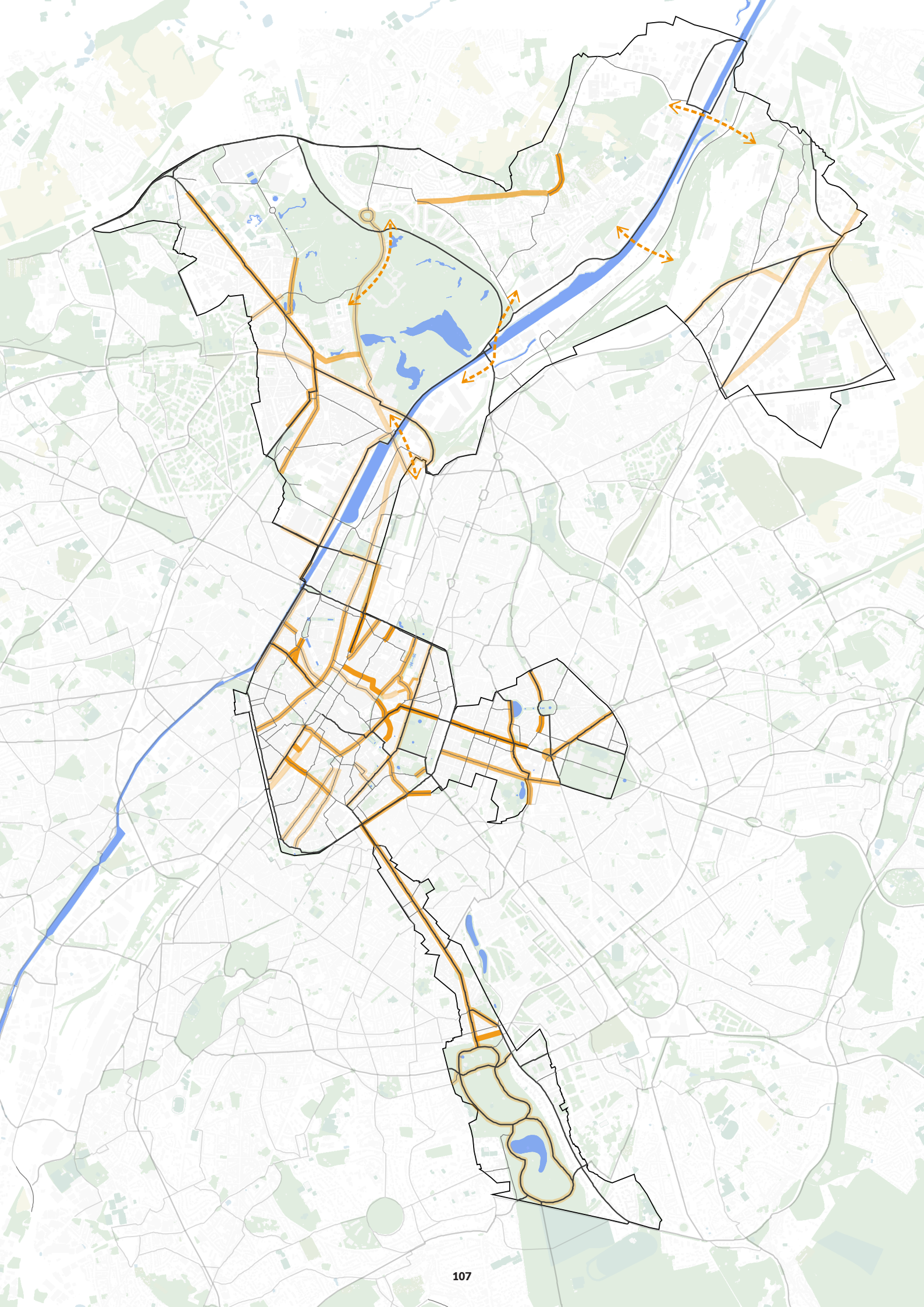
— op middellange termijn uit te voeren

— op lange termijn uit te voeren

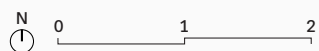
↔ oversteek stedelijke barrière

□ Gemeentelijke grens

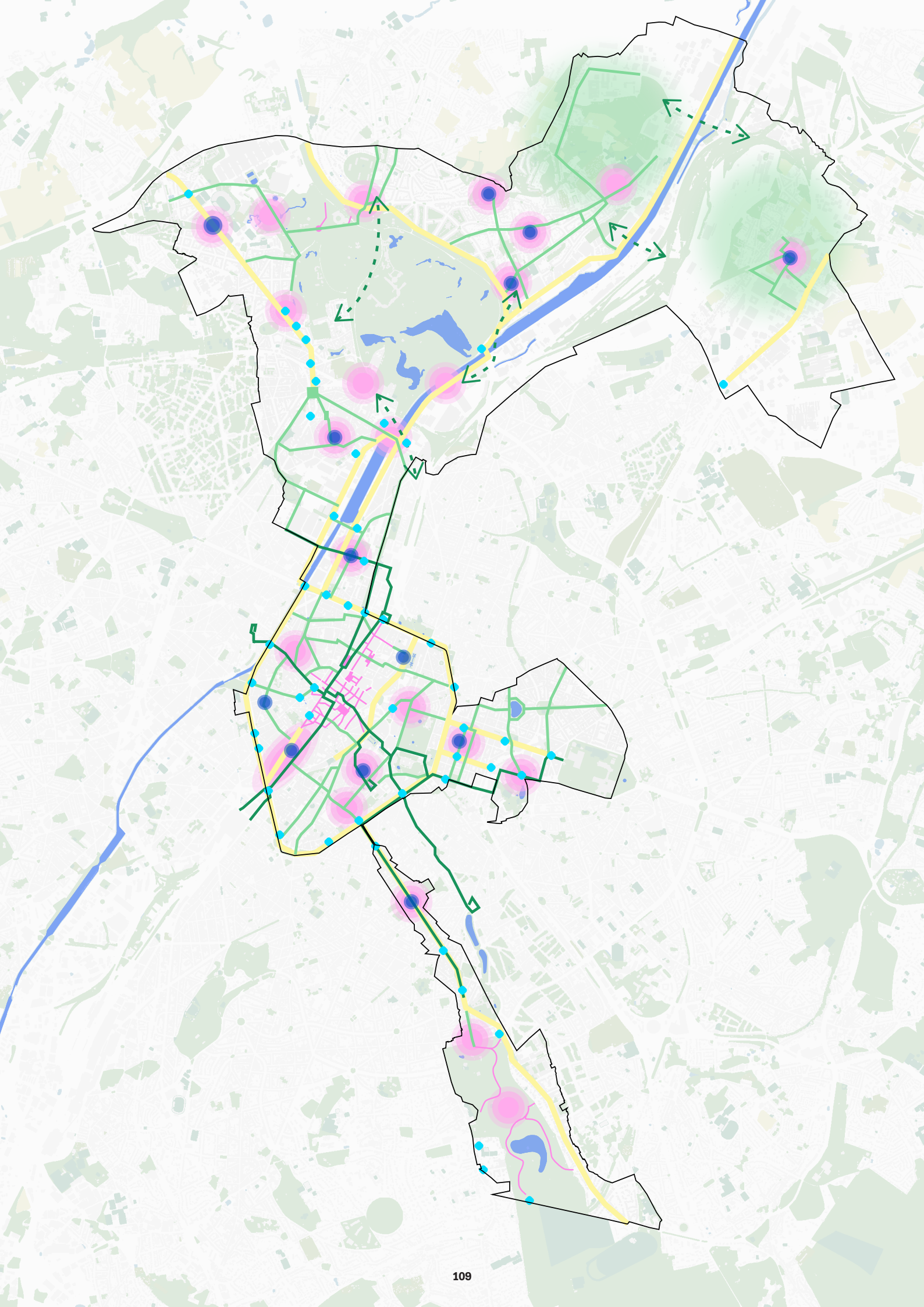

Een Stad die beweegt
Kaart Visie 2050
Voetgangersnetwerk

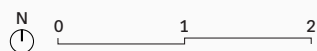
-
- Bestaande voetgangerszone
  - Netwerk van wegen en paden
  - Voetgangersboulevard
  - Gemeentelijke voetgangersboulevard
  - Living Labs (actie 4.4.1)
  - Prioritair gebied voor herverdeling van openbare ruimten
  - Stadsboulevard
  - ← → Oversteken van een stedelijke barrière
  - Kruispunt dat conflictvrij gemaakt moet worden
  - Gemeentegrens

Een Stad die beweegt
Kaart Visie 2050
Openbaar vervoersnetwerk

Tramlijn

Metro Lijn

NMBS station

Verbinding te versterken

Stedelijke boulevard

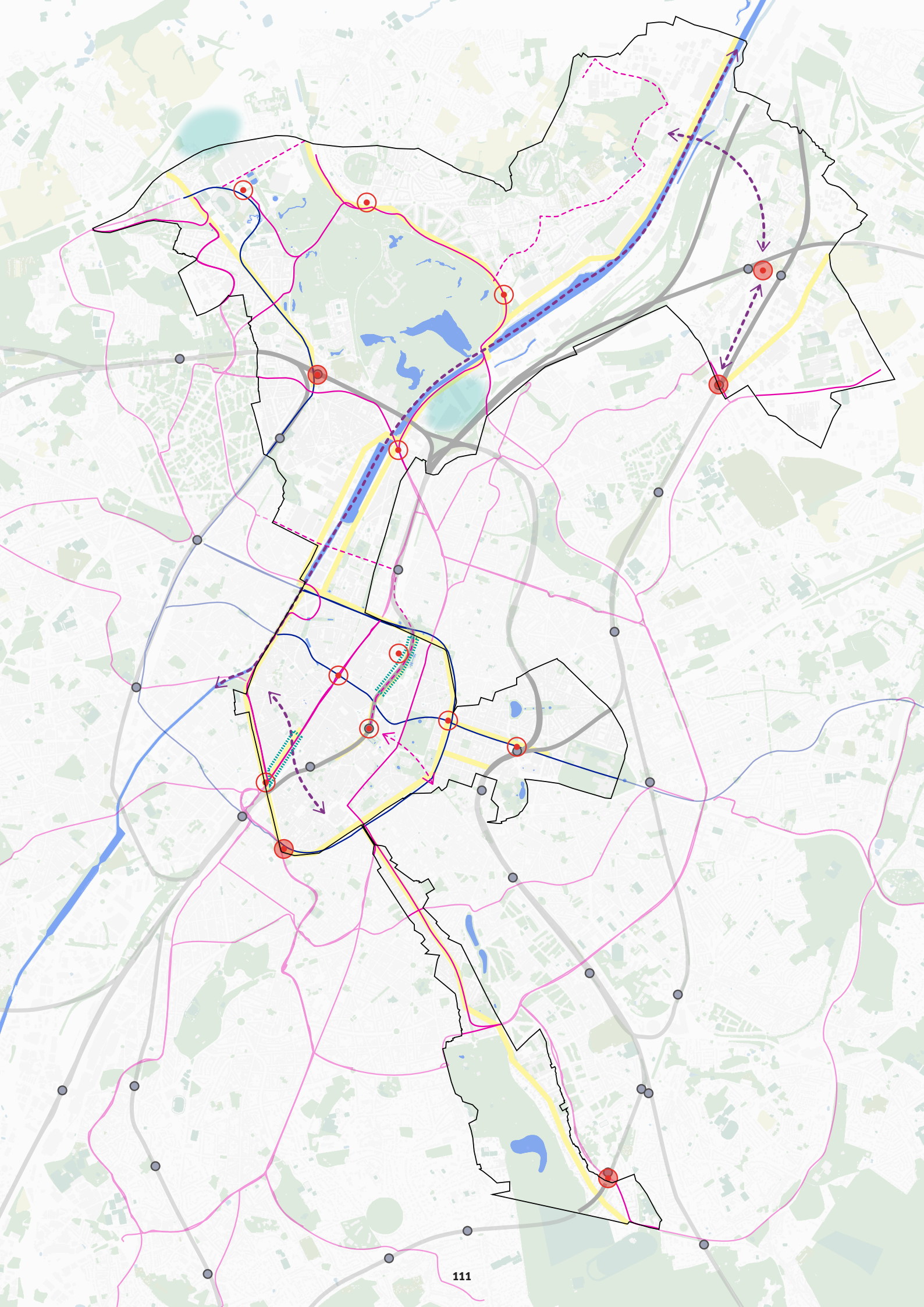
Mobiliteitshub

Prioritaire mobiliteitshub

Mogelijke zone voor de ontwikkeling van een parkeerpool voor toeristenbussen

Zone waar de druk van toeristenbussen verminderd moet worden

Gemeentegrens

4. Een Stad die beweegt - Samenvatting van de acties

Strategische doelstelling 4.1:

Verkeersluwe wijken

- Actie 4.1.1: Wegen prioriteren en heraanleggen, rekening houdend met de specialisatie van de wegen en de Stad 30
- Actie 4.1.2: Verkeersluwe wijken inrichten met inachtneming van het STOP-principe
- Actie 4.1.3: Verhogen van het aantal en de ambitie van verkeersluwe schoolwijken op het grondgebied van de Stad
- Actie 4.1.4: Uitbreiding van zones waarvan de toegang beperkt of verboden is voor gemotoriseerde voertuigen
- Actie 4.1.5: De administratieve diensten van de Stad uitrusten met een monitoringinstrument op schaal van het grondgebied

Strategische doelstelling 4.2:

Een daadkrachtig parkeerbeleid gebaseerd op het gedeelde gebruik van parkeerplaatsen

- Actie 4.2.1: De druk van het autoverkeer verminderen door een ambitieus beleid voor parkeren op de weg en buiten de weg
- Actie 4.2.2: Samenwerken met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om plannen op te stellen voor parkings voor touringcars en vrachtwagens
- Actie 4.2.3: **Samenwerken met het Gewest om te beantwoorden aan de behoeften in verband met de geleidelijke afschaffing van verbrandingsvoertuigen tegen 2035**

Strategische doelstelling 4.3:

Vermindering van het aantal verkeersongevallen.

- Actie 4.3.1: Beveiliging van ongevalgevoelige zones (ZACA) en bouwplaatsen
- Actie 4.3.2: Oversteken van grote stedelijke barrières bevorderen

Strategische doelstelling 4.4:

Actieve vervoerswijzen op de voorgrond

- Actie 4.4.1: De heraanleg van wegen aangrijpen om nieuwe gebruiksmogelijkheden in de openbare ruimte te testen door Living Labs op te zetten
- Actie 4.4.2: Waarborgen van een harmonieus samengaan van de verschillende actieve vervoerswijzen, met name binnen de Vijfhoek
- Actie 4.4.3: De ontwikkeling van een veilig, samenhangend, snel, comfortabel en aangenaam fietsnetwerk versnellen
- Actie 4.4.4: Zorgen voor een passend en veilig aanbod van fietsenparkings
- Actie 4.4.5: Het netwerk van gemeentelijke paden en wegen opwaarderen en aanvullen

Strategische doelstelling 4.5:

Mobiliteit voor iedereen

- Actie 4.5.1: Uitvoering van het toegankelijkheidsplan voor de weg en de openbare ruimte (PAVE)
- Actie 4.5.2: De toegankelijkheid van alle vervoerswijzen voor personen met beperkte mobiliteit (PBM) waarborgen

Strategische doelstelling 4.6:

Aantrekkelijkere netwerken voor collectief vervoer en het aanbod autodelen

- Actie 4.6.1: Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sensibiliseren omtrent de tekortkomingen van het openbaar vervoer op het grondgebied van de Stad
- Actie 4.6.2: Anticiperen op de stedelijke integratie van nieuwe opslagplaatsen/eindhalthes van openbaar vervoer
- Actie 4.6.3: De gebruikers van de stad bewustmaken van het gebruik van het S-netwerk en multimodaliteit
- Actie 4.6.4: Zichtbare en verbonden "Mobility Hubs" creëren
- Actie 4.6.5: De ontwikkeling van autodeelstations ondersteunen

4. Een Stad die beweegt - Samenvatting

Strategische doelstellingen	Vijfhoek	Noord-Oost	Noord Wijk	Laken	NOH	Haren	Louiza
Gemotoriseerde vervoerswijze							
4.1 Verkeersluwe wijken	●	●	●	●	●	●	●
4.2 Vermindering van het aantal verkeersongevallen	●	●	●	●	●	●	●
4.3 Een daadkrachtig parkeerbeleid	●	●	●	●	●	●	●
Actieve vervoerswijzen							
4.4 Actieve vervoerswijzen op de voorgrond	●	●	●	●	●	●	●
4.5 Mobiliteit voor iedereen	●	●	●	●	●	●	●
Collectief vervoer							
4.6 Aantrekkelijkere netwerken voor collectief vervoer en het aanbod autodelen	●	●	●	●	●	●	●

Legende :

- Prioritaire strategische doelstelling te activeren tegen 2030 voor de beschouwde wijk
- Strategische doelstelling te activeren tegen 2050 voor de beschouwde wijk

Ambitie V: Een dynamische en slimme Stad

Economische ontwikkelingen verwelkomen en technologieën inzetten ten dienste van de burgers

De dynamische stad staat centraal in de groei en het genereren van welvaart in het Brussels Gewest. Op het grondgebied zijn talrijke economische activiteiten in verschillende sectoren die voor werkgelegenheid zorgen. Bovendien is het zelf een belangrijke economische speler. De belangrijkste vertegenwoordigde sectoren zijn accommodatie en restaurants, openbaar bestuur, diensten, onderwijs en handel maar ook industrie en ambacht. Deze economische dynamiek vormt een troef voor haar grondgebied die behouden en ontwikkeld moet worden en zo bijdraagt tot het aanbod van gediversifieerde banen en de koopkracht van de Brusselaars.

De huidige economische, sociale en ecologische context vereist echter dat wij onze modellen herzien en een duurzamere aanpak van de economische activiteiten en de ontwikkeling van de functionele economie integreren. De Stad Brussel sluit zich aan bij de gewestelijke strategie "Shifting Economy" die in 2022 werd aangenomen en die tot doel heeft de Brusselse economie koolstofvrij, regeneratief, circulair, sociaal, democratisch en digitaal te maken. In de eerste plaats, en in overeenstemming met het Gewestelijk Plan voor Circulaire Economie, zal de Stad de economische overgang stimuleren door een deugdzame aanpak inzake de vermindering, het beheer en hergebruik van afval.

Bovendien lijkt het behoud en de verplaatsing van locaties voor economische activiteiten, met name productieve, binnen het stedelijke weefsel noodzakelijk om tot een gemengde en robuuste stad te komen. Dit gaat hand in hand met de ontwikkeling van de beroepen van morgen die verband houden met de circulaire en sociale economie en die lokale banen zullen opleveren. Om deze veranderingen te ondersteunen, bieden nieuwe technologieën mogelijkheden: verbetering van processen, logistiek beheer, bundeling van middelen, persoonlijke hulpdiensten, ... De Stad Brussel zal de ontwikkeling ervan steunen via de opleiding en terbeschikkingstelling van geïntegreerde infrastructuren.

Zij zal ook de in 2023 goedgekeurde strategieën "Smart City" en "Data Management" uitvoeren en

optimaal gebruikmaken van nieuwe technologieën voor de versterking van haar territoriale kennis (bijvoorbeeld: stad op 10 minuten) het toezicht op nieuwe indicatoren van de staat van het milieu (bodemdoodbaarheid, toezicht op het bomenbestand, positve energy district), de objectieve en transparante follow-up van de uitvoering van haar plannen en de doeltreffendheid van haar diensten (onlinediensten via MyBXL, follow-up van het water-, gas- en elektriciteitsverbruik).

Ten slotte zullen de handelskernen worden ondersteund door ze af te stemmen op de behoeften van de wijken, terwijl Brussel de belangrijkste gewestelijke handelsbestemming blijft. In die zin zijn toeristische en evenementenactiviteiten een interessante hefboom voor dynamiek.

Collectieve verbeelding

De collectieve verbeelding is een gedeeld instrument om te verwijzen naar projecten, acties of ideeën om te zien en te begrijpen hoe andere steden, exploitanten en adviesbureaus zich de kwesties in verband met de ambities van het GPDO hebben toegeëigend.

Atelier Brussels - A productieve metropolis: studie over de ontwikkeling van het productieve weefsel in Brussel, Central, Eva le Roi, fotografie Maxime Delvaux

Platform voor koolstofarme stadslogistiek, Amiens

PRODUCTIEVE STAD

Verplaatsing van de productie betekent behoud en bevordering van productieruimten in de stad. Innovatieve manieren van produceren kunnen worden aangepast aan een residentieel stedelijk weefsel (soho, Small office home office, bedrijfsruimte op de benedenverdieping van een woning), terwijl gebiedsindelingen de gronddruk kunnen verminderen, zoals in gebieden voor stedelijke industrie (GSI). Landbouw en stadswelden op grote percelen en initiatieven binnen een netwerk kunnen worden gebruikt als bevoorrading voor openbare instellingen of om door te verkopen aan particulieren.

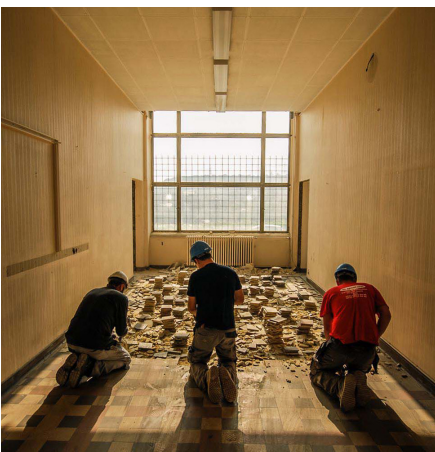
Floating Fields is gebaseerd op een principe van polycultuursynergie en deze drijvende boerderij beoogt een productieve dimensie terug te brengen naar het stedelijke landschap van Shenzhen

NETWERK VOOR HERGEBRUIK

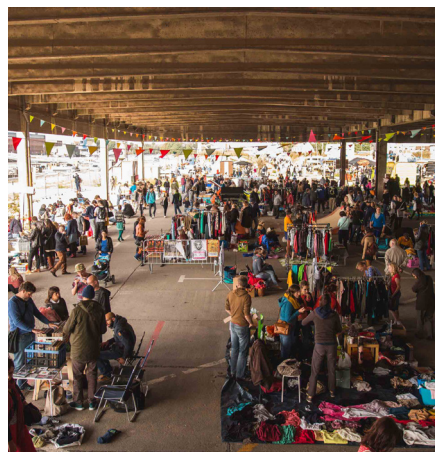
Initiatieven op het gebied van hergebruik en recycling zijn vaak ad hoc en missen een bredere visie. De afbraak en het hergebruik van deze materialen moeten worden aangemoedigd om een plaats te vinden door het aanwijzen van verkoopplatforms. Stedelijke compostering kan worden ontwikkeld, ondersteund en opgenomen in een net om een "bruin" netwerk over het hele grondgebied uit te breiden.

FoodMet, Anderlecht

Afbraak van een gangvloer voor terugwinning van de tegels, Rotor

Ressourcerie Recyclerie AMELIOR in Bobigny en rommelmarkt

Zinne, lokale munt uitgegeven door het Brussels Gewest

Urbike-project: elektrische fietsen uitgerust met aanhangers voor leveringen in het stadscentrum

De missie van Molengeek is om de technologiesector toegankelijk te maken voor iedereen

Buda+, een intergewestelijk samenwerkingsproject om de economische ruimte in het noorden van Brussel op te waarderen, "Buda+" genoemd naar de Budabrug

Gevel van gerecycleerde raamkozijnen, zetel van de Raad van de Europese Unie

Participatieve werkplaats voor de reparatie van fietsen

ReTuna: commercieel centrum gericht op hergebruik, Eskiltuna, Zweden

La caverne: productie van witloof en champignons in een ondergrondse parkeergarage van Porte de la Chapelle, Parijs

EEN GEDEELDE LOGISTIEK

De productiegebieden zijn georganiseerd rond logistieke ruimten die de neiging hebben om hun infrastructuur te vermenigvuldigen, bij gebrek aan gemeenschappelijk denken op gebiedsniveau. Een inspanning om middelen, netwerken en vaardigheden te bundelen zou een deugdelijkere productie mogelijk maken en tegelijkertijd mechanismen voor samenwerking tussen de verschillende productiesectoren tot stand brengen. De bundeling van kennis en vaardigheden, zelfs op woonwijnniveau, zou het mogelijk maken om bottom-up initiatieven te ontplooiën op het grondgebied.

La Vallée, Molenbeek, diensten ter ondersteuning van creatie en zelfstandigen: werkplaatsen en kantoren, tentoonstellings- en evenementenruimte, opleidingsruimten, ... petite, ...

Subthema

Circulaire economie: Naar een geïntegreerd en efficiënt economisch netwerk

Bij de circulaire economie (CE) gaat het erom de winning van materialen uit de aarde en de productie van afval te verminderen en tegelijkertijd zo weinig mogelijk energie te gebruiken via cycli van delen, herstellen, hergebruiken, opnieuw vervaardigen en ten slotte recycleren. Dit beginsel kan op productniveau maar ook op stadniveau worden beschouwd. In dit verband spreken we over stedelijk metabolisme of meer bepaald over de stromen van materialen en energie die het hoofdstedelijke gewest binnenkomen en verlaten. Het doel is ervoor te zorgen dat al deze stromen deel uitmaken van een cyclus op de meest lokale geschikte ruimtelijke schaal, in een context van beperkte middelen en materialen en bestrijding van de luchtverontreiniging. Daarom heeft het Brussels Gewest het Gewestelijk Plan voor Circulaire Economie gelanceerd dat sectoroverschrijdende maatregelen ontwikkelt met een groot potentieel voor het scheppen van banen en een grote bijdrage om deze circulaire economie te vergemakkelijken.

De nadruk moet dan ook liggen op innovatie en versterking van de capaciteiten van Brusselaars om hun aanwezigheid op de "markt van de circulaire economie" te vergroten. Met name de sector voor het beheer van grondstoffen en afval kan nog worden verbeterd door de inzameling en verwerking te optimaliseren en door het niveau van transformatie van reeds behandelde stromen te verhogen (in volgorde van voorkeur: preventie, hergebruik en reparatie, recyclage, energierugwinning, verbranding, storting.) Wat de logistieke sector betreft, omvat dit mogelijkheden om het parcours van de "laatste kilometer" te verbeteren, de modale verschuiving te vergemakkelijken en de zogenaamde omgekeerde logistiek te integreren om een

betere inzameling van "afvalstromen" mogelijk te maken. De oprichting van verschillende stedelijke distributiecentra is in dit verband essentieel. Ten slotte is er ook ruimte voor verbetering in de commerciële sector want in Brussel zijn er weinig voorbeelden van commerciële projecten op basis van de circulaire economie.

Naast sectorale maatregelen moet de circulaire economie ook vanuit territoriaal oogpunt worden bekeken via de analyse van hulpbronstromen en het inzicht in het gebruik van materialen. Daartoe ligt de nadruk op het creëren van katalysatorplaatsen waar het beheer van stromen op verschillende schalen (lokaal, gewestelijk, grootstedelijk, nationaal, internationaal) en verschillende gesloten ketens kan worden georganiseerd maar altijd op basis van het beginsel "hoe korter de keten, hoe beter". In dit verband is de behoefte aan ruimte voor verschillende doeleinden (opslag, sortering, opwaardering, plaats voor de ontwikkeling van nieuwe vaardigheden, enz.) zeer belangrijk.

Streefcijfers (2030)

- 30% vermindering/andere bestemming voor huishoudelijk en soortgelijk afval dan de verbrandingsovens
- 100% van de nieuwe gemeentelijke projecten/werven nemen circulariteits-criteria op in hun bestek

Strategische doelstelling 5.1:

Opwaardering van afval als hulpbron

- Actie 5.1.1: Het netwerk van compostvoorzieningen aanvullen door, waar mogelijk, individuele en collectieve compostvoorzieningen op te zetten
- Actie 5.1.2: Opzetten van kringloopwinkels in samenhang met microrecyclageparken in de wijken

Strategische doelstelling 5.2:

Mobilisatie van de bouwsector voor het hergebruik van materialen

- Actie 5.2.1: Ondersteuning van de functies inzake sortering door de wegenis of gebouwen tijdelijk beschikbaar te stellen
- Actie 5.2.2: Bevordering van een duurzaam en efficiënt beheer van gemeentelijke bouwplaatsen

Subthema

Technologie: Integratie van technologie als economie en beheertool

Het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling bepaalt dat Smart City de uitdagingen van stadsontwikkeling in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in drie fundamentele dimensies wil aangaan:

- duurzame ontwikkeling als antwoord op ecologische uitdagingen;
- menselijke ontwikkeling, als antwoord op sociale uitdagingen;
- economische ontwikkeling, als antwoord op de uitdagingen van de welvaart.

Technologieën zijn geen doel op zich maar vormen een hulpmiddel bij het ontwerpen van de slimme stad. De digitale overgang ondersteunt de doelstellingen om toegevoegde waarde te creëren voor Brusselaars, zowel burgers als ondernemers. Gegevens spelen hierbij een centrale rol.

De Stad wil de ontwikkeling van nieuwe technologieën ondersteunen en deze gebruiken om de informatie, de dienstverlening aan de burgers en het beheer van de Stad te verbeteren. Het gebruik van technologie maakt een stad echter niet slim. Een stad wordt slim wanneer de digitale technologie beantwoordt aan de reële behoeften van haar inwoners.

Zij wordt gekenmerkt door de toepassing van digitale bestuursinstrumenten die nieuwe manieren bieden om stedelijke problemen op te lossen. Deze omvatten: vermindering van het energieverbruik in steden, stedelijke opstopping, veroudering van de traditionele netwerken,

vermindering van de stedelijke verontreiniging, de noodzaak om de burger-gebruiker in het besluitvormingsproces te integreren, enz. Door het delen van geanonimiseerde gegevens kunnen diensten worden geoptimaliseerd (bijv. kennisgeving aan consumenten van onverkochte levensmiddelen om verspilling te beperken, algoritmen die mensen vinden die in dezelfde richting gaan om carpooling aan te moedigen, slimme energienetwerken die het mogelijk maken om de energie-uitwisseling tussen gebouwen te optimaliseren volgens de behoeften).

Op het niveau van de Stad Brussel zien we het begin hiervan met open data, de lancering van het eerste openbare fablab in samenwerking met het Gewest, het beheer van waterlekken met behulp van sensoren, de ontwikkeling van instrumenten voor cartografie en monitoring en het participatieve burgerplatform B-part.

Het nieuwe administratieve centrum wil de aangeboden mogelijkheden benutten om enerzijds de dematerialisatie en anderzijds het beheer en de uitwisseling van gegevens te ondersteunen.

Streefcijfer (2030)

→ Oprichting van 5 technologische hubs en een Digitale Bedrijfsruimte.

Strategische doelstelling 5.3: Een toekomstgerichte economie

- Actie 5.3.1: Creatie van technologische hubs
- Actie 5.3.2: Creatie van een Digitale Bedrijfsruimte

Strategische doelstelling 5.4: Nieuwe technologieën voor duurzame stedenbouw

- Actie 5.4.1: Gebruik van Digital Twins voor een betere kennis van en inzicht in het gemeentelijke grondgebied
- Actie 5.4.2: Het cartografische instrument BXLGIS ter beschikking stellen van het publiek via de website van de Stad
- Actie 5.4.3: Ontwikkeling van een plan met slimme verlichting voor de stad
- Actie 5.4.4: Ontwikkeling van intelligente monitoring op het overheidsbeleid

Subthema

Productieve activiteiten: Voor een gemengde stad

Zoals vele steden kende Brussel sinds de jaren 1950 een aanzienlijke de-industrialisatie. In die periode was de industriële sector immers goed voor 170.000 banen in het Brussels Gewest, terwijl dit in 2002 naar 40.000 was gedaald (GewPDO). Vandaag vertegenwoordigt de industrie met 21.000 banen nog maar 3% van de banen in het Gewest en 3% van de toegevoegde waarde. Ter vergelijking: op nationaal niveau is dit respectievelijk 14% en 11%. Het belang van de "productieve stad" wordt steeds meer erkend, in het bijzonder dankzij het positieve effect ervan op de werkgelegenheid, met name voor technisch geschoolden. De term "productieve activiteiten" is inderdaad zeer ruim en omvat een groot aantal sectoren zoals industrie, bouw, ambachten, recyclage, levensmiddelen en landbouw. Het omvat ook groothandel, logistiek en een aantal diensten van de industriële keten. Om deze activiteitensector op te waarderen, moet de overheid de duurzaamheid ervan waarborgen en zo de "nieuwe productieve Stad" tot stand brengen.

De Stad Brussel speelt een belangrijke rol in deze economische sector. Een groot deel van de zone van het kanaal, de productieve ruggengraat van het Gewest, ligt op haar grondgebied. Hier bevinden zich de meeste grote industriegebieden die gedefinieerd zijn in het GBP. De kanaalzone is dus de drijvende kracht achter deze activiteit, met name de zone van de Voorhaven, de perimeter van de intergewestelijke coöperatie "BUDA +" en de Vergote- en Becokades. Haren herbergt ook een aantal productieve activiteiten, enerzijds in de omgeving van de Haachtsesteenweg die nu is omgevormd tot een ondernemingsgebied in een stedelijke omgeving (OGSO), waardoor de vastgoeddruk toeneemt. Anderzijds wordt de sector van de Leopold III-laan gekenmerkt door de

aanwezigheid van de NAVO en hoogtechnologische activiteiten. Dit gebied wordt verwacht te groeien dankzij RPA Defensie (gecombineerd met een GRUP langs de kant van het Vlaamse Gewest). Zelfs in deze gebieden waar de industrie deel uitmaakt van de recente geschiedenis zet de stedelijke ontwikkeling de activiteit ervan onder druk, zoals in de westelijke delen van de Vijfhoek. Het doel is dus productieve activiteiten te laten samengaan met andere stedelijke functies, zoals wonen, vrije tijd, voorzieningen en openbare ruimten wanneer dit mogelijk is.

In een aantal pilotprojecten, zoals fablabs, wordt daarom gezocht naar nieuwe vormen en gemengde typologieën op de schaal van een bouwblok of zelfs gebouw om dit fenomeen te beteugelen. Voor bedrijven kunnen de belangrijke beperkingen die gepaard gaan met een vestiging in het stadscentrum en het samengaan met andere activiteiten worden gecompenseerd door de aantrekkingskracht van "Made in Brussels" die aan een product kan worden verbonden en de beperking van de distributieketens. Uit de ervaring van andere steden is gebleken dat een goed samengaan vooral te danken is aan de integratie van het bedrijf in het stedelijk weefsel en de lokale kern die lokale werkgelegenheid genereert.

Streefcijfer (2030)

→ 5% toename van het aantal bedrijven dat productieve activiteiten uitoefent op het grondgebied van de stad

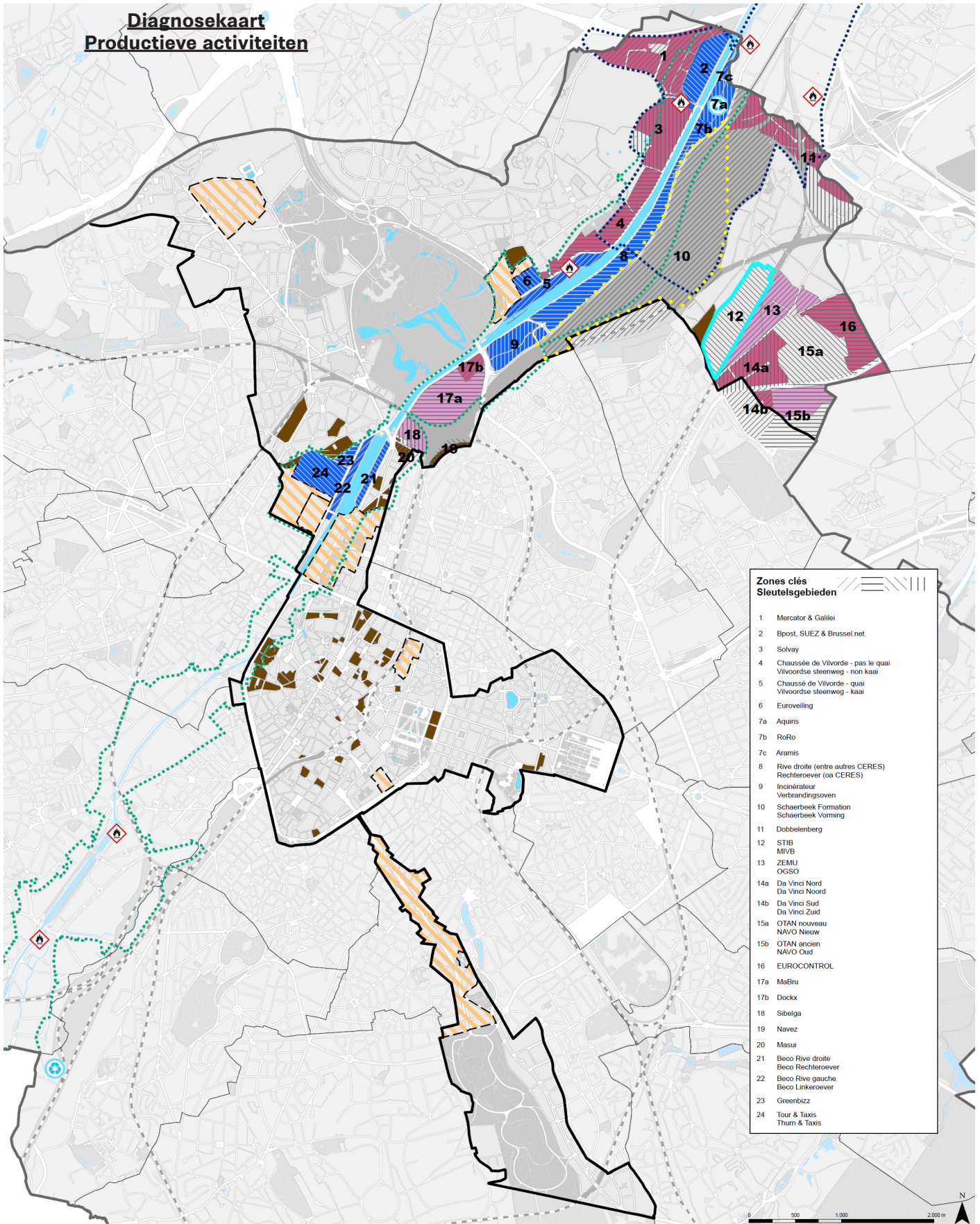
Strategische doelstelling 5.5:

Behoud van productieve activiteiten in de stad voor een veerkrachtigere economie

- Actie 5.5.1: Het behoud van productieve activiteiten binnen gemengde bouwblokken aanmoedigen
- Actie 5.5.2: Ontwikkeling van aantrekkelijke zones voor productieve activiteiten
- Actie 5.5.3: Beroepsopleidingen opzetten ter voorbereiding op de banen van morgen die verband houden met de circulaire economie
- Actie 5.5.4: Ontwikkeling van een voedselverwerkingscentrum in Haren

Diagnosekaart Productieve activiteiten

Zones clés	Sleutelsgebieden
1	Mercator & Gallei
2	Bpost, SUEZ & Brusselnet
3	Solvay
4	Chaussée de Vilvorde - pas le quai Vilvoortse steenweg - non kaai
5	Chaussée de Vilvorde - quasi Vilvoortse steenweg - kaai
6	Euroveiling
7a	Aquiris
7b	RoRo
7c	Aramis
8	Rive droite (entre autres CERES) Rechteroever (oo CERES)
9	Incinérateur Verbrandingsoven
10	Schaerbeek Formation Schaerbeek Vorming
11	Dobbelenberg
12	STIB MIVB
13	ZEMU OGSO
14a	Da Vinci Nord Da Vinci Noord
14b	Da Vinci Sud Da Vinci Zuid
15a	OTAN nouveau NAVO Nieuw
15b	OTAN ancien NAVO Oud
16	EUROCONTROL
17a	MaBru
17b	Dockx
18	Sibelga
19	Navez
20	Masui
21	Beco Rive droite Beco Rechteroever
22	Beco Rive gauche Beco Linkeroever
23	Greenbizz
24	Tour & Taxis Thurn & Taxis

GBP Demografisch

- Industriële + stedelijke gebieden
- Ondernemingsgebieden in een stedelijke omgeving
- Gebieden voor havenactiviteiten en vervoer
- Gebieden van gewestelijk belang met uitgestelde aanleg

- Spoorweggebieden
- Gebieden van gewestelijk belang (GGB)
- Sterk gemengde gebieden

Perimeters

- Intergewestelijk samenwerkingsverband voor de bedrijvenzone Buda+
- Beeldkwaliteitsplan

Overige

- Zuiveringsstations
- Sevesobedrijven

Subthema

Handel: Naar een voorbeeldig, divers en beter bediend aanbod

Handel vormt historisch gezien een belangrijk onderdeel van de aantrekkingskracht van een stad en is soms zelfs de historische reden voor het ontstaan ervan. De straatnamen in het centrum van Brussel illustreren deze geschiedenis (Kiekenmarkt, Vismet, enz.). Het grondgebied van de Stad herbergt een aantal handelskernen met verschillende dynamiek en specialisaties. Het stadscentrum van Brussel is de belangrijkste handelskern van het Gewest, zowel door het aantal verkooppunten dat er aanwezig is als door de aantrekkingskracht in en buiten het Gewest. De kracht ligt in de complementariteit van het aanbod, met bestemmingswinkels maar ook een lokaal aanbod dat door een grote bevolking wordt gedragen.

Vandaag wordt de handel geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen. Enerzijds heeft de covidcrisis het belang aangetoond van de ontwikkeling van handelswijken die beter bestand zijn tegen economische schokken en tegen veranderingen in hun functioneren: wijziging van de klantenstromen (ontwikkeling van telewerken, enz.) en ontwikkeling van online winkelen. De klimaatcrisis daarentegen dwingt ons te reageren op fundamentele kwesties zoals de stijging van de energie- en grondstoffenprijzen of de schaarste van hulpbronnen.

Om handelszaken beter bestand te maken tegen deze economische en ecologische veranderingen zijn thematische begeleidingsprogramma's nodig om handelszaken bewust te maken, pilotprojecten te ondersteunen en pioniers op het gebied van e-handel en ecologische overgang te bevorderen. In deze context heeft de Stad een commercieel ontwikkelingsplan opgesteld met de volgende doelstellingen:

- Een kwalitatieve versterking van het bestaande aanbod;
- Een specialisatie van de handelskernen in één of meerdere specifieke klantensegmenten;
- Een versterking van de identiteit van de verschillende handelskernen;
- Ervoor zorgen dat de handelswijken voldoen aan de

doelstelling van de "Stad op 10 minuten";

- Een begeleiding van de transitie naar een veerkrachtige, circulaire en duurzame economie in samenhang met het gewestelijke beleid;
- Wijken aantrekkelijker maken en beter bestand tegen economische schokken in een postcovidcontext

Bovendien is de aandacht van de Stad gericht op de complementariteit van het aanbod van de verschillende handelskernen om hun respectieve aantrekkingskracht te ondersteunen of te herstructureren. Het behoud van een multifunctioneel karakter draagt bij tot de stedelijke kwaliteit en de vitaliteit van deze kernen. In dit opzicht beschikt de Stad Brussel over een aanzienlijke hoeveelheid handelsgronden en kan zij dus als hefboom fungeren voor de ontwikkeling daarvan.

De stadsaanleg (kwaliteit van de klantenervaring) en de uitgevoerde mobiliteitsplannen (voetgangerszones) hebben ook een impact op de dynamiek van de bestaande handelszaken en vereisen begeleiding van de handelaars tijdens overgangperiodes zoals grote werven.

Ten slotte biedt de dichtheid van handelszaken mogelijkheden op het gebied van korte ketens en het gedeeld beheer van afval, wat de uitvoering van plannen voor zachte logistiek vergemakkelijkt. Hiervoor is een algemene strategie nodig die in nauwe samenwerking met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet worden bepaald, zodat er een efficiënt logistiek netwerk ontstaat dat bestand is tegen de verstoringen die een stad kan ondervinden (evenementen, werven ...). Sommige van de belangrijke voorzieningen die hoekstenen van dit netwerk vormen, bevinden zich buiten het grondgebied van de stad. Daarom is het essentieel om een gemeentelijke strategie te ontwikkelen als onderdeel van een globalere strategie die het Brussels Gewest en zijn economische afzetgebied omvat.

Strategische doelstelling 5.6: Een duurzame stadslogistiek

- Actie 5.6.1: Anticiperen op de stedelijke integratie van een logistiek netwerk en het uitvoeren van leveringsplannen voor commerciële wijken
- Actie 5.6.2: De invoering van gedeelde logistiek voor onlineverkoop en leveringen door handelaars op wijkniveau ondersteunen
- Actie 5.6.3: Stedelijke distributiecentra creëren om de goederenstroom te vergemakkelijken en het afvalbeheer te verbeteren
- Actie 5.6.4: Het opzetten van een proefproject met ecozones voor het vervoer en de bezorging van pakketten en brieven aan particulieren

Streefcijfers (2030)

→ Ontwikkeling van plannen voor zachte logistiek voor alle handelskernen.

→ 100% van de nieuwe huurders wordt geselecteerd op basis van duurzaamheidscriteria

Strategische doelstelling 5.7:

Handel als instrument voor ecologische transitie

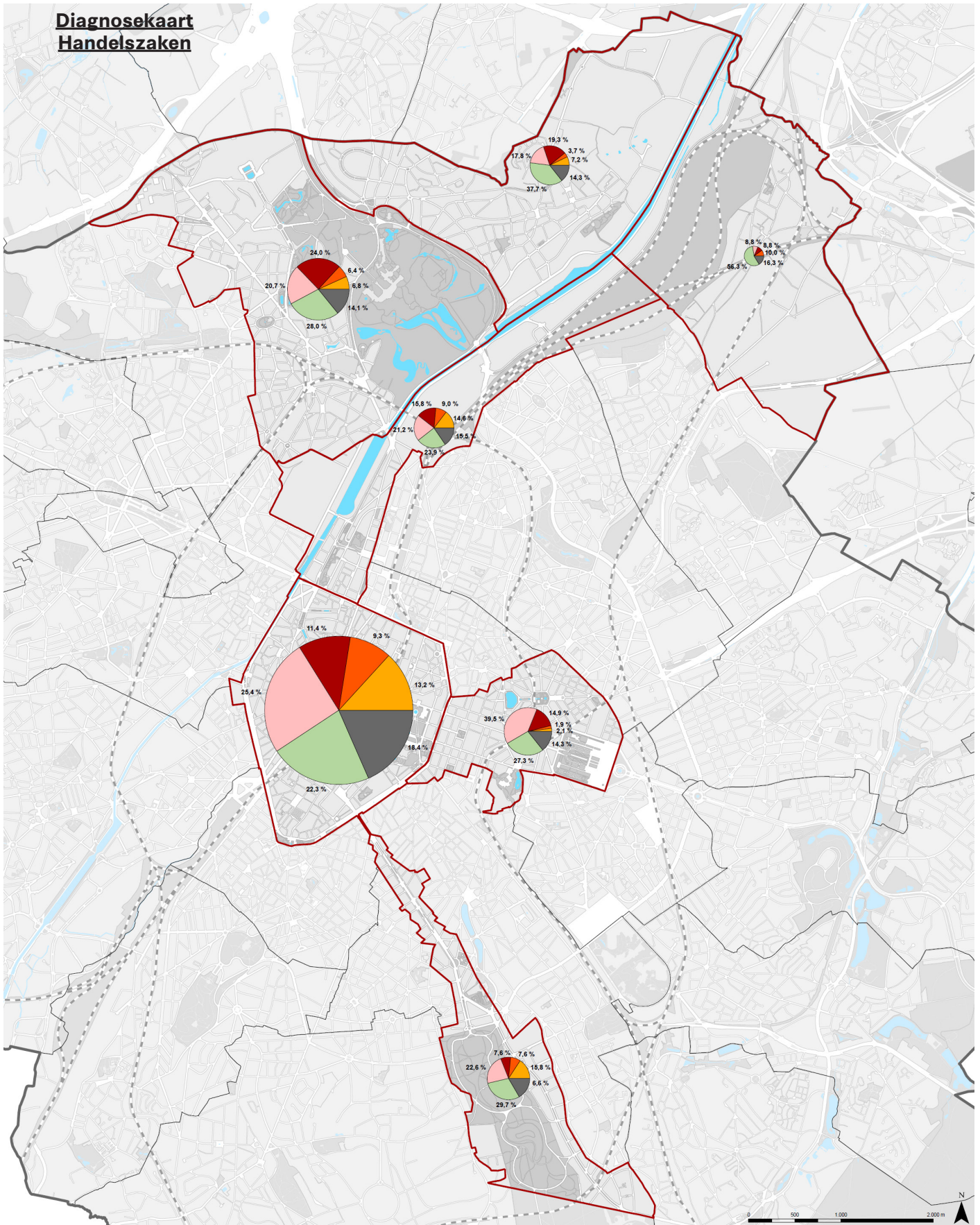
- Actie 5.7.1: De vestiging ondersteunen van voorbeeldige bedrijven die voldoen aan de behoeften van burgers en gebruikers
- Actie 5.7.2: Eén of meer proefprojecten ontwikkelen die gericht zijn op hergebruik en sociale economie in gebieden met een grote commerciële zichtbaarheid

Strategische doelstelling 5.8:

Steun voor lokale handel

- Actie 5.8.1: Ontwikkeling van markten en organisatie van evenementen als middel om commerciële zones/assen in moeilijkheden nieuw leven in te blazen en om de sociale samenhang van de wijken te bevorderen
- Actie 5.8.2: De commerciële aantrekkingskracht van commerciële kernen versterken door de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren en de identiteit van de wijken te versterken

Diagnosekaart Handelszaken

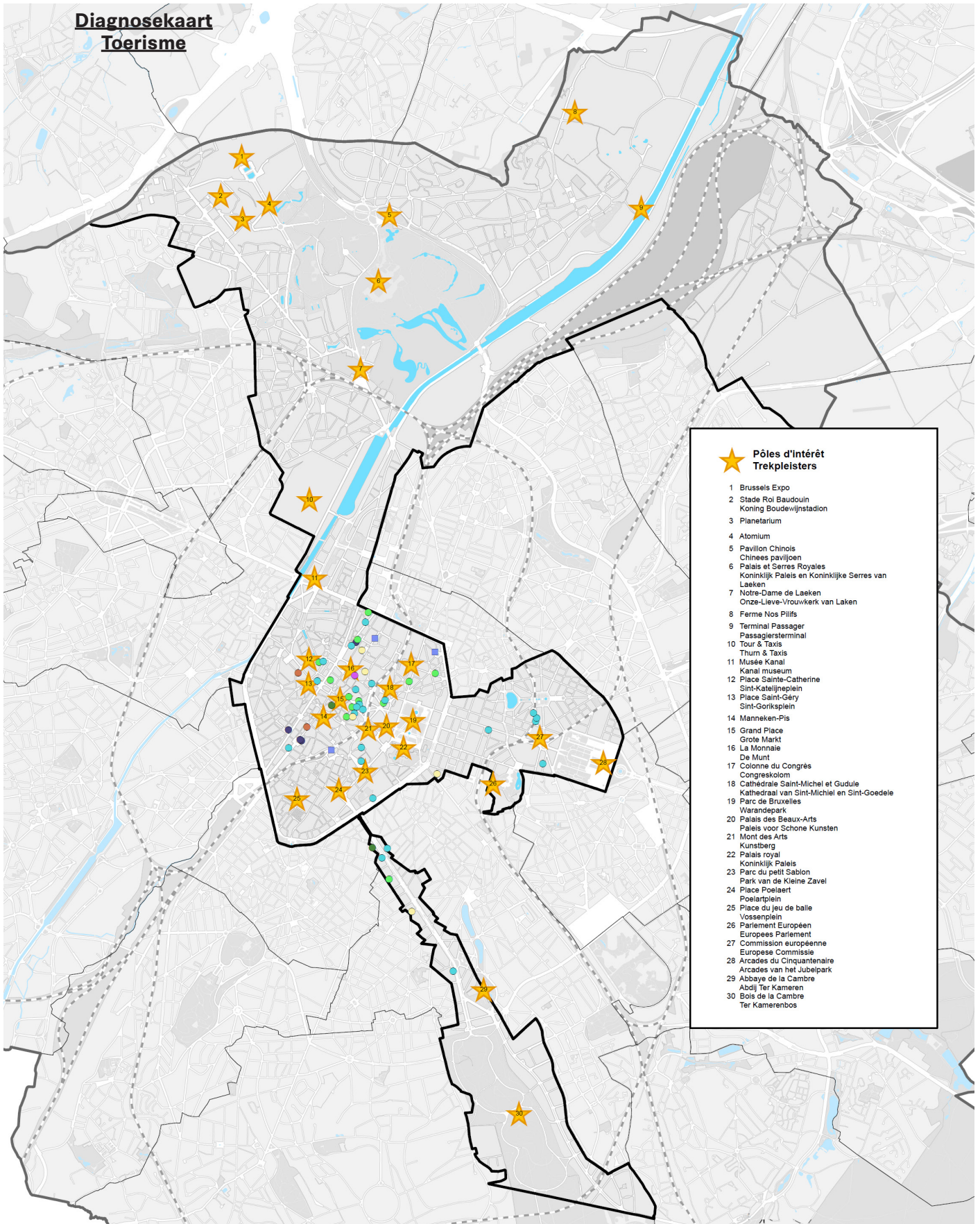

Aantal en typologie van de commerciële activiteiten per gebied

- Persoonsuitrusting
- Huisraad
- Dagelijkse producten
- Horeca
- Overige
- Lege cellen

Diagnosekaart Toerisme

- ★ Pôles d'Intérêt
Trekpleisters**
- 1 Brussels Expo
  - 2 Stade Roi Baudouin
Koning Boudewijnstadion
  - 3 Planetarium
  - 4 Atomium
  - 5 Pavillon Chinois
Chinees paviljoen
  - 6 Palais et Serres Royales
Koninklijk Paleis en Koninklijke Serres van
Laeken
  - 7 Notre-Dame de Laeken
Onze-Lieve-Vrouwenkerk van Laeken
  - 8 Ferme Nos Plifs
  - 9 Terminal Passager
Passagiersterminal
  - 10 Tour & Taxis
Thurn & Taxis
  - 11 Musée Canal
Kanal museum
  - 12 Place Sainte-Catherine
Sint-Katelijneplein
  - 13 Place Saint-Géry
Sint-Goriksplein
  - 14 Manneken-Pis
  - 15 Grand Place
Grote Markt
  - 16 La Monnaie
De Munt
  - 17 Colonne du Congrès
Congreskolom
  - 18 Cathédrale Saint-Michel et Gudule
Kathedraal van Sint-Michel en Sint-Goedele
  - 19 Parc de Bruxelles
Warandepark
  - 20 Palais des Beaux-Arts
Paleis voor Schone Kunsten
  - 21 Mont des Arts
Kunstberg
  - 22 Palais royal
Koninklijk Paleis
  - 23 Parc du petit Sablon
Park van de Kleine Zavel
  - 24 Place Poelaert
Poelartplein
  - 25 Place du jeu de balle
Vossenplein
  - 26 Parlement Européen
Europees Parlement
  - 27 Commission européenne
Europese Commissie
  - 28 Arcades du Cinquantenaire
Arcades van het Jubelpark
  - 29 Abbaye de la Cambre
Abdij Ter Kameren
  - 30 Bois de la Cambre
Ter Kamerenbos

Hoteletablisementen:

- 2 sterren
- 4 sterren superior
- 3 sterren
- 5 sterren
- 3 sterren superior
- 5 sterren superior
- 4 sterren

Andere:

- Jeugdherbergen en -hotels

Subthema

Toerisme, cultuur- en evenementdynamiek: Voor een levendige en gastvrije stad

Brussel haalt voordeel uit de voorliefde voor stadstoerisme gericht op cultuur, erfgoed en evenementen. Deze voorliefde neemt de vorm aan van korte toeristische verblijven. Bovendien genereert Brussel, vanwege haar rol als Europese hoofdstad en het belang van haar internationale functies, een belangrijk zaken- en congretoerisme. Volgens de Unie van Internationale Verenigingen is Brussel de belangrijkste Europese bestemming en de tweede wereldwijd voor de organisatie van internationale congressen en meetings (Observatorium voor Toerisme 2017). Het toerisme is voor de Stad Brussel een cruciale economische sector, gezien de economische voordelen, met name wat werkgelegenheid betreft. Op haar grondgebied liggen verschillende grote trekpleisters. De drie belangrijkste zijn: de Vijfhoek, de site van Heizel en de Europese wijk.

De Vijfhoek is de belangrijkste toeristische trekpleister van het Gewest en omvat het historische centrum van de Stad met erfgoedsites van zeer hoge kwaliteit. De toeristische zone van de Vijfhoek beperkt zich echter niet tot de UNESCO-zone want ook heel wat subwijken met een sterke identiteit trekken bezoekers aan: Marollenwijk en Zavelwijk, enz. Daarnaast herbergt het stadscentrum een energiek nachtleven waarbij de Brusselse uitgaanssector wereldberoemd is voor de muzikale en sociale mix in de clubs en andere feestelijke locaties.

Op het Heizelplateau bevinden zich het Atomium, het iconische monument van België en grootschalige infrastructuur: expositiepark, toneelzaal, stadion,... In de binnenstad en op het Heizelplateau vinden jaarlijks heel wat culturele, sportieve en professionele evenementen met heel wat doorsijpelende economische voordelen

Strategische doelstelling 5.9:

Voor kwaliteitsvol en duurzaam toerisme in de stadskern

- **Actie 5.9.1:** Bestrijding van illegale appartementenhotels en evaluatie van de behoeften aan toeristische accommodatie om een kwalitatief aanbod te ontwikkelen
- **Actie 5.9.2:** Ontwikkeling van partnerschappen om een toeristisch netwerk op te zetten dat aangepast is aan de trage reiziger/reiziger per fiets

plaats. Tot slot trekt de Europese Wijk, waar de Europese instellingen zijn gevestigd, veel bezoekers.

Deze dynamiek is een kracht van het Brusselse grondgebied die alle gebruikers ten goede moet komen. Bepaalde toeristische en feestelijke activiteiten kunnen echter negatieve gevolgen hebben voor de inwoners: geluidsoverlast, netheid, onaangepastheid van drukke plaatsen. De rol van de Stad bestaat er dus in om ervoor te zorgen dat deze activiteiten kwalitatief worden geïntegreerd in een bewoond stedelijk weefsel door voor deze laatste een toegevoegde waarde ten dienste van de burgers te creëren: werkgelegenheid, vitaliteit van het stedelijk milieu, toegang tot cultuur.

De sector werd hard getroffen tijdens de covidcrisis en herstelt zich langzaam maar moet zich vandaag ook aanpassen aan de huidige klimaat- en milieu-uitdagingen.

De Stad Brussel is een rijk gebied dat veel verder reikt dan de toeristische trekpleisters met een reeds bestaand maar niet erg zichtbaar aanbod buiten de stadskern. De Stad moet evenementen buiten de stadskern van de metropool ontwikkelen waarbij met name de noordelijke gebieden van Brussel beter toegankelijk moeten worden gemaakt en hun potentieel zichtbaarder moet worden gemaakt. Het erfgoed van de wijken van de Stad buiten de bekende toeristische gebieden is namelijk verre van onbelangrijk en zou het mogelijk maken de toeristische ervaring van Brussel te diversifiëren op lokale aspecten. Deze doordachte spreiding zou ook gunstig zijn om het verkeer terug te dringen in de Vijfhoek.

Streefcijfer (2030)

→ Toename van 20% van het aantal bezoekers aan musea en attracties buiten de Vijfhoek

Strategische doelstelling 5.10:

Betere toeristische en culturele zichtbaarheid van de wijken buiten de Vijfhoek

- Actie 5.10.1: Ontwikkeling van een plaatselijke toeristische attractie in het Meudonpark in verbinding met de Passagiersterminal en wandelingen naar de Korte Groenweg
- Actie 5.10.2: Het landelijke en agrarische karakter van Haren benutten om kleinschalige culturele evenementen te ontwikkelen
- Actie 5.10.3: Opwaardering van de Vallei van Maalbeek als locatie voor wandelingen en evenementen
- Actie 5.10.4: Verbetering van de toeristische en culturele aantrekkingskracht van de Leopoldwijk
- Actie 5.10.5: Betere verspreiding van het aanbod aan evenementen en festivals

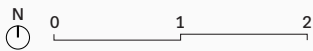
Strategische doelstelling 5.11:

Ontwikkeling van een territoriale visie op het nachtleven van de Stad

- Actie 5.11.1: Ondersteuning van de ontwikkeling van de expertise van de Nachtraad
- Actie 5.11.2: Pleiten voor een integratie van de commerciële functie in administratieve gebieden, gebieden voor stedelijke industrieën en gebieden voor haven- en vervoersactiviteiten.
- Actie 5.11.3: Samenwerken met het Gewest om een strategie te bepalen voor het behoud van feestlocaties met inachtneming van de woonfuncties

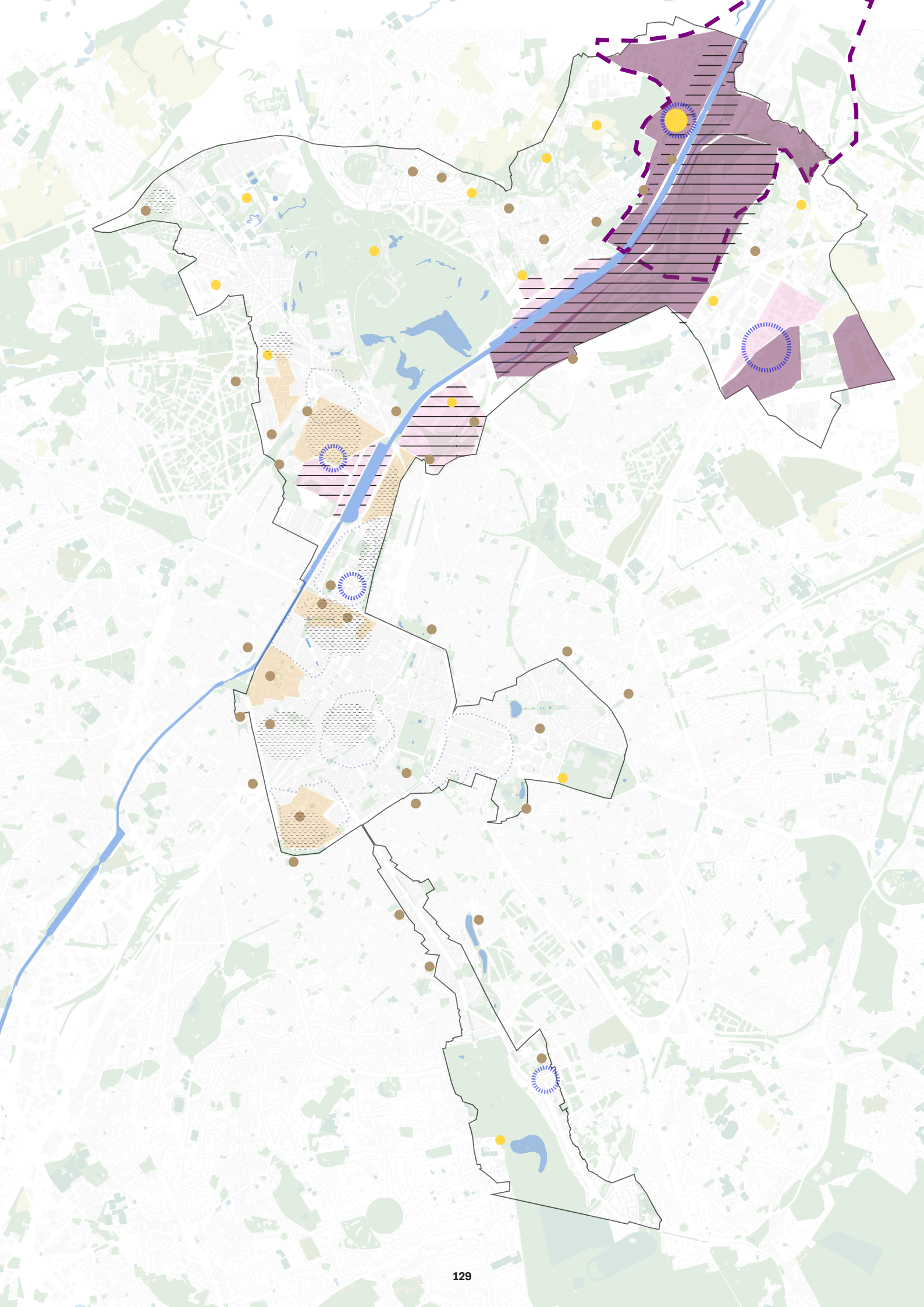

Een Dynamische en Slimme Stad
Kaart Visie 2050
Productieve activiteiten, Circulaire economie en Technologieën

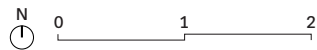

- Gebied voor productieve activiteit gemengd met andere functies.
- Gebied voor productieve activiteit dat moet worden behouden en ontwikkeld met het oog op een grotere veerkracht
- Behoud en ontwikkeling van artisanale activiteiten die geïntegreerd zijn in het stedelijke weefsel
- Gebied voor zachte logistiek voor productieve activiteit

- Technologische hub
- intergewestelijk samenwerkingsverband voor de bedrijvenzone Buda+
- Intensief bouwgebied met sorteerzone
- Green Point-gebied
- Nieuwe compostplaatsen
- Collectieve Wijkcompostvoorzieningen
- Gemeentegrens

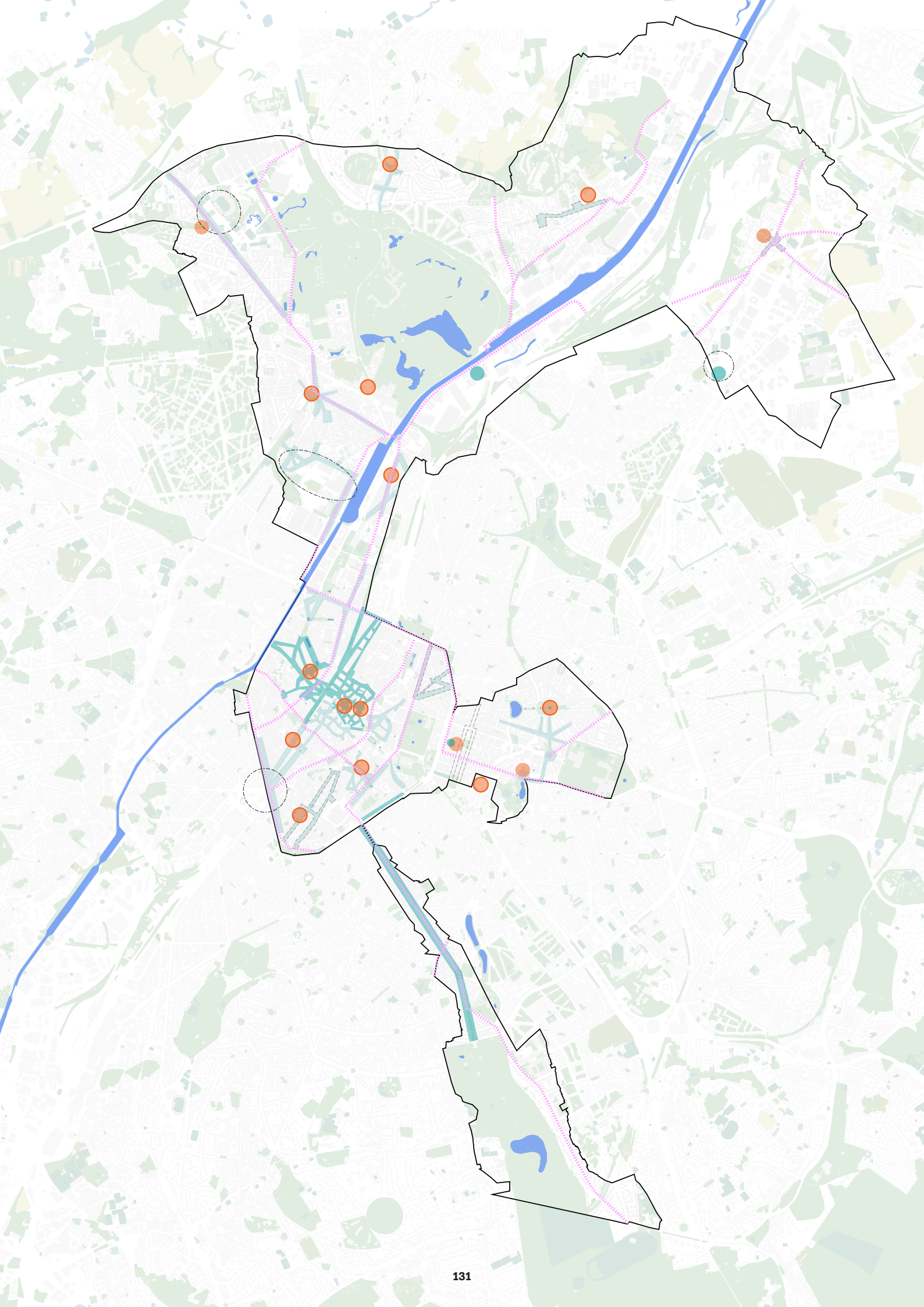
Een Dynamische en Slimme Stad
Kaart Visie 2050
Handel

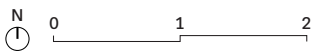
- Te creën/ versterken handelskern
- Lokale handelskern
- Kern voor bestemmingshandel
- Te behouden bestaande markt
- Te creëren markt

- Netwerk zachte logistiek
- Mogelijke zone voor stedelijk distributiecentrum
- Gemeentegrens

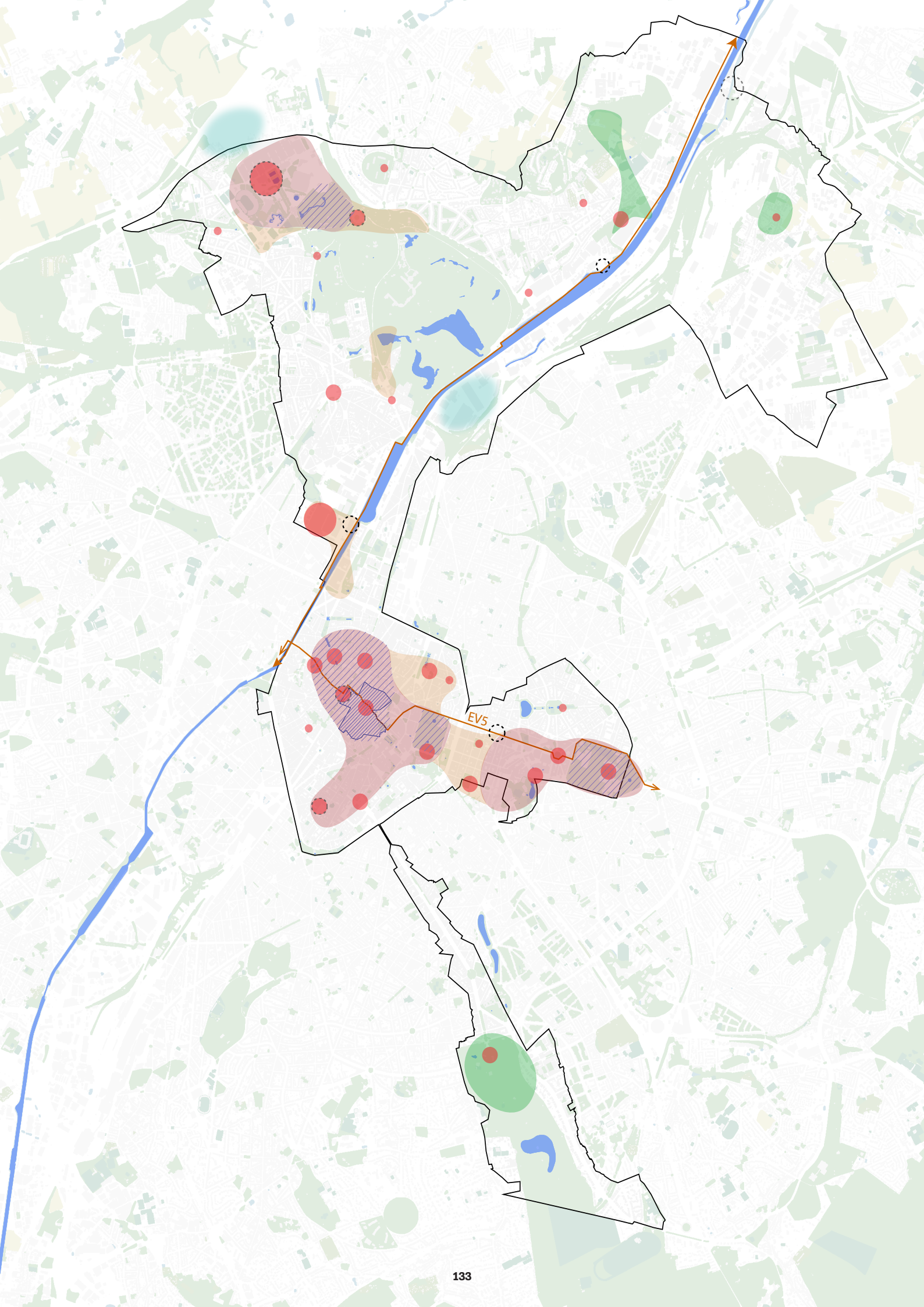

Een Dynamische en Slimme Stad
Kaart Visie 2050
Toerisme

-
	Bestaande toeristische zone		Toeristische trekpleister/evenementen die beschermd moeten worden om de levenskwaliteit en het groene erfgoed te behouden
	Prioritair gebied voor de ontwikkeling van het toeristische aanbod		Prioritair gebied voor de ontwikkeling van evenementen
	Prioritair gebied voor de ontwikkeling van groen toerisme		Een toeristisch netwerk aangepast aan de trage reiziger/reiziger per fiets
	Unesco-zone		Gemeentegrens
	Pool voor nachtleven		
	Potentieel gebied voor een pool voor toeristische bussen en touringcars		

5. Een dynamische en slimme Stad - Samenvatting van de acties

Strategische doelstelling 5.1:

Opwaardering van afval als hulpbron

- Actie 5.1.1: Het netwerk van compostvoorzieningen aanvullen door, waar mogelijk, individuele en collectieve compostvoorzieningen op te zetten
- Actie 5.1.2: Opzetten van kringloopwinkels in samenhang met microrecyclageparken in de wijken

Strategische doelstelling 5.2:

Mobilisatie van de bouwsector bij het hergebruik van materialen

- Actie 5.2.1: Ondersteuning van de functies inzake sortering/kringloopwinkel door wegen of gebouwen tijdelijk beschikbaar te stellen
- Actie 5.2.2: Bevordering van een duurzaam beheer van gemeentelijke bouwplaatsen

Strategische doelstelling 5.3:

Een toekomstgerichte economie

- Actie 5.3.1: Creatie van technologische hubs die publieke/particuliere partnerschappen bevorderen
- Actie 5.3.2: Creatie van een Digitale Bedrijfsruimte

Strategische doelstelling 5.4:

Nieuwe technologieën voor duurzame stedenbouw

- Actie 5.4.1: Gebruik van Digital Twins voor een betere kennis van en inzicht in het gemeentelijke grondgebied
- Actie 5.4.2: Het cartografische instrument BXLGIS ter beschikking stellen van het publiek via de website van de stad
- Actie 5.4.3: Ontwikkeling van een plan met slimme verlichting voor de stad
- Actie 5.4.4: Ontwikkeling van intelligente monitoring op het overheidsbeleid

Strategische doelstelling 5.5:

Behoud van productieve activiteiten in de stad voor een veerkrachtigere economie

- Actie 5.1: Het behoud van productieve activiteiten binnen gemengde bouwblokken aanmoedigen
- Actie 5.5.2: Ontwikkeling van aantrekkelijke zones voor productieve activiteiten
- Actie 5.5.3: Beroepsopleidingen opzetten binnen de scholen van de stad ter voorbereiding op de banen van morgen die verband houden met de circulaire economie
- Actie 5.5.4: Ontwikkeling van een voedselverwerkingscentrum in Haren

Strategische doelstelling 5.6:

Een duurzame stadslogistiek

- Actie 5.6.1: Uitvoeren van leveringsplannen voor commerciële wijken
- Actie 5.6.2: De invoering van gedeelde logistiek voor onlineverkoop door handelaars op wijkniveau ondersteunen
- Actie 5.6.3: Stedelijke distributiecentra creëren om de goederenstroom te vergemakkelijken en het afvalbeheer te verbeteren
- Actie 5.6.4: Het opzetten van een proefproject met ecozones voor het vervoer en de bezorging van pakketten en brieven aan particulieren

Strategische doelstelling 5.7:

Handel als instrument voor ecologische transitie

- Actie 5.7.1: De vestiging ondersteunen van voorbeeldige bedrijven die voldoen aan de behoeften van burgers en gebruikers
- Actie 5.7.2: Eén of meer proefprojecten ontwikkelen die gericht zijn op hergebruik en sociale economie in gebieden met een grote commerciële zichtbaarheid

Strategische doelstelling 5.8:

Steun voor lokale handel

- Actie 5.8.1: Ontwikkeling van markten en organisatie van evenementen als middel om commerciële zones/assen in moeilijkheden nieuw leven in te blazen en om de sociale samenhang van de wijken te bevorderen
- Actie 5.8.2: De commerciële aantrekkingskracht van commerciële kernen versterken door de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren en de identiteit van de wijken te versterken

Strategische doelstelling 5.9:

Voor kwaliteitsvol en duurzaam toerisme in de stadskern

- Actie 5.9.1: Bestrijding van illegale appartementenhotels en evaluatie van de behoeften aan toeristische accommodatie om een kwalitatief aanbod te ontwikkelen
- Actie 5.9.2: Ontwikkeling van partnerschappen om een toeristisch netwerk op te zetten dat aangepast is aan de trage reiziger/reiziger per fiets

Strategische doelstelling 5.10:

Betere toeristische en culturele zichtbaarheid van de wijken buiten de Vijfhoek

- Actie 5.10.1: Ontwikkeling van een plaatselijke toeristische attractie in het Meudonpark in verbinding met de Passagiersterminal en wandelingen naar de Korte Groenweg
- Actie 5.10.2: Het landelijke en agrarische karakter van Haren benutten om kleinschalige culturele evenementen te ontwikkelen
- Actie 5.10.3: Opwaardering van de Vallei van Maalbeek als locatie voor wandelingen en evenementen
- Actie 5.10.4: Verbetering van de toeristische en culturele aantrekkingskracht van de Leopoldwijk
- Actie 5.10.5: Betere verspreiding van het aanbod aan evenementen en festivals

Strategische doelstelling 5.11:

Ontwikkeling van een territoriale visie op het nachtleven van de Stad

- Actie 5.11.1: Ondersteuning van de ontwikkeling van de expertise van de Nachtraad
- Actie 5.11.2: Pleiten voor een integratie van de commerciële functie in administratieve gebieden, gebieden voor stedelijke industrieën en gebieden voor haven- en vervoersactiviteiten.
- Actie 5.11.3: Samenwerken met het Gewest om een strategie te bepalen voor het behoud van feestlocaties met inachtneming van de woonfuncties

5. Een dynamische en slimme Stad - Samenvatting

Strategische doelstellingen	Vijfhoek	Noord-Oost	Noord Wijk	Laken	NOH	Haren	Louiza
Circulaire economie							
5.1 Opwaardering van afval als hulpbron	●	●	●	●	●	●	●
5.2 Mobilisatie van de bouwsector bij het hergebruik van materialen	●	●	●	●	●	●	●
Technologie							
5.3 Een toekomstgerichte economie	●	●	●	●	●	●	●
5.4 Nieuwe technologieën voor duurzame stedenbouw	●	●	●	●	●	●	●
Productive activiteiten							
5.5 Behoud van productieve activiteiten in de stad voor een veerkrachtigere economie	●		●	●	●	●	●
Handel							
5.6 Een duurzame stadslogistiek	●	●	●	●	●	●	●
5.7 Handel als instrument voor ecologische transitie	●	●		●	●		●
5.8 Steun voor lokale handel	●	●	●	●	●	●	●
Toerisme en cultuur							
5.9 Betere toeristische en culturele zichtbaarheid van de wijken buiten de Vijfhoek		●	●	●	●	●	●
5.10 Voor kwaliteitsvol en duurzaam toerisme in de stadskern	●						
5.11 Ontwikkeling van een territoriale visie op het nachtleven van de Stad	●	●	●	●	●	●	●

Legende :

- Prioritaire strategische doelstelling te activeren tegen 2030 voor de beschouwde wijk
- Strategische doelstelling te activeren tegen 2050 voor de beschouwde wijk

Ambitie VI: Een voorbeeldige en participatieve Stad

Waar gemeentelijke diensten een voorbeeldfunctie vervullen en de betrokkenheid van de burgers aanmoedigen

Volgens de Europese Commissie verwijst governance naar "de regels, processen en gedragingen die van invloed zijn op de wijze waarop bevoegdheden worden uitgeoefend, vooral wat de openheid, de participatie, de verantwoording, de doeltreffendheid en de coherentie betreft" (Witboek over Europese governance).

Goede governance is een essentieel punt in het gemeentelijke leven, zowel bij de vaststelling van de doelstellingen van het GPDO als bij de middelen om deze te verwezenlijken. Dit is des te belangrijker omdat het gemeentelijke niveau het niveau is waarop de burgers worden geïnterpelleerd en waarop het overheidsoptreden wordt gecontroleerd. De Stad Brussel moet daarom als overheidsinstantie een voorbeeldfunctie vervullen op het gebied van beheer en organisatie.

Het is in deze context dat de Stad Brussel zich tot doel heeft gesteld om haar werking transparant te maken en een dialoog met haar burgers aan te gaan zodat zij ten volle kunnen deelnemen aan het gemeentelijke leven. De Stad Brussel heeft reeds verschillende maatregelen genomen op het gebied van informatie, consultatie en burgerparticipatie (participatieve begrotingen, participatieraden, enz.) maar het blijkt nog steeds moeilijk om alle bij een project betrokken stakeholders en, a fortiori, de bevolking in al haar diversiteit te mobiliseren. Het is dus van essentieel belang dat de directe informatie en de fysieke contacten op duidelijk herkenbare plaatsen worden versterkt (zie de lokale centra die worden genoemd in de ambitie Stad van nabijheid) maar ook dat intensiever gebruikgemaakt wordt van nieuwe technologieën om deze ten dienste te

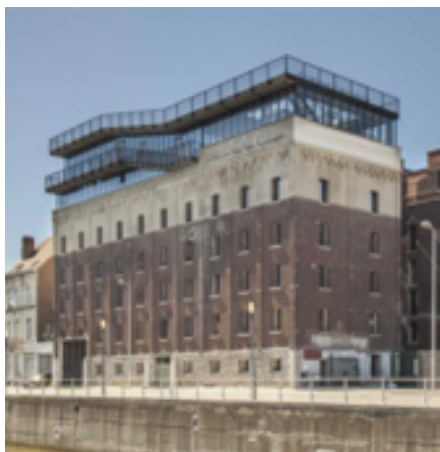
stellen van een directere democratie (deelname aan openbare vergaderingen van thuis uit, online-enquêtes, enz.).

In een logica van "op zichzelf toepassen wat men van anderen vraagt" moet de Stad Brussel ook innovatief zijn en drager zijn van projecten door het voorbeeld te geven van een veerkrachtige Stad en een laboratorium van nieuwe participatieve praktijken.

Collectieve verbeelding

De collectieve verbeelding is een instrument om te verwijzen naar projecten, acties of ideeën om te zien en te begrijpen hoe andere steden, exploitanten en adviesbureaus zich de kwesties in verband met de ambities van het GPDO hebben toegeëigend.

Synergie van particuliere en openbare actoren voor de oprichting van een nieuwe trekpleister in een voormalige meelfabriek in de gemeente Anderlecht

Type elektrische en compacte voertuigen die kunnen worden gebruikt voor afvalinzameling in drukbezochte gebieden

GEMEENSCHAPPELIJKE CONCEPTIE

De gemeenschapsarchitectuur is een praktijk die bijdraagt tot het sensibiliseren van de maatschappij en het betrekken van de gebruikers bij het ontwerpproces en hen ertoe aanzet een onderscheid te maken tussen hun behoeften en wensen. Dit proces geeft gebruikers de macht om zich de omgeving om hen heen toe te eigenen aangezien zij een sleutelrol spelen in het ontwerp. Gemeenschapsarchitectuur is breed want het gaat om klein- en grootschalige projecten zoals kantoren, woningen, gemeenschapsgebouwen, met deelname van kinderen, ambtenaren, bewoners van de gemeenschap, enz.

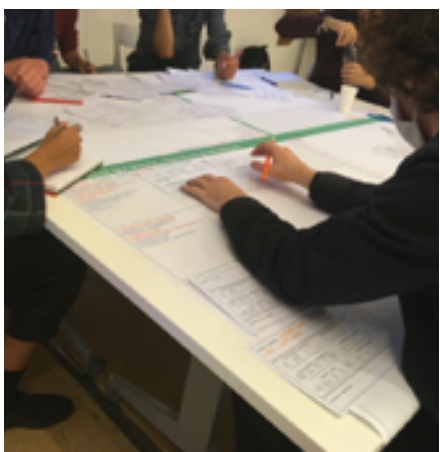
Collectif Etc, aanleg van een sportveld in de wijk Belle de Mai, in Marseille.

De 300 hectare van de voormalige luchthaven Tempelhof in Berlijn werden in 2010 opengesteld voor het publiek en werden al snel gebruikt voor allerlei sociale, culturele, sportieve en recreatieve doeleinden.

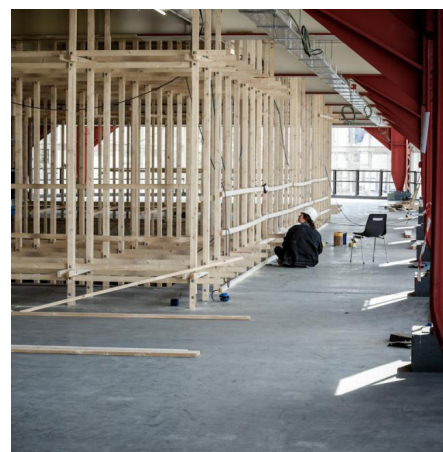
De Cabanon Ambulant, gebouwd op een aanhangwagen, is ontworpen als een hybridehulpmiddel dat ingezet wordt in het kader van concentratie, animatie of voor maaltijden tijdens bouwerven, Collectif "cabanon verticale", Marseille

Participatiefase in het kader van de uitwerking van het Gemeentelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling van de Stad Brussel

L'après M, een sociaal, solidair en participatief fastfoodrestaurant in een verlaten McDonald's-pand, Marseille

House 3 is ontworpen en gebouwd door meer dan 170 auteurs, studenten en professoren van het laboratorium ALICE - KANAL CENTRE POMPIDOU

Werkstatt, Haus der Statistik, coöperatieve stedenbouwkundige werkplaats, tot stand gekomen door de wens om het gebouwde erfgoed van Berlijn te behouden en erin te herinvesteren, Raumlabor

Clean my Calanques, vereniging uit Marseille die zich inzet voor de reiniging van de stad en haar natuurgebieden

De Parijse participatiebegroting is een middel waarmee Parijzenaars zelf kunnen beslissen over de toewijzing van een belangrijk deel van het investeringsbudget van de stad

Decide Madrid

Decide Madrid is een onlineplatform voor participatie van het publiek aan de besluitvorming, gelanceerd door de gemeenteraad van Madrid

Collectief "bruit du frigo", 3 dagen interactieve workshops om bewoners te ontmoeten en samen een tijdelijke houten installatie in Bordeaux te ontwerpen

De drijvende universiteit van Berlijn, Raumlabor

Baukunst, structure and garden, Brussel

GEDEELDE STEDELIJKE RUIMTEN - "URBAN COMMONS"

Het begrip gedeelde stedelijke ruimten wordt gebruikt om praktijken van collectieve actie in steden te beschrijven die de vorm kunnen aannemen van gedeelde tuinen, openbare ruimten, bezette gebouwen, bibliotheken, woningen of stedelijke diensten (water, energie, afval...).

Een gedeelde stedelijke ruimte is een gedeelde hulpbron in de stad die wordt beheerd en bewaard door een gemeenschap die in de buurt woont of deze hulpbronnen gebruikt. Het bijzondere karakter van deze gedeelde ruimten hangt samen met de dichtheid van de onderlinge relaties binnen de stedelijke omgeving, de diversiteit van de gemeenschappen die middelen delen en de complexiteit van de infrastructuur die nieuwe vormen van bestuur vereisen.

Rève Parade, Ful full, artistiek onderzoekslaboratorium in de openlucht

Subthema

Voorbeeldigheid: Een avant-gardistische Stad

Burgers kunnen enkel ten volle deelnemen aan het gemeenschapsleven indien zij naar behoren worden geïnformeerd door de overheidsinstanties. Transparantie garandeert niet alleen het algemeen belang van het beleid dat wordt uitgevoerd door de overheidsinstanties maar introduceert ook het begrip evaluatie waarmee de doeltreffendheid van datzelfde beleid kan worden gemeten. De Nieuwe Gemeentewet wijdt zich aan dit recht om de voorlichting van burgers over de goede werking van de openbare instellingen te bevorderen (uitgebreide openbaarheid van de zittingen van de gemeenteraad die openbaar zijn behalve wanneer een besloten vergadering vereist is; notulen en beraadslagingen van deze zittingen worden aan de inwoners meegedeeld; enz.). Naast de kwestie van de toegang tot informatie is er ook de kwestie van het begrijpen van de documenten die voor iedereen beschikbaar zijn. De vulgarisering ervan is dus van essentieel belang.

Het voorbeeld van de beschikbare gegevens over de gemeentebegroting is bemoedigend maar moet worden uitgebreid tot alle andere documenten die op de website van de Stad worden geplaatst, met name door de informatie te linken aan de locatie op het grondgebied. Deze transparantie moet uiteraard de vertrouwelijkheid van persoonlijke informatie waarborgen, waartoe de Stad

zich via de Algemene Verordening Gegevensbescherming heeft verbonden. In deze context heeft de Stad Brussel een website met open databank opgezet die honderden datasets toegankelijk maakt (momenteel 548 datasets) over uiteenlopende thema's zoals milieu, netheid, mobiliteit, cultuur, enz.

Ten slotte moet de Stad de doeltreffendheid van dit beleid waarborgen door een gecoördineerd en transversaal beheer tussen de diensten om zo dicht mogelijk bij de eisen van de burgers en hun verwachtingen te blijven. Een voorbeeld stellen heeft ook te maken met onze bekwaamheid om te anticiperen. De aanpassing aan crisissen (klimaat, gezondheid, enz.) vereist dat wij ons grondgebied ontwikkelen om de gevolgen ervan te beperken en innovatie in de bouw, aanleg, stadsvormen, bouwmethoden, enz. dragen hiertoe bij. In deze context van collectieve inspanningen die van de verschillende actoren op ons grondgebied worden gevraagd, moet de Stad Brussel toepassen wat zij voorschrijft en als voorbeeld dienen door de geloofwaardigheid van haar actie op dit domein te verzekeren. De Stad Brussel wil zich verenigen rond de beginselen van duurzame ontwikkeling en veerkracht en ervoor zorgen dat de beperkingen die dat met zich meebrengt, worden aanvaard door burgers, economische krachten, enz.

Streefcijfer 2030:

→ **Toename van 10% van het aantal bezoekers van de website van de Stad Brussel**

Strategische doelstelling 6.1:

Een betere leesbaarheid van de werking van de Stad

- Actie 6.1.1: De website van de Stad Brussel verbeteren en gebruiksvriendelijker maken
- Actie 6.1.2: De controle-instanties van de Stad openstellen voor aangestelde en deskundige externe personen
- Actie 6.1.3: Oprichting van een transdisciplinaire coördinatiecommissie die bevoegd is voor de grond- en vastgoedstrategie van de Stad Brussel
- Actie 6.1.4: Een eenvormige administratieve verwerking van aanvragen van burgers garanderen via de omnichannel aanpak.

Strategische doelstelling 6.2:

De Stad Brussel, een avant-gardistisch grondgebied

- Actie 6.2.1: Van onze scholen plaatsen van actie maken op het gebied van milieu, klimaat en burgerschap
- Actie 6.2.2: Partnerschappen ontwikkelen met de academische wereld om onderzoek naar veerkrachtige stedenbouw te stimuleren
- Actie 6.2.3: Waarborgen van de monitoring van gemeentelijke plannen door intelligent en transversaal beheer van interne databanken
- Actie 6.2.4: Een architectuurprijs creëren voor creatieve en innovatieve projecten
- Actie 6.2.5: Het gemeentelijke wagenpark zoveel mogelijk koolstofvrij maken en naar behoefte bundelen

---

Subthema

Participatie: Een verscheidenheid aan instrumenten om een breed scala aan burgers te betrekken.

Door de lokale democratie tot leven te brengen en de pluraliteit van de op het grondgebied van de Stad aanwezige burgers te integreren, is participatie een belangrijk teken van goed bestuur. Verschillende teksten geven een impuls voor deze burgerparticipatie, met name de Nieuwe Gemeentewet van 2015, via enerzijds het niet-bindende proces van "volksraadpleging" of het recht van interpellatie over een onderwerp van gemeentelijk belang. Het BWRO definieert ook twee belangrijke participatiemomenten: het openbaar onderzoek in het kader van een stedenbouwkundige aanvraag of ontwikkelingsproject en de overlegcommissie waar natuurlijke en rechtspersonen zich over dezelfde onderwerpen kunnen uitspreken. Ten slotte bestaat er ook een regelgevend kader voor deelname aan alle stadsvernieuwingsprogramma's (duurzame wijkcontracten, stadsvernieuwingscontracten, ascontracten - blokcontracten, schoolcontracten).

Naast het bovengenoemde regelgevingskader kan de participatie geavanceerdere vormen aannemen, afhankelijk van het gewenste niveau van betrokkenheid: informatie, consultatie, overleg, onderhandeling, co-constructie of zelfs medebeheer. Via Brussel Participatie, de gemeentelijke dienst die zich sinds 1995 met dit thema bezighoudt, moedigt de Stad de participatie van burgers aan en wil zij nieuwe vaardigheden verwerven om aan de vraag van de inwoners en de diensten van de Stad te voldoen. Zo zijn er sinds 2014 participatieve begrotingen met het oog op een gezamenlijke creatie bij de ontwikkeling van bepaalde projecten. Ook is het programma Leefstraten ontwikkeld met als doel de bevolking te betrekken bij de aanleg van duurzame openbare ruimten.

Naast live participatieve processen met bewoners streeft de Stad ook naar digitalisering van participatie, vooral sinds de gezondheids crisis en lockdown in het kader van COVID-19.

Er is een open source participatief platform gelanceerd om deze aanpak te versterken, zodat online participatieve methoden mogelijk zijn (stemmen, vragenlijsten, opmerkingen, beraadslagingen, ideeënoproepen ...). Ten slotte wordt de Babbeir, een bakfiets die kan worden omgevormd tot een discussietafel, nu gebruikt om de Brusselaars te ontmoeten waar ze wonen, werken of hun tijd doorbrengen in het kader van grote projecten die door de Stad worden ondersteund.

Al deze maatregelen moeten een maximum aantal inwoners bereiken om de ontwikkeling van hoogwaardige, door de gemeenschap geleide projecten te garanderen. Er is echter vastgesteld dat het gemobiliseerde publiek vaak hetzelfde is. Daarom moet de Stad de integratie aanmoedigen van andere segmenten van de bevolking die zich niet betrokken voelen bij de toekomst van ons grondgebied om hun visie te verkrijgen. In deze context is de Stad Brussel begonnen met de oprichting van wijkraden, bestaande uit burgers (vrijwilligers die bij loting worden aangewezen) en vertegenwoordigers van verenigingen die aangeven wat belangrijk is voor hun wijk. Zij worden dus "gemandateerd" door de Gemeenteraad die hun advies inwint. Zij kunnen ook initiatieven voorstellen, verkozenen informeren of interpelleren over belangrijke kwesties in hun wijk. Communicatie per doelgroep of een focusgroep voor communicatie, zoals opgestart in 2022, zal nuttig zijn om ieders engagement te versterken.

Daarnaast wil het IT-masterplan dat is goedgekeurd door de Stad Brussel de verwerking van relaties en procedures tussen de Stad Brussel en haar burgers harmoniseren, als onderdeel van een omnichannel aanpak voor alle gemeentelijke diensten.

Strategische doelstelling 6.3:

Een verscheidenheid aan instrumenten inzetten om de representativiteit van burgers in participatieve processen te versterken.

- Actie 6.3.1: De oprichting van wijkraden in de volledige Stad afronden
- Actie 6.3.2: Een onlinelijst van verenigingen op het grondgebied van de Stad opstellen om hun zichtbaarheid te garanderen
- Actie 6.3.3: Een ruimte voor informatie en burgerparticipatie creëren in elk Lokaal centrum

Streefcijfer 2030:

→ Oprichting van de wijkraden in de stad, naast de bestaande wijkraden in Laken, Neder-over-Heembeek/Mutsaard, Haren en Europese wijk

6. Een voorbeeldige en participatieve Stad - Samenvatting van de acties

Strategische doelstelling 6.1:

Een betere leesbaarheid van de werking van de Stad

- Actie 6.1.1: De website van de Stad Brussel verbeteren en gebruiksvriendelijker maken
- Actie 6.1.2: De controle-instanties van de Stad openstellen voor aangestelde en deskundige externe personen
- Actie 6.1.3: Oprichting van een interdisciplinaire coördinatiecommissie die bevoegd is voor de grond- en vastgoedstrategie van de Stad Brussel
- Actie 6.1.4: Een eenvormige administratieve verwerking van aanvragen van burgers garanderen via de omnichannel aanpak.

Strategische doelstelling 6.2:

De Stad Brussel, een avant-gardistisch grondgebied

- Actie 6.2.1: Van onze scholen plaatsen van actie maken op het gebied van milieu, klimaat en burgerschap
- Actie 6.2.2: Partnerschappen ontwikkelen met de academische wereld om onderzoek naar veerkrachtige stedenbouw te stimuleren
- Actie 6.2.3: Waarborgen van de monitoring van gemeentelijke plannen door intelligent en transversaal beheer van interne databanken
- Actie 6.2.4: Een architectuurprijs creëren voor creatieve en innovatieve projecten
- Actie 6.2.5: Het gemeentelijke wagenpark zoveel mogelijk koolstofvrij maken en naar behoefte bundelen

Strategische doelstelling 6.3:

Een verscheidenheid aan instrumenten inzetten om de representativiteit van burgers in participatieve processen te versterken.

- Actie 6.3.1: De oprichting van wijkraden in de volledige Stad afronden
- Actie 6.3.2: Een onlinelijst van verenigingen op het grondgebied van de Stad opstellen om hun zichtbaarheid te garanderen
- Actie 6.3.3: Een ruimte voor informatie en burgerparticipatie creëren in elk Lokaal centrum

6. Een voorbeeldige en participatieve Stad - Samenvatting

Strategische doelstellingen	Vijfhoek	Noord-Oost	Noord wijk	Laken	NOH	Haren	Louiza
Voorbeeldigheid							
6.1 Een betere leesbaarheid van de werking van de Stad	●	●	●	●	●	●	●
6.2 De Stad Brussel, een avant-gardistisch grondgebied	●	●	●	●	●	●	●
Participatie							
6.3 Voor participatieve processen die representatief zijn voor de bevolking	●	●	●	●	●	●	●

Legende :

- Prioritaire strategische doelstelling te activeren tegen 2030 voor de beschouwde wijk
- Strategische doelstelling te activeren tegen 2050 voor de beschouwde wijk

Ambitie VII: Een Stad van nabijheid

Zorgen voor gelijke toegang tot lokale diensten en voorzieningen

Naast de gevaren die verband houden met de klimaatverandering die oproepen tot decarbonisatie, rationalisatie en, in bepaalde mate, bundeling van onze verplaatsingen, heeft de COVID-19 pandemie, bevestigd dat het noodzakelijk is om dicht bij huis te beschikken over voorzieningen en diensten die voldoen aan de essentiële behoeften van het dagelijks leven, zoals scholen, crèches, handelszaken, groene ruimten, enz.

Met het oog hierop en met de steun van een multidisciplinair academisch consortium bestaande uit Belgische universiteiten heeft de Stad Brussel een benchmarkingstudie uitgevoerd van de verschillende benaderingen van het concept "stad van nabijheid" zoals getheoretiseerd door steden als Portland, Chicago, Melbourne, Parijs en Montreal, om te komen tot haar eigen concept van "Stad op 10 minuten", waarin een doelstelling van toegankelijkheid voor voetgangers en fietsers tot een breed scala van diensten en voorzieningen binnen 5, 10 of 20 minuten vanaf elk punt op het grondgebied wordt geïntegreerd en de ontwikkeling van een dynamisch cartografie-instrument waarmee het beschikbare aanbod en de afstemming ervan op de behoeften van de bevolking van de wijken kunnen worden geobjectiveerd, en dit gemodelleerd in de vorm van ambitieuze dekkingsgraden.

Als territoriaal ontwikkelingsconcept beoogt de Stad op 10 minuten het ontstaan van een volstrekt polycentrische stad die de sociale en functionele mix in al haar wijken versterkt. In vergelijking met andere bestudeerde steden onderscheidt het concept "Stad op 10 minuten" van de Stad Brussel zich door zijn transversaliteit. Er zijn namelijk bijna 85 soorten lokale voorzieningen en diensten geïntegreerd, variërend van glasbollen tot medische centra, van groene ruimten tot deelautostations, allemaal onderverdeeld in 4 hoofdthema's en 14 subthema's die hieronder nader worden toegelicht.

Om het aanbod van voorzieningen en diensten in de verschillende wijken te vergroten, beveelt de Stad van nabijheid ook aan deze te concentreren in polyvalente en gemeenschappelijke lokale centra die een duidelijk herkenbare wijkcentraliteit materialiseren op schaal van de Lokale Identiteitskernen (LIK's) van het GewPDO. Het streven naar rationalisatie van de locatie van lokale voorzieningen en diensten

zal bovendien schaalvoordelen opleveren voor het beheer van de gemeentelijke infrastructuren (energiekosten, werkings- en onderhoudskosten, enz.), terwijl de zichtbaarheid en de aantrekkelijkheid ervan worden verbeterd (diversificatie van de gebruiksmogelijkheden, uitbreiding van de openingstijden, terbeschikkingstelling van ruimten voor de activiteiten van verenigingen, enz.).

Als cartografisch instrument is de Stad op 10 minuten een informatie-instrument dat ter beschikking van de burgers zal worden gesteld maar ook en vooral een besluitvormingsinstrument voor het bestuur en de gemeentelijke instanties, bedoeld om de keuzes voor de prioritering van overheidsinvesteringen te verduidelijken. In die zin wordt een reeks dynamische kaarten voorgesteld om de huidige toestand van het aanbod van voorzieningen en diensten in de verschillende wijken van de Stad in kaart te brengen en de soorten tekorten die moeten worden aangevuld door nieuwe voorzieningen te creëren of bestaande voorzieningen uit te breiden. Met dit instrument kan ook het effect van een project (nieuwe school, nieuwe openbare vervoerslijn, uitbreiding van een sportcentrum) op het niveau van verwezenlijking van de gestelde doelen op het gebied van de dekking van de behoeften worden getest.

Deze representatie-oefening is slechts een eerste stap in het mobiliseren van nieuwe IT- en gegevensbeheertechnologieën om de efficiëntie en transparantie van overheidsdiensten te verbeteren.

Afhankelijk van de verbetering van de hoeveelheid en de kwaliteit van de gegevens die als input dienen, is het de bedoeling dat het in samenwerking met het Gewest en de bevoegde overheidsinstellingen evolueert om nieuwe soorten voorzieningen en diensten te integreren en de ambitieuze dekkingsgraden te harmoniseren.

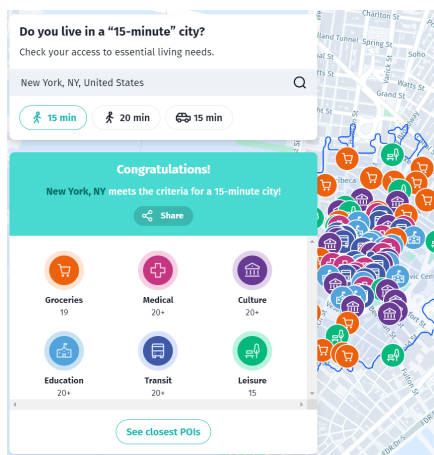

Collectieve verbeelding

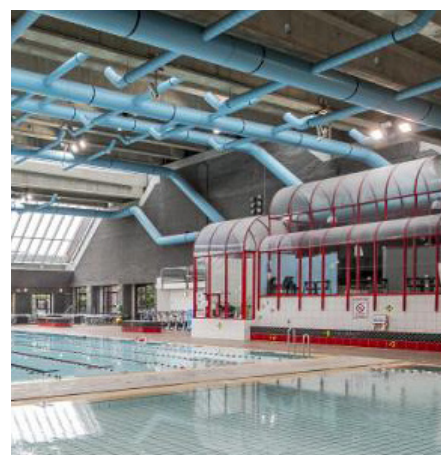
De collectieve verbeelding is een gedeeld instrument om te verwijzen naar projecten, acties of ideeën om te zien en te begrijpen hoe andere steden, exploitanten en adviesbureaus zich de kwesties in verband met de ambities van het GPDO hebben toegeëigend.

"Ville du quart d'heure" (Stad van het kwartier), een voornemen ontwikkeld door de Stad Parijs

Een Amerikaanse applicatie om de score van de "Steden van het kwartier" in de VS te beoordelen

Het zwembad in Neder-Over-Heembeek, een gewestelijke trekpleister

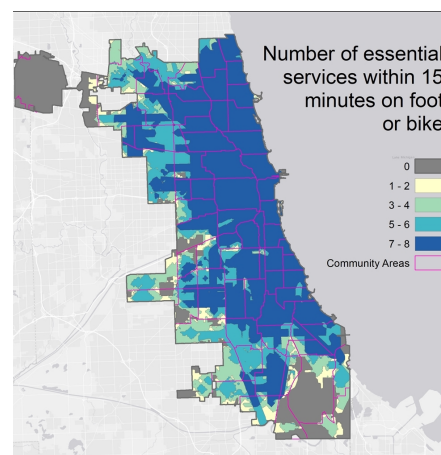

Cultureel en sportcentrum Hageltoren in Brussel, een wijkcentraliteit

BEWANDELBAARHEID

Dit concept bepaalt de mogelijkheid om veilig te wandelen naar voorzieningen binnen een redelijke afstand, meestal gedefinieerd als een wandeling van 30 minuten.

Deze maatstaf geeft ook aan of de bebouwde omgeving aangenaam is voor mensen die wandelen, wat de gezondheid van de bewoners ten goede komt en de leefbaarheid van de steden vergroot.

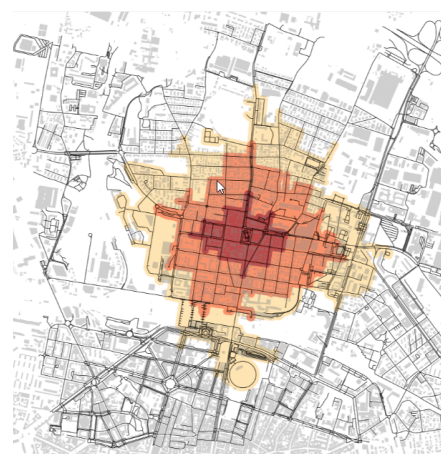
Het aantal essentiële diensten op minder dan 15 minuten wandelafstand in Chicago (Metropolitan Planning Council, 2020)

Basisschool "A la Croisée des Chemins". Bouwheer: Stad Brussel - B2Ai architecten - 2018

De bibliotheek Bruegel, toegankelijk buiten de normale openingsuren dankzij het systeem Open+ Bibliotheeca

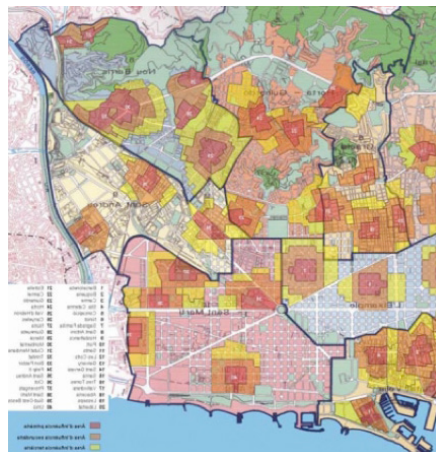

Het concept "Stad van het kwartier" toegepast op de stad Bologna

"DEZE GEZONDHEIDSCRISIS IS EEN GELEGENHEID OM NA TE DENKEN OVER DE STAD VAN HET KWARTIER",

CARLO MORENO, WETENSCHAPPELIJK DIRECTEUR VAN CHAIRE ETI AAN DE UNIVERSITÉ PARIS 1 PANTHÉON SORBONNE - IAE PARIJS

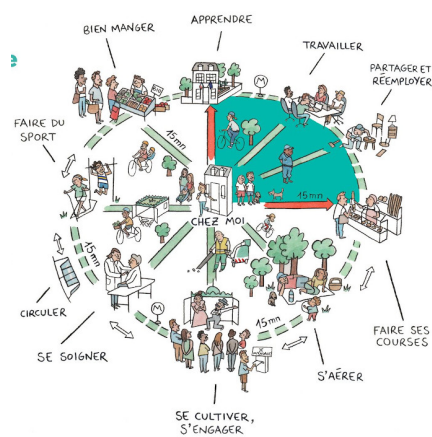
Kaart van de markten in Barcelona

Het Zuidpaleis, een multidisciplinaire voorziening in het hart van de Stad

Versterking van het aanbod aan beveiligde fietsenstallingen Point Vélo, Beursstation, Brussel

"Stad van het kwartier"

Het concept van een "Stad op 20 minuten" door de stad Melbourne

Centrum voor kunst en projecten voor sociaal-professionele integratie: een bar/restaurant en workshops hout/metaal/infra. RECYCLART, Brussel

DE KNEEDBARE STAD

Theorie van geograaf Luc Gwiazdzinski die pleit voor een groter gebruik van tijdelijke hefboomen bij duurzame stadsontwikkeling. De modulariteit van plaatsen, de organisatie van de afwisseling in plaatsen, de veelzijdigheid en hybridisering van plaatsen zijn enkele voorbeelden van hoe inwoners van steden zich hun wijken meester kunnen maken. De kneedbare stad benadrukt de begrippen tijdelijke stedenbouw en stedenbouw met verschillende gebuiken op verschillende tijdstippen en bevordert een kneedbare en aanpasbare metropool.

Wijkfeest in de tuinen van Grand Hospice, Brussel

Naar een netwerk van lokale diensten en voorzieningen

In vergelijking met de andere ambities van het Gemeentelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling onderscheidt "de Stad van nabijheid" zich door haar transversaliteit. In het model van de "Stad op 10 minuten" worden namelijk bijna 85 lokale voorzieningen en diensten in aanmerking genomen, verdeeld over 14 subthema's die hieronder nader worden toegelicht. Om deze te bepalen, heeft de Stad Brussel samengewerkt met een multidisciplinaire onderzoeksgroep van het Brussels Studies Institute (BSI) om het concept te verfijnen, waarbij de Cel Cartografie en tekenen van de Stad Brussel tot taak had het cartografische instrument te verbeteren dat de ruimtelijke dekking van de bestaande voorzieningen en diensten identificeert.

Op basis van een ruimte-tijd analyse die neerkomt op het berekenen van de afstand die te voet (bij een snelheid van 4,3 km/u) afgelegd wordt om in 10 minuten toegang te hebben tot plaatselijke voorzieningen en diensten, integreert het model van de "Stad op 10 minuten" niet alleen de infrastructuren die aanwezig zijn op het gemeentelijke grondgebied maar ook die in de andere Brusselse gemeenten (wanneer de gegevens beschikbaar zijn) aangezien de inwoners en gebruikers niet beperkt zijn tot de administratieve grenzen. Aan de verschillende voorzieningen en diensten werd ook een weging toegekend op basis van de gebruiksfrequentie en het essentiële karakter ervan. Het resultaat wordt voorgesteld in de vorm van heatmaps of warmtekaarten die de scores van onze wijken weergeven op het gebied van concentratie van voorzieningen en diensten (hoe meer voorzieningen en diensten binnen 10 minuten bereikbaar zijn, hoe warmer het gebied). Dit eerste representatiemodel zal evolueren in functie van de technologische vooruitgang en de kwaliteit van de gegevens die als input dienen zodat het in de toekomst andere voorzieningen en diensten kan integreren.

Zoals gezegd zijn er diverse hefboomen voor dit model: dichtheid, nabijheid, functionele mix, enz. Het centrale element van de stad van nabijheid betreft echter de planning van de voorzieningen en de staat ervan. De gegevens op dit gebied moeten echter worden verbeterd om aan de vraag van bewoners en gebruikers te voldoen, met name wat betreft de verzadiging van voorzieningen en diensten.

Strategische doelstelling:

7.1 Verwezenlijking van de Stad op 10 minuten

- Actie 7.1.1: De inventaris van lokale voorzieningen en diensten bijwerken, verfijnen en updaten
- Actie 7.1.2: Doelstellingen inzake dekking vaststellen en hiaten in lokale voorzieningen en diensten identificeren
- Actie 7.1.3: Geconstateerde tekortkomingen oplossen door de behoeften te objectiveren
- Actie 7.1.4: Opstellen en bijwerken van een inventaris van grote projecten met een territoriale impact die door de Stad of door andere instanties op het grondgebied van de Stad worden gesteund

Om het aanbod van lokale diensten in evenwicht te brengen met de vraag van de inwoners en gebruikers heeft de Stad Brussel de dekkingsgraad gebruikt om de tekortkomingen van de voorzieningen en diensten te evalueren. De in het kader van actie 2 van deze ambitie opgestarte werkzaamheden moeten worden voortgezet voor alle vastgestelde infrastructuren. Er moet op worden gewezen dat het cartografische instrument en de verzadigings-/dekkingsgraad geen doel op zich zijn maar moeten worden beschouwd als belissingsondersteunende elementen die moeten worden aangevuld met een kwalitatieve analyse van de gemeentelijke diensten. Een wijk kan immers over de nodige voorzieningen beschikken en daarom in het geheel op de kaart staan maar toch nieuwe voorzieningen nodig hebben om aan de grote vraag te voldoen. Anderzijds is het mogelijk niet de moeite waard om een leemte in een koud gebied op te vullen als er geen vraag is van de bevolking. Op basis van deze elementen zal de Stad Brussel nieuwe infrastructuureenheden creëren of bestaande renoveren om de capaciteit te vergroten of te rationaliseren.

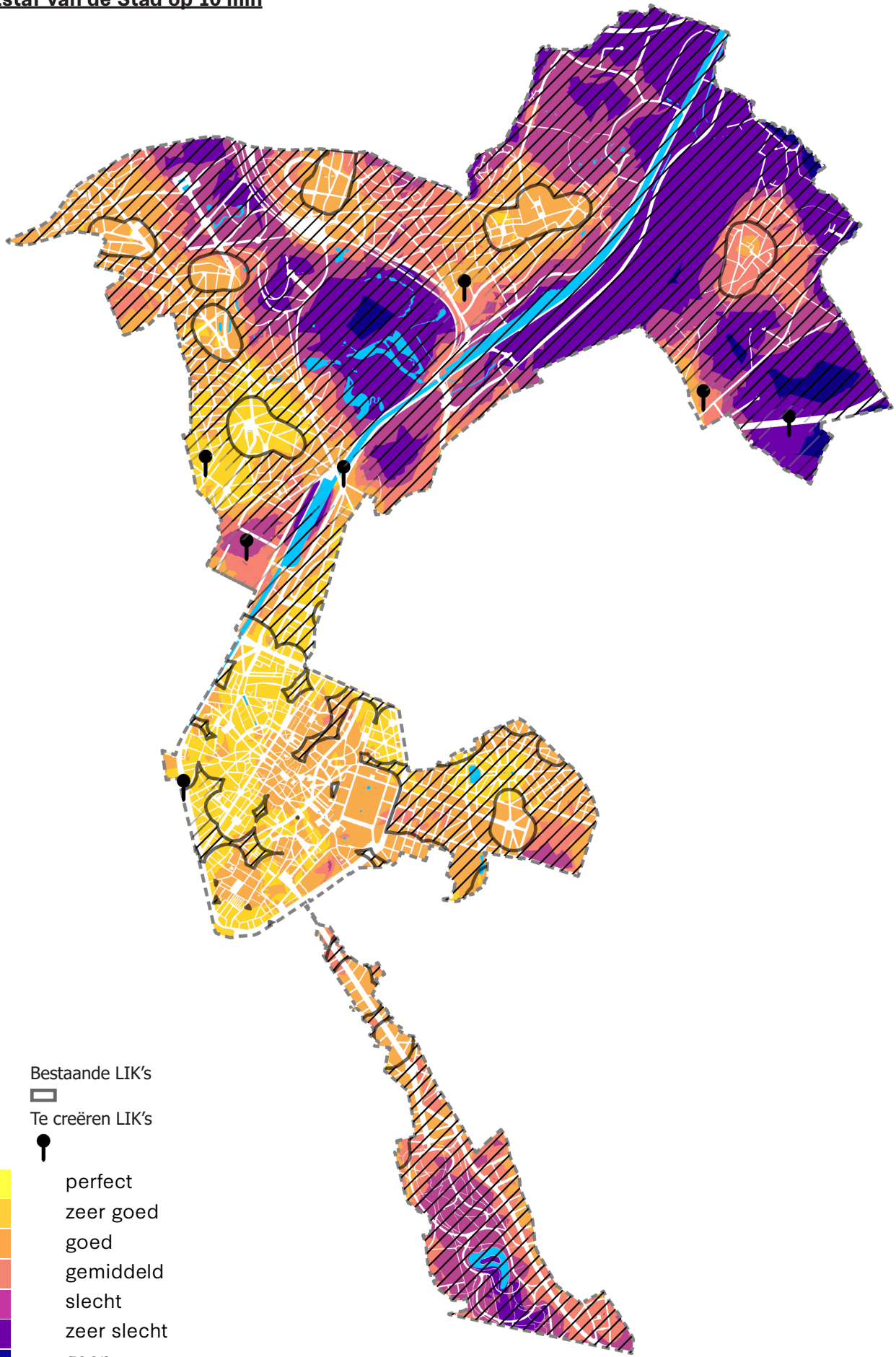
Uit de eerste resultaten van het model van de "Stad op 10 minuten" blijkt dat de Stad Brussel relatief goed bedeed is met lokale voorzieningen en diensten: bijna 80% van de bevolking bevindt zich in een gebied dat goed, zeer goed of perfect wordt bediend (zie de kaart hiernaast waarop de toegankelijkheid van alle 85 geïdentificeerde voorzieningen en diensten in beschouwing wordt genomen). Deze cartografie laat echter verschillen zien tussen de centrale gebied van de Stad en de gebieden aan de rand, zoals Haren en Neder-Over-Heembeek. De kaart toont ook de aanwezigheid van kernen met een toereikend aanbod aan lokale voorzieningen en diensten. Dit is een gelegenheid om het concept van Lokale Identiteitskernen, zoals gedefinieerd in het Gewestelijke Ontwikkelingsplan en nogmaals herhaald in de ambitie "De evolutieve stad", te testen door hun rol als centraliteit te bevestigen door de concentratie van lokale voorzieningen en diensten die binnen 10 minuten bereikbaar zijn of door de noodzaak om deze zo nodig te versterken

Streefcijfer 2050:

→ 100% van de bevolking en de gebruikers van de Stad Brussel hebben toegang tot lokale voorzieningen en diensten op minder dan 10 minuten te voet. Vandaag is dit percentage 80%.

**Lokale identiteitskernen naar
maatstaf van de Stad op 10 min**

Bestaande LIK's

Te creëren LIK's

- perfect
- zeer goed
- goed
- gemiddeld
- slecht
- zeer slecht
- geen

Thema:

SAMENLEVEN

Het thema "samenleven" dat ontwikkeld is in het kader van deze ambitie vormt de belangrijkste categorie van lokale voorzieningen en diensten. De pluraliteit ervan weerspiegelt zowel de doelgroepen van deze infrastructuur als de stedelijke functies die essentieel zijn voor de "levenskwaliteit in de stad". Deze diversiteit maakt de toegankelijkheidsanalyse van dit thema complex. Het is daarom noodzakelijk om in detail in te gaan op de voorzieningen en diensten waaruit het bestaat. De cartografische weergave spreekt echter boekdelen over de locatie van het aanbod. Het aanbod is namelijk het grootst in de wijken van het westen van de Vijfhoek en in mindere mate in Oud Laken en de Noordwijk. Het noorden van Laken, Neder-Over-Heembeek, de Louizagebied en Haren hebben daarentegen grotere tekorten. In de Europese wijk wordt de reeds waargenomen dichotome structuur tussen de kantoorwijken (gering aanbod) en de residentiële wijk Squares (beter aanbod) waargenomen.

Tegen 2050 zal het dus nodig zijn om het aanbod of de toegankelijkheid ervan te versterken of te diversifiëren in sectoren in ontwikkeling, zoals Neder-Over-Heembeek, Haren of de sector Thurn & Taxis; te anticiperen op de behoeften in wijken waar de overheid het woonaanbod wil ondersteunen, zoals de Europese wijk, het Heizelplateau en het oosten van de Vijfhoek; en het aanbod te versterken waar voorzieningen verzadigd zijn, met name in de dichtbevolkte gebieden van de Vijfhoek en Laken.

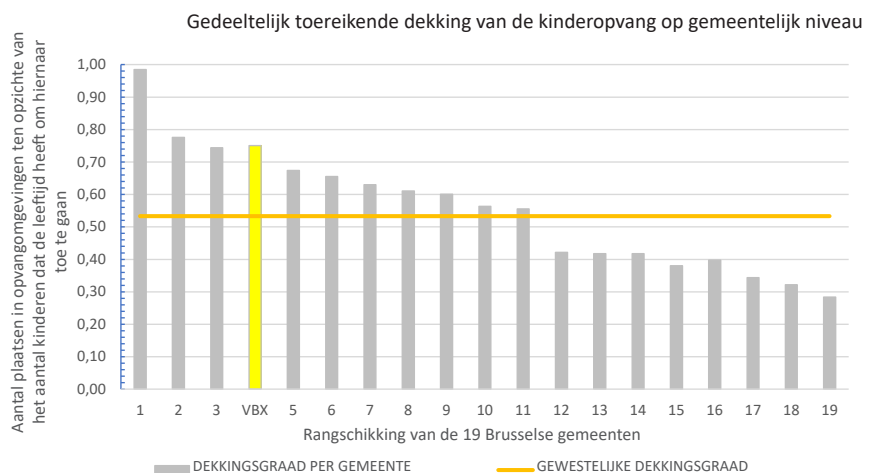
Jonge kind:

Wat het Jonge kind (< 3 jaar) betreft, is het "essentiële" karakter voor dit specifieke publiek meer gebaseerd op de kinderopvanglocaties en hun pedagogische (leren), sociale (integratie en socialisatie) en economische (combineren van werk en gezinsleven) functie. De consultatiebureaus van ONE en K&G (gratis toegankelijk voor kinderen jonger dan 6 jaar) zijn ook van groot belang voor de opvolging van de gezondheid van kinderen. Hoewel het gebruik van crèches verschilt naargelang de verschillende sociale

categorieën van de bevolking (beroepsactiviteit, financiële toegankelijkheid en sociaal-culturele aanvaardbaarheid van kinderopvang door anderen), is het belangrijk dat alle socio-economische categorieën van de bevolking dezelfde toegang hebben tot deze voorziening, waarbij ervoor gezorgd moet worden dat het mattheuseffect vermeden wordt. Op het vlak van toegankelijkheid betekent dit effect dat gezinnen die al toegang hebben tot kinderopvangmilieus, gemakkelijker toegang hebben tot de nieuw gecreëerde plaatsen, ten nadele van gezinnen die moeilijk toegang krijgen (institutioneel, economisch, cultureel, enz.).

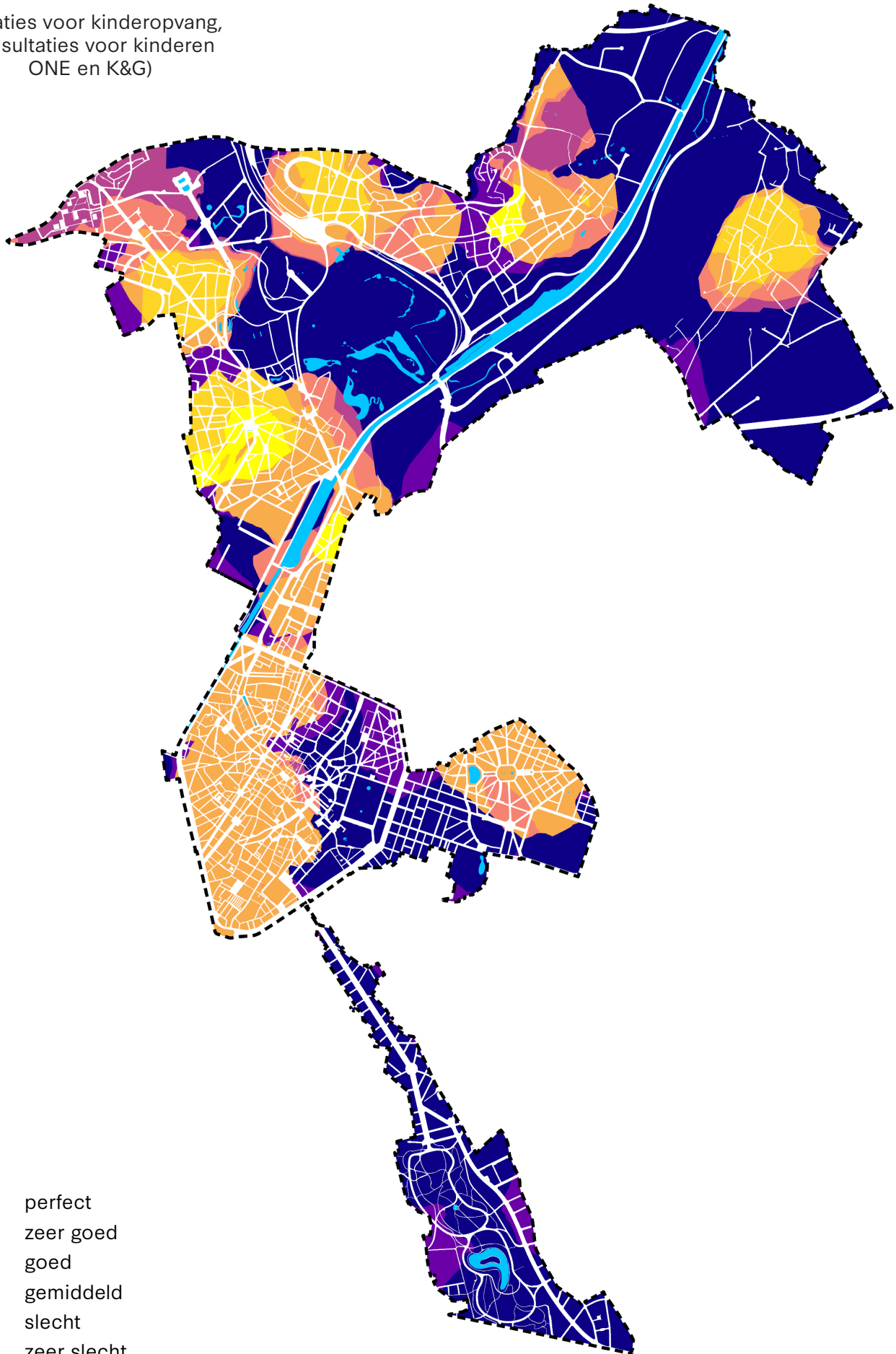
In deze context is het interessant om het aantal beschikbare kinderopvangplaatsen in de Stad (dekkingsgraad van 72%) te vergelijken met dat in het gewest (52%). Dit cijfer moet echter genuanceerd worden met betrekking tot de toegankelijkheid van deze plaatsen (al dan niet toegankelijk voor iedereen, al dan niet inkomensafhankelijk), de grote verschillen tussen de wijken en het gebruik van deze kinderopvanglocaties door kinderen die niet noodzakelijk in de Stad wonen. Bijgevolg zijn er nog steeds niet genoeg kinderopvangplaatsen beschikbaar voor elk kind dat ze nodig heeft.

Het aanbod van lokale voorzieningen en diensten voor het Jonge kind vertoont een beter aanbod in Oud Laken, de centra van Neder-Over-Heembeek en Haren, en in mindere mate in het westen van de Vijfhoek, in duidelijk contrast met het oostelijke deel. Deze tweedeling tussen kantoor- en woongebieden is ook te zien in de Nood-Oostgebied. Vanuit het oogpunt van gemengde functies in overwegend tertiaire wijken is het derhalve nuttig om het aanbod aan openbare kinderopvang te ontwikkelen maar tegelijkertijd rekening te houden met het grotere gebruik van particuliere kinderopvang in deze sectoren. Het is ook belangrijk om ervoor te zorgen dat er een consultatiedienst voor kinderen van ONE of K&G beschikbaar is in de buurt en, indien nodig, te zorgen voor een geschikte infrastructuur voor dit soort diensten.

Jonge kind

(locaties voor kinderopvang,
consultaties voor kinderen
ONE en K&G)

Thema:

SAMENLEVEN

Jeugd:

Wat jeugdvoorzieningen betreft, is de sleutel de schoolinfrastructuur (kleuter/basis/middelbaar) waarbij de toegankelijkheid beter is wanneer het volledige gewone schooltraject op minder dan 10 minuten wandelen ligt. Afhankelijk van de technologische vooruitgang en de beschikbaarheid van gegevens wil de Stad Brussel in de toekomst andere onderwijsvormen, zoals "immersion"-scholen of scholen met een klassieke en actieve pedagogie, opnemen in het model van een "Stad op 10 min."

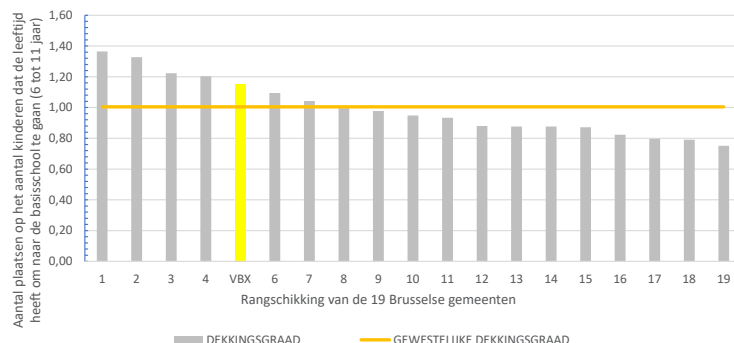
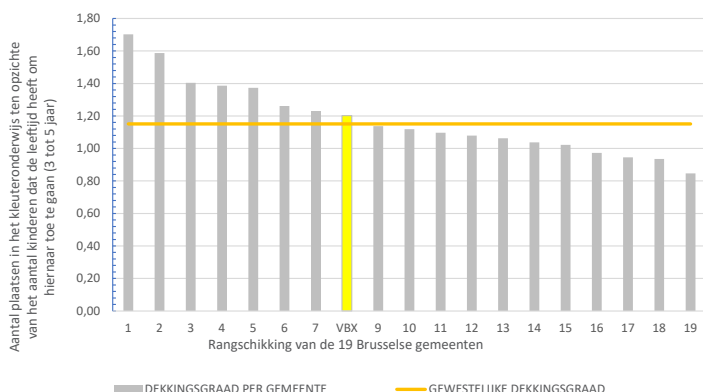
Het recht op onderwijs is een fundamenteel recht dat is vastgelegd in de Belgische grondwet (artikel 24) maar ook in verschillende internationale teksten. De leerplicht geldt voor alle minderjarigen boven de 6 jaar die gedomicilieerd zijn of verblijven op het Belgische grondgebied, ongeacht hun statuut. De geografische ligging van de jeugdvoorzieningen toont een zeer goede toegankelijkheid in het westen van de Vijfhoek, de Noordwijk en het centrum van Oud Laken. Er is ook een goed aanbod in de Squareswijk en Neder-Over-Heembeek. Er zijn daarentegen tekortkomingen in het oosten van de Vijfhoek, in de Louizawijk, in Haren en in het noorden van Neder-Over-Heembeek.

Wat de toegankelijkheid betreft, lijkt de locatie van deze diensten te voldoen aan de vraag in wijken waar jongeren een groot deel van de bevolking uitmaken. Niettemin zijn

sommige infrastructuren verzadigd en moeten er nieuwe worden gebouwd of via renovatie worden uitgebreid. Het is ook een kwestie van anticiperen op bestaande en toekomstige vastgoedontwikkelingen, net zoals bij de infrastructuur voor het Jonge kind. De residentiële projecten die in Neder-Over-Heembeek en in de Noordwijk vorm krijgen, vragen om een uitbreiding van het aanbod aan kleuter- en basisscholen die bereikbaar zijn op 10 minuten wandelafstand. Voor het middelbaar verdienen Haren en Neder-Over-Heembeek bijzondere aandacht.

Wat de Louizawijk betreft, vereist de configuratie van het gebied een inter- en bovengemeentelijke bezinning om aan de toegankelijkheid van de voorzieningen voor jongeren te voldoen.

Behoeften aan kleuter- en basisonderwijs

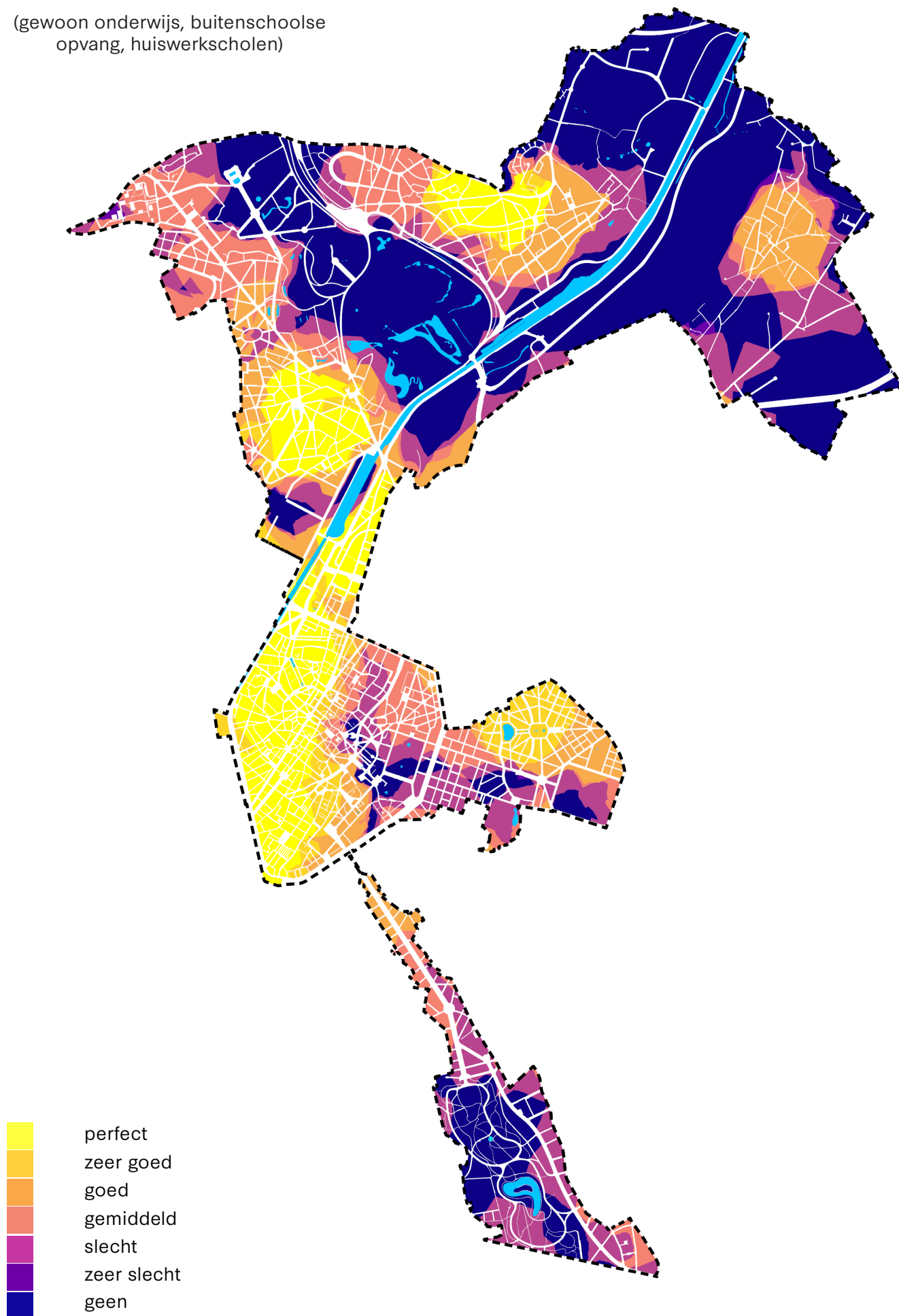

Gegevensbron: Vlaamse overheid - Cfwb

Jeugd

(gewoon onderwijs, buitenschoolse opvang, huiswerkscholen)

Thema:

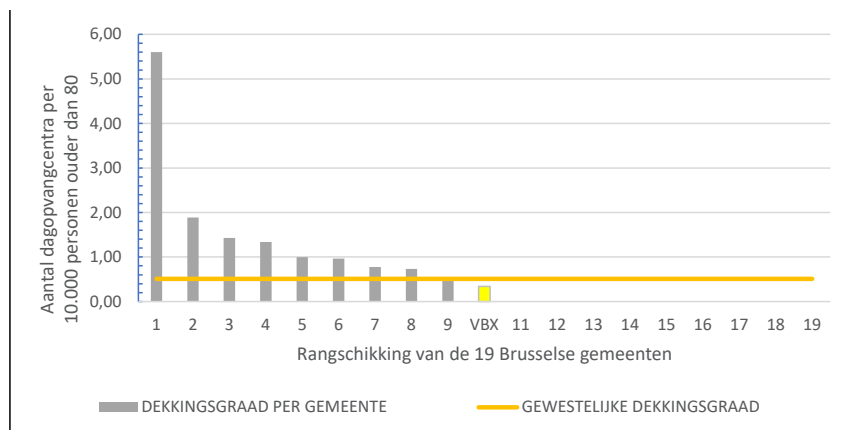
SAMENLEVEN

Senioren:

Gezien de vergrijzing van de bevolking moeten de Stad Brussel en haar OCMW inspelen op de behoeften van deze belangrijke groep burgers. Gezien het moratorium op het aantal rusthuisbedden dat in 2017 door de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie is vastgelegd en de wens om ouderen zo lang mogelijk thuis te laten wonen, ligt de nadruk daarom op dagcentra. Rekening houdend met het nationale gemiddelde van 227 rusthuisbedden per 1.000 inwoners boven de 80 jaar, zou de Stad Brussel over ongeveer 1.260 plaatsen moeten beschikken, terwijl ze in werkelijkheid over bijna 2.478 plaatsen beschikt (bron: Jaarverslag - Situatie van het huisvestingsaanbod, inforHome). Dagverblijven zijn essentiële plaatsen voor sociale interactie met het oog op het risico op isolement, aangezien thuiswonende ouderen kunnen profiteren van hulp, zorg en activiteiten die zijn aangepast aan hun verlies van zelfstandigheid. Ook buurthuizen spelen een belangrijke rol bij het gevoel van sociale samenhang van ouderen, vooral wanneer zij mensen van alle leeftijden ontvangen in een geest van uitwisseling tussen generaties.

Voor al deze voorzieningen en infrastructuren is de factor nabijheid nog belangrijker dan voor de andere thema's die in deze ambitie aan bod komen. Dankzij de plaatsen in de rusthuizen is het aanbod van diensten voor ouderen in de hele stad vrij goed, ook al zijn de wijken in de tweede kroon minder goed bedeed. Anderzijds moet een grote inspanning worden geleverd om dagopvangcentra te creëren, aangezien de Stad Brussel slechts één centrum heeft in Neder-Over-Heembeek. Gezien de gemiddelde leeftijd in bepaalde wijken zou het interessant zijn om deze te ontwikkelen in het oosten van de Vijfhoek, de Louizawijk, het zuiden van Neder-Over-Heembeek en het noorden van Laken.

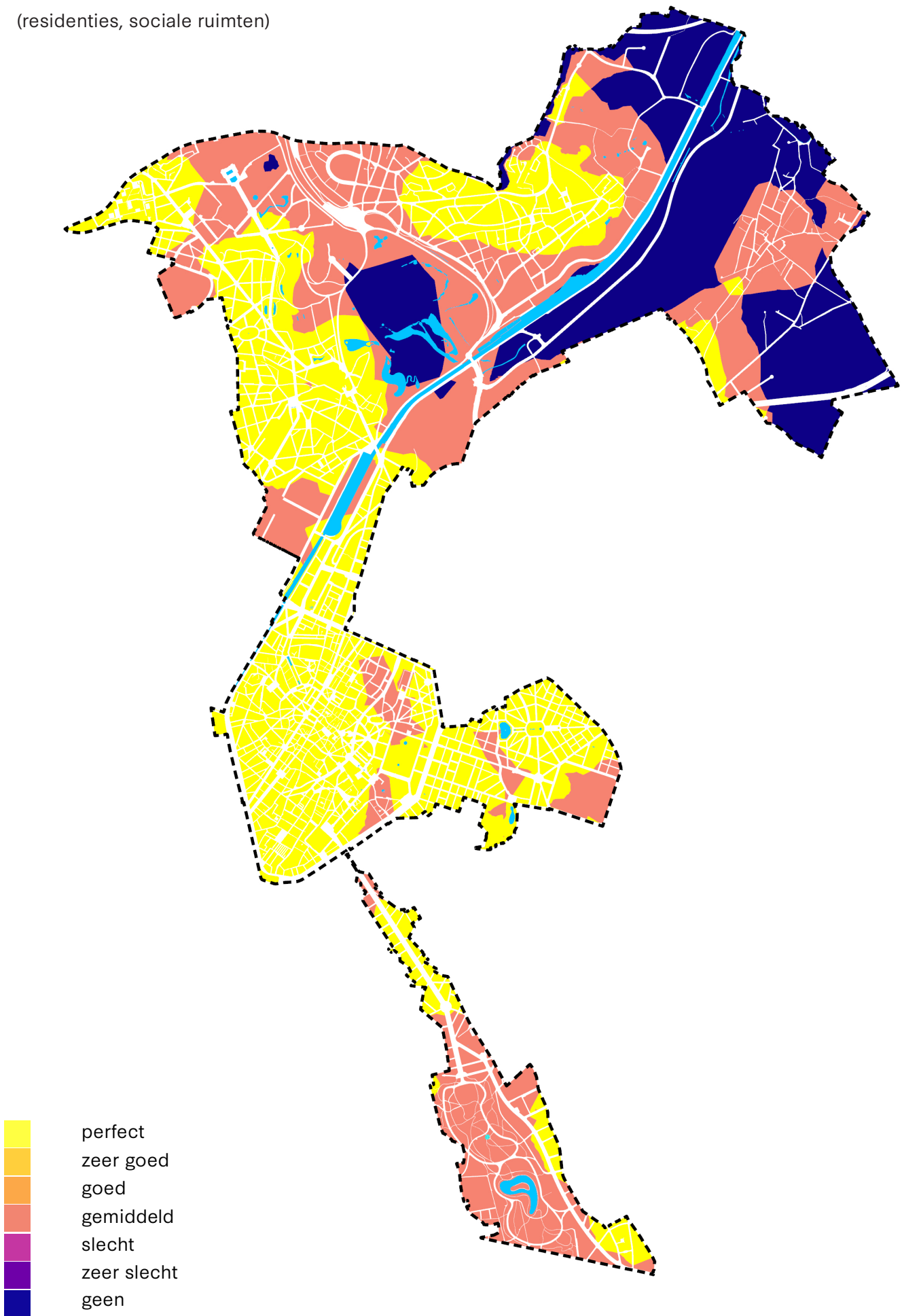
Gewenste dekkingsgraad: 2 dagopvangcentra per 10.000 inwoners ouder dan 80 jaar

Gegevensbron: Jaarverslag - Situatie van het huisvestingsaanbod, inforHome

Senioren

(residenties, sociale ruimten)

Thema:

SAMENLEVEN

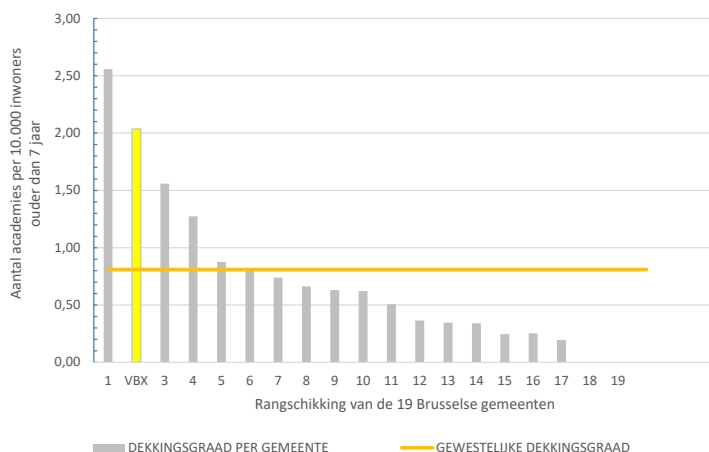
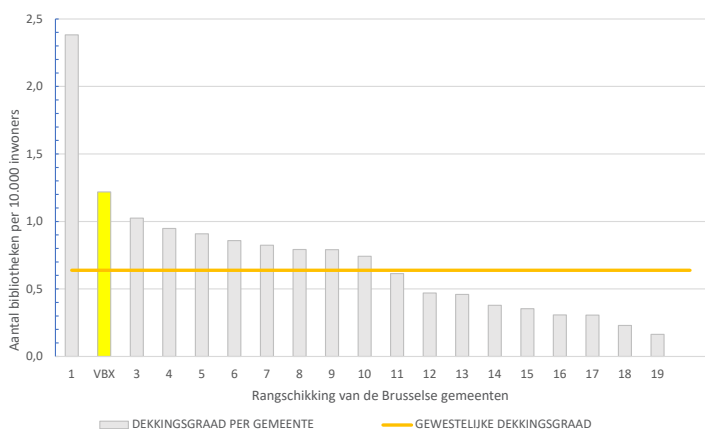
Cultuur:

De Stad Brussel heeft heel wat culturele voorzieningen. Ze zijn gevarieerd en hebben, afhankelijk van hun belang, een impact op de wijk, het Gewest, het land en zelfs op internationaal niveau. Wat de lokale infrastructuur betreft, worden in de wetenschappelijke literatuur naast muziekacademies met name bibliotheken genoemd als essentieel onderdeel van het openbare aanbod. Aangezien cultuur een gemeenschapsbevoegdheid is, moet bij de toegankelijkheid van deze voorzieningen rekening worden gehouden met de taalkwestie. Onder de term "uitjes" zijn ook toneelzalen, bioscopen en theaters opgenomen.

Wat de bibliotheken betreft, bedraagt de gewestelijke dekkinggraad één bibliotheek voor ongeveer 16.700 inwoners, terwijl de Stad Brussel één bibliotheek heeft voor ongeveer 8.200 inwoners, wat de op één na beste dekking is in vergelijking met de 19 gemeenten van het Gewest. Voor de academies (muziek, dans, enz.) bedraagt het gewestelijke percentage één academie per ongeveer 12.500 inwoners. De Stad Brussel heeft opnieuw de op één na beste dekkinggraad met één academie voor ongeveer 5.000 inwoners.

Voor alle lokale culturele voorzieningen is er een aanzienlijk aanbod in Oud Laken en het centrum van Neder-Over-Heembeek, evenals in de dichte wijken van de Vijfhoek. Er zouden evenwel effectieve tekortkomingen kunnen worden vastgesteld in deze wijken met betrekking tot de culturele praktijken van de betrokken bevolkingsgroepen. Er lijkt daarentegen onvoldoende aanbod te zijn in het noorden van Laken, in de Noord-Oostwijk en Louizawijk. Voor deze laatste twee zouden inwoners echter kunnen gebruikmaken van het overvloedige culturele aanbod in de aangrenzende gemeenten. In dit verband wordt gestreefd naar een dekkinggraad van één bibliotheek per 10.000 inwoners in elke wijk van de Stad en twee academies per 10.000 inwoners boven de 7 jaar.

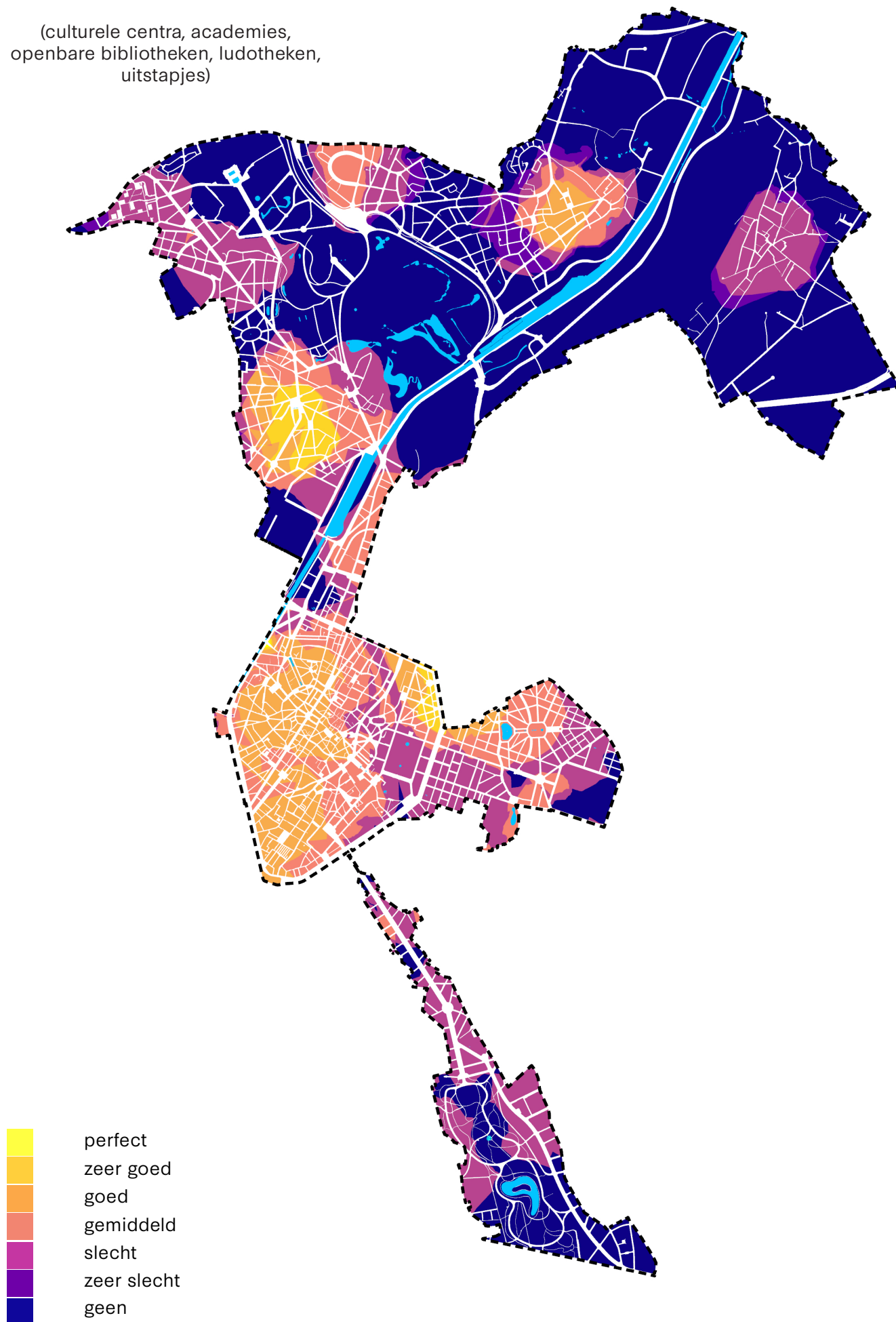
Een goed aanbod aan lokale culturele voorzieningen

Gegevensbron: Stad Brussel

Cultuur

(culturele centra, academies,
openbare bibliotheken, ludotheken,
uitstapjes)

Thema:

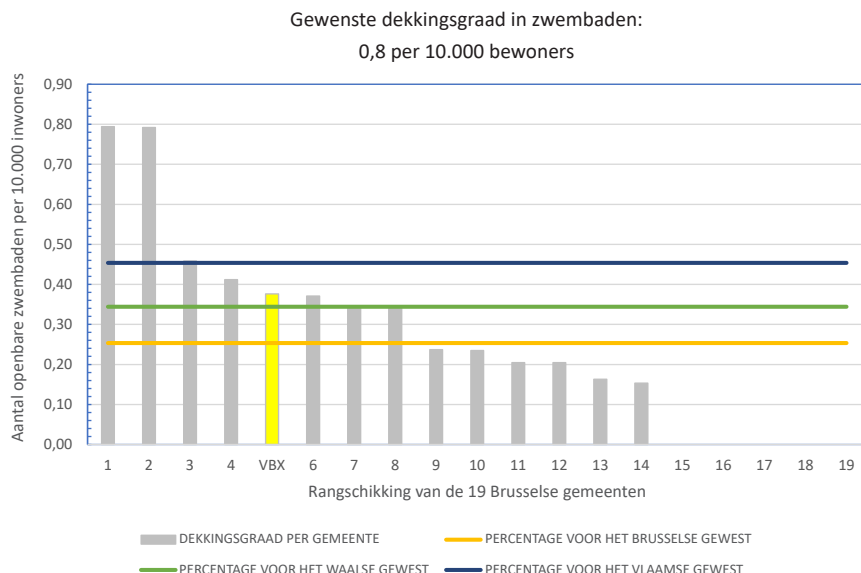
SAMENLEVEN

Sport:

Wat sportfaciliteiten betreft, beschikt de Stad Brussel opnieuw over een grote verscheidenheid aan voorzieningen, waardoor zij plaats biedt aan heel wat verschillende praktijken waarvan voetbal (buiten en binnen), vechtsporten en zwemmen de populairste zijn. Daartoe behoren de Baden van Brussel, het Vander Puttenstadion en de grote installaties op het Heizelplateau. In dit verband spelen gemeentelijke infrastructures (binnen en buiten), waaronder zwembaden, een sleutelrol bij het waarborgen van gelijke toegang tot sport voor alle burgers.

Deze diversiteit komt ook tot uiting in de invloed van deze voorzieningen. Zoals gezegd trekken zwembaden een veel ruimer publiek aan dan alleen gebruikers van de gemeente. De dekkingsgraad van dit soort voorzieningen in de Stad Brussel bedraagt één zwembad per 26.583 inwoners, wat beter is dan het gewestelijke niveau van één zwembad per 39.440 inwoners (bron: Perspective). De doelstelling voor de Stad Brussel is om de graad te bereiken die in Vlaanderen wordt gehanteerd, namelijk één zwembad per 22.000 inwoners.

In verhouding tot haar bevolking bevindt een aanzienlijk deel van deze sportvoorzieningen zich echter op de grens van verzadiging. Hoewel het zuidwestelijke deel van de Vijfhoek, en in mindere mate de Noordwijk, dus een goede bereikbaarheid lijken te hebben, melden de gemeentebestuurders een gebrek aan beschikbare tijdblokken om al het publiek te ontvangen. Deze geografie onthult ook het stedelijk beleid dat in deze wijken wordt gevoerd en dat probeert te beantwoorden aan de nood aan socialisering en de sportbehoeften van met name adolescenten en jonge volwassenen. Aangezien deze voorzieningen echter minder worden bezocht door vrouwen en oudere leeftijdsgroepen, lijkt het noodzakelijk om aandacht te blijven schenken aan hun specifieke wensen op dit gebied. Ten slotte is het van belang om rekening te houden met het gebruik van particuliere sportcentra die meer ontwikkeld zijn in bepaalde wijken zoals het oosten van de Vijfhoek, de Noord-Oostwijk en de Louizawijk maar die in het huidige model van de "Stad op 10 minuten" buiten beschouwing worden gelaten.

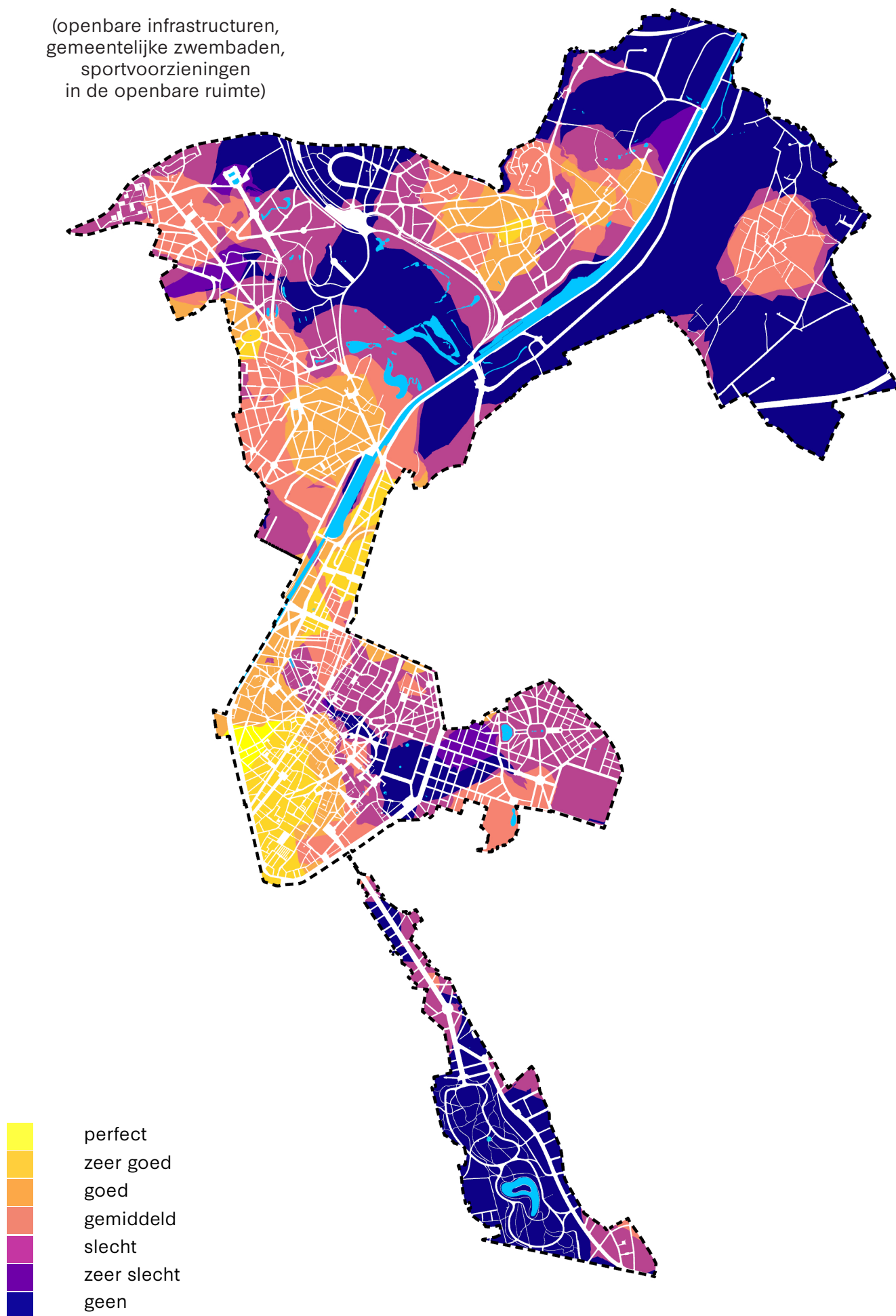

Gegevensbron: Zwembaden in het Brussels Gewest - Studie Perspective (april 2020)

Sport

(openbare infrastructuur,
gemeentelijke zwembaden,
sportvoorzieningen
in de openbare ruimte)

Thema:

SAMENLEVEN

Sociale cohesie:

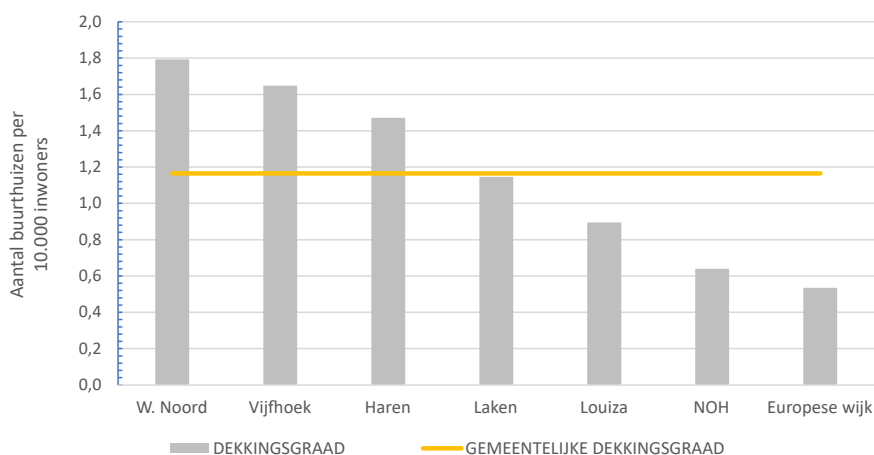
Burgerschap en sociale integratie zijn prioriteiten voor de Stad Brussel en haar OCMW. In die zin ligt de nadruk hier op wijkvoorzieningen die plaats kunnen bieden aan lokale activiteiten en initiatieven. Twee soorten voorzieningen lijken in dit verband belangrijk: buurthuizen en polyvalente zalen. Bij gebrek aan volledige gegevens over polyvalente zalen zullen verdere gegevens moeten worden verzameld voordat deze kunnen worden opgenomen in de cartografie "Sociale cohesie". Daarnaast zijn er de infrastructuur en opdrachten die door de vzw BRAVVO worden beheerd ten dienste van de burgers en die verspreid zijn over heel het grondgebied van de stad, zoals de jeugdcentra, de wijkkantoren van de stadswachten en die voor sociale bemiddeling ...

In het algemeen wijst de territoriale analyse op een goed niveau van sociale cohesie in de Vijfhoek (met uitzondering van de kantoorwijken), Oud Laken en, in mindere mate, het centrum van Neder-Over-Heembeek. Met name de aanwezigheid van administratieve diensten (verbindingsbureaus enz.) speelt een belangrijke structurerende rol. Ten slotte moet erop worden gewezen dat er in het noorden van Laken, en met name in de Mutsaardwijk, en in het zuiden van het gemeentelijke grondgebied weinig van dit soort diensten bestaan.

Wat buurthuizen betreft, beschikken de Stad Brussel en haar OCMW alleen over hun eigen gegevens, zodat de vergelijking tussen de grote wijken van de Stad zal worden gemaakt. Zo bedraagt de gemiddelde dekking op gemeentelijk niveau één buurthuis voor ongeveer 11.000 inwoners; de best uitgeruste sector is de Noordwijk met één buurthuis voor ongeveer 5.500 inwoners. Om het wijkleven te stimuleren, lijkt het aangewezen om nieuwe steunpunten te creëren in Neder-Over-Heembeek en in de Noord-Oostwijk om te anticiperen op de aankomst van toekomstige bewoners, alsook in de Louizawijk.

Gewenste dekking op het gebied van buurthuizen:

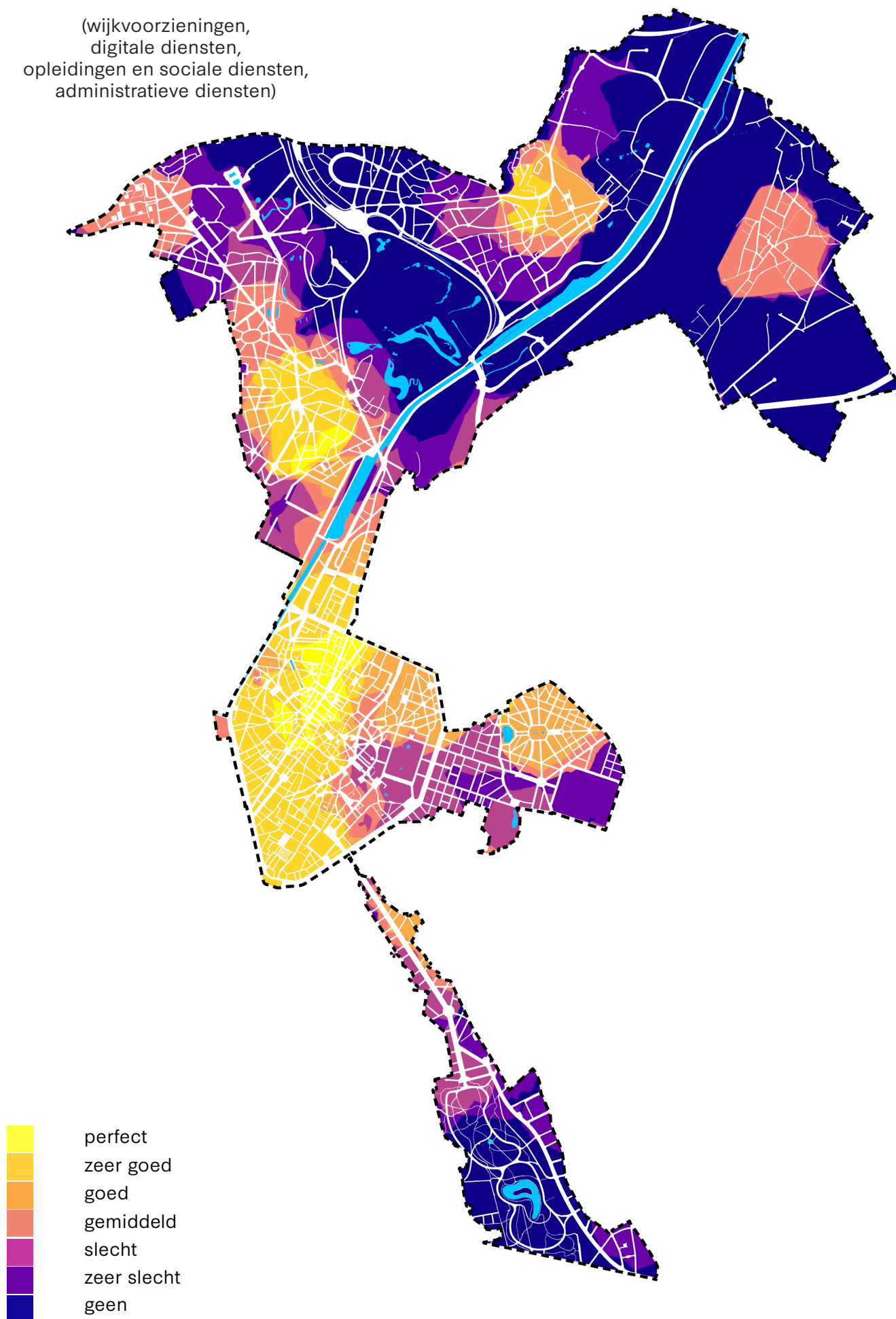
1,2 per 10.000 inwoners per wijk van de Stad

Gegevensbron: Stad Brussel

Sociale cohesie

(wijkvoorzieningen,
digitale diensten,
opleidingen en sociale diensten,
administratieve diensten)

Thema:

SAMENLEVEN

Gezondheid:

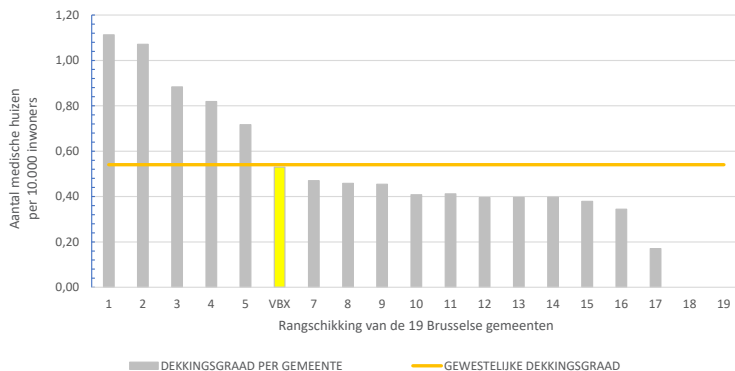
Aangezien de Stad Brussel gelegen is in het hart van een metropool met internationale dimensie, is het niet verwonderlijk dat er een groot aantal gezondheidsvoorzieningen aanwezig zijn. Dit komt met name tot uiting in het aantal ziekenhuizen dat aanwezig is op het gemeentelijke grondgebied. Hiertoe behoren het UMC Sint-Pieter in het zuiden van de Vijfhoek, het UVC Brugmann, met een site in Laken en de site Koningin Astrid in Neder-Over-Heembeek, en de Kliniek Sint-Jan in het noorden van de Vijfhoek. Met het oog op de uitstraling van deze infrastructures is een afstand van 20 minuten vastgesteld om de toegankelijkheid ervan in aanmerking te nemen. Naast de ziekenhuizen vullen kleinschaligere voorzieningen het netwerk aan en geven zij gestalte aan de Stad van nabijheid, met name in een post-COVID 19-context. Het gaat hierbij met name om medische huizen, centra voor gezinsplanning en huisartsenpraktijken. Ze zijn des te belangrijker omdat nabijheid een belangrijke factor is bij de toegang tot zorg.

Wat huisartsen betreft, blijkt uit het dossier 2018 van het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn Brussel dat het Gewest als geheel een goede spreiding van huisartsenpraktijken kent. Binnen een straal van 500 meter kunnen patiënten immers meestal uit verschillende artsen kiezen.

Dit geldt ook voor diensten in gezondheidshuizen. Deze voorzieningen bestaan uit huisartsen, verpleegkundigen, kinesitherapeuten, gezondheidswerkers, opvangwerkers, een maatschappelijk werker en een administratief team en zijn in de eerste plaats gericht op de bevolking van de wijk waarin zij zich bevinden, ongeacht de culturele, sociale, economische of geografische herkomst. Deze bijzondere aandacht voor de toegankelijkheid van de gezondheidszorg voor iedereen, zonder discriminatie, beantwoordt aan een van de hoofddoelstellingen van de beweging van medische huizen. De Stad Brussel telt in totaal 10 medische huizen op haar grondgebied. In verhouding tot de bevolking is er dus één medisch huis per 18.600 inwoners. Met het oog op een evenwichtige spreiding over het grondgebied moeten zij bij voorrang worden opgericht in Laken, Neder-Over-Heembeek en in de Noord-Oostwijk.

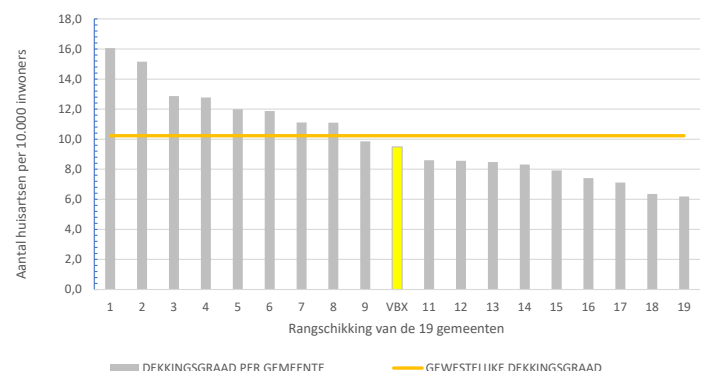
Over het algemeen is het de rand van het gemeentelijke grondgebied die het meeste tekorten vertoont, met name vanwege de slechtere bereikbaarheid van de ziekenhuizen met het openbaar vervoer, vandaar het belang van de ontwikkeling van lokale voorzieningen om aan de vraag te voldoen.

Het aanbod aan medische huizen versterken om de gewestelijke dekkingsgraad te overtreffen

Gegevensbron: Stad Brussel

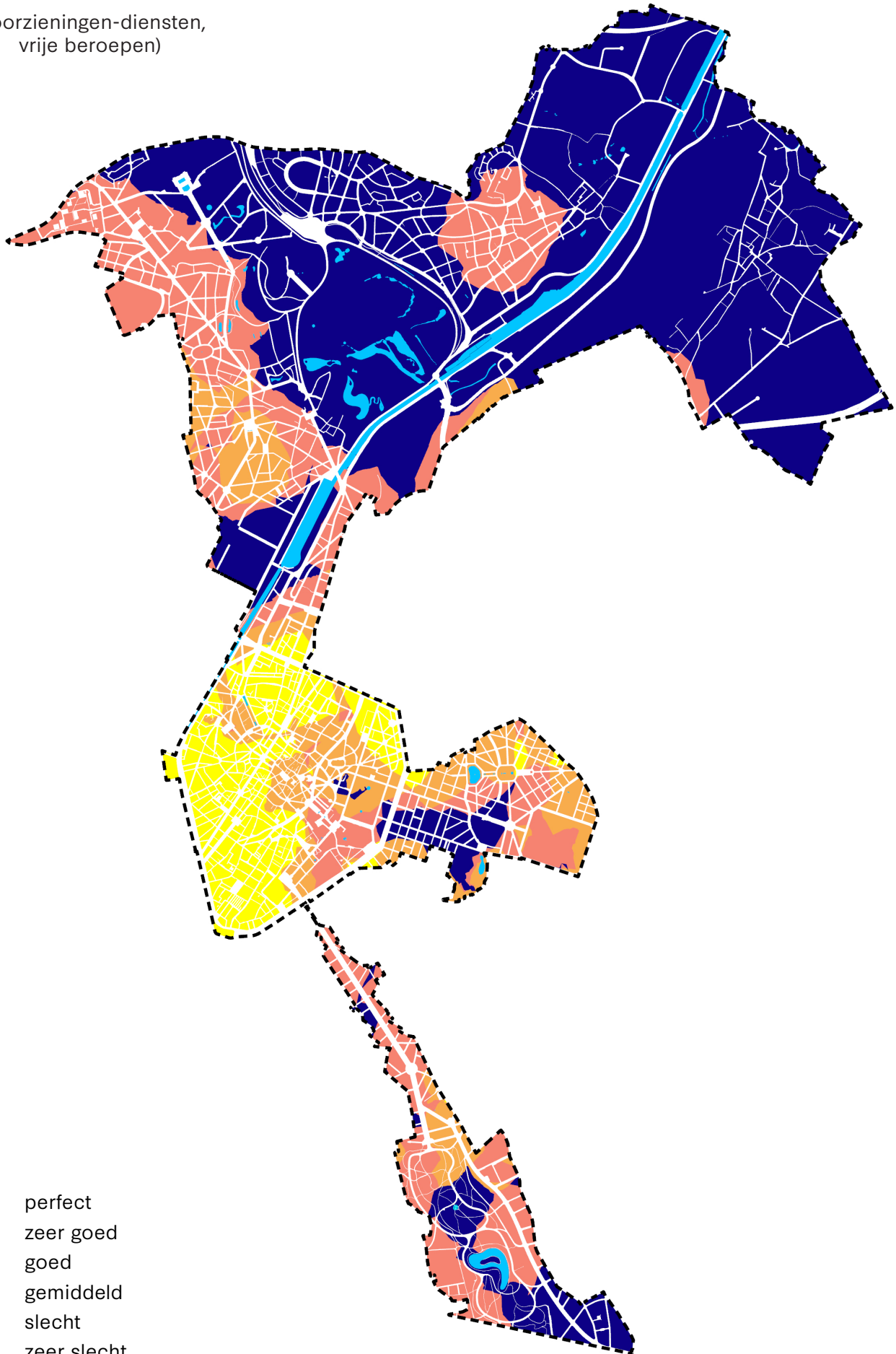
Gewenste dekkingsgraad voor huisartsen: 10 artsen per 10.000 inwoners

Gegevensbron: famgb

Gezondheid

(voorzieningen-diensten,
vrije beroepen)

Thema:

MILIEU & LEEFOMGEVING

De tweede reeks lokale voorzieningen betreft het milieu en de leefomgeving, en met name de groene ruimten. In de literatuur is dit criterium, samen met de schoolvoorzieningen, het enige dat unaniem wordt aanvaard in de verschillende analyses van de toegankelijkheid van het lokale aanbod. Bovendien is het milieu een van de centrale thema's achter de komst van het concept van de "stad op 10 minuten" dat zowel de milieueffecten van steden wil verzachten als zich wil aanpassen aan de klimaatverandering. Het eerste type diensten betreft openbare groene ruimten en de openbare ruimte in het algemeen die zowel structurerende voorzieningen zijn voor welzijn (ontspanning en sport op buiteninstallaties) als voor ontmoeting (sociale cohesie) en voorzieningen voor "weerbaarheid" tegen de klimaatopwarming. Dit wordt gevolgd door voorzieningen voor afvalbeheer, aangezien steden toch belangrijke plekken van consumptie zijn.

In een logica van circulariteit streeft de Stad ernaar om afval te beschouwen als een hulpbron en maakt zij van afvalbeheer een van haar prioriteiten, als onderdeel van haar streven naar een "schone en aangename leefomgeving". Hoewel de nadruk wordt gelegd op bewustmaking en repressie, vereist deze strategische as vooral een netwerk voor afvalbeheer dat dicht bij de inwoners staat, des te meer in een stad die wandelen en fietsen stimuleert ten koste van de auto.

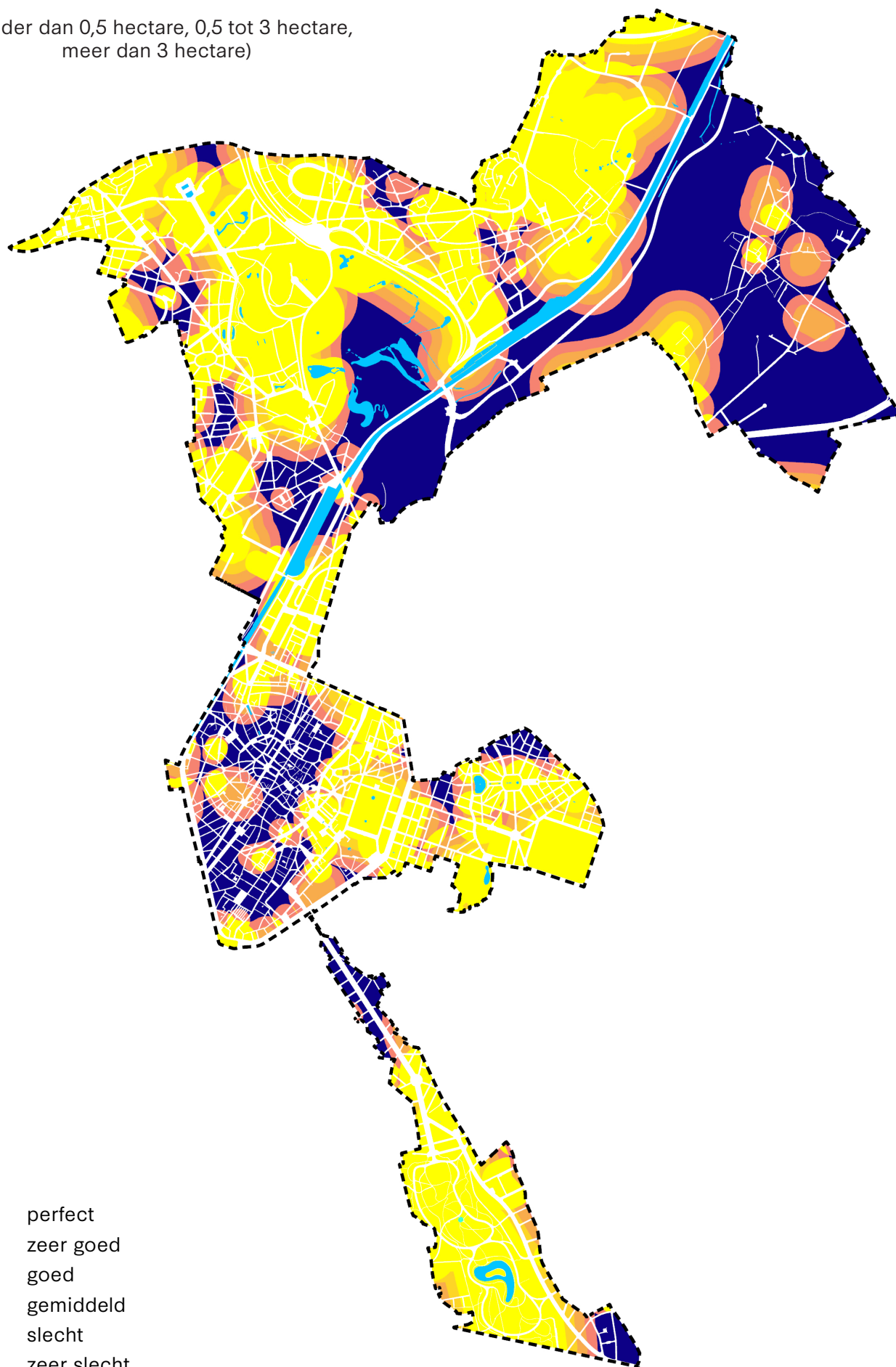
Uit de geografie van de voor het publiek toegankelijke groene ruimten blijkt dat de Louizawijk (met uitzondering van het noordelijke deel) en de Noord-Oostwijk, het overgrote deel van Laken, het oosten van de Vijfhoek en Neder-Over-Heembeek goed bedeed zijn. Anderzijds valt het "groene" aspect van Haren niet op in de cartografie vanwege het privé-karakter van de vergroende ruimten. Het zuiden van Laken en het westen van de Vijfhoek zijn ook minder goed bedeed omdat dit de dichtstbebouwde wijken van de Stad zijn. In dit verband zouden de te ondernemen acties erop gericht zijn de waarde van kleine en middelgrote groene ruimten te vergroten teneinde de bevolking ademruimte te bieden en groene ruimten van hoge milieukwaliteit in stand te houden.

Wat de infrastructuur voor afvalbeheer betreft, moet het huidige aanbod worden gereorganiseerd, bijvoorbeeld door de ontwikkeling van lokale inzamelpunten om sorteren, hergebruik en recycleren te vergemakkelijken. In dit verband moet een inventaris worden opgemaakt van recyclingcentra/kringloopwinkels/repair cafés aangezien hierover momenteel geen gegevens bestaan.

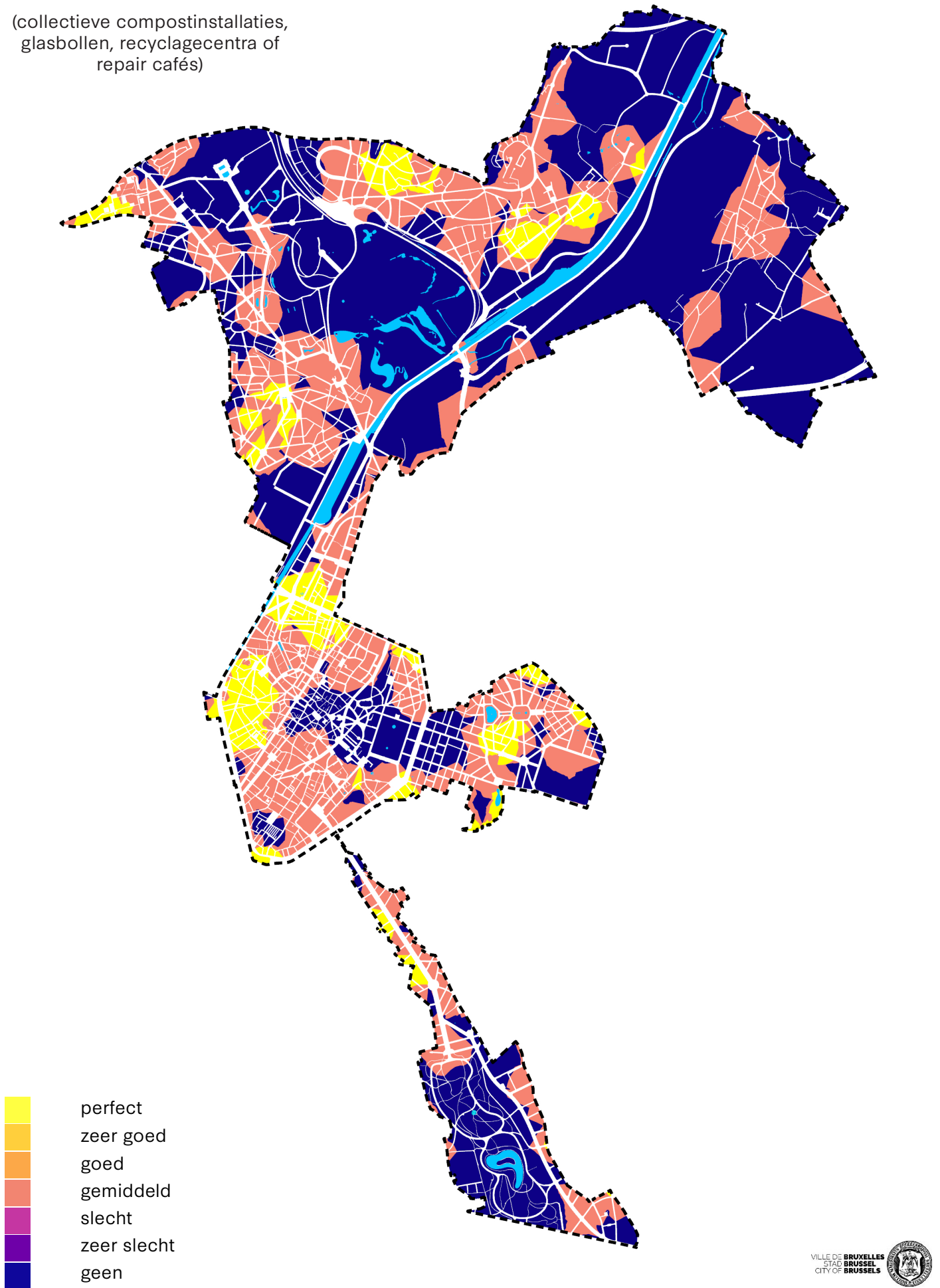
Publiek toegankelijke groene ruimten

(minder dan 0,5 hectare, 0,5 tot 3 hectare,
meer dan 3 hectare)

Recyclage

(collectieve compostinstallaties,
glasbollen, recyclagecentra of
repair cafés)

Thema:

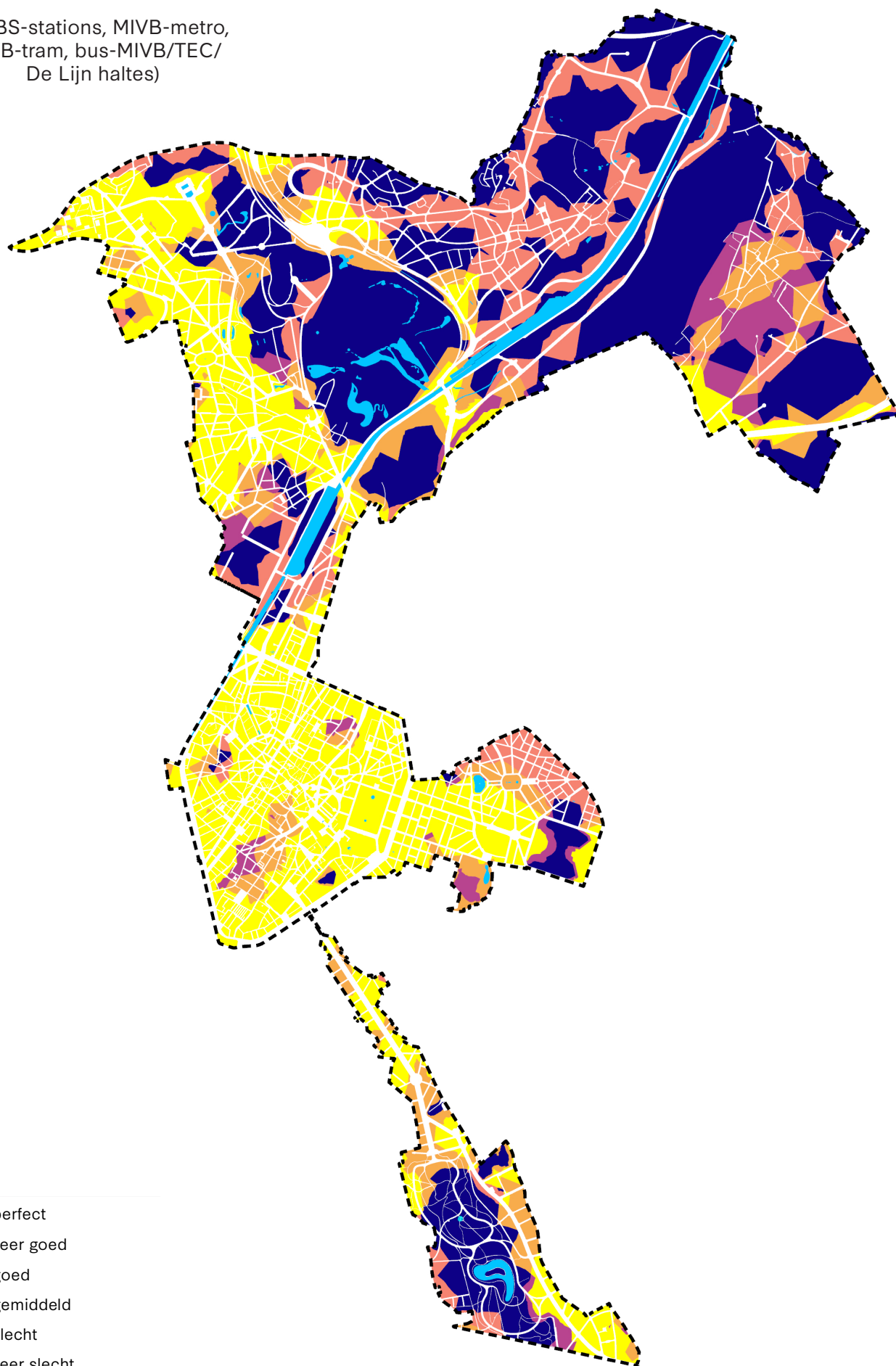
MOBILITEIT

Als het model van de "Stad op 10 minuten" gebaseerd is op "zachte en actieve mobiliteit", d.w.z. voetgangers en fietsers, is het van essentieel belang om ook rekening te houden met de toegankelijkheid tot een mobiliteitsaanbod dat "supralokale" verplaatsingen mogelijk maakt en collectieve en gedeelde vervoerswijzen bevordert. De opeenvolgende modellen van de "stad van nabijheid" zijn immers steeds verstrikt geraakt in een interne spanning tussen de logica van de verankering die bevorderlijk is voor lokale gezelligheid en de logica van de vertrouwde eigen kring die kan leiden tot het ontstaan van verschillende vormen van "communautarisme". Daarom is het van cruciaal belang om rekening te houden met deze supralokale mobiliteit als vector van "stedelijkheid". Bovendien, en vanuit een pragmatischer standpunt, moet de "Stad op 10 minuten" ook rekening houden met enerzijds de toegang tot het werk die in de Brusselse context niet alleen in termen van nabijheid kan worden beschouwd en anderzijds de toegankelijkheid van minder "essentiële" behoeften die dus niet noodzakelijk "nabij" moet zijn. Vervoerswijzen worden hier dus beschouwd als diensten van bestemming. Om dit te doen, werden de volgende infrastructuren opgenomen in het model: NMBS-stations, MIVB-haltes (metro, tram en bus), deelautostations en Villo-stations. Ten slotte zal ook rekening worden gehouden met publieke parkings en beveiligde fietsenstallingen (fietsboxen) om deze vorm van mobiliteit aan te moedigen voor verplaatsingen met middellange afstand.

Het aanbod van mobiliteitsdiensten wordt allereerst beïnvloed door het openbaar vervoer en vervolgens door gedeeld individueel vervoer (Cambio en Villo) en fietsenstallingen. Hun geografie toont niet verrassend, een afnemende toegankelijkheid van het centrum naar de rand. De Vijfhoek en de Noord-Oostwijk hebben immers een veel beter aanbod dan de wijken van de tweede kroon (noorden van Laken, Neder-Over-Heembeek, Haren en de wijken rond het Terkamerenbos). Er moet op worden gewezen dat de toegankelijkheid van Neder-Over-Heembeek aanzienlijk zal worden verbeterd door de aanleg van een nieuwe tramlijn. Er is ook een relatief goed aanbod in Oud Laken en een gebrek aan aanbod in de Noordwijk (Thurn & Taxis). Dit zal de komende jaren worden opgelost door nieuwe mobiliteitsprojecten. Wat de fietsenstallingen betreft, is er vooral in Neder-Over-Heembeek, het noorden van Laken, de Noordwijk en de Louizawijk onvoldoende aanbod.

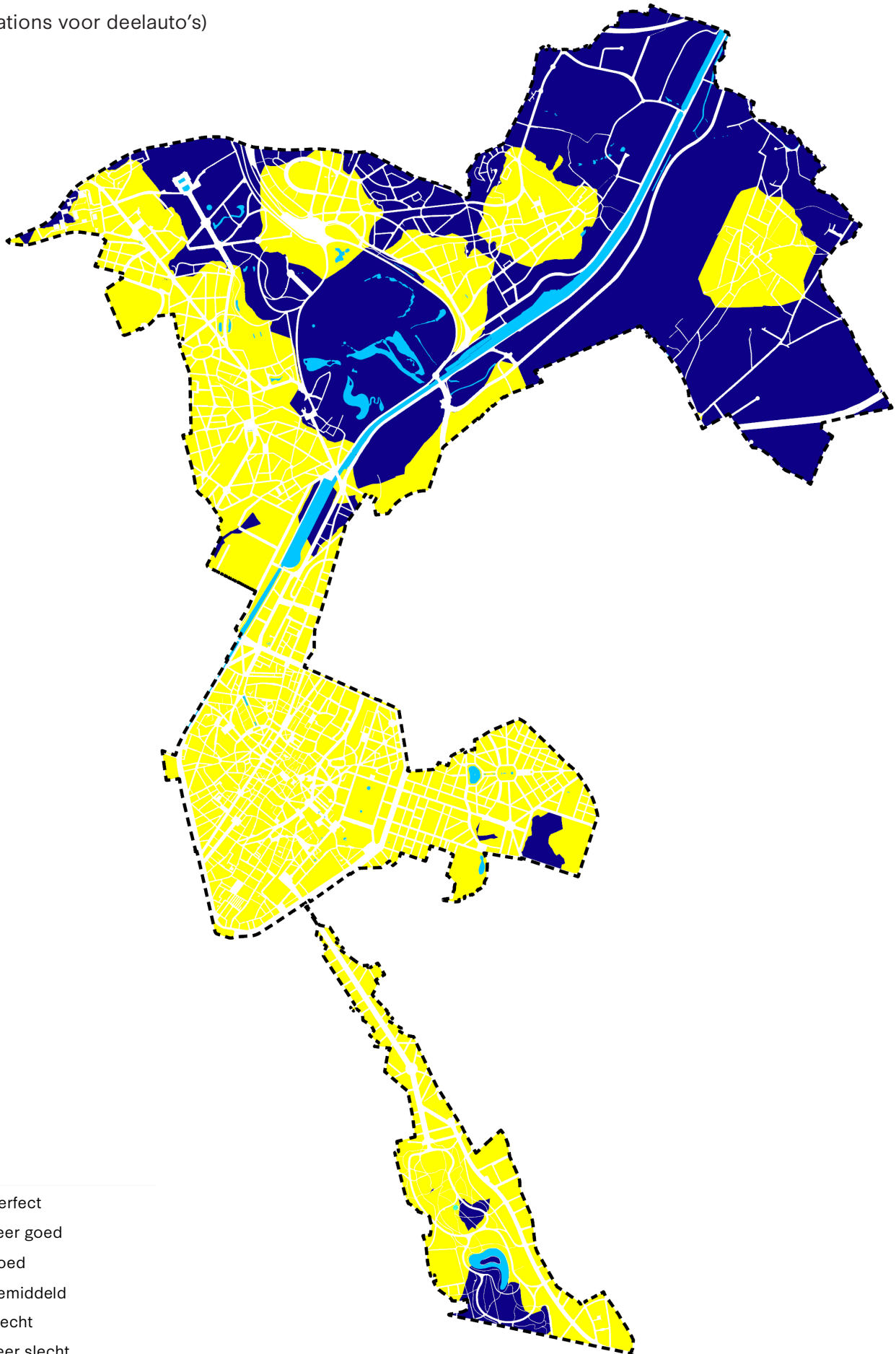
Openbaar vervoer

(NMBS-stations, MIVB-metro,
MIVB-tram, bus-MIVB/TEC/
De Lijn haltes)

Deelauto's

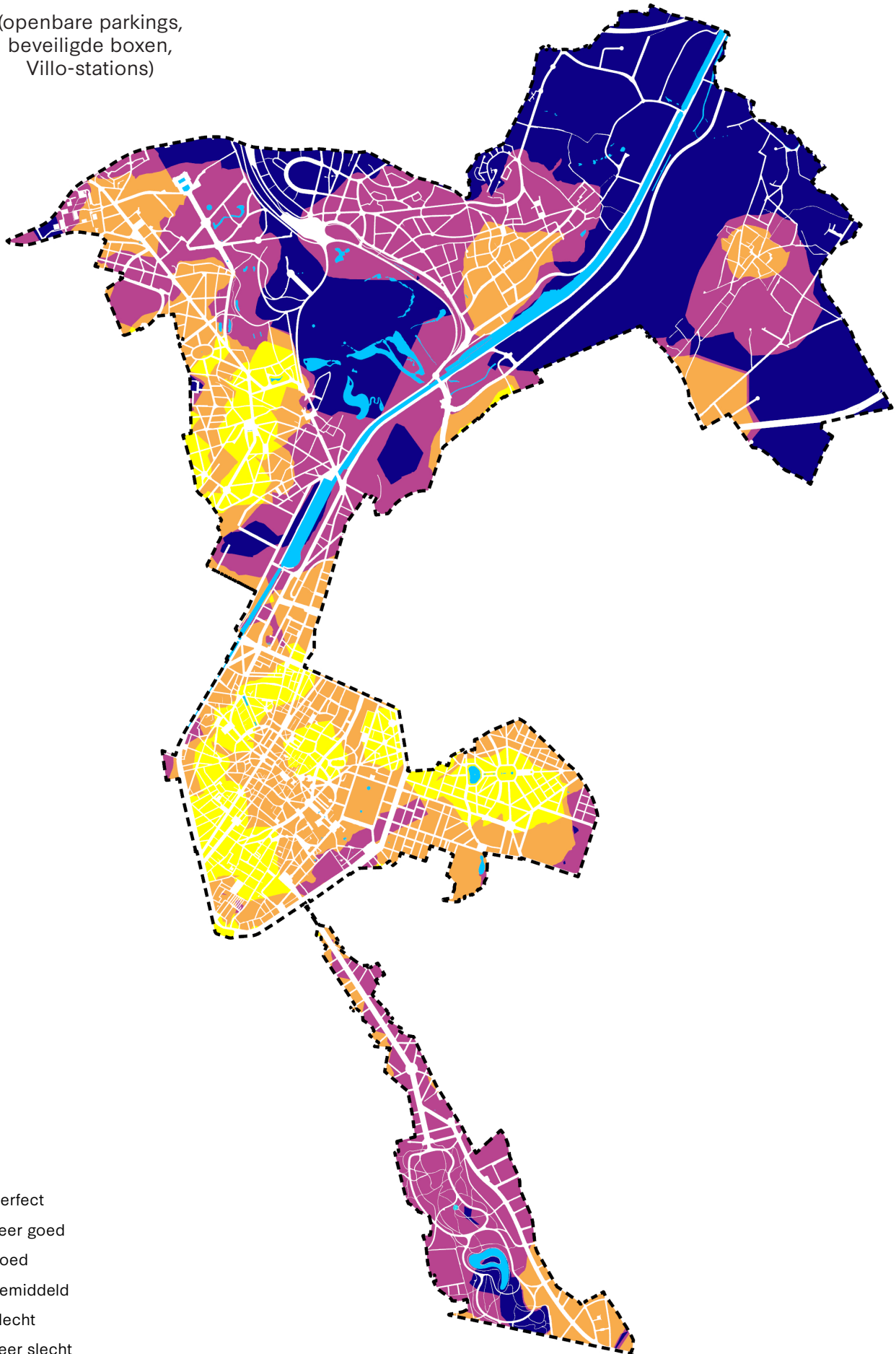
(stations voor deelauto's)

Fiets

(openbare parkings,
beveiligde boxen,
Villo-stations)

Thema:

RESIDENTIËLE ECONOMIE

Het criterium van de residentiële economie, toegepast op de ambitie van een Stad van nabijheid, onderscheidt twee soorten winkels: voedingswinkels en non-foodwinkels. Voor het eerste type gaat het er vooral om na te gaan welke essentiële producten in een "mandje voor dagelijks gebruik" moeten worden opgenomen (super-/hypermarkt, bakkerij/banketbakkerij, slagerij/fijne vleeswaren, kruidenierswinkel/superette, markten), rekening houdend met het feit dat super- en hypermarkten ook huishoudelijke producten verstrekken. Wat de niet-voedingswinkels betreft (apotheek, wasserette, banken - geldautomaten, postkantoren en relaispunten, ziekenfonds, café) werd voorrang gegeven aan essentiële lokale commerciële diensten. In de literatuur omtrent modellen van nabijheid wordt er zelden rekening mee gehouden maar de Stad Brussel heeft ervoor gekozen om cafés/tearooms/bars in deze ambitie op te nemen als een belangrijke plaats van gezelligheid in het wijkleven. In de toekomst, en afhankelijk van de beschikbaarheid van gegevens, zal dit subthema worden versterkt door aspecten van de circulaire economie die een steeds belangrijker rol zullen spelen in het dagelijks leven van de Brusselaars. Het is de bedoeling om sectoren zoals tweedehandswinkels, donatiecentra, enz. op te nemen in het model van de "Stad op 10 minuten".

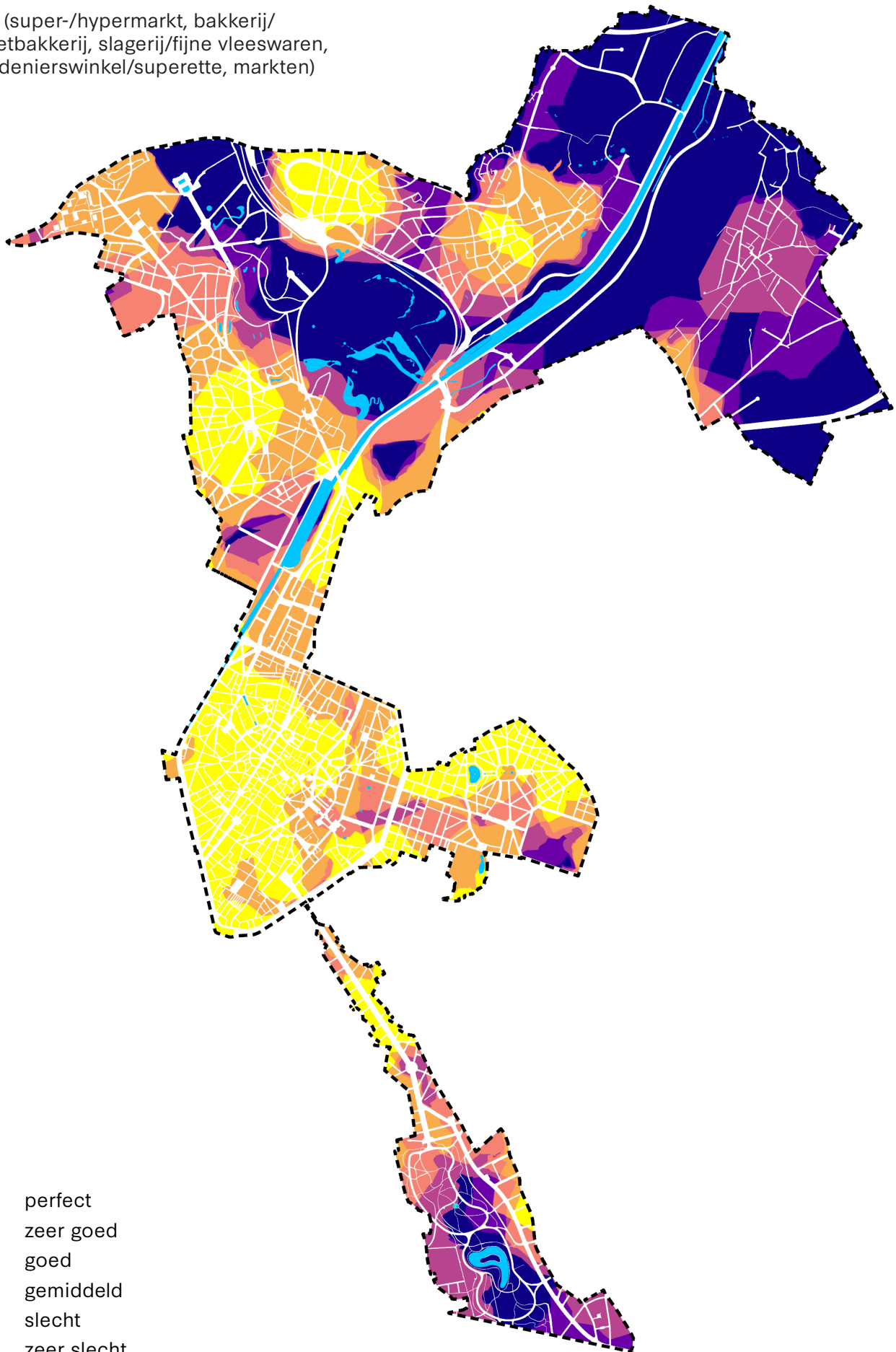
In het algemeen wordt het aanbod van plaatselijke commerciële diensten enerzijds beïnvloed door voedingswinkels (de logica van de ruimtelijke concentratie in de handelskernen/assen hangt samen met de bevolkingsdichtheid) en anderzijds door de non-foodwinkels die beter over het grondgebied zijn verspreid. Naast de bereikbaarheid op 10 minuten van deze voorzieningen en diensten wordt namelijk de logica van concentratie van winkels in kernen of rond centra van economische activiteit aanbevolen om de economische levensvatbaarheid van winkels te waarborgen en zo een lokaal aanbod op lange termijn te garanderen.

De geografie toont dus een zeer goede toegankelijkheid in de Vijfhoek (met uitzondering van de minder dichtbewoonde kantoorgebieden in het oosten). Dit zeer goede aanbod van commerciële diensten strekt zich uit naar het oosten in het eerste deel van de Louizalaan en in de residentiële gebieden van de Noord-Oostwijk. In het laatste geval is er, net als bij de Vijfhoek, minder aanbod in de kantoorwijken in het zuiden. Buiten deze centrale wijken is er ook een zeer goed aanbod in Oud Laken, Mutsaard en het centrum van Neder-Over-Heembeek. Het aanbod in Haren is dan weer ontoereikend. Bovendien ondervinden zowel het noorden van Neder-Over-Heembeek als de sites van Thurn & Taxis en de Heizel, gezien de recente demografische groei en de huidige vastgoedontwikkelingen, tekortkomingen of dreigen deze te ondervinden. Vooral omdat hun aangrenzende wijken momenteel niet aan deze nieuwe vraag lijken te kunnen voldoen. Wat Thurn & Taxis betreft, zou de commerciële renovatie van het Maritiem Station het aanbod aan levensmiddelenwinkels in deze nieuwe wijk moeten verbeteren.

In het specifieke geval van geldautomaten moet worden gewezen op het gebrek aan enig aanbod in Neder-Over-Heembeek en Haren. In tegenstelling tot andere winkels, waarvan de geografie samenhangt met de residentiële dichtheid, bevinden geldautomaten zich tegenwoordig vooral in kantoor- en toeristische gebieden (overheersende economische logica). De Stad Brussel toont zich bereid om dit soort infrastructuur te ontwikkelen in de gemeentelijke handelskernen, met een geldautomaat die reeds is gepland in de François Vekemansstraat in Neder-Over-Heembeek, evenals twee andere in Laken, Emile Bockstaelplein en Maria-Christinastraat.

Levensmiddelenwinkels

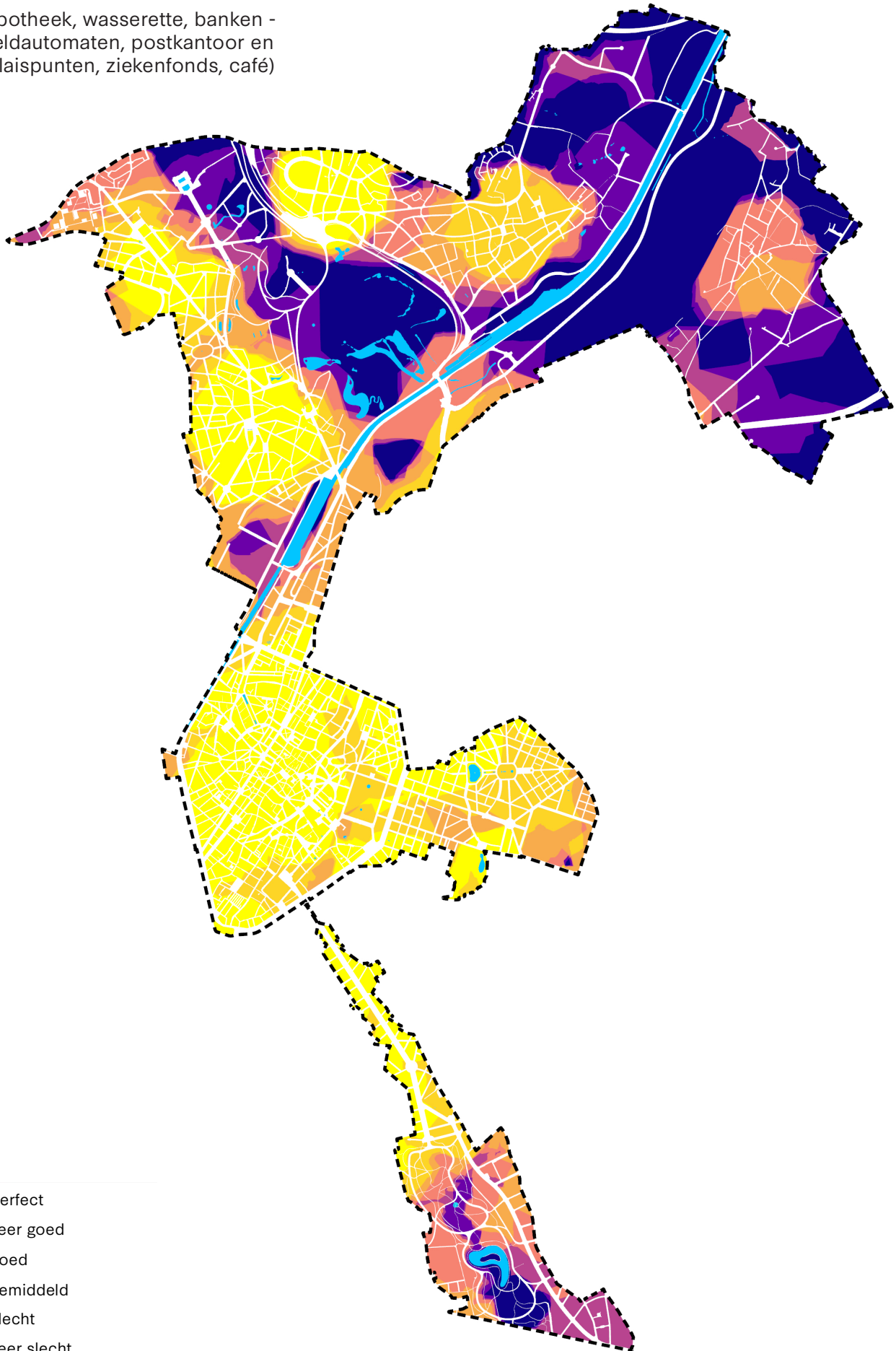
(super-/hypermarkt, bakkerij/
banketbakkerij, slagerij/fijne vleeswaren,
kruidenierswinkel/superette, markten)

Niet-voedingswinkels

(apotheek, wasserette, banken -
geldautomaten, postkantoor en
relaispunten, ziekenfonds, café)

7. Een Stad van nabijheid - Samenvatting van de acties

Strategische doelstelling:

7.1 Verwezenlijking van de Stad op 10 min.

- Actie 7.1.1: De inventaris van lokale voorzieningen en diensten bijwerken, verfijnen en updaten
- Actie 7.1.2: Doelstellingen inzake dekking vaststellen en hiaten in lokale voorzieningen en diensten identificeren
- Actie 7.1.3: Geconstateerde tekortkomingen oplossen door de behoeften te objectiveren
- Actie 7.1.4: Opstellen en bijwerken van een inventaris van grote projecten met een territoriale impact die door de Stad of door andere instanties op het grondgebied van de Stad worden gesteund

7. Een Stad van nabijheid - Samenvatting

Strategische doelstellingen	Vijfhoek	Noord-Oost	Noord Wijk	Laken	NOH	Haren	Louiza
Residentiële economie							
7.1 Verwezenlijking van de Stad op 10 min.	●	●	●	●	●	●	●
Milieu & Leefomgeving							
7.1 Verwezenlijking van de Stad op 10 min.	●	●	●	●	●	●	●
Mobiliteit							
7.1 Verwezenlijking van de Stad op 10 min.	●	●	●	●	●	●	●
Samenleven							
7.1 Verwezenlijking van de Stad op 10 min.	●	●	●	●	●	●	●

Legende :

- Prioritaire strategische doelstelling te activeren tegen 2030 voor de beschouwde wijk
- Strategische doelstelling te activeren tegen 2050 voor de beschouwde wijk

---

Nexus

Legende :

 Bestaand gebouw

 Openbaar project in uitvoering

 Privaat project in uitvoering

 Gebied met hoog potentieel voor opwaardering en ontwikkeling

 Verbindende openbare ruimte

 Verbindende openbare ruimte met prioriteit 2030

 Verbindende openbare ruimte in uitvoering

 Water

 Nieuwe groene ruimten

 Bestaande parken

 Agrarisch gebied

 Bosgebied

 Bestaande bomen

 Nieuwe bomen

 Knooppunten voor mobiliteit

 Halte tram/metro

 Spoorweg

 Metro

 Tram

Nexus

Het Gemeentelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling wordt geconcretiseerd in de 7 grondgebieden van de Stad Brussel, zoals gespecificeerd in de gedetailleerde matrices voor elk van de ambities van het plan. Met het oog op een doeltreffend overheidsbeleid en om de acties die in het kader van het GPDO moeten worden uitgevoerd te kunnen rangschikken, heeft het gemeentebestuur strategische gebieden afgebakend die tegen 2030 prioritair moeten worden aangepakt: de Nexussen.

De Nexussen, die een onderling verweven geheel vormen om invulling te geven aan het veerkrachtige netwerk dat de Stad Brussel wil opzetten, zijn de geografische gebieden waar de strategische doelstellingen uit het GPDO elkaar ontmoeten en intensiever op elkaar inwerken. Als drijvende kracht achter de 7 grondgebieden van de Stad worden ze meer specifiek gedefinieerd door hun vermogen om tegemoet te komen aan de behoeften van de bewoners terwijl ze tegelijkertijd onze wijken weerbaarder maken tegen de verschillende crisissen waarmee ze te maken krijgen, of het nu gaat om het klimaat, de gezondheid, de economie of andere crisissen. Ze bestaan uit openbare ruimten die de connecties tussen buurten en tussen gemeenschappen bevorderen en punten van stedelijk belang verbinden (centrale positie in wijken, oriëntatiepunten ...). Ze lopen ook door bebouwde gebieden die een sterke evolutie meemaken (bijvoorbeeld kantoorzones die worden omgevormd tot woongebieden) of onder sterke druk staan (gebruiksconflicten ...).

Deze veerkracht van stedelijke gebieden maakt gebruik van hun specifieke kenmerken, hun complementariteit, maar ook hun tegenstrijdigheden, om ze beter met elkaar te verbinden. Door hun eigen stedelijke logica te volgen, kan hun vorm de administratieve grenzen en die van de 7 deelgebieden van de Stad overschrijden. Er zijn er 8:

- Nexus 01 - Vijfhoek, hart van metropool
- Nexus 02 - Woonkern in de noordoostelijke wijk
- Nexus 03 - Groene lus in laag Laken en de Noordwijk
- Nexus 04 - Het noorden van Laken opnieuw verbinden met de Mutsaardwijk
- Nexus 05 - Groene long in Neder-over-Heembeek
- Nexus 06 - Hub rond de twee stations in Haren
- Nexus 07 - Herontdekte promenade in het Zuidgebied

Verklaring van bepaalde termen in de legende:

Openbaar/privaat project in uitvoering: openbare of private ontwikkeling in uitvoering, waarvoor een bouwvergunning is afgegeven of een inspraakproces (informatie/overleg/etc.) of een oproep tot het indienen van projecten heeft plaatsgevonden.

Gebied met hoog potentieel voor opwaardering of ontwikkeling: een gebied dat mogelijkheden biedt om de doelstellingen van het GPDO te concretiseren en het actieplan uit te voeren. Het gebied wordt gedefinieerd door kwaliteitsvolle gebouwen of gebouwen met een sterke symbolische waarde, een potentieel voor diepgaande transformatie en/of als experiment voor nieuwe praktijken, en een structurerende geografische positie voor de Stad.

Structurerende openbare ruimte: "ontmoetingsplaats" die deel uitmaakt van de Nexus, waar opnieuw wordt nagedacht over de rol van actieve modi en openbaar vervoer om verplaatsingen vloeiender te laten verlopen en de verschillende wijken van de Stad met elkaar te verbinden. De ambitie moet ook liggen in vergroening en in het beschouwen van water als essentieel onderdeel van de openbare ruimte. Het gaat hier met andere woorden over dynamische, veerkrachtige en inclusieve ruimten.

Structurerende openbare ruimte die tegen 2030 geactiveerd moet zijn: openbare ruimte die deel uitmaakt van het Nexus-netwerk en die op korte termijn gecreëerd moet worden met het oog op haar centrale rol in het organiseren van de structurerende ruimtes.

Structurerende openbare ruimte waarvan de (her)inrichting bezig is: openbare ruimte die deel uitmaakt van het Nexus-netwerk in uitvoering, waarvoor een bouwvergunning is afgegeven of een inspraakproces (informatie/overleg/etc.) of een oproep tot het indienen van projecten heeft plaatsgevonden.

Vijfhoek

De Vijfhoek, trekpleister van de Brusselse metropool, is een belangrijk cultureel en toeristisch, economisch en commercieel, institutioneel en politiek knooppunt zowel nationaal als internationaal. Hoewel het wordt gezien als een samenhangend geheel dat wordt begrensd door de binnenring, bevat de Vijfhoek een veelheid aan verschillende wijken met uiteenlopende sociaaleconomische kenmerken, verschillende dichtheden, specifieke commerciële dynamieken en verschillende niveaus van buurtvoorzieningen.

Tegen een achtergrond van groeiend toerisme van korte duur moet de Vijfhoek de functies van de bezochte Stad, die activiteiten en banen creëren, ondersteunen en tegelijkertijd de kwaliteiten als bewoonde stad ontwikkelen.

Een moeilijk te bereiken functionele en sociale diversiteit

De rijke geschiedenis en het erfgoed van de Vijfhoek trekt een veelheid aan functies aan. Deze concentratie oefent vooral druk uit op de woonfunctie, die binnen de Vijfhoek zeer contrasterende facetten vertoont: in het westen liggen de volksere wijken, dicht bebouwd en bevolkt, gekenmerkt door hun culturele diversiteit, waar een groot aantal sociale woningen staat maar waar ook veel vastgoedontwikkelingen plaatsvinden die gericht zijn op de middenklasse; in het oosten liggen gebieden die gedomineerd worden door administratieve en hotelactiviteiten, die de residentiële enclaves isoleren; in het hart van het gebied ligt de site van UNESCO, waar het toerisme overheerst. De afgelopen twee decennia werd dit gebied door de bewoners nieuw leven ingeblazen, onder andere dankzij het beleid van de Stad om de verdiepingen boven de winkels te rehabiliteren. Tegenwoordig neemt de bevolkingsgroei echter af door de opkomst van appartementenhotels en airbnb.

De terugkeer van de bewoners naar het hart van de Vijfhoek zorgt dus voor wrijving tussen een dynamisch toerisme en de omstandigheden die essentieel zijn voor

het welzijn van de bewoners (overlast door het houden van veelvuldige evenementen, beheer van de netheid, nachtelijke activiteiten, enz.). Vooral de binnengebieden van bouwblokken zijn van middelmatige kwaliteit, vaak gemineraliseerd ten gunste van toeristische en commerciële activiteiten. In de UNESCO-zone veroorzaakt de aanwezigheid van technische installaties in de achtertuin stank- en geluidsoverlast. De uitwerking van een bijzonder bestemmingsplan (BBP) en de herziening van het beheerplan van de UNESCO-zone zijn instrumenten om de ontwikkeling van dit symbolische gebied in goede banen te leiden en een evenwicht te vinden tussen deze ogenschijnlijk tegenstrijdige functies.

Programma's voor stadsvernieuwing hebben bijgedragen aan een toereikende dekking van buurtvoorzieningen (culturele centra, sportfaciliteiten, gezondheidscentra) in de zuidelijke wijken van de Vijfhoek (Anneessens, Stalingrad, Marollen). Deze voorzieningen naderen echter het verzadigingspunt. De Kaaienwijk heeft een toereikende dekking, maar er is ruimte voor verbetering. Maar de wijken Onze-Lieve-Vrouw-ter-Sneeuw en Martelaarsplein, en de bufferzone rond UNESCO, hebben te lijden onder een gebrek aan buurtvoorzieningen om aan de behoeften van de buurtbewoners te voldoen.

Creatie van meer rust in de openbare ruimte

In 2022 heeft de Stad het "Circulatieschema voor de Vijfhoek" aangenomen als onderdeel van de "Good Move". strategie van het Gewestelijke Mobiliteitsplan. Het doel van dit initiatief is om het gemotoriseerde verkeer in de wijken van het centrum van de Stad te verminderen. Door het doorgaand verkeer te verminderen, wil de Stad de luchtkwaliteit verbeteren, de geluidsoverlast verminderen en de doorstroming van het openbaar vervoer optimaliseren. Deze visie op mobiliteit gaat hand in hand met het terugwinnen van de openbare ruimte wat betreft parkeren op straat. Parkeren wordt omgeleid naar aangelegde

Duurzaam Wijkcontract Verbinding - Sportcomplex
Cynthia Bolingo

Maquette van het project Papenvest

De voetgangerszones van de Stad Brussel

parkeerterreinen en het delen van privéparkeerplaatsen wordt aangemoedigd. De renovatie van openbare ruimten wordt opgevoerd, steeds met het doel om ze rustiger te maken voor actieve modi en wonen te faciliteren.

Eris echter nog ruimte voor verbetering. Er moet aandacht worden besteed aan de verbetering van afwerkingen en materialen en aan de algemene samenhang van de indeling van de verschillende ruimten. Het is van vitaal belang, vooral in een dichtbevolkte wijk met een tekort aan groene ruimten, om een geïntegreerde aanpak van regenwaterbeheer op te nemen, voornamelijk door bodemontharding, en om hitte-eilanden te bestrijden door meer vegetatie te voorzien.

Sommige gebieden wachten nog op hun toekomstige ontwikkeling, met name de Noord-Zuidverbinding, de Grote Zavel, het Vrijheidsplein, het Spanjeplein, het Magdalenaplein en de Nieuwe Graanmarkt. De herinrichting en het hernieuwde ownership van deze ruimten bieden mogelijkheden om verbindingen tussen wijken te creëren, maar ook om de boven- en benedenstad opnieuw met elkaar te verbinden door hun vergroening en nieuwe gebruiksmogelijkheden die socialisering bevorderen. Het openstellen van de openbare ruimten biedt ook de mogelijkheid om een groeiend aantal evenementen te organiseren (ongeveer 80 rond de Grote Markt). De organisatie van deze evenementen in het stadscentrum brengt echter uitdagingen met zich mee op het gebied van overlast en veiligheid, en geeft aanleiding tot een debat tussen de behoefte aan verblijfsruimten en andere minerale ruimten om het publiek van evenementen te kunnen ontvangen. Het is dus van cruciaal belang om een evenwicht te vinden tussen de vraag naar ruimte voor evenementen en de aanleg van nieuwe bescheiden tot middelgrote groene ruimten.

Een opmerkelijk erfgoed onder beperkende voorwaarden

In het hart van de Vijfhoek bevinden zich een groot aantal opmerkelijke gebouwen, die op de monumentenlijst, de erfgoedinventarislijst of de bewaarlijst staan. Om de Grote Markt, die op de Werelderfgoedlijst van UNESCO staat, te beschermen, is een beschermingszone, de zogenaamde bufferzone, zorgvuldig afgebakend om de directe omgeving te beschermen.

Hoewel er opmerkelijke verbeteringen zijn aangebracht in de opwaardering van dit architectonische geheel, zijn er nog meer inspanningen nodig. Dit erfgoed heeft nog steeds vaak te lijden onder een zorgwekkend gebrek aan onderhoud. Kleine erfgoedelementen en elementen in gebouwen worden onvoldoende bewaard wanneer ze gerenoveerd, gemoderniseerd of onderverdeeld worden in afzonderlijke eenheden.

In de 21e eeuw is het van vitaal belang dat erfgoedbehoud de uitdagingen van de klimaatverandering aangaat. Het behoud van het erfgoed moet de vereisten van energieprestatie (bijvoorbeeld isolatie met behoud van de kenmerken van historische gevels), de strijd tegen stedelijke hitte-eilanden (zoals ontharding met behoud van historische gebouwen) en overstromingspreventie (vergroening met behoud van het erfgoedkarakter van de wegbedekking) op elkaar afstemmen.

Tot slot moet het idee van erfgoed in termen van algemene perspectieven en architecturale gehelen nog verder worden uitgewerkt. De aanleg van voetgangerszones op de boulevards in het centrum benadrukt echter het opvallende karakter van het 19e-eeuwse architecturale geheel en biedt een nieuw perspectief op dit gebouwde erfgoed. Op een vergelijkbare manier zou de herinrichting van de Noord-Zuidverbinding het mogelijk maken om ondergewaardeerd naorlogs erfgoed onder de aandacht te brengen.

Nieuw park van de Ninoofsepoort

Verbouwing van de drukkerij van de Nationale Bank

De guinguette in de tuinen van het Grand Hospice Pacheco

Omkadering van toerisme en handel

Het hart van het vrijetijdstoerisme in Brussel draait voornamelijk rond de Vijfhoek. Deze sector brengt een vitale economische dynamiek en bron van werkgelegenheid voor de Stad Brussel teweeg, zoals blijkt uit het aantal hotels en handelszaken, voornamelijk in de horeca, die ervan afhankelijk zijn.

In het kielzog van de renovatie van de gevels van de Grote Markt, werken een reeks lopende projecten aan het behoud van de toeristische aantrekkingskracht van het centrum van Brussel: de lancering van het Biermuseum, de openstelling van het Stadhuis voor bezoekers, het project om het Museum van de Stad te moderniseren, de activering van de site Hotel Continental en vele andere.

De Vijfhoek wordt ook gekenmerkt door een groot aantal commerciële centra, elk met hun eigen unieke identiteit: toeristenwinkels rond de Grote Markt, antiquairs in de wijk Marollen, grote winkelketens langs de Nieuwstraat, horecagelegenheden aan het Sint-Gorikspein, enzovoort. Het is van vitaal belang om deze sterke identiteiten te behouden en tegelijkertijd een kwalitatief aanbod van buurtwinkels voor de lokale bewoners te garanderen, vooral in wijken met een grote toeristische aantrekkingskracht.

Sommige wijken dreigen echter gestandaardiseerd te worden en de kwaliteit van het winkelaanbod lijkt achteruit te gaan. In de wijk "Grote Markt" vindt u bijvoorbeeld een groot aantal souvenirwinkels (gift shops), de boulevards van het centrum hebben te lijden onder een wildgroei aan fastfoodzaken, terwijl de Nieuwstraat te kampen heeft met een gebrek aan diversiteit in de grote kledingketens. Deze trend heeft een nadelig effect op het lokale dienstenaanbod dat nodig is voor het leven van de inwoners in deze gebieden, dat daarom moet worden ondersteund.

De dichtheid van winkels en toeristische attracties in de Vijfhoek leidt tot een grote hoeveelheid dagelijkse leveringen van goederen per bestelwagen. Er moeten strategieën worden ontwikkeld om deze leveringen te stroomlijnen, het vervoer van goederen per bakfiets te bevorderen en nieuwe stedelijke distributiecentra op te richten.

Nieuwe universiteitscampus 44

Het nieuwe Brigittinepark, ingehuldigd binnen het wijkcontract Junction

Het project "The Dome", in de voormalige gebouwen van Actiris in de voetgangerszone

Good Move-plan voor de Vijfhoek, van kracht sinds augustus 2022

Tijdelijke ingebruikname van het gebouw Hotel Continental, in afwachting van een definitieve bestemming

Renovatie van de Beurs van Brussel

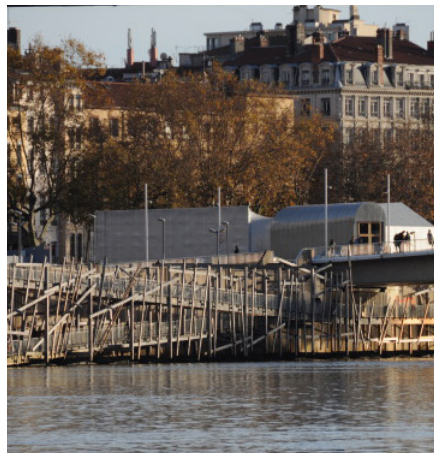
Nexus 01 - Vijfhoek, hart van metropool

Wijkgebonden strategische doelstellingen

- Een duurzaam evenwicht vinden tussen de Stad als plek om te wonen en de Stad als plek om te bezoeken door middel van een functionele en sociale diversiteit, het opknappen van leegstaande en verwaarloosde panden, het renoveren van de sociale woningen, het voorzien in betaalbare huisvesting voor gezinnen en voorzieningen/diensten, en tegelijkertijd het kaderen van het hotelaanbod voor bezoekers.
- Voorzien in een netwerk van rustige openbare ruimten door alle soorten parkeergelegenheid naar parkeerterreinen buiten de wegenis te leiden, om zo tegemoet te komen aan de behoeften van bewoners en bezoekers op het gebied van groene, rustige, kwalitatieve ruimten alsook met plaats voor evenementen.
- Het natuurlijk erfgoed en de erfgoedidentiteit van de wijken in de Vijfhoek versterken alsook hun weerbaarheid tegen de risico's van hitte-eilanden, overstromingen en verslechtering van de luchtkwaliteit, door zowel te focussen op de gebouwen als op de binnengebieden en openbare ruimtes.
- De commerciële en toeristische aantrekkingskracht van de Vijfhoek waarborgen door het lokale aanbod en de commerciële identiteit van elke wijk te ontwikkelen, door de oprichting van stedelijke distributiecentra en de uitvoering van leveringsplannen te ondersteunen.

Le Pavillon de l'Arsenal, Centre d'urbanisme et d'architecture van Paris en de Parijse metropool

Transformatie van de kades van de Saône in Lyon door Tadashi Kawamata

Transformatie van een snelwegviaduct in een voetgangerszone met planten, Seoul, MVRDV

Het multimodale stedelijke distributiecentrum in de haven van Lille, een duurzamer concept voor stedelijke logistiek

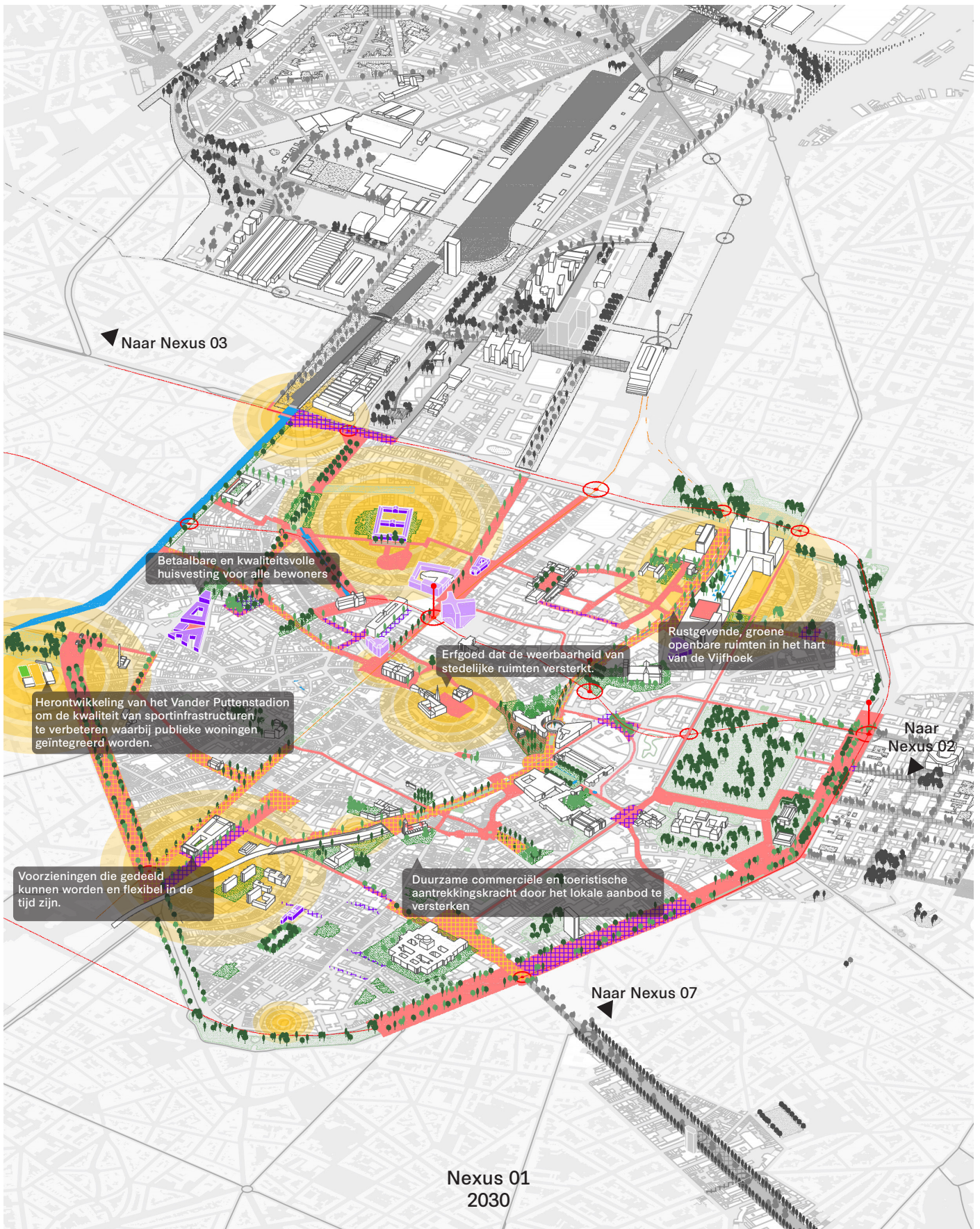

Rustgevende inrichting van de openbare ruimte en meer ruimte voor zachte vormen van vervoer, Toronto

Recreatief netwerk in Sint-Gillis, kantoor Suède 36

Legende :

	Bestaand gebouw		Verbindende openbare ruimte		Nieuwe groene ruimten		Bestaande bomen		Spoorweg
	Openbaar project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte met prioriteit 2030		Bestaande parken		Nieuwe bomen		Metro
	Privaat project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte in uitvoering		Agrarisch gebied		Knooppunten voor mobiliteit		Tram
	Gebied met hoog potentieel voor opwaardering en ontwikkeling		Water		Bosgebied		Halte tram/metro		

Het noordoostelijke gebied

Het noordoostelijke gebied bestaat uit twee wijken met zeer uitgesproken en verschillende kenmerken. Aan de ene kant wordt de wijk die bekend staat als "Leopold" gekenmerkt door kantoren, tertiaire activiteiten en een rol als internationaal besluitvormingscentrum dankzij de opmerkelijke aanwezigheid van de Europese instellingen. Anderzijds kan de woonwijk "Squares" pronken met een opmerkelijk erfgoed van gebouwen en openbare ruimten. Deze twee wijken zijn met elkaar verbonden door de Maalbeekvallei, met als resultaat een uniek landschap waar water en groen harmonieus samengaan.

Momenteel is de wijk onderhevig aan ingrijpende veranderingen, met duidelijke ambities voor de Leopoldwijk. Het doel is om deze voormalige kantoorwijk om te vormen tot een wijk met een veel sterkere functionele en sociale diversiteit.

Een Europese pool met een sterke identiteit

De wijk waar de Europese instellingen gehuisvest zijn, geniet een regionale en supranationale reputatie. Als zenuwcentrum voor de besluitvorming trekt het werknemers aan met uiteenlopende achtergronden. Het is dan ook het belangrijkste internationale werkgelegenheidscentrum van Brussel en een van de belangrijkste toeristische bestemmingen van de Stad.

Met uitzondering van een enkele musea zijn er echter weinig culturele voorzieningen, feestelijke evenementen of winkels voor bezoekers. In combinatie met de beperkte aanwezigheid van kwaliteitsvolle openbare ruimten, biedt de Leopoldwijk Europese burgers weinig mogelijkheden om zich te identificeren met het gebied en zich het toe te eigenen voor culturele of protestmanifestaties.

Daarom is een van de doelstellingen om de identiteit van het Europese multiculturalisme te versterken in deze wijk, die voorbestemd is om een ontmoetingsplaats te worden voor de vele gemeenschappen van de Unie.

Een te herontdekken gemengdheid

De Leopoldwijk, die oorspronkelijk een woonwijk was, is nu bijna volledig gewijd aan het bedrijfsleven en de administratie. De vestiging van de instellingen in de jaren 1950 leidde tot grote druk en speculatie met onroerend goed. De grote vraag naar kantoren heeft geleid tot de sloop van veel huizen, die een menselijke schaal hadden. Ze werden vervangen door imposante, hermetische torens. De aanwezige winkels zijn voornamelijk gericht op werknemers. Er zijn weinig woningen of buurtvoorzieningen. 's Avonds verlaten de werknemers de wijk en het gebrek aan sociale controle door bewoners of winkeliers leidt tot een gevoel van onveiligheid. Het diversifiëren van de functies van de wijk, door er nieuwe woningen, winkels, voorzieningen en openbare en groene ruimten te vestigen, is daarom een van de topprioriteiten van de Stad om zo een echt gezellig buurtleven te kunnen ontwikkelen.

In de nasleep van de Covid-pandemie en de opkomst

van telewerken zijn veel kantoorruimten onderbenut geraakt, waardoor hun eigenaars, vooral instellingen, hun bezettingsgraad moeten verlagen. Dit biedt kansen om de gebouwen om te vormen voor andere functies.

Uitdagingen voor een rijk en gevarieerd erfgoed

Het stedelijke dambordpatroon van de Leopoldwijk is een erfenis van de eerste uitbreiding van Brussel onder het bewind van Leopold II. De wijk was oorspronkelijk voornamelijk residentieel, en was populair bij de adel en de hogere middenklasse, die de neoklassieke gebouwen wisten te waarderen. Sommige overblijfselen van dit verleden verdienen het om bewaard en opgewaard te worden. In de loop der tijd heeft de wijk transformaties ondergaan, vooral toen de Europese instellingen er hun intrek namen, waardoor moderne en postmoderne architectuur er zijn plaats vond, het landschap ingrijpend veranderde en nieuwe visuele oriëntatiepunten werden gecreëerd.

De wijk Squares is daarentegen bewaard gebleven sinds de aanleg ervan in 1875. U vindt er nog steeds brede lanen met talrijke particuliere herenhuizen in verschillende stijlen en uitgestrekte, zorgvuldig aangelegde pleinen. Het Jubelpark vervolmaakt dit minutieus ontworpen decor. Hoewel het gebied een aantal parken en pleinen van grote erfgoedwaarde uit het verleden heeft geërfd, zijn deze nu helaas van elkaar gescheiden door verkeersaders, institutionele gebouwen en grote omsloten bouwblokken.

De grote ondergrondse privéparkeergarages worden ook steeds minder gebruikt. Door deze parkeergarages te delen, kan het aantal parkeerplaatsen op straat in de Leopoldwijk drastisch worden verminderd, waardoor de openbare ruimte autovrij wordt en beschikbaar wordt voor trage weggebruikers, groen en gezelligheid. Ondergrondse verdiepingen kunnen ook gebruikt worden voor nieuwe doeleinden en experimenten: productie en uitwisseling van energie, culturele ruimten, stadslandbouw, zachte logistiek, enz.

Behoeft aan een nieuw evenwicht in de openbare ruimte

De Leopoldwijk is zeer dichtbebouwd geraakt als gevolg van de druk van de vastgoedontwikkeling en de concentratie van verkeerswegen. Deze verdichting komt zowel tot uiting in bijna volledig bebouwde bouwblokken als in de ondergrond, die dichtgeslibd is met talloze nutsvoorzieningen, waardoor de bodem grotendeels ondoordringbaar is en het risico op overstromingen in de lageregelegen gebieden toeneemt. Daarnaast beperkt deze extreme verdichting de verbindingen tussen de verschillende waterbronnen en groene ruimten, wat leidt tot problemen van oververhitting en droogte, zoals stedelijke hitte-eilanden.

Het terugdringen van parkeren op straat zou een aanzienlijke impact kunnen hebben op de veerkracht van het milieu. Zo kunnen er meer groene plekken

worden gecreëerd en kan er worden bijgedragen aan het groene netwerk van de stad. De aanwezigheid van bomen en stadsparken vermindert hitte-eilanden in de stad, bevordert de biodiversiteit en verbetert de luchtkwaliteit. Goed ontworpen, gastvrije openbare ruimten spelen een essentiële rol in het versterken van de sociale interactie en het buurtgevoel, waardoor mensen worden aangemoedigd om samen te leven. Deze plekken worden populaire ontmoetingsplaatsen voor bewoners van alle leeftijden en achtergronden, maar ook voor bezoekers en toeristen.

Met dit in het achterhoofd werden het masterplan "vergroening" en specifieke aanbevelingen voor de Europese wijk opgesteld om deze ecologische en sociale transformatie te bevorderen.

Een opnieuw te verbinden wijk

De Maalbeekvallei speelt een cruciale rol als verbinding tussen Etterbeek en het centrum van Sint-Joost, waarbij ze de wijken Leopold en Squares doorkruist. Het is een veelbelovend groen en blauw netwerk dat de verbindingen tussen deze wijken kan herstellen. De Wetenschapsstraat en Nijverheidsstraat, die het Meeusplein en het Frère Orbanplein met elkaar verbinden, vormen een andere noord-zuidas met een lokale identiteit die bevorderlijk is voor

vergroening, woningbouw en nieuw stedelijk gebruik. Op dezelfde manier verdient de oost-westas, die de musea van het stadscentrum verbindt met de instellingen en het Jubelpark, bijzondere aandacht. Het voetgangersverkeer moet worden aangemoedigd en er moet een aangename omgeving worden gecreëerd. Het Jean Reyplein, gelegen aan de samenvloeiing van de Belliardstraat en de Maalbeekvallei, biedt een groot potentieel om deze hernieuwde verbinding tussen de wijken te verwezenlijken.

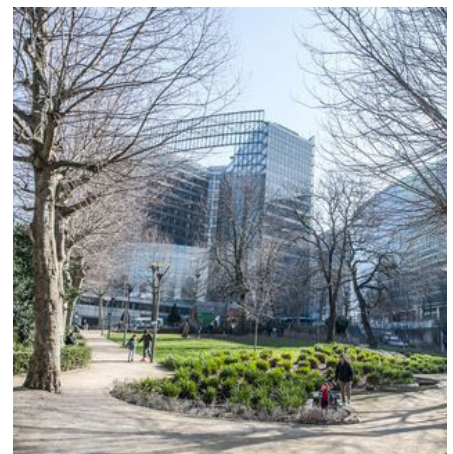
Dankzij de centrale ligging wordt de wijk bediend door verschillende vervoersmiddelen, met name omdat ze een belangrijke multimodale hub is met de stations Kunst-Wet, Maalbeek en Schuman, en de aanwezigheid van verschillende buslijnen. Toch lijdt de wijk, als drukke toegangspoort tot de stad, onder een hinderlijke aanwezigheid van auto's. Gelukkig zijn er al herinrichtingsinitiatieven genomen, zoals de aanleg van veilige fietspaden in de Wetstraat, Belliardstraat en Kortenberglaan, die de aanzet geven tot een positieve transformatie van de levenskwaliteit in de wijk.

Europese instellingen in de Wetstraat.

Zicht op het "House of European History" vanuit het Leopoldpark.

Zicht op het Maalbeekdaltuin

STAM Europa, renovatie en verbouwing van het gelijkvloers van een kantoorgebouw in het hart van de Europese wijk

Herenhuizen rond het Palmerstonplein

Gebouw Winterthur, Kunstlaan, een voorbeeld van kwalitatieve naoorlogse kantoorarchitectuur.

Nexus 02 - Woonkern

Wijkgebonden strategische doelstellingen

- Een levendige woonwijk maken van de Europese wijk en tegelijkertijd activiteiten ontwikkelen om de Europese identiteit te versterken.
- Gebouwen herbestemmen en de ingebruikname van het gelijkvloers aanmoedigen om te zorgen voor een diversiteit van functies. Dit omvat functionele, luxueuze, sociale en middelgrote woningen, evenals internationale en lokale voorzieningen en diensten.
- Zorgen voor het behoud en de opwaardering van het bestaande gebouwde erfgoed (neoklassiek, art nouveau en postmodernistisch) en een krachtig innovatief functioneel, technisch en esthetisch architectonisch voorbeeld ontwikkelen in renovaties en nieuwbouw.
- De kwaliteit en de veiligheid van de openbare ruimten voor wonen, ontspanning, evenementen en milieubehoud verbeteren, voornamelijk door het grootste deel van het parkeren op straat te verplaatsen naar aangelegde parkeerterreinen.
- De Belliardstraat, de Wetstraat en de Kortenberglaan omvormen tot stadsboulevards en actieve fiets- en wandelpaden bevorderen met het oog op een betere integratie van de Europese functies in de omliggende wijken (Robert Schumanplein, Londenplein, Jourdanplein, Sint-Joostplein, Jamblinne de Meuxplein, Stadscentrum, enz.).

Project voor de herinrichting van de Schuman-rotonde

Project voor de aanleg van fietspaden in de Belliardstraat - Brussel Mobiliteit.

Ondergrondse parkeergarage omgebouwd tot culturele ruimte, La Défense, Parijs

Verbouwing van een kantoorgebouw tot woningen - Charenton-Le-Pont, door het bureau Moetti-Rivière

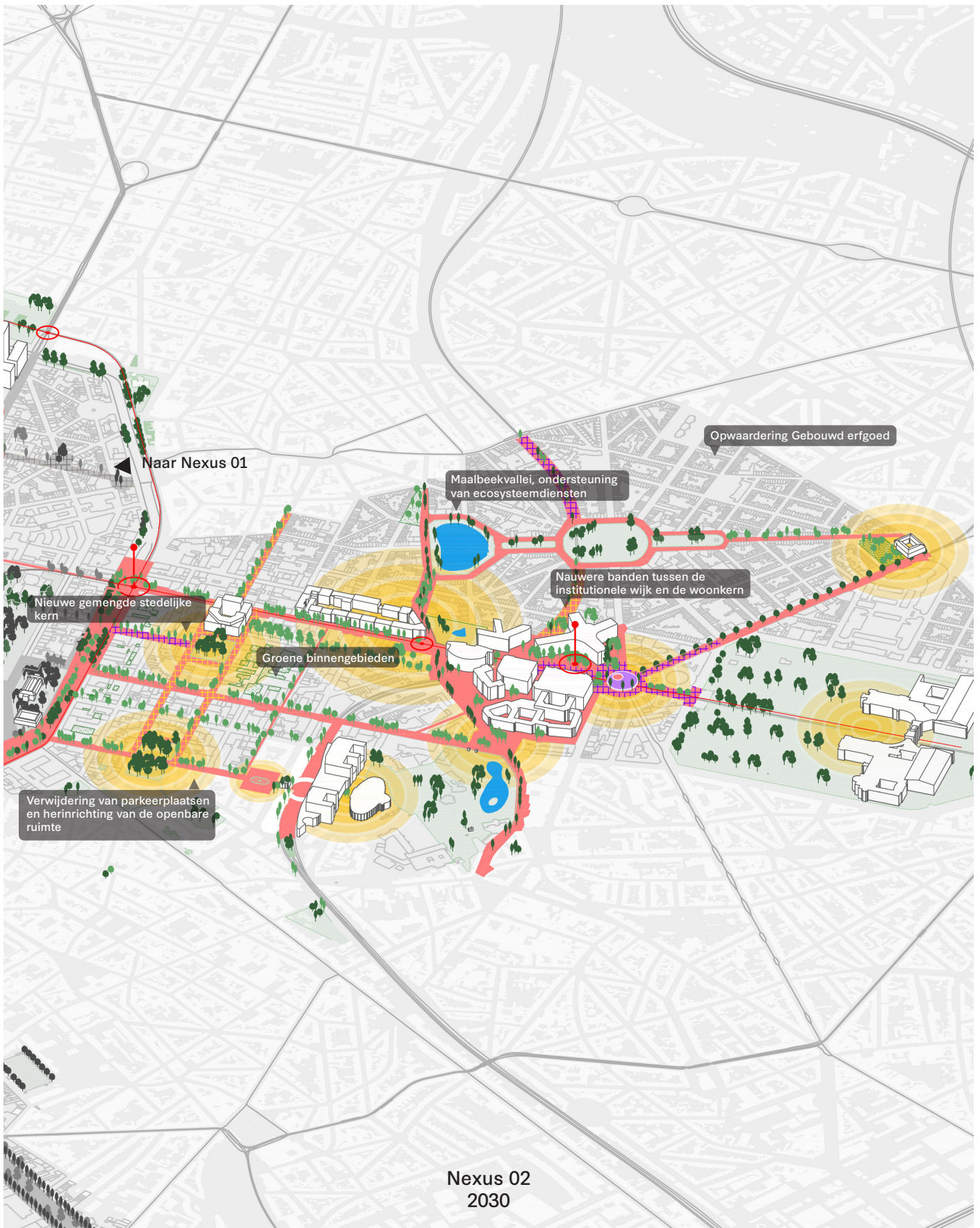

Terugwinnen van de openbare ruimte voor trage weggebruikers in Barcelona. Superilla Sant-Antoni

Vergroening van openbare ruimten - Green Block - Fleet Street Londen - WATG

Legende :

	Bestaand gebouw		Verbindende openbare ruimte		Nieuwe groene ruimten		Bestaande bomen		Spoorweg
	Openbaar project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte met prioriteit 2030		Bestaande parken		Nieuwe bomen		Metro
	Privaat project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte in uitvoering		Agrarisch gebied		Knooppunten voor mobiliteit		Tram
	Gebied met hoog potentieel voor opwaardering en ontwikkeling		Water		Bosgebied		Halte tram/metro		

Noordwijk - Laag Laken

Dit stadsdeel bestaat uit verschillende wijken met een unieke identiteit aan weerszijden van het kanaal. Hiertoe behoren de site van Tour & Taxis, de monofunctionele kantorenwijk met de bijnaam "Manhattan", dichtbevolkte wijken met productieve activiteiten zoals Masui en Bockstael, en het gebied dat bekend staat als MABRU met de vroegmarkt.

Deze snel veranderende omgeving ligt aan de basis van talrijke stadsvernieuwings- en planningsprojecten, zoals het Citroën-Vergote project, de duurzame wijk Hélicopter-Anvers, het Ruimtelijk Plan van Aanleg Maximilien-Vergote, en vele andere. Deze transformatie trekt een aanzienlijke investeringsstroom aan, zowel privaat als openbaar: nieuwe woonwijken langs het kanaal, renovatie van kantoorcomplexen, de oprichting van het Kanal Museum, de ontwikkeling van het Beco Park, en vele andere initiatieven.

De Stad speelt als eigenaar van een groot deel van de grond in het gebied een centrale rol in de ondersteuning van de ontwikkeling naar een duurzame wijk. Het doel is om kwaliteitsvolle openbare ruimten en groene zones te creëren, en tegelijkertijd de toegang tot betaalbare woningen en buurtvoorzieningen te garanderen. Tegelijkertijd is het belangrijk om de productie en logistieke activiteiten in dit veranderend grondgebied in stand te houden.

Een experimentele wijk

De wijk beschikt over een aantal initiatieven om nieuwe praktijken te testen die gericht zijn op de vermindering van onze CO₂-voetafdruk. Dit zijn onder andere: Greenbizz - het bedrijvencentrum dat gespecialiseerd is in duurzame innovatie -, projecten om glas terug te winnen uit kantoorstorens die gerenoveerd worden, de bouw van omkeerbare gebouwen, projecten rond stadslandbouw en het gebruik van milieuvriendelijker beton. Deze initiatieven zijn in lijn met de strategie van het Gewestelijk programma voor circulaire economie (GPCE), dat als doel heeft om van de wijk een van de centrale centra voor circulariteit in het Gewest te maken. Op haar beurt ontwikkelt en test de Stad innovatieve, geïntegreerde oplossingen om bij te dragen aan de ontwikkeling van een "positieve energiewijk", een

duurzame wijk die meer energie produceert dan ze verbruikt.

Een gebrek aan sociale en functionele diversiteit

De wijk herbergt een aantal gehelen van grote sociale woonblokken die vlak naast een groot aantal luxueuze woonprojecten gelegen. Er zijn echter weinig middelgrote woningen die de sociale diversiteit aanvullen. Er is ook een dubbele trend in het gebied, waarbij de "Manhattanwijk" langzaam naar een functionelere diversiteit verschuift door kantoorruimte te transformeren in woningen, terwijl de aanwezigheid van productieve activiteiten bedreigd wordt door de bouw van woningen in de rest van het gebied.

De toename van nieuwe woningen vergroot de behoefte aan buurtvoorzieningen (kinderopvang, scholen, opleiding, sportfaciliteiten, sociale en culturele voorzieningen en hulp voor kansarmen). Deze voorzieningen zijn ongelijk verdeeld over het deelgebied en kampen met verzadiging, vooral wat sportvoorzieningen betreft. Het project van de sporttoren, een grootschalige sportfaciliteit langs het kanaal, zou toch een gedeeltelijke oplossing voor deze tekortkoming moeten bieden. De ontwikkeling van de sokkel van het geheel van gebouwen aan de Antwerpsesteenweg als bovenlokaal bestemmingscentrum zou ook kunnen voorzien in de behoefte aan buurtvoorzieningen.

Afgezien van de wekelijkse markten op de Antwerpsesteenweg en het Bockstaelplein is de commerciële aantrekkingskracht van de wijk aan het afnemen. Er verschijnen nieuwe commerciële centra (bijv. Gare Maritime), maar deze voldoen niet of nauwelijks aan de lokale vraag.

Het potentieel van kwaliteitsvolle openbare en groene ruimten

De wijk wordt doorkruist door grote noord-zuidassen die voornamelijk voor autoverkeer bestemd zijn. In de gedeelde visie "Territorium Noord" wordt voorgesteld

Project van de Sporttoren naast het Vergotodok

Helifarm op de sokkel Helihaven-Antwerp

Afbeelding van het toekomstige project "Kanal"

om deze assen te programmeren als multimodale verbindingroutes op metropolitane schaal, in termen van landschap, klimaat en programmatie. De oost-westverbindingen van hun kant zijn niet erg leesbaar, maar de gedeelde visie wil deze versterken ten gunste van lokale voorzieningen en actieve vervoerswijzen. De actieve vormen van vervoer hebben nauwelijks kwaliteitsvolle openbare ruimten van hoge kwaliteit om uit te kiezen, en een groot deel van de wegen wordt in beslag genomen door parkeerplaatsen.

De ruimte naast het kanaal behoort tot deze openbare ruimten van lage kwaliteit. Met uitzondering van het nieuwe Beco Park, vervullen de kanaaloevers hun rol als verbinding tussen de linker- en rechteroever van de waterweg niet, ondanks het feit dat in dit gebied een aantal projecten loopt en dat er een BeeldKwaliteitsPlan (BKP) is opgesteld om een samenhangende ontwikkeling tussen deze verschillende gebieden te garanderen.

De groene ruimten in de wijk zijn over het algemeen gefragmenteerd en variëren sterk in kwaliteit. Het bestaande groene netwerk vormt een aanzet die als basis zou kunnen dienen om deze ruimten met elkaar te verbinden en in een netwerk op te nemen. Dit netwerk, een "groene lus", ondersteunt actieve vormen van vervoer, door bijvoorbeeld een fietsroute langs de spoorlijnen aan te leggen. De kern van deze strategie om groene ruimten met elkaar te verbinden is het Maximiliaanpark, dat het onderwerp is van een renovatieproject dat de kwaliteit van de biotoop zal verbeteren, de oppervlakte zal vergroten en de rivier de Zenne zal openleggen. Ten slotte ontbreekt het in het lageregelegen deel van Laken aan een grote, toegankelijke en kwaliteitsvolle groene ruimte. Er worden regelmatig voorstellen gedaan om de rand van het Koninklijk Domein open te stellen en toegankelijk te maken voor de bewoners van deze dichtbevolkte wijk.

Te ontharden binnengebieden van bouwblokken

De wijken Oud-Laken en Masui bestaan uit traditionele, sterk verharde bouwblokken. De binnenterreinen van de blokken zijn geleidelijk weggeknaagd door de organische bouw van bijgebouwen, werkplaatsen en magazijnen. De rest van de perimeter herbergt een ander soort gebouwen (torens, sokkels, enz.), maar

heeft ook te lijden onder de mineralisatie van de grond.

Dit, in combinatie met de toenemende verstedelijking onderaan de vallei, heeft tot gevolg dat water niet langer kan infiltreren. Hierdoor is het grondgebied zeer gevoelig voor overstromingen. Bovendien wordt door de klimaatverandering het zogenaamde fenomeen van het "stedelijke hitte-eiland" versterkt door de mineralisatie van de binnengebieden van de bouwblokken. Er moet een goed doordachte strategie komen om de dichtheid van deze blokken te verlagen en de ontharding te vergroten om de bewoonbaarheid ervan aanzienlijk te verbeteren.

Te beschermen en aan te moedigen economische activiteiten

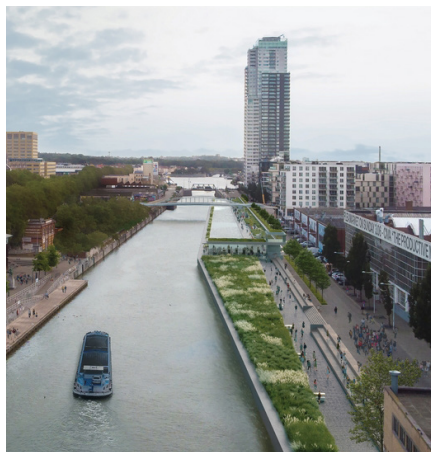
De wijk huisvest veel kleine en middelgrote bedrijven. Deze activiteiten worden bedreigd door huisvesting, een sterke functie die de neiging heeft om activiteiten die overlast kunnen veroorzaken (bijv. lawaai) te verdringen. De prijsstijging van beschikbare grond draagt er ook toe bij dat al deze werkgelegenheidscheppende activiteiten naar de rand van de stad worden geduwd. De nabijheid van het kanaal en de wijk Noordstation, die momenteel ingrijpend gerenoveerd wordt, en de aanwezigheid van een aantal bedrijvent centra zijn allemaal kansen om productieve activiteiten in de wijk te houden.

De wijk ligt dicht bij het stadscentrum en huisvest een belangrijk internationaal logistiek centrum (TIR Centre), en heeft ook het potentieel om een rol te spelen in de strategie voor goederendistributie in de stad. Het doel van deze strategie is het rationaliseren van de ritten met bestelwagens en het koolstofvrij maken van de "last mile" door het aanmoedigen van leveringen per bakfiets aan bedrijven die zich in het stadcentrum bevinden.

Tot slot kan er door de reorganisatie van de vroegmarkt (MABRU) en het Europees Centrum voor Fruit en Groenten (ECFG) een gemengde wijk ontstaan, waar bedrijven in een stedelijke omgeving kunnen worden gehuisvest en die aan hoge milieunormen voldoet. Dit toekomstige centrum moet ook verbonden worden met de omliggende wijken en het kanaal, om te voorkomen dat het een ondoordringbare hindernis wordt.

Project voor de herontwikkeling rond het voormalige station van Laken, en de bouw van een stedelijke landbouwkas als onderdeel van het Duurzaam wijkcontract "Bockstael"

Project voor een natuurlijk openluchtwembad langs het kanaal

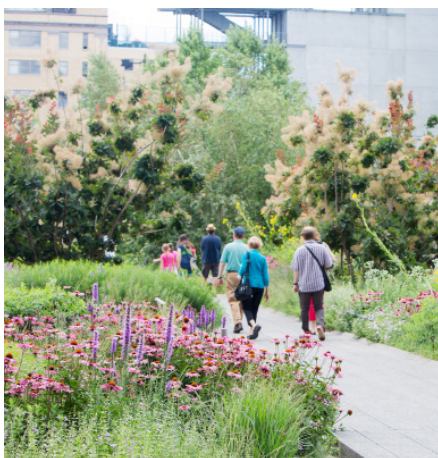

Zennepark

Nexus 03 - Groene Ius

Wijkgebonden strategische doelstellingen

- De eerste "positieve energiewijk" tot stand brengen door te experimenteren met de implementatie van nauwkeurige monitoring van verbruik en productie van energie, de meest innovatieve bouwtechnieken, de uitbreiding van het verwarmingsnetwerk, de circulariteit van materialen, de omkeerbaarheid van bouwprogramma's, enz.
- De sociale diversiteit versterken door het aanbod van betaalbare woningen te vergroten en het aanbod van buurtvoorzieningen, in het bijzonder sportinfrastructuren, en plaatselijke winkels te ontwikkelen om aan de behoeften van toekomstige bewoners te voldoen.
- Doorgaan met het herinrichten van openbare ruimten, meer bepaald langs het kanaal en scholen, om ze toegankelijker te maken voor actieve vormen van vervoer, en het netwerk van de bestaande open ruimten in de gebied voltooien.
- De binnengebieden van bouwblokken ontharden en vergroenen om zo de kwaliteit en het comfort van de woningen te verbeteren, en geïntegreerd regenwaterbeheer (GRB) systematiseren.
- Zorgen voor het behoud en de harmonieuze ontwikkeling van productieve activiteiten en gebruik maken van de ligging van de wijk in de buurt van het hypercentrum en het kanaal om logistieke activiteiten en een stedelijk distributiecentrum geïntegreerd in hun stedelijke omgeving te ontwikkelen.

High Line Park, voormalige bovengrondse spoorlijnen aan de Lower West Side, New York door Piet Oudolf, James Corner, Charles Renfro

Waterdoorlatende bodem in het park van het Musée du Louvre-Lens, Catherine Mosbach

Project voor renovatie en ontwikkeling van het zakelijke en grootstedelijke centrum van Lyon, Partdieu, AUC met Bas Smets

Standaardsite Gent: afbraak van een grote winkel en de bijbehorende magazijnen om een groene ruimte te creëren die toegankelijk is voor bewoners en een multifunctionele gemeenschapsruimte

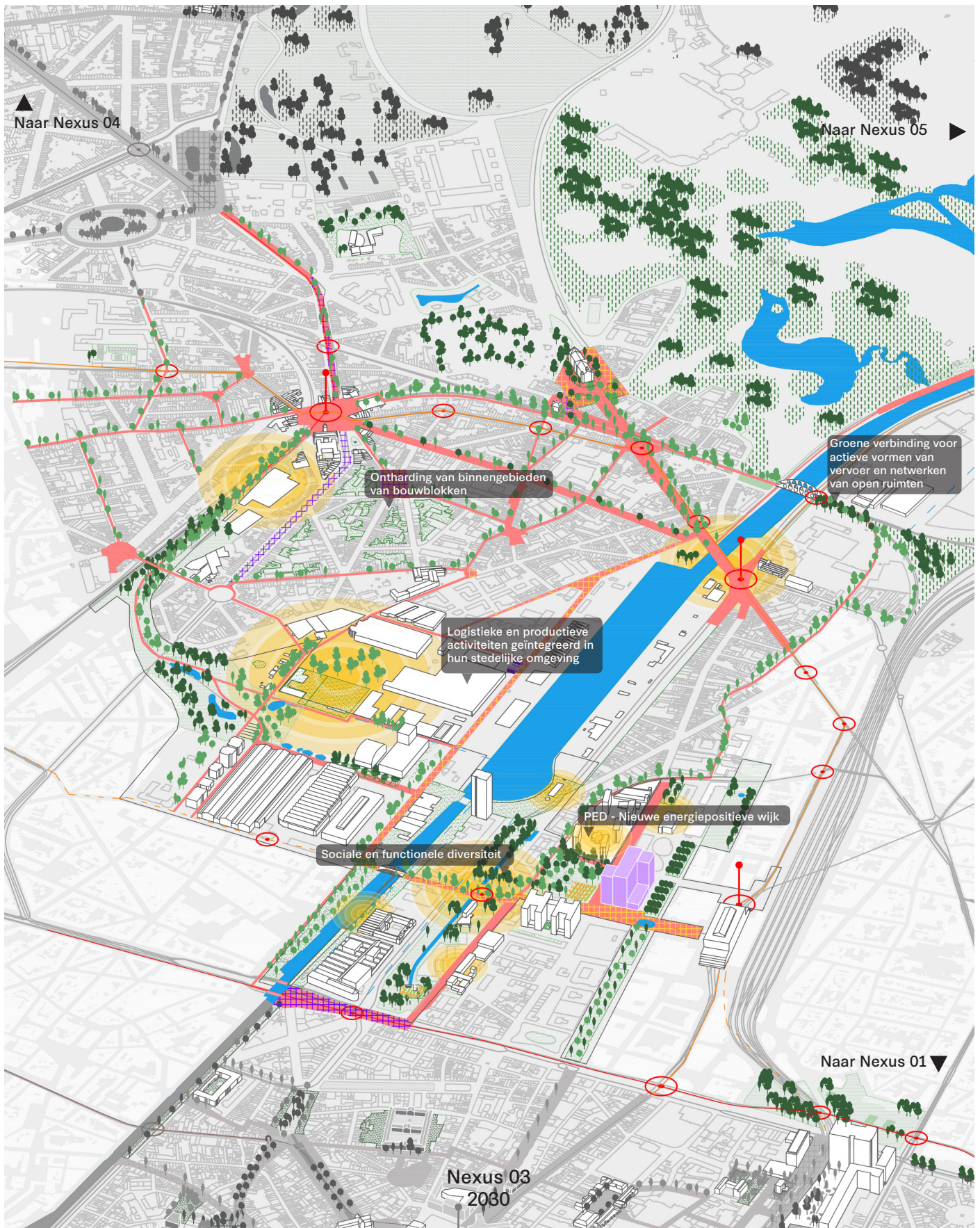

Gundeldinger feld, Bazel: herontwikkeling van gebouwen tot een centrum voor voorzieningen en kleine bedrijven

Multimodaal stedelijk distributiecentrum, Lille

Legende :

	Bestaand gebouw		Verbindende openbare ruimte		Nieuwe groene ruimten		Bestaande bomen		Spoorweg
	Openbaar project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte met prioriteit 2030		Bestaande parken		Nieuwe bomen		Metro
	Privaat project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte in uitvoering		Agrarisch gebied		Knooppunten voor mobiliteit		Tram
	Gebied met hoog potentieel voor opwaardering en ontwikkeling		Water		Bosgebied		Halte tram/metro		

Het noorden van Laken - Mutsaard

Het noorden van Laken heeft een rijk en divers erfgoed, een internationaal toeristisch centrum en veel grote, kwaliteitsvolle groene ruimten, en bevat ook woonwijken die typisch zijn voor ontwikkelingen in de tweede kroon. Ondanks de afstand tot het stadscentrum is de wijk goed bereikbaar met het openbaar vervoer.

Aan de andere kant van de A12 en het Heizelplateau bevindt zich de zeer residentiële wijk Mutsaard, die relatief geïsoleerd ligt door het gebrek aan oost/west-verbindingen met de rest van Laken.

Vandaag staan er grote investeringen op stapel om het noorden van Laken om te vormen tot een nieuwe stadswijk met meer diversiteit. Deze projecten richten zich ook op de opwaardering van de bestaande parken.

Het Heizelplateau, een gebied in wording

Laken is op de Vijfhoek na, het grondgebied van de Stad Brussel met de hoogste bevolkingsconcentratie. De wijk moet dan ook kunnen voldoen aan de groeiende behoeften op het gebied van voorzieningen voor jonge kinderen, scholen, sport, sociaal-culturele activiteiten en hulp voor kansarmen. Ondanks het grote aanbod aan voorzieningen zijn ze niet altijd optimaal over het grondgebied verdeeld, en sommige voorzieningen zijn meer in het voordeel van buitenstaanders dan van de plaatselijke bewoners.

Het Heizelplateau wordt nu voornamelijk gebruikt voor toerisme, congressen, recreatieve, culturele en sportvoorzieningen van grootstedelijk, nationaal en internationaal belang. De projecten die momenteel op het Heizelplateau worden ontwikkeld, moeten de bereikbaarheid van het gebied met het openbaar vervoer verbeteren en een nieuw wijkcentrum met een grotere diversiteit aan functies creëren: een gemengde stedelijke omgeving met internationale congressen, nationale evenementen, activiteiten, huisvesting, buurtwinkels en buurtwinkels, recreatie- en sportfaciliteiten en cultuur. De plannen zijn er vooral op gericht om het gebrek aan culturele en sportfaciliteiten

voor de inwoners van het noorden van Brussel te compenseren.

Op termijn zal het NEO-project een echte regionale multifunctionele cluster creëren, met een combinatie van privé- en betaalbare woningen, lokale voorzieningen, winkels en recreatiefaciliteiten, en dat allemaal in combinatie met hoogwaardige, groene openbare ruimten. Het sportpark is de eerste fase in de herontwikkeling van het plateau, met de aanleg van een groene ruimte met sportvelden en waterpartijen (recreatieve waterspelen, stormbekken, ...). Er is ook een reflectie aan de gang om de belangrijke gebouwen op het plateau, zoals de tentoonstellingspaleizen en het Amerikaans Theater, te herwaarderen en hun rol te laten spelen in deze stedelijke dynamiek. Op deze manier verzekert het geheel de verschuiving van een bestaande, bij uitstek grootstedelijke bestemming naar de gewenste ontwikkeling van de centrale positie van de wijk. Mobiliteit is uiteraard een prioriteit en de reorganisatie van parking C speelt hierin een belangrijke rol.

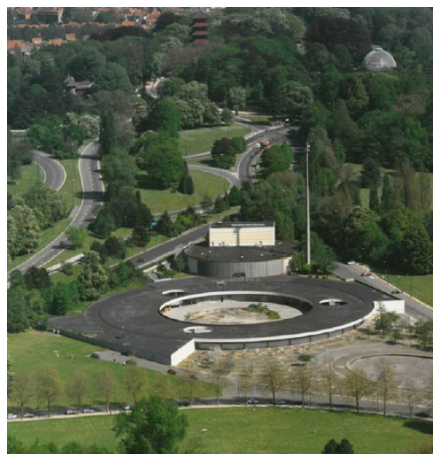
(Opnieuw) te verbinden centra van lokale identiteit

Om deze nieuwe wijk in het bestaande weefsel van het noorden van Laken te integreren, moet de omliggende openbare ruimte heringericht worden. Het plateau is momenteel afgesneden van de aangrenzende wijken door grote verkeersaders die moeilijk over te steken zijn en door het Koninklijk Domein, dat niet toegankelijk is voor het publiek. Het doel is daarom om de wijk te verbinden met de bestaande lokale identiteitskernen en om intense en continue doorgangen van de stad te creëren vanaf de Modelwijk tot Mutsaard, via het Palfynplein en het Sint-Lambertusplein.

De herontwikkeling richt zich op de heraanleg van de bestaande straten en het activeren van de kernen door de ondersteuning van bestaande activiteiten zoals buurtwinkels, die een sociale rol spelen bij het samenbrengen van mensen en het dynamischer maken van een wijk.

Het gerenoveerde Koning Boudewijnstadion

Amerikaans theater met de grote rotonde De Wand op de achtergrond, sleutelfiguur voor de Nexus

Ingang van het Design Museum in Brussel

Geschikte openbare ruimten

De Nexus wordt doorkruist door grote verkeersaders die de verbinding vormen tussen de ringweg en het stadscentrum: de A12, verlengd door de Van Praetlaan, de Houba de Strooperlaan en de Boulevard Emile Bockstael. Ondanks hun rol als toegang tot de stad, vormen deze wegen grote barrières in het stedelijk weefsel: een snijdend effect, lawaai, te hoge snelheden, gebrek aan visuele aantrekkingskracht bij de ingang van de stad, enz,...

Dit verkeer en deze infrastructuur hebben een bijzondere impact op de bewegingen en verbindingen van voetgangers en fietsers, zowel binnen Laken als naar naburige wijken. Vaak creëert het gebrek aan kwaliteit en gebruiksvriendelijkheid van ruimten voor actieve vormen van vervoer een gevoel van onveiligheid dat afschrikkend werkt. Dit probleem strekt zich ook uit naar de openbare ruimte. Het is belangrijk om deze verkeersassen aan te passen en er gedeelde, groene stadsboulevards van te maken die gastvrij zijn voor verschillende gebruikers en vormen van vervoer.

Op het Heizelplateau zal het optimaliseren van het parkeren in overleg met de belanghebbenden gebieden vrijmaken voor de aanleg van nieuwe groene ruimten.

Een bepalend gebied voor waterbeheer

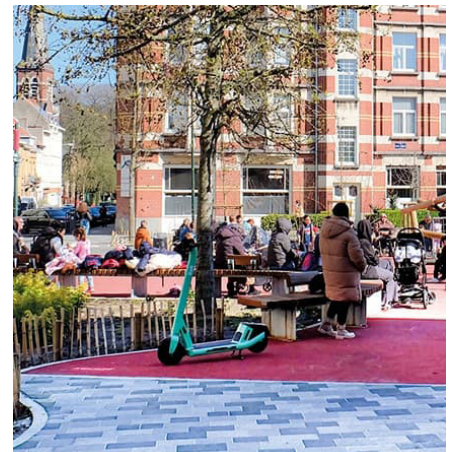
Het gebied ligt stroomopwaarts van de dichter bevolkte en meer gemineraliseerde wijk Laken-Zuid, die gevoelig is voor overstromingsproblemen. Bij hevige regenval bereiken de riolen (waaronder die van Molenbeek en Clémentine) het verzadigingspunt. In de loop der jaren zijn de waterlopen gedempt en vermengd met rioolwater, en de vijvers en moerassen zijn gedraineerd en opgevuld zodat ze bebouwd kunnen worden. Water is dus geleidelijk aan onzichtbaar geworden, maar het geïntegreerde beheer ervan blijft toch een belangrijk probleem voor de wijken stroomafwaarts. Open ruimten moeten hun rol vervullen bij het bufferen en absorberen van het stijgende waterpeil tijdens hevige regenbuien, terwijl nieuwe ontwikkelingen voorrang moeten geven aan directe infiltratie en/of maximale buffering van afstromend water, indien nodig in de vorm van nieuwe waterpartijen voor oppervlaktewater.

Groentheater in het Ossegemerpark

Sint-Lambrechtsplein, Sint-Lambrechtskerk, ARCHistory / APEB, 2018.

Heraanleg van het Marupilamiplein.

Nexus 04 - Het noorden van Laken opnieuw verbinden

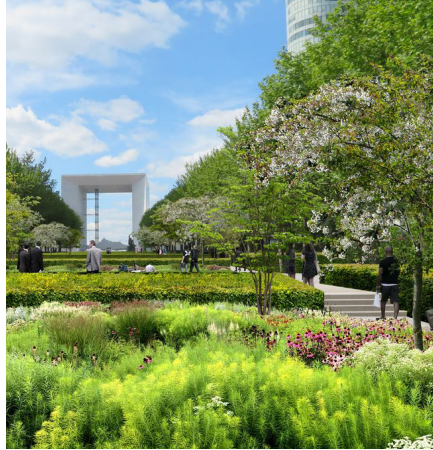
Wijkgebonden strategische doelstellingen

- Rond een gerenoveerd stadion, het Heizelplateau omvormen tot een voorbeeldig nieuw multifunctioneel stadsdeel dat zaken- en vrijetijdstoerisme, een regionaal commercieel en sportcentrum en huisvesting combineert, zowel voor internationale, nationale en regionale bezoekers als voor buurtbewoners en nieuwe inwoners.
- Deze nieuwe wijk integreren in de aangrenzende 'identiteitskernen' (Mutsaard, Sint-Lambertusplein, Verregat, ...) door de stedelijke barrières te verminderen en de duurzaamheden architectonische kwaliteit van de gebouwen te waarborgen, naar het voorbeeld van de renovatie van Modelwijk
- Het gemotoriseerde verkeer reorganiseren door de hoofdverkeersaders te stimuleren, die omgevormd worden tot multimodale stadsboulevards, en het Heizelplateau en omgeving gedeeltelijk vrij te maken van parkeerplaatsen om een netwerk van openbare ruimtes van hoge kwaliteit te creëren die door iedereen kunnen worden gebruikt.
- De veerkracht van het stroomgebied van de Molenbeek versterken in het licht van het toenemende overstromingsrisico door bestaande groene ruimten te behouden en te verbeteren en regenwaterbeheer op een voorbeeldige manier te integreren in het beleid van ruimtelijke ordening en het bouw- en renovatiebeleid.

Project Europea

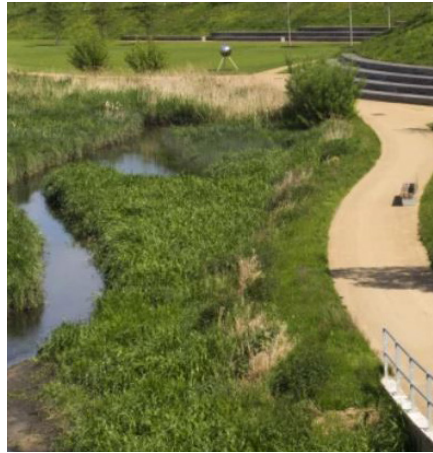
Vergroening van de Esplanade Paris-La Défense,
Michel Desvigne

Waterfaciliteiten in het Parc de Sports

Project voor een nieuwe school in Mutsaard, Low
Architects.

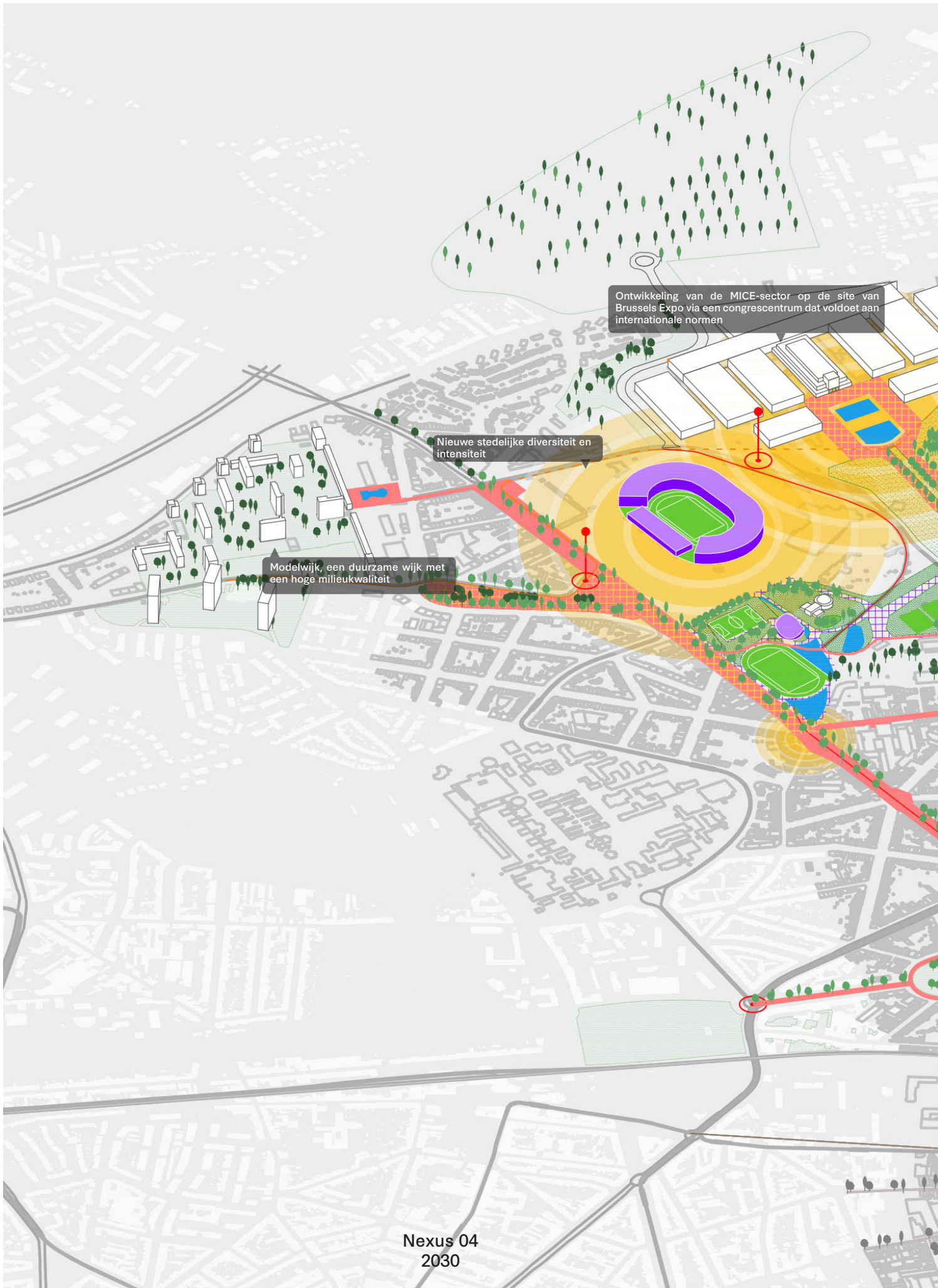

Wetlands in het Olympisch Park van Londen.

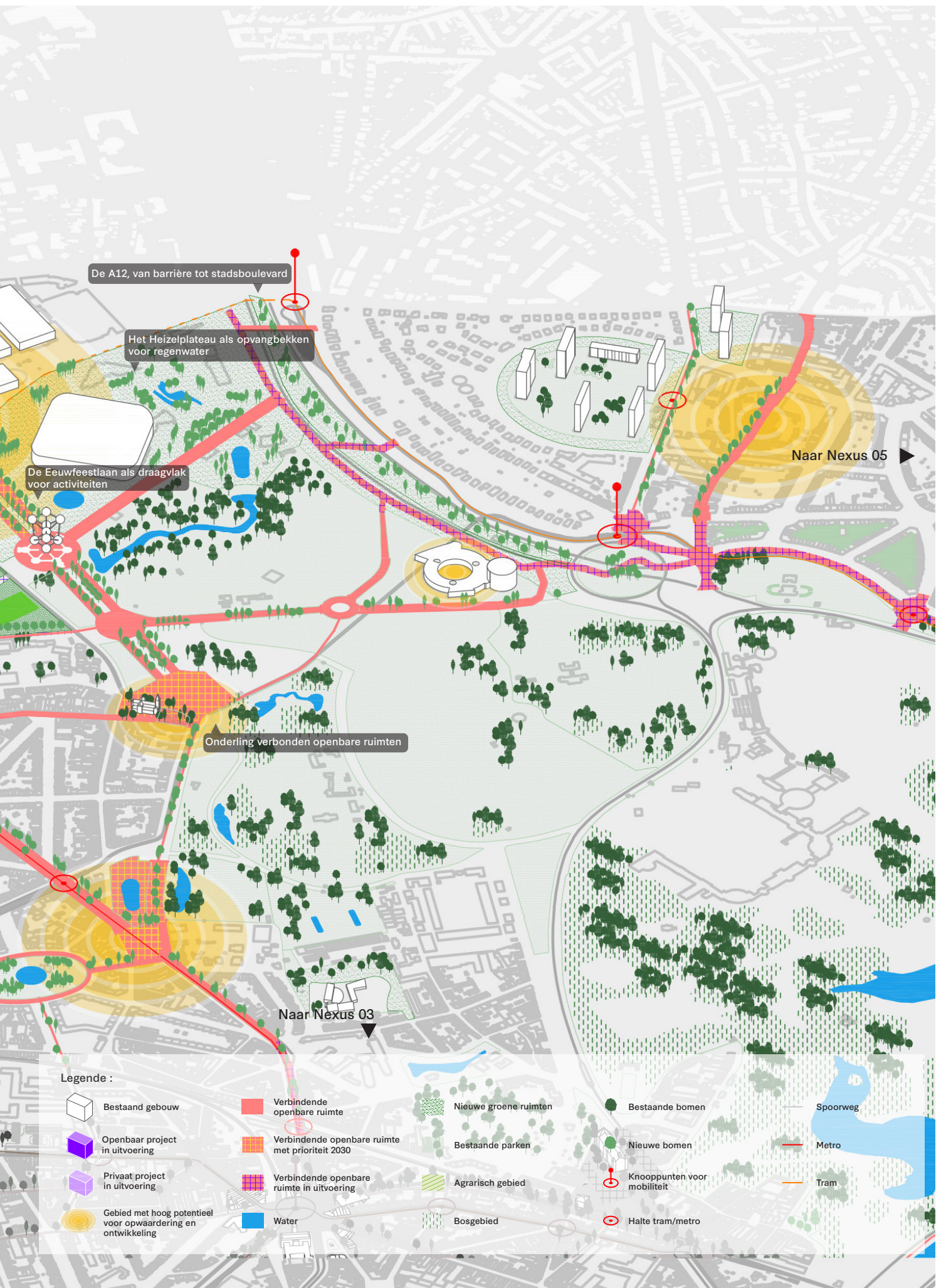
Herontwikkeling van de A12 bij het Amerikaans
Theater.

Nexus 04
2030

Neder-Over-Heembeek

Dit deelgebied was ooit een dorp in het hart van de Zennevallei, maar is nu geïsoleerd door een gebrek aan verbindingen met naburige wijken en een gebrek aan toegang tot het kanaal. Deze territoriale complexiteit zorgt ervoor dat dit gebied balanceert tussen het landelijke verleden en het heden, dat gekenmerkt wordt door woningbouw en industrie. Toch zijn er in sommige gebieden overblijfselen van de geschiedenis bewaard gebleven, ook al zet de bevolkingsgroei de groene natuurlijke omgeving van de deelgebied onder grote druk.

De uitdaging is om dit deelgebied te verbinden met de rest van de Stad Brussel, door te zorgen voor een voorbeeldige en evenwichtige stedelijke ontwikkeling met behoud en opwaardering van het natuurlijke erfgoed.

Een groene long om te doen groeien

Neder-Over-Heembeek wordt gekenmerkt door het diepgroene karakter, dankzij de vele groene ruimten op het grondgebied. Deze ruimten nemen verschillende vormen aan, variërend van braakliggende terreinen tot bosgebieden met een grote biologische waarde, tuinen die zich in het hart van bouwblokken nestelen en ook akkerland. Het gebied heeft echter de relatie met water grotendeels verloren, door het verdwijnen van de vele beekjes en vijvers die ooit het landschap bezaaiden. De enige overgebleven kenmerken zijn een paar bronnen, de Tweebeek en het kanaal, waarvan de toegang helaas nog steeds voornamelijk beperkt is tot watersporters.

De aanwezigheid van deze vele groene ruimten rechtvaardigt volledig de bijnaam van "groene long" die aan dit deelgebied wordt toegekend. Deze groene ruimten, waarvan de overgrote meerderheid toegankelijk is voor het publiek, vervullen een ecologische, landschappelijke en recreatieve rol. De Stad is onlangs begonnen met een beleid om het stadsbos uit te breiden, met als doel een echte groene long te creëren voor bewoners en wandelaars van alle soorten, en om de laatste grootschalige stedelijke landbouwactiviteiten in het Gewest te ondersteunen en

aan te moedigen. Maar hoewel deze groene elementen relatief gelijkmatig zijn verspreid, zijn sommige niet altijd in goede staat of gemakkelijk toegankelijk. Er zouden nog meer inspanningen kunnen worden gedaan om de toestand van deze groengebieden te verbeteren en de toegang ertoe te vergemakkelijken, om de ecologische en recreatieve voordelen van deze waardevolle groengebieden te maximaliseren.

Door het uitgesproken reliëf biedt Neder-Over-Heembeek ook unieke uitzichten over de andere delen van de Stad (Haren, Schaarbeek-Vorming, Noordwijk, enz.) en over het volledige Gewest, perspectieven die absoluut moeten worden versterkt.

Een te organiseren verdichting

Momenteel liggen er in Neder-Over-Heembeek centrale woonwijken, die gekenmerkt worden door een nog bescheiden dichtheid in vergelijking met de rest van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De wijken Cité Versailles en Val Maria hebben wel een hogere bevolkingsdichtheid. Dit grondgebied biedt ook een grote diversiteit aan woningen qua grootte en type, variërend van villa's met vier gevels tot tuinvijvers en sociale wooncomplexen. Langs het kanaal is er echter een opmerkelijke concentratie van economische activiteiten, waardoor er een zekere kloof ontstaat tussen het kanaal en de woonwijken.

In de toekomst zal er langs het kanaal en in de buurt van het multimodale knooppunt Heembeek (ZIR4) een nieuwe gemengde wijk ontstaan, die vooral gericht is op wonen, groen en voorzieningen. Deze stedelijke ontwikkeling zal moeten worden voortgezet om tegemoet te komen aan de behoeften van de buurtbewoners en de uitdagingen van de klimaatverandering, rekening houdend met de verschillende netwerken die in Neder-Over-Heembeek bestaan (voetgangers- fietsersnetwerk, groen en blauw netwerk, openbaar vervoersnetwerk, enz.).

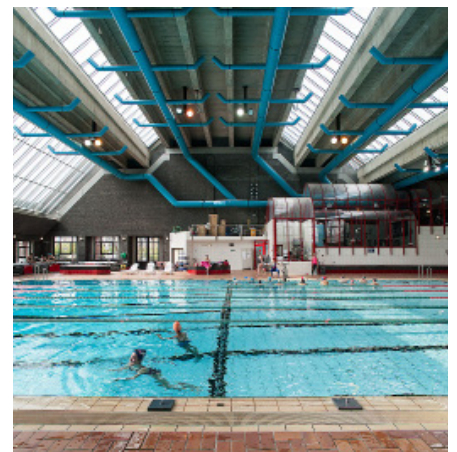
Neder-Over-Heembeek beschikt over voldoende voorzieningen op het vlak van onderwijs, sociale

Speelplein Beizegem - Versailleswijk

Zicht op het centrum van Brussel vanaf de velden van Neder-over-Heembeek

Zwembad van Neder-Over-Heembeek

voorzieningen en sportvoorzieningen voor de huidige bevolking. Ondanks dit brede aanbod aan voorzieningen zijn er toch ongelijkheden. Er is bijvoorbeeld een gebrek aan winkels in het zuidelijke deel van de gebied, aangezien de twee bestaande handelscentra zich in het noordelijke deel bevinden. Momenteel is er ook een tekort aan culturele, toeristische en administratieve voorzieningen, net als buitenruimten specifiek ingericht voor jongeren en lokale gezondheidsdiensten. Tot slot heeft het deelgebied een opmerkelijk historisch en modern erfgoed, waaronder de boerderij Den Bels, de kerken Sint-Niklaas en Sint-Pieter-en-Paulus, de paviljoenen Meudon en Val Maria, evenals de woonwijken Kraatveld en Versailles, die nog niet volledig werden opgewaarderd.

Een opnieuw te verbinden gebied

Neder-Over-Heembeek ligt ingeklemd tussen het kanaal, het Koninklijk Domein, de ringweg en het Vlaams Gewest. Het heeft te kampen met een aantal beperkingen die overlast veroorzaken, voornamelijk door de infrastructuur van wegen en de haven. Als gevolg daarvan wordt dit gebied niet meer gezien als een toegangspoort tot de Stad en de verbindingen met het stadscentrum beperkt, ongeacht de wijze van verplaatsing. Verbindingen met de omliggende wijken zijn voornamelijk via de Van Praet en Budabruggen, en via de rotonde Dikke Linde, die belangrijke mobiliteitsknooppunten zijn.

De aanwezigheid van grote verkeersaders door Neder-Over-Heembeek leidt tot files en druk vrachtverkeer. Deze grote verkeersaders, in combinatie met het ingesloten karakter van dit deel van het grondgebied alsook het uitgesproken reliëf, hebben ook een impact op de verplaatsingen van actieve modi. Verbindingen voor voetgangers en fietsers met naburige wijken zijn ontoereikend of niet-bestaand, waardoor mensen gedwongen worden aanzienlijke omwegen te maken.

Bovendien wordt NOH momenteel onvoldoende bediend door het openbaar vervoer naar de bestemmingen die de bewoners wensen. De meest efficiënte lijnen voor het openbaar vervoer liggen aan de rand van de wijk, langs het Koninklijk Domein. De aanleg van een nieuwe tramlijn, momenteel in uitvoering, zou moeten bijdragen

aan de ontsluiting van de gebied door de verbetering van de verbindingen tussen het noordelijke stadsdeel en het stadscentrum.

Een grondgebied voor experimenten

Neder-Over-Heembeek herbergt een veelvoud aan productieve en economische activiteiten die zich uitstrekken langs het kanaal en rond de ringweg. Vanuit dit perspectief zouden de integratie van nieuwe technologieën en de implementatie van innovatieve productieve activiteiten een sleutelrol kunnen spelen in de ecologische transitie van het Gewest. Dit zou de exploratie en ontwikkeling inhouden van innovatieve technologieën die gericht zijn op duurzaamheid. Dit omvat ontwikkelingen op het gebied van hernieuwbare energie, schone mobiliteitsoplossingen, waterbeheertechnologieën en vele andere gebieden. Neder-Over-Heembeek zou zo een testomgeving kunnen worden voor milieuvriendelijkere industriële methoden. Zo zou het opzetten van een intelligent verwarmingsnetwerk op basis van hernieuwbare energiebronnen de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen kunnen verminderen en de koolstofuitstoot kunnen terugdringen. De wijk zou zich ook kunnen ontwikkelen tot een innovatielaboratorium voor duurzame bouwtechnieken. Bedrijven zouden kunnen experimenteren met milieuvriendelijke bouwmaterialen, bouwmethoden met een lage impact en energie-efficiënte gebouwen kunnen creëren.

Tot slot zou het opstarten van activiteiten rond mesocompost een cruciale rol kunnen spelen in het beheer van organisch afval, en tegelijkertijd de groene ruimten in het grondgebied kunnen bestemmen. Deze aanpak maakt deel uit van de circulaire economie, waarbij afval wordt omgezet in grondstoffen, wat helpt om de druk op stortplaatsen en verbrandingsovens te verminderen.

Kortom, door deze innovatieve initiatieven in de ontwikkeling op te nemen, kan Neder-Over-Heembeek niet alleen de eigen ecologische transitie bevorderen, maar ook een inspirerend model worden voor andere wijken die op zoek zijn naar een duurzamere toekomst.

Afbeelding van de nieuwe wijk ZIR 4

NOH stadsboerderij

Nelson Mandela Sportcentrum, zicht op de nieuwe tribunes

Nexus 05 - Groene long

Wijkgebonden strategische doelstellingen

- Het aanbod versterken op het vlak van huisvesting, voorzieningen en diensten rond het openbaar vervoernetwerk en een netwerk dat mobiliteit voor voetgangers en fietsers combineert, met behoud van de bestaande landschappelijke en biologische kwaliteiten van Neder-over-Heembeek, toekomstige regionale bestemming "Natuur".
- Neder-Over-Heembeek verbinden met het kanaal, het stadscentrum en de omliggende wijken en alternatieve mobiliteitsoplossingen voor de personenwagen ontwikkelen.
- Nieuwe technologieën inzetten en experimentele productieve activiteiten opstarten om de ecologische overgang van het grondgebied te bevorderen (intelligent verwarmingsnetwerk, meso-composteren, bouwtechnieken, enz.)

Brooklyn Grange: de grootste stadsboerderij ter wereld, gebouwd op het dak van een gebouw

"Flower Pavilion" geïnstalleerd als onderdeel van IGA Berlijn 2017 als activerende factor voor de openbare ruimte

Voorbeeld van een landbouwwijk in Almere in Nederland

Calico project van de Community Land Trust Brussel, te Vorst

Het equivalent van 50.000 woningen die worden bevoorrad door openbare verwarmingsnetwerken in Straatsburg.

GIEP-project, Wadi Kronsberg, Dreieck

◀ Naar Nexus 04

Buurtvoorzieningen

Verwarmingsnetwerk van de verbrandingsoven afkomstig

Een versterkte groene corridor ter ondersteuning van de mobiliteit van voetgangers en fietsers, de biodiversiteit van fauna en flora en ecosysteemdiensten.

Punctueel toegankelijk maken van het Koninklijk Domein

Verbinding Van Praet / BRYC: Betere aansluiting op het kanaal

Nexus 05 2030

▼ Naar Nexus 09

Haren

Haren is een grondgebied met twee verschillende karakters: aan de ene kant een woonwijk buiten het centrum met een prachtig uitzicht op het platteland, een rijk erfgoed dat getuigt van het landelijke verleden, en een dicht netwerk van paden en wegen, verfraaid met uitgestrekte open ruimten en moestuinen. Aan de andere kant is Haren de thuisbasis van grote economische activiteiten, met een verscheidenheid aan bedrijven en grootschalige infrastructuren die veel overlast veroorzaken, Haren insluiten en isoleren van de omliggende wijken.

De belangrijkste uitdaging voor Haren is om een doordachte ontwikkeling voor wonen en economie mogelijk te maken, gestructureerd door een netwerk van kwaliteitsvolle groenblauwe openbare ruimten die bevorderlijk zijn voor actieve mobiliteit van voetgangers en fietsers, en om optimaal gebruik te maken van het natuurlijke en gebouwde erfgoed.

Een te ontsluiten grondgebied

Het openbaar vervoer (MIVB/NMBS) is onvoldoende ontwikkeld in Haren, met een beperkt aanbod, vooral 's avonds en in het weekend, of zelfs onbestaande als het gaat om deelauto's. Veel gezinnen in Haren hebben dus minstens één auto en moeten die ook gebruiken om zich te verplaatsen. Hoewel er plannen zijn om de noordelijke metrolijn aan te leggen tot aan Bordet, zijn er op dit moment helaas geen plannen om de metrolijn door te trekken naar Haren.

Het isolement en de fysieke afzondering van Haren hebben ook gevolgen voor de actieve mobiliteit. Verbindingen voor voetgangers en fietsers naar de omliggende wijken zijn ontoereikend of ontbreken. De voetpaden en binnenwegen van Haren zijn weliswaar rijk aan potentieel, maar moeten ontwikkeld worden om een veilig fiets- en wandelnetwerk te creëren dat naburige wijken en groene ruimten met elkaar verbindt, weg van het autoverkeer. Bovendien zullen nieuwe hogesnelheidsfietspaden (FietsGEN), die ontworpen zijn om de Brusselse en Vlaamse Gewesten met elkaar

te verbinden, door Haren lopen, zodat het opnieuw verbonden wordt met onder andere de wijken Diegem, Machelen, Evere en Woluwe.

Voor voetgangers zorgen het gebrek aan voetpaden en de smalle straten op sommige plaatsen voor veiligheidsproblemen. Bovendien rijdt er zwaar vrachtverkeer van het industriegebied ten noorden van Haren door het wooncentrum, hoewel de weginfrastructuur niet geschikt is voor dit soort vervoer, noch voor het parkeren van deze vrachtwagens.

Een te beschermen en te benutten landschappelijk erfgoed

Haren, dat in 1921 bij de Stad Brussel werd geannexeerd, heeft een gevarieerd landelijk erfgoed, waaronder de 'witloofboerderijen', de boerderij Castrum met zijn middeleeuwse weiden, en een industrieel erfgoed dat dateert uit het einde van de 19e eeuw. In de loop der tijd is het landschap gevormd door grote voorzieningen zoals het NAVO-terrein en het depot van de MIVB, en door een uitgebreid netwerk van spoorweginfrastructuur. Bovendien heeft Haren prachtige uitzichten over de vallei van de Zenne, met uitzichten op het Atomium en Schaarbeek-Vorming.

Het beeld van Haren wordt gekenmerkt door de charmante groene binnengebieden en moestuinen die doorkruist worden door een netwerk van "trage wegen". Dit creëert een gezellige sfeer die zeer gewaardeerd wordt door de bewoners. Veel terreinen hebben lange tijd braak gelegen, wachtend op een toekomstige bestemming. Sommige daarvan zijn op uiteenlopende wijze gebruikt voor moestuinen, landbouwactiviteiten of geïmproviseerde sociale ruimten.

Slechts 3% van deze onbebouwde gebieden zijn echter effectief bestemd als groene ruimten in het regionale bestemmingsplan (GBP). Sommige daarvan zijn niet toegankelijk voor het publiek of worden gebruikt voor voorzieningen (begraafplaatsen, sportterreinen in open lucht, enz.), zodat het peri-urbane karakter van Haren en de onbeschermd (of) groene gebieden onderhevig

Agrarisch landschap langs de paden in Haren

Buurthuis Haren

Sint-Elisabethkerk van Haren

zijn aan een vastgoeddynamiek, zowel publiek als privé, waarbij op zoek gegaan wordt naar zones die ontwikkeld kunnen worden voor woningen.

Een grondgebied in transitie

Ondanks de afgezonderde ligging maakt Haren een sterke demografische groei door dankzij de aantrekkingskracht voor de ontwikkeling van betaalbare woningen.

Haren bestaat voornamelijk uit eengezinswoningen, vooral langs de twee hoofdwegen, de Verdunstraat en de Harenheydestraat. In de buurt van de twee stations, is er een hogere dichtheid (50 woningen per hectare) die geleidelijk afneemt met de afstand. Het aanbod van buurtvoorzieningen en kwaliteitsvolle openbare ruimten blijft echter beperkt.

Haren wordt vooral blootgesteld aan geluidsoverlast van verkeer vanuit de lucht, het spoor en de industrie. De uitdaging is om woonwijken te beschermen tegen overmatige blootstelling aan lawaai, om landschappelijke gehelen te behouden - met name de groene rimten en ervoor te zorgen dat nieuwe huisvesting en voorzieningen worden ontworpen met een hoog niveau van geluidsisolatie.

Bovendien zullen nieuwe ontwikkelingen zoals de gevangenis van Haren behoeften creëren op het vlak van infrastructuur en uitrusting die geïntegreerd moeten worden en harmonieus moeten samengaan met het bestaande weefsel.

Een thuishaven voor bedrijven

Tot het midden van de 19e eeuw draaide de economie van Haren voornamelijk op landbouw. Vanaf 1880 vestigde zich een groot aantal industrieën in Haren, op drie aangrenzende terreinen: de oevers van het Kanaal en de locaties Buda en Dobbelenberg. Deze industrieterreinen hebben van oudsher geprofiteerd van de nabijheid van spoor-, lucht- en wegeninfrastructuur.

Tegenwoordig wordt de industriële economische activiteit voornamelijk vertegenwoordigd door het bedrijvenpark Da Vinci, dat zich richt op wetenschappelijk onderzoek en zowel in de gemeente

Evere als in de Stad Brussel ligt. De geplande vestiging van Solvay in de buurt zal ook voor meer diversiteit zorgen.

Kleinschalige industriële en ambachtelijke bedrijven, gespecialiseerd in de automobielsector en de agrovoedingssector, langs de Haachtsesteenweg zijn zeer succesvol, terwijl de kleinere industriële wijk "Dobbelenberg" in verval is.

Haren beschikt dan ook over een aanzienlijk potentieel om bestaande economische activiteiten te ondersteunen en verder te ontwikkelen, en bevat terreinen die geschikt zijn voor de installatie van innovatieve bedrijven. Op deze manier kan het deelgebied ertoe bijdragen om het industriële erfgoed en zo de toekomst op lange termijn bevorderen en de economische ontwikkeling stimuleren.

Locaties "Copernicus" en "Bruel" in transitie door CityDev

41 nieuwe energiezuinige woningen ontwikkeld door de Grondregie van de Stad Brussel, Harenberg III (2022)

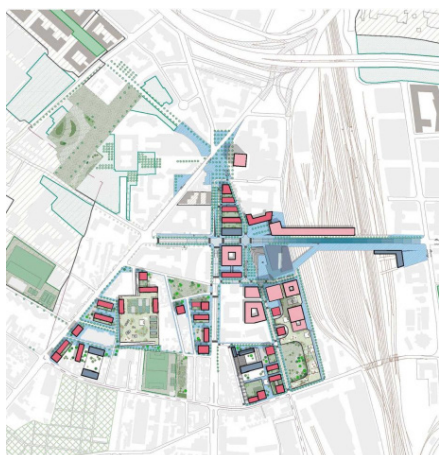
Nieuwe ateliers op de site NorthCity, aan te vullen met een huisvestingsprogramma

Nexus 06 - Knooppunt van de twee stations

Wijkgebonden strategische doelstellingen

- Haren ontsluiten door het openbaar vervoer uit te breiden, de metro door te trekken tot Haren en/of de frequentie van de treinen te verhogen, diensten voor autodelen aan te bieden en verbindingen voor fietsers en voetgangers te verbeteren.
- Het open ruimte-erfgoed van Haren inzetten om landschappelijke perspectieven te behouden, om een nieuw kader van openbare ruimten voor mobiliteit en sociale cohesie te ontwikkelen alsook groene ruimten die recreatief zijn en ecosysteemdiensten leveren.
- Doordachte verdichting plannen en deze concentreren rond mobiliteitsknooppunten door buurtcentra te ontwikkelen, met inbegrip van betaalbare woningen en voorzieningen met een hoog niveau van akoestisch comfort
- Het productieve karakter van Haren ontwikkelen door agrarische activiteiten in stand te houden in lijn met de "voedselstad" en door het behouden van bestaande en verwelkomen van nieuwe veerkrachtige economische activiteiten

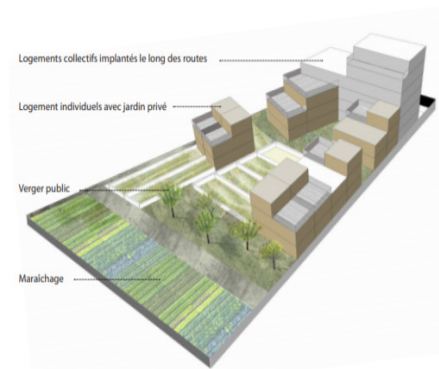
Onderzoek naar verdichting rond een toekomstig station Grand Paris, het AUC

Project voor het verbouwen en openen van een gymzaal, NP2F, Aubervilliers

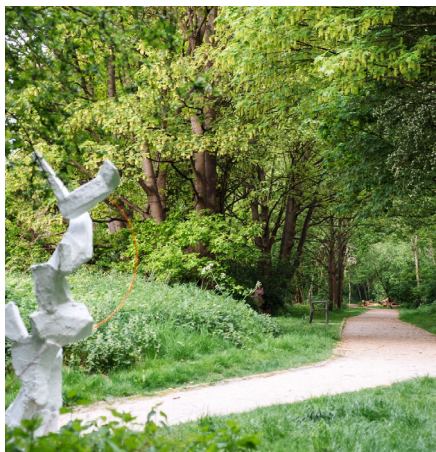

Friche la Belle de Mai, een culturele ruimte voor derden met tentoonstellingen, workshops, restaurants en sportfaciliteiten, Constructo, Marseille

1 Principes d'un îlot

Principe van bouwblokontwikkeling om landbouwgrond te behouden, Le Triangle vert, Parijs

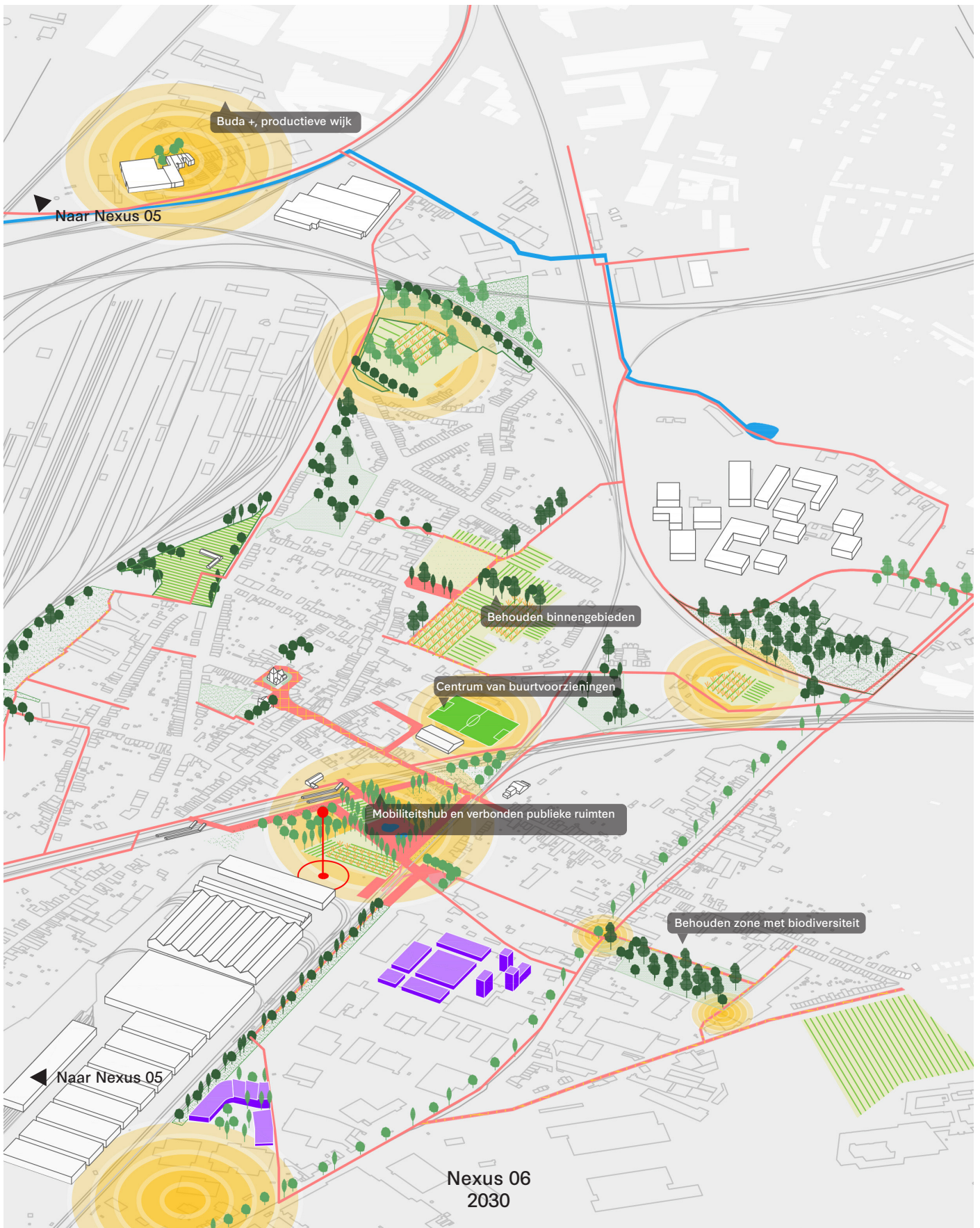

Netwerk van paden en wandelwegen, Buurtpark Hollebeek, Antwerpen

Educatieve biodiversiteitszone, Parc des Lilas Vitry-Sur-Senne (Parijs)

Legende :

	Bestaand gebouw		Verbindende openbare ruimte		Nieuwe groene ruimten		Bestaande bomen		Spoorweg
	Openbaar project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte met prioriteit 2030		Bestaande parken		Nieuwe bomen		Metro
	Privaat project in uitvoering		Verbindende openbare ruimte in uitvoering		Agrarisch gebied		Knooppunten voor mobiliteit		Tram
	Gebied met hoog potentieel voor opwaardering en ontwikkeling		Water		Bosgebied		Halte tram/metro		

Zuidgebied

Het Zuidelijk grondgebied van de Stad Brussel is een gebied dat ingesloten ligt tussen verschillende andere Brusselse gemeenten en bestaat uit verschillende wijken met elk hun eigen unieke identiteit. Aan de ene kant is er de Louizalaan, ooit ontworpen als promenade voor de burgerij, die geleidelijk plaats heeft gemaakt voor auto's en kantoorgebouwen. Aan de andere kant, in het zuiden, zijn er groene en luchtige wijken die zich uitstrekken rond het Terkamerenbos.

De uitdaging is om een evenwicht te vinden tussen het afremmen van het autoverkeer en het waarderen van de vele architectonische en landschappelijke troeven van het gebied. De recente afname van het aantal kantoren in het noordelijke deel van de Louizawijk biedt een kans om het woningbestand te diversifiëren en de binnen gebiedenn, met hun koeren en tuinen die momenteel dichtbebouwd zijn, groener te maken.

Het stedelijk en architecturaal erfgoed herbeschouwen

De Louizawijk heeft een gevarieerd gebouwd erfgoed dat haar geschiedenis weerspiegelt, met burgerhuizen en herenhuizen uit 1866, flatgebouwen uit de jaren 1930, naoorlogse commerciële gebouwen, kantoren uit de jaren 1960 en drie kenmerkende torens uit de jaren 1970 (General, ITT en Blue Tower). De openstelling van de wijk voor de tertiaire sector heeft echter het betreurenswaardige gevolg gehad dat veel herenhuizen zijn verdwenen.

Ondanks recente herinrichtingswerkzaamheden slaagt de openbare ruimte van de Louizalaan er niet in een welkome omgeving te vormen, bevorderlijk voor actieve vormen van vervoer en woonfuncties. Dit kan te wijten zijn aan een gebrek aan geschikte infrastructuur, veilige fietspaden of goed ontworpen voetgangerszones. Een betere benutting van de gelijkvloerse verdiepingen van gebouwen zou een aanvullende of alternatieve aanpak kunnen zijn om de Louizalaan nieuw leven in te blazen. Door het aanmoedigen van winkels, cafés, restaurants en gezellige openbare ruimten op dit niveau, zou de wijk een levendige plek kunnen worden waar mensen elkaar

ontmoeten. Het idee is om een meer gastvrije sfeer te creëren, waar mensen kunnen wandelen, stoppen voor een kopje koffie, winkelen of gewoon ontspannen. Deze aanpak kan de aantrekkingskracht van de wijk vergroten, dynamischer en aantrekkelijker maken voor zowel bewoners als bezoekers.

Verbouwen van kantoren als kans

De Louizalaan is opmerkelijk vanwege de functionele diversiteit, een combinatie van woningen, winkels en kantoren. Het aantal kantoren rond de Louizalaan vertegenwoordigt 8% van het kantorenbestand in het Gewest, maar het lijkt af te nemen als gevolg van het groeiende telewerken na de Covid-19 pandemie. Deze daling biedt echter een interessante kans: de verbouwing van bepaalde kantoorgebouwen tot woningen. Deze verouderde gebouwen bieden een grote flexibiliteit voor omvorming tot doorzonwoningen, vooral in voormalige herenhuizen die weer hun oorspronkelijke functie zouden kunnen krijgen.

Het verbouwen van kantoren tot woningen kan een sociale diversiteit stimuleren en de soorten woningen gevarieerder maken en huisvesting voor meerdere generaties mogelijk te maken. Deze opties zouden tegemoetkomen aan de behoeften van bewoners, waaronder ouderen, en studenten die op zoek zijn naar betaalbare woonruimte in de buurt van onderwijsinstellingen.

Echter, door de verdichting van de bebouwing, de druk op parkeerplaatsen en commerciële activiteiten zijn de meeste percelen langs de Louizalaan geleidelijk ingenomen. De binnenterreinen van de bouwblokken zijn erg vervallen, in tegenstelling tot de gebouwen in de wijken Roosevelt en Groene Jacht, die minder dichtbebouwd zijn en een opener en groener karakter hebben.

Het project The Louise, met activering en herinrichting van de sokkel van de Toren

De Abdy Ter Kameren, potentieel voor gemengd gebruik

Terkamerenbos, een groene long waar werken worden tentoongesteld, aangeboden door de Boghossianstichting

Te ontwikkelen partnerschappen

De commerciële activiteit van de Louizalaan strekt zich over een groot deel van de lengte uit en sluit aan op de Waterloolaan. In deze wijk zijn zowel ambachtelijke bedrijven als grote luxemerken gevestigd. De best vertegenwoordigde sectoren zijn mode en confectie, meubels, banken en reisbureaus. De Louizalaan heeft ook een aandeel in het luxe hotelaanbod van de Stad. Om de commerciële kern van de Louizalaan nog dynamischer te maken, is het essentieel om het aanbod te variëren door buurtwinkels en diensten te introduceren, naast de reeds aanwezige gespecialiseerde sectoren.

Door bewoners en bezoekers een gevarieerd aanbod te bieden, zal dit de aantrekkingskracht van de Louizalaan vergroten. Sommige wijken dicht bij de Stad (bijvoorbeeld Elsene, Sint-Gillis, Ukkel) hebben voorzieningen die de sociale cohesie bevorderen. Inwoners van de Stad zouden kunnen genieten van voorkeurtarieven voor het gebruik van deze voorzieningen vanwege hun directe nabijheid.

Groene ruimten onder druk

Er zijn veel groene plekken in het Zuidgebied, maar ze zijn ongelijk verdeeld. In het zuidelijke deel is het Terkamerenbos een populaire groene ruimte, maar het wordt omringd door drukke wegen, wat leidt tot luchtvervuiling en geluidsoverlast.

De vijver van het Terkamerenbos moet worden onderworpen aan een hydrologisch onderzoek, om duurzame waterbronnen te vinden om voldoende water te garanderen. Daarom moet worden onderzocht of er natuurlijke bronnen zijn die kunnen worden gebruikt om de vijver van water te voorzien, en of het mogelijk is om afvloeiend water van de wegen te gebruiken. In het laatste geval moet rekening worden gehouden met de beperkingen verbonden aan de beschermingszones van het waterwingebied in het bos om mogelijke vervuiling te voorkomen.

Het Bos beslaat een groot gebied en heeft een belangrijke recreatieve functie. Door zorgvuldige planning, effectieve coördinatie en actieve bewustmaking van milieubehoud

kunnen bewoners en bezoekers genieten van de evenementen en tegelijkertijd de negatieve impact op de kwetsbare ecosystemen minimaliseren en bijdragen aan het behoud ervan.

De Tuinen van de Abdij Ter Kameren en de Koningstuin zijn andere groene ruimten in de wijk. Toch compenseren ze het gebrek aan parken in het noordelijke deel, in de buurt van de Stefaniaplaats, niet.

Meer ruimte voor actieve vormen van vervoer op de Franklin Rooseveltlaan

Postmodern gebouw op de Stefaniaplein

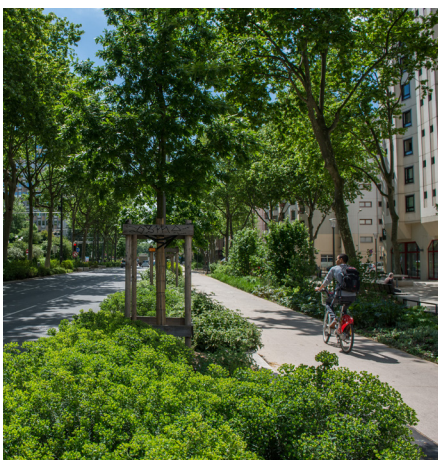
Project voor de herinrichting van de Gulden-Vlieslaan en de Waterloolaan

Nexus 07 - Herontdekte wandelmogelijkheden

Wijkgebonden strategische doelstellingen

- De aantrekkelijkheid van de Louizalaan vergroten door het opmerkelijke erfgoed in de aandacht te brengen, de gelijkvloerse verdiepingen in gebruik te nemen en groene openbare ruimten te ontwikkelen voor actieve vormen van vervoer.
- De herbestemming van kantoorruimten ondersteunen om een grotere functionele en sociale diversiteit te creëren, en de binnengebieden van de bouwblokken vrijmaken om de woonkwaliteit te garanderen.
- Samenwerken met buurgemeenten in het zuiden van de Stad Brussel om tegemoet te komen aan de behoeften van bewoners op het gebied van toegang tot buurtvoorzieningen en -diensten
- Rustiger maken van het Terkamerenbos door het aantal gemotoriseerde oversteekplaatsen te verminderen en te ontharden, buffers van biodiversiteit te behouden in overeenstemming met het evenementenbeleid en de opslagcapaciteit voor regenwater vergroten die nodig is voor het onderhoud en beheer van de waterbuffers.

Voorbeeld van de Rue Garibaldi te Lyon, omgevormd tot een stadsboulevard

Le Nuage in Parijs, een geslaagde verbouwing van kantoren tot woningen

Het theater Poche in het Terkamerenbos

Gare Porto Club, een nachtclub in een voormalige industriële tunnel in Portugal

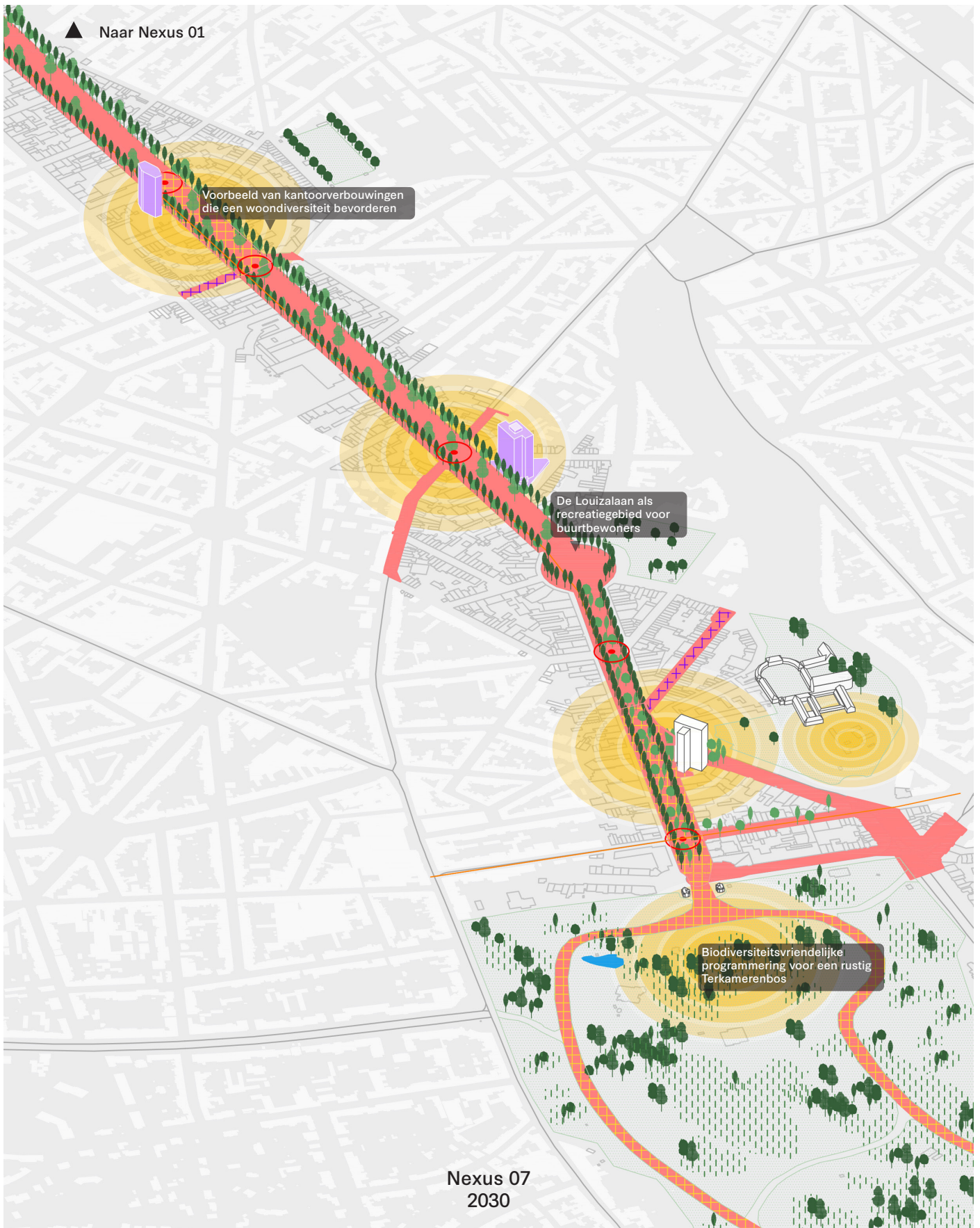

Verbouwing van een kerk tot boekhandel in Maastricht

Herbestemming van het terrein van een voormalige verlaten school tot de Donsite in Tienen

Legende :

 Bestaand gebouw	 Verbindende openbare ruimte	 Nieuwe groene ruimten	 Bestaande bomen	 Spoorweg
 Openbaar project in uitvoering	 Verbindende openbare ruimte met prioriteit 2030	 Bestaande parken	 Nieuwe bomen	 Metro
 Privaat project in uitvoering	 Verbindende openbare ruimte in uitvoering	 Agrarisch gebied	 Knooppunten voor mobiliteit	 Tram
 Gebied met hoog potentieel voor opwaardering en ontwikkeling	 Water	 Bosgebied	 Halte tram/metro	

IV. ACTIEPLAN

- Een Stad die ademt p.222
- Een Stad die evolueert p.244
- Een open en solidaire Stad p.262
- Een Stad die beweegt p.272
- Een dynamische en slimme Stad p.288
- Een voorbeeldige en participatieve Stad p.308
- Een Stad van nabijheid p.316

Ambitie I: Een Stad die ademt

Om een gezonde omgeving en gezond leefklimaat te waarborgen voor de bevolking

**Strategische doelstelling 1.1:
Toegang tot kwalitatieve openbare groene ruimten voor iedereen**

Streefcijfer (2050) → Realisatie van 35% meer groene ruimten die toegankelijk zijn voor het publiek

Actie 1.1.1: Bestaande stedenbouwkundige instrumenten gebruiken om openbare groene ruimten te creëren en te behouden

Sommige groene ruimten genieten momenteel geen wettelijke bescherming (toewijzing in een reglementair plan, plaatsing op een lijst, Natura 2000, natuurreserveaat, enz.). Om ervoor te zorgen dat zij niet verdwijnen ten gunste van andere functies wil de Stad dat ze als parkzone opgenomen worden in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP). Indien het GBP deze niet allemaal omvat, moet de opstelling van Specifieke Bestemmingsplannen (SBP) worden overwogen. Deze bescherming moet ook gelden voor nieuw openbare groene ruimten en de uitbreidingen daarvan.

Anderzijds worden sommige onbebouwde ruimten met akkers of bossen bedreigd omdat zij in het GBP zijn opgenomen als bebouwbare zones. In het kader van de huidige wijziging van dit plan zal de Stad ervoor pleiten dat deze percelen worden opgenomen in groene zones die landbouwactiviteiten mogelijk maken.

Ongeacht of de categorie van deze gronden wordt gewijzigd, is het nuttig om na te denken over andere zowel regelgevende als strategische instrumenten (masterplannen, SBP, voorkeperimeters, enz.) die een kader bieden voor het gebruik van deze zones (landbouw versus natuur) en tegelijkertijd de ontwikkeling van de biodiversiteit waarborgen. Deze alternatieven voor een bestemmingswijziging zijn interessant.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** ++

Actie 1.1.2: Nieuwe openbare groene ruimten creëren en de omgevingskwaliteit van bestaande groene ruimten verbeteren

Om te waarborgen dat alle bewoners toegang hebben tot een groene ruimte in de buurt. In of nabij zones waar tekorten vastgesteld zijn, moeten nieuwe toegankelijke groene ruimten worden aangelegd. Dit zal indien mogelijk of relevant gedeeltelijk gebeuren door de terbeschikkingstelling van ruimten op percelen van publieke eigenaars of voornamelijk door de vergroening en opwaardering van reeds bestaande openbare ruimten (pleinen, enz.). Wat deze laatste betreft, kan hun aanpassing tot groene ruimten worden uitgebreid door de aangrenzende wegen gedeeltelijk te omvatten. De verbetering van hun toegankelijkheid zal een prioriteit zijn. Ook begraafplaatsen zullen vanwege hun omvang belangrijke schakels zijn.

Ook moet er een vergroting plaatsvinden van de ecologische rijkdom en de ecosysteemdiensten van bestaande openbare groene ruimten waarvan sommige in slechte staat verkeren of zeer weinig biotoopdiversiteit vertonen. Daarom is het noodzakelijk om de beheermethoden te diversifiëren en tegelijkertijd rekening te houden met het fenomeen klimaatverandering. Het is belangrijk om:

- zo snel mogelijk de voorrang te geven aan de aanplanting van resistentere inheemse soorten;
- ervoor te zorgen dat er zoveel mogelijk systemen voor geïntegreerd beheer van regenwater (GBR) geïnstalleerd worden om te voorkomen dat leidingwater wordt gebruikt om water te geven, en om groenzones af te koppelen van het rioleringsstelsel;
- in te spelen op de multifunctionaliteit van deze openbare groene ruimten om te zorgen voor een evenwicht tussen de verschillende gebruiksmogelijkheden ervan.

Voor grootschalige parken (>1ha) moet de aanleg van "beschermde" natuurgebieden worden overwogen. Het zal hierbij gaan om kleine reservoirs voor biodiversiteit die op natuurlijke wijze worden beheerd en niet toegankelijk zijn voor het publiek. Deze ruimten zouden minstens 10% van de groene ruimte waar zij zich bevinden kunnen beslaan. Op een andere schaal zullen pocket parks zeer nuttig zijn in de dichtstbevolkte gebieden om de bewoners en gebruikers adem- en rustplaatsen te bieden.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten - Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** ++

Strategische doelstelling 1.2:
De ontwikkeling van een groen netwerk, ter ondersteuning van actieve vervoerswijzen en biodiversiteit

Streefcijfer (2050) → Aanleg van 50 km groen netwerk

Actie 1.2.1: De beste route bepalen voor groene continuïteit

Om het hierboven voorgestelde netwerk te voltooien, moeten de groene ruimten zo gemoedelijk mogelijk met elkaar worden verbonden. Dit netwerk zou kunnen worden aangelegd in de Europese Wijk en in het lager gelegen Laken op basis van de daar uitgevoerde Masterplannen voor vergroening. Voor de rest van het grondgebied is het nuttig om nauwkeurigere studies uit te voeren om deze groene continuïteit te verfijnen op basis van verschillende criteria, zoals de snelheid van het traject, de breedte en de hiërarchie van de wegen, de aanwezigheid van reeds begroeide ruimten (laan met bomenrijen), de verzadiging van de ondergrond (waardoor de mogelijkheid tot beplanting afneemt), het gebruik van verbindingswegen, enz. Deze biodiversiteitschakels zullen ook actieve vervoerswijzen ondersteunen, evenals gezondheidsparcours in overeenstemming met het Gewestelijke Running Plan. Deze verbindingen moeten uiteraard worden bekeken in gewestelijk en grootstedelijke context, in partnerschap met naburige gemeenten en gewesten.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** +

Actie 1.2.2: Het Bomenplan prioritair uitvoeren in strategische zones

De uitvoering van dit groene netwerk in het kader van het Gemeentelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling sluit in het bijzonder aan op het gemeentelijk Bomenplan. Ontwikkeld rond 3 assen: het bestaande bomenerfgoed behouden, het aantal bomen in Brussel opvoeren en de bevolking activeren en sensibiliseren; het Bomenplan zal in het GPDO de manier vinden om zijn actie te prioriteren volgens de vastgestelde tekorten aan groene ruimte en de strategische locatie om zoveel mogelijk bomen te planten. Op basis van het hier ontwikkelde groene netwerk zullen het Bomenplan en het GPDO elkaar aanvullen om deze doelstelling te ondersteunen.

Om ervoor te zorgen dat de bomen zich, ondanks perioden van droogte, goed ontwikkelen, hebben zij een grote hoeveelheid grond zonder verharding nodig. De voorkeur gaat uit naar inheemse soorten die in groepjes geplant worden want dit zorgt voor meer veerkracht dan het planten van afzonderlijke bomen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten - Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg
- **Prioriteit:** +

Actie 1.2.3: Invoering van een systeem van "extra premies" als aanvulling op de gemeentelijke natuurpremies

De Stad Brussel geeft haar inwoners premies om hen aan te zetten tot een beter beheer van huishoudelijk afval, de vergroening van hun wijk, of een betere controle van hun energie- en waterverbruik. Voor zowel particulieren als bedrijven kent de Stad in het kader van haar Klimaatplan ook premies toe voor het vergroenen van daken, het plaatsen van zonneboilers, het doorlaatbaar maken van de bodem, het opvangen van regenwater of het laten infiltreren ervan in de bodem. Er zal een systeem van extra premies in aanvulling op de bestaande premies worden opgezet voor kleinschalige collectieve initiatieven wanneer zij voorstellen om de "gemeenschappelijke ruimten" van de bewoners (hart van een blok, binnenplaats van een gebouw, gemeenschappelijke tuinen, privésteegjes, enz.) op te waarderen op basis van criteria die vergelijkbaar zijn met die van de bestaande premies.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 1.3:
De natuur herstellen in de stedelijke ruimte**

Streefcijfer (2030) → Aanleg van 10% koude grond bedekt met planten (minimale diepte van 1 m) bij alle nieuwe projecten voor openbare ruimte in de Vijfhoek, het Oude Laken en de Noordwijk
→ 3 proefprojecten uitvoeren om het hitteilandeffect te verminderen

Actie 1.3.1: Uitvoeren van pilootprojecten voor het ontharden en vergroenen van de binnengebieden van bouwblokken

Op basis van de studie die tot doel heeft aanbevelingen op te stellen voor projecten om de binnenkanten van blokken in Laken te transformeren, moet een testblok worden aangewezen waarvoor een pilotproject kan worden ontworpen met het oog op de ontharding en vergroening ervan. Op korte termijn zal de voltooiing van dit project het mogelijk maken om de nodige lessen te trekken om, waar mogelijk, de aanbevelingen van deze studie om te zetten naar andere wijken van de Stad, en met name naar wijken waar de binnenste delen van de blokken dichtbebouwd zijn.

- **Locatie:** Nexus Noordlus
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:**+

Actie 1.3.2: Een strategie ontwikkelen om de bodems in de Stad Brussel te ontharden en om de openbare ruimten en terreinen te vergroenen

De ontharding en vergroening van de stedelijke ruimte heeft een positieve impact op het hitte-eilandeffect en op de vermindering van het risico op overstromingen. Bij de heraanleg van een openbare ruimte is het van essentieel belang een algemene visie te integreren die erop gericht is de projecten zoveel mogelijk te ontharden en te vergroenen, en tegelijkertijd een geïntegreerd beheer van regenwater aan te bevelen. Naast de vergroeningsstudies in de Europese Wijk en Laken, en ook de projecten waarmee gestart werd in het kader van het programma "Groen en blauw in de Stad" van de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel, verdienen een aantal pleinen en straten het om te worden onthard zodat ze groene ruimten worden die het netwerk van parken aanvullen. Tot de mogelijkheden behoren in het bijzonder ruimten die momenteel geen echte functie hebben (geen terugkerend evenement zoals een markt waarvoor enige verharding nodig is) en die gelegen zijn in wijken met veel verharding. Daarom is het zinvol om een volledige atlas van openbare ruimten in de Stad Brussel op te stellen.

Naast de openbare ruimte moet de Stad Brussel, waar mogelijk, ook deelnemen aan de ontharding van haar grondgebied, met name via haar grond. Ook de inspanningen om de omgeving van sportterreinen te vergroenen, moeten worden gehandhaafd en versterkt. Ook de particuliere sector moet hieraan meewerken, met name door oppervlakken met volle grond in de inspringstroken van gebouwen te handhaven.

Deze gebieden "waar de natuur terug tot leven komt", vereisen regelmatig en duurzaam onderhoud en zelfs intensief onderhoud in de eerste jaren na de aanplanting (besproeiing, bedekken met stro, enz.). Daarom moet de Stad worden uitgerust met voldoende personeel en technische capaciteiten om dit onderhoud uit te voeren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg/ Dienst Cultuur, Jeugd en Sport/Departement Openbare en groene ruimten/Departement Openbaar Onderwijs/Departement Grondregie/ Leefmilieu Brussel
- **Prioriteit:** ++

**Strategische doelstelling 1.4:
Gemeentelijke en openbare gebouwen als
actoren in de verbetering van het "stadsklimaat"**

Streefcijfer (2030) → Verhoging met 300% van het dakoppervlak van openbare gebouwen van de Stad met klimaatvriendelijke elementen (intensieve/extensieve groene daken, daken met lichte kleur, daken met stadsmoestuinen)

Actie 1.4.1: Een beleid voeren om daken te activeren om de oververhitting van openbare gemeentelijke gebouwen te voorkomen

Dit werk zal worden uitgevoerd op basis van een studie waarin het potentieel voor de opwaardering van daken op gemeentelijke complexen wordt geanalyseerd en aan de hand waarvan plaatsen als prioritair worden aangewezen voor de ontwikkeling van groene daken of waar lichte daken zeer nuttig zouden zijn om oververhitting van gebouwen te voorkomen. Voor productieve of recreatieve doeleinden zouden zij ook als drager kunnen dienen voor de ontwikkeling van stadslandbouw of fotovoltaïsche panelen. Deze prioritaire locaties moeten minstens 500 m² dakoppervlak beslaan om het effect te versterken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** +

Actie 1.4.2: Vergroening van de gevels en muren van openbare gebouwen

In het kader van de actie "Samen vergroenen", een initiatief van de Stad Brussel, is het belangrijk om te beschikken over voorbeeldsites die de doeltreffendheid en de meerwaarde van de vergroening van de bebouwde omgeving aantonen en zo de burgers aansporen om hetzelfde te doen. Er wordt bijvoorbeeld voorgesteld om de kans te grijpen die renovatieprojecten bieden voor de vergroening, waar mogelijk, van gemeentelijke gevels en muren met klimplanten, met uitzondering van gevels die deel uitmaken van het erfgoed. Testblokken, die grotendeels eigendom zijn van de Stad Brussel, zullen de drager worden van deze vergroening in wijken met veel verharding en zo een aanvulling vormen op het groene netwerk dat gewenst wordt in het GPDO. Deze actie zou ook kunnen worden uitgebreid naar muren of gevels van andere overheidsinstanties, zoals de sokkel van sommige stations. Naast deze beplanting kunnen ook voorzieningen ter bevordering van de biodiversiteit worden aangebracht. Openbare gebouwen moeten tevens dienen als dragers voor energieproductie (zie actie 14.1)

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 1.5:
Onze grondgebieden aanpassen aan de migratie
van soorten**

Streefcijfer (2030) → 500 premies toegekend in het kader van biodiversiteit

Actie 1.5.1: Biodiversiteitsreservoirs opwaarderen en in stand houden

Op basis van de conclusies van de studie Biodiversity uitgevoerd door de Stad Brussel zal de stad prioritaire locaties aanwijzen waar maatregelen moeten worden genomen om ruimten te creëren voor de ontwikkeling van een rijke en gevarieerde biodiversiteit. Er moet ook rekening worden gehouden met het aquatische milieu. In deze natuurlijk beheerde zones zou de menselijke aanwezigheid eventueel kunnen worden toegestaan maar sterk worden beperkt door te vermijden dat er voorzieningen worden geïnstalleerd die het verblijf bevorderen.

Enkele sites zijn als prioritair aangemerkt, zoals het stadsbos van Neder-Over-Heembeek, dat bekend staat om zijn amfibieënpopulaties en talrijke waterrijke gebieden herbergt, waaronder de oevers van de Tweebeeke, het Terkamerenbos, de enige Natura 2000-site en de enige centrale zone van het Brusselse ecologische netwerk op ons grondgebied die bovendien beschermd is, en het Anne Frankbos in Haren dat erkend is voor zijn grote ecologische waarde.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten - Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie
- **Prioriteit:** ++

Actie 1.5.2: Ecologische corridors identificeren en voorzieningen voor fauna creëren in de omliggende openbare en particuliere ruimte (bebouwd of onbebouwd)

Het doel van een ecologische corridor is de functionele overgang van soorten van het ene natuurlijke milieu naar het andere te bevorderen. Deze corridor verbindt dus verschillende populaties en bevordert de verspreiding en migratie van soorten, alsook de rekolonisatie van verstoorde/geïsoleerde milieus. Het doel is een echt netwerk van ecologische corridors te creëren via het in het GPDO ontwikkelde groene netwerk maar ook de installatie van voorzieningen om fauna te verwelkomen of de verplaatsing ervan te bevorderen, zoals nestkasten voor vogels, schuilplaatsen voor vleermuizen, insectenhôtels, "ecoducten" en "paddentunnels", enz. De plaatsing van deze voorzieningen zal gebeuren in overleg met Leefmilieu Brussel en Natagora, na analyse van de specifieke kenmerken van elke locatie en wijk.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat en Stad in transitie - Departement Openbare en groene ruimten - Leefmilieu Brussel - Buurgemeenten - Vlaams Gewest
- **Prioriteit:** +

Actie 1.5.3: Een donker netwerk voor nachtelijke fauna en flora creëren

Samen met de identificatie van ecologische corridors wil de Stad Brussel een donker netwerk aanbrengen om er de openbare verlichting, die hinderlijk is voor de levenscyclus van de nachtelijke fauna en flora, te beperken. Aangezien 78% van het openbare verlichtingspark door de gemeenten wordt beheerd, zal de Stad Brussel technische aanbevelingen doen, zoals de richting en het type verlichting dat moet worden gebruikt volgens de stedelijke context, waarbij met name slimme verlichting wordt overwogen om deze efficiënter, zuiniger en ecologischer te maken. Dit laatste zou bijvoorbeeld intermitterende verlichting met een aanwezigheidsmelder kunnen voorstellen wanneer voetgangers of fietsers passeren in de woonwijken met lage dichtheid van Haren en Neder-Over-Heembeek. Er moet worden overwogen om de parken 's nachts te sluiten of ze niet te verlichten.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat en Stad in transitie - Sibelga - Leefmilieu Brussel
- **Prioriteit:** ++

**Strategische doelstelling 1.6:
Een biodiversiteitsvriendelijke context creëren in het kader van stedelijke en architecturale projecten**

Streefcijfer (2030) → 100% van de nieuwe projecten in de openbare ruimte en in openbare/particuliere gebouwen van de Stad integreren biodiversiteitsvriendelijke elementen

Actie 1.6.1 De uitvoering van gemeentelijke projecten afhankelijk maken van een bodemanalyse

De bodem herbergt 25% van de biodiversiteit in de wereld. Het is echter een hulpbron die rechtstreeks bedreigd wordt door de verstedelijking en die zich zeer langzaam vernieuwt in vergelijking met de menselijke schaal. Het is dan ook van essentieel belang om deze te behouden en op te waarderen. Daarom moet vóór de uitvoering van elk project door de Stad Brussel systematisch de Index voor Bodemkwaliteit (IBKB) worden geëvalueerd als besluitvormingsinstrument om de relevantie van het project te beoordelen. Deze index is een kwantitatieve indicator die de kwalitatieve toestand van de bodem van een perceel beschrijft (in %) door het uitvoeren van een reeks laboratoriumtests en -analyses op bodemonsters. Het maakt het mogelijk om de vergelijking tussen het toekomstige grondgebruik en de huidige kwaliteitstoestand ervan optimaal te oriënteren. Het doel is om, waar mogelijk, ernaar te streven om de bodem van de beste kwaliteit toe te wijzen aan de ontwikkeling van de natuur en biodiversiteit, landbouw, koolstofsekwestratie, infiltratie van regenwater en de bodem van de slechtste kwaliteit toe te wijzen aan gebouwen, wegen, enz.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Klimaat en Stad in transitie - Departement Openbare en groene ruimten - Departement Openbaar Patrimonium - Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel
- **Prioriteit:**+

Actie 1.6.2: Biodiversiteitspremies vaststellen en creëren

Het gaat erom de bestaande reeks premies, waarvan sommige al een onmiskenbaar effect op de biodiversiteit hebben, aan te vullen. Er moet worden onderzocht welke nieuwe premies moeten worden ingevoerd om "schakels" voor biodiversiteit tot stand te helpen brengen (aankoop van schuilplaatsen voor fauna, aankoop van grote, hoge bomen, aanleg van een boomgaard, enz.).

Naar het voorbeeld van het Boscompensatieconcept in Vlaanderen wordt hier beoogd om de vernietiging van ruimten of elementen van ecologisch belang te compenseren door middel van een compensatie "in natura", met een mogelijke weging in verhouding tot het ecologische belang van het verloren gegane element, of "in geld" dat zou worden gebruikt voor de financiering van projecten voor natuurbehoud door overheidsinstanties of verenigingen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie
- **Prioriteit:** ++

Actie 1.6.3: Een biodiversiteitsontwikkelingsplan opstellen voor architecturale en stedenbouwkundige projecten

Het gaat erom een ambitieus en duidelijk kader te scheppen met het oog op het ontwikkelen van de natuur en het bereiken van een zekere duurzaamheid in alle projecten van de Stad Brussel (openbare of particuliere ruimte) en voor de grote projecten van andere openbare en particuliere actoren. Daartoe moet het plan verschillende kwesties aanpakken zoals groene daken met een striktere visie op de toepassing ervan dan de Gewestelijke Stedenbouwkundige Verordening, de toepassing van de aanbevelingen "Natuur en Duurzaamheid" in het kader van de opstelling van overheidsopdrachten, lawaai door meer bepaald de organisatie van grote evenementen in bepaalde gevoelige groene ruimten te beperken, of zelfs materialen. Voor hetzelfde thema kunnen deze elementen zelfs per wijk van de Stad verschillen op grond van de intrinsieke specifieke kenmerken ervan.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat en Stad in transitie/Leefmilieu Brussel/Vzw's die actief zijn op dit vlak
- **Prioriteit:** ++

Strategische doelstelling 1.7:
Gemakkelijkere toegang tot land voor
landbouwberoepen

Streefcijfers (2030) → Inzet van 10 nieuwe hectares voor
 professionele stadslandbouw

Actie 1.7.1: Een geel en bruin netwerk creëren om de stadslandbouw te ondersteunen

Deze actie beoogt de identificatie van potentiële productieve gebieden op het gemeentelijke grondgebied maar ook binnen de grond van de Stad Brussel buiten het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zodat een voedselgordel kan worden aangelegd. De plaats van het netwerk zal worden bepaald aan de hand van een studie in samenwerking met de betrokken diensten en afdelingen.

Al deze geïnventariseerde gebieden zullen worden geprioriteerd op basis van een analyse met meerdere criteria waarbij rekening wordt gehouden met: bestemming feitelijk en van rechtswege, mogelijke exploitatiebeperkingen (vervuiling, pacht, oneffen terrein, overstromingen, eigenaars), bodemkwaliteit, toegankelijkheid (mobiliteit, toegang tot water, afstand tot productverwerkingscentra, enz.), beschikbare oppervlakken, enz. Op basis van deze inventarisatie zullen de gronden met het grootste potentieel worden aangewezen met het oog op de ontwikkeling van duurzame landbouwclusters via, eventueel, een beleid voor verwerving van bijkomende aangrenzende gronden om deze strategische clusters te versterken. Deze zullen bij voorkeur ter beschikking worden gesteld van landbouwers die zich bezig houden met een duurzame, milieuvriendelijke landbouw.

Daartoe zou het verkrijgen van een (lopend of reeds verworven) kwaliteitslabel een voorwaarde kunnen zijn voor de toekenning van een huurcontract/huurovereenkomst. Drie potentiële clusters voor duurzame landbouw werden geïdentificeerd: de Trassersweg met een speciale focus op agrobosbouw, rond de stadsboerderij van Neder-Over-Heembeek met toegang tot groenteteelt en de serres van Sterrebeek als boomkwekerij voor de Stad Brussel en incubator voor stadslandbouwprojecten. Ten slotte zouden de producten van deze duurzame landbouw kunnen worden gebruikt in het voor Haren geplande voedselcentrum of kunnen worden verkocht op markten die plaatsvinden op het grondgebied van de Stad.

- **Locatie:** Neder-Over-Heembeek, Haren
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Cartografie en tekenen + OE Klimaat en Stad in transitie - Leefmilieu Brussel - Vlaams Gewest en betrokken gemeenten in dit gewest
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 1.8:
Lokale eigen voedselproductie voor duurzame
landbouw**

Streefcijfer (2030) → Toename van 50% van de
bebouwde oppervlakte (in m² toegekend aan
moestuinen)

Actie 1.8.1: De gelegenheid van nieuwe ontwikkelingsprojecten aangrijpen om collectieve moestuinen op de terreinen van de Stad Brussel zoveel mogelijk te behouden en bestendigen

Veel gemeentelijke terreinen worden momenteel (al dan niet via een overeenkomst) gebruikt voor moestuinen. De meeste van deze terreinen zijn echter bouwgronden zoals bedoeld in het GBP. De landbouw speelt een belangrijke economische, ecologische en sociale rol, het is belangrijk om te streven naar het waarborgen van de duurzaamheid ervan in het kader van ontwikkelingsprojecten en ze daarom wettelijk te beschermen. Het GBP zou hier een gepast instrument voor kunnen zijn maar ook andere instrumenten kunnen eventueel ter aanvulling worden gebruikt (masterplans, SBP, enz.).

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** ++

Actie 8.2: Fruitbomen planten in de openbare ruimte

Om stadsbewoners weer in contact te brengen met de natuur en met duurzame voeding wordt voorgesteld om fruittuinen aan te leggen in de openbare ruimte zoals in openbare parken, in speeltuinen om een educatieve rol te vervullen, in overblijvende ruimten, enz.

De voorkeur moet uitgaan naar locaties die gelegen zijn langs het actieve netwerk met het oog op het plukken van fruit door wandelaars of in de semilandelijke wijken van het gemeentelijke grondgebied. Deze fruitboomplantages zullen ook dienen als schuilplaats en voedselbron voor wilde dieren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Groene en openbare ruimten - Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** +

Actie 1.8.3: Gemeente-eigendommen mobiliseren en uitrusten met voorzieningen voor stadslandbouw

De Grondregie van de Stad Brussel en het OCMW zijn twee grote vastgoedbeheerders die over heel wat terreinen beschikken die momenteel (al dan niet via een overeenkomst) worden gebruikt voor moestuinen. Met het oog op de instandhouding van landbouwzones en terreinen die hiervoor geschikt zijn, zullen deze twee overheidsinstanties officieel worden belast met de ontwikkeling van een netwerk van moestuinen. Dit zal het mogelijk maken om zoveel mogelijk bestaande moestuinen te behouden maar ook om, waar haalbaar, nieuwe moestuinen te creëren binnen toekomstige grootschalige vastgoedprojecten. Zoals reeds vermeld, zullen de daken van gemeentelijke gebouwen ook worden gebruikt om stadslandbouw in een stedelijke omgeving te ontwikkelen.

Na een inventarisatie van de bestaande voorzieningen en het potentieel van elke site in samenwerking met de diensten moeten samen met de bewoners van de wijken productieve ruimten worden ontwikkeld in de gemeentelijke scholen. Het is inderdaad niet ongewoon dat bewoners productieve ruimten zoeken en de scholen kunnen ze tijdens de schoolvakanties niet beheren. Deze actie wordt dus een soort win-winsituatie: schoolkinderen komen weer in contact met de natuur en observeren de evoluties; bewoners beheren de ruimten, delen informatie met schoolkinderen en produceren voedsel. Deze actie maakt ook deel uit van de strategie Good Food.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie/ Leefmilieu Brussel
- **Prioriteit:** ++

**Strategische doelstelling 1.9:
De ontwikkeling van een blauw netwerk in Brussel**

Streefcijfer (2030) → 100% van de wegenwerken in prioritaire interventiegebieden en stroomopwaarts van gebieden met een hoog overstromingsrisico integreren geïntegreerd beheer van regenwater

Actie 1.9.1: Herwaardering en behoud van het waternetwerk op het grondgebied van de Stad Brussel

Hoewel de stad Brussel ooit heel wat bronnen had, zijn vele daarvan nu verdwenen of moeten worden gerenoveerd. Daarom moet eerst een studie worden gestart om de oude bronnen en het oude waternetwerk te inventariseren (reeds beschikbare informatie van Leefmilieu Brussel) en op basis van oude plannen en getuigenissen van bewoners die het "geheugen" van hun wijk vormen.

Dit werk zou als basis kunnen dienen voor een aanvullende studie met een evaluatie en prioritering van de mogelijkheid om de bronnen af te koppelen en op te waarderen. De nieuwe stadsrivieren zijn hier een voorbeeld van. Ze bestaan uit een geheel van hydrologische en landschappelijke voorzieningen en inrichtingen met een lage technologische intensiteit (reservoirs, poelen, regen- en stormtuinen, infiltratieputten, overstroombare rotondes of boomspiegels, enz.). Deze onderling met elkaar verbonden elementen beantwoorden aan de eenvoudige principes van een ecologisch waterbeheer, zoals infiltratie, vertraging, opslag, evapotranspiratie en de afvoer van water naar zogenaamde natuurlijke afvoerzones. Dit vermijdt ook dat gemeentelijke vijvers droogvallen door waterstress. Een reeks acties zal het mogelijk maken om dit fenomeen te bestrijden (aanleg van regenopvangnetwerken, aanplanting van resistente planten, enz.), in detail beschreven in het Gemeentelijk Waterplan.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:**+

Actie 1.9.2: De relatie van de inwoners met het water versterken door de aanwezigheid en het gebruik ervan in de openbare ruimte te ontwikkelen

Samen met de opwaardering van het waternetwerk van de Stad Brussel moet de band tussen de inwoners en het water worden versterkt.

Dit gebeurt via studies over de aanwezigheid van water in de openbare ruimte en een versterking/diversificatie van de aanwezigheid ervan op het grondgebied van de Stad. Water moet niet alleen worden benaderd als een aantrekkelijk landschapselement dat de Stad kenmerkt maar ook als een hulpbron die het grondgebied "activeert" door zijn aanwezigheid. Water kan ook een sociale waarde hebben, met in het bijzonder het belang van drinkwaterfontein in openbare ruimten en in de buurt van sportterreinen.

Water moet zichtbaarder maar ook didactisch en aantrekkelijk worden gemaakt. Daarom moeten prioritair verschillende projecten van "denkbeeldige rivieren" worden uitgevoerd om deze band te herstellen en te versterken met respect voor de architecturale, erfgoed-, landschaps- en stedenbouwkundige kwaliteiten van de sites. In deze zin is het Kanaal een sector waarop de Stad Brussel zich als strategisch gewestelijke zone zal concentreren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** ++

Actie 1.9.3: Het circulaire gebruik van water in de openbare ruimte en gemeentelijke gebouwen versterken

Het is van essentieel belang om deze hulpbron te sparen door het gebruik van leidingwater te beperken. Daartoe moet de verspilling ervan worden beperkt en moeten andere waterbronnen worden gebruikt, zoals regenwater, bemalingswater, water van het kanaal, water dat door het waterzuiveringsstation is behandeld, water van zwembaden, grijs water, enz. Momenteel wordt het meeste water dat in het Brusselse Gewest wordt verbruikt opgevangen in het Waalse Gewest, hetzij uit grondwater, hetzij uit oppervlaktewater. Minder dan 3% van dit water is afkomstig van Brusselse grondwaterbronnen. Dit water wordt opgevangen via twee opvangbekkens waarvan één op het grondgebied van de Stad (Terkamerenbos).

Hoewel het zeker noodzakelijk is om het waterverbruik te verminderen en verspilling te voorkomen, moet er ook voor worden gezorgd dat iedereen gelijke toegang heeft tot deze basisbehoefte, ongeacht of het daarbij gaat om fonteinen, toiletten, sanitaire voorzieningen of wasserettes die op het volledige gemeentelijke grondgebied zijn opgesteld.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 1.10:
Ontwikkelen van een veerkrachtigere openbare
infrastructuur op het gebied van waterbeheer**

Streefcijfer (2030) → 250.000 m² nieuwe oppervlakte die doorlaatbaar is gemaakt of losgekoppeld van de riolering in het prioritaire interventiegebied van het stroomgebied van Molenbeek

Actie 1.10.1: Uitwerking van een ambitieuze regelgeving voor "Water"

In het kader van rationeel waterbeheer op gemeentelijk niveau lijkt het essentieel om snel over een ambitieus regelgevingsinstrument te beschikken, zowel in de openbare ruimte als in de bebouwde zones. Een Specifieke Gemeentelijke Stedenbouwkundige Verordening (SGSV) lijkt het juiste instrument om rekening te houden met de specifieke kenmerken van de verschillende delen van de Stad Brussel, d.w.z. op basis van het stroomopwaarts of stroomafwaarts gelegen deel van een stroomgebied, dichtbij of ver van een natuurlijke uitmonding, enz.

Rekening houdend met de hervorming van de gewestelijke stedenbouwkundige verordening, zal deze SGSV dienen om een voorbeeldige aanpak op te leggen aan alle projecten op het gebied van Geïntegreerd Beheer van Regenwater ter plaatse door de voorkeur te geven aan begroeide systemen in de open lucht waarvan de afvoer de volgende rangorde volgt: een infiltratiesysteem, het hydrografisch netwerk aan de oppervlakte, een nieuwe stadsrivier (NSR), een gescheiden netwerk en tot slot het afwateringsnetwerk met een beperkt lekdebiet. De kwestie van de autonome sanering zal ook aan bod moeten komen in deze SGSV om vast te stellen welke voorzieningen al dan niet zijn toegestaan en welke doelstellingen moeten worden bereikt op het gebied van individuele zuivering op het niveau van wegen die niet worden en zullen worden gedraineerd. Daarnaast zal ook de kwestie van de kwaliteit van het te beheren water moeten worden aangekaart, waarbij gebruik zou kunnen worden gemaakt van processen om het water te zuiveren voordat het in de afvoer wordt geloosd (bijvoorbeeld via filters). Dit betreft ook verontreinigende stoffen van agrarische oorsprong in gebieden waar deze activiteit zich zou ontwikkelen.

Deze SGemSV zou kunnen worden aangevuld op het niveau van strategische zones die eerder via ontwikkelingsplannen zijn vastgesteld.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie + OE Planning en ontwikkeling + OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen - Leefmilieu Brussel - Vzw's die actief zijn op dit vlak
- **Prioriteit:** ++

Actie 1.10.2: Zoveel mogelijk grootschalige sites loskoppelen van het zuiveringsnet en zorgen voor meer infiltratie-/opslag-/terugwinningssystemen en systemen voor bodemdoorlaatbaarheid

In het verlengde van de "Studie Regenwaterreservoirs Laken" die werd uitgevoerd en op basis van de "Studie om de site van het Koning Boudewijnstadion af te koppelen" gelanceerd door de Stad Brussel en de studie ter evaluatie van het afkoppelpotentieel in het stroomgebied van de Molenbeek afgerond door Leefmilieu Brussel, moeten verschillende analyses worden gelanceerd om een diagnose te maken van de gemeentelijke eigendommen met betrekking tot hun potentieel voor afkoppeling, te beginnen met de Vijfhoek en de Noordwijk, gevolgd door Neder-Over-Heembeek en Mutsaard.

Ermeë rekening houdend dat de hoeveelheid regen die moet worden beheerd voor een voorbeeldproject 60L/m² in 4 uur is, is het doel om de mogelijkheden voor het bufferen/vasthouden en terugwinnen van afvloeiend water op deze sites (ter plaatse) te evalueren; technische oplossingen met een evaluatie van de kosten voor te stellen; en een rangorde voor de installatie van voorzieningen te verstrekken. De conclusies van deze studies moeten vervolgens worden gebudgetteerd en uitgevoerd.

- **Locatie:** Laken, Vijfhoek, Noordwijk, Neder-Over-Heembeek
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie + OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium - Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** ++

Actie 1.10.3: Invoering van nieuwe Waterpremies en waterpremies "Zonder grenzen"

Het doel is het bestaande aanbod van premies aan te vullen, vooral die voor het doordringbaar maken van de bodem en de installatie van een infiltratiesysteem voor regenwater. Het gaat om verschillende soorten premies om het probleem van waterbeheer aan te pakken, zoals premies voor de diagnose en preventie van overstromingen, voor de behandeling van afvalwater voor panden gelegen in een zone zonder riolering, voor de installatie van lekdetectiesystemen, premies voor de analyse van de kwaliteit van leidingwater of voor de installatie van filters.

Dit behelst ook het tot stand brengen van samenwerkingen met andere gemeenten om de invoering te bevorderen van groene premies die tot gevolg hebben dat de afvoer van regenwater naar de riolering wordt beperkt, of zelfs aanvaarden dat de inwoners van een stroomopwaarts gelegen gemeente een beroep kunnen doen op onze gemeentelijke premies of althans dat wij de gemeentelijke premies die daar zouden worden ingevoerd, zouden kunnen aanvullen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie
- **Prioriteit:** ++

Actie 1.10.4: Ondersteuning van het Gewest in de strijd tegen overstromingen in Laken via de prioritaire uitvoering van alternatieve oplossingen, zoals Geïntegreerd Regenwaterbeheer, en in laatste instantie een stormbekken

De Stad Brussel wil een "katalysator" zijn om het Gewest te ondersteunen bij het vinden van een permanente en duurzame oplossing om de overstromingsrisico's in Laken snel tegen te gaan. Daartoe zal de Stad Brussel, parallel aan de "Studies naar het afkoppelingspotentieel van hemelwater met betrekking tot de proefstroomgebieden van de Voor-Zenne en de Molenbeek" van Leefmilieu Brussel en "Projectontwerper - stormbekken Molenbeek" een pilotproject "Waterbouwblok" lanceren in Laken, in de buurt van de Prins Leopoldsquare.

Het principe van een watereiland is het ontwerpen en toepassen van voorzieningen om regenwater op te vangen, op te slaan of te infiltreren.

Dit werk wordt collegiaal uitgevoerd met de bewoners en gebruikers van verschillende huizen, flatgebouwen of gebouwen. Dit maakt het mogelijk om collectieve voorzieningen voor regenwateropvang te ontwikkelen waar iedereen baat bij heeft: beplanting, gemeenschappelijke reservoirs, infiltratiezone, enz. Dit project is een kans om een aanpak en een methodologie te ontwikkelen die op andere blokken kan worden toegepast.

- **Locatie:** Laken
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Hydria - Leefmilieu Brussel - Vivaqua
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 1.11:
Verbetering van de luchtkwaliteit binnen en
buiten gebouwen**

Streefcijfer (2030) → Naleving van de WHO-normen voor
luchtkwaliteit (NO₂, O₃, PM₁₀, PM_{2,5}, NMVOS) in alle
meetstations op het grondgebied van de Stad

Actie 1.11.1: Het aantal analysepunten voor de luchtkwaliteit verhogen en deze controleren om het gewestelijke systeem te vervolledigen

Om de evolutie van de luchtkwaliteit in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest continu op te volgen, beschikt Leefmilieu Brussel over meetstations in het hele gewest die de concentratie van verschillende verontreinigende stoffen registreren.

In deze context, en om de kennis en locatie van de verschillende verontreinigende stoffen te verbeteren, zal de Stad Brussel samenwerken met Leefmilieu Brussel voor dit toezichtstelsel om sensoren in de openbare ruimte te plaatsen. Deze zullen gericht zijn op met name de monitoring van de zogenaamde gevoelige voorzieningen volgens de definitie van de WHO, d.w.z. scholen, ziekenhuizen en rusthuizen, teneinde bij voorrang actie te ondernemen bij de meest kwetsbare groepen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie - Leefmilieu Brussel
- **Prioriteit:** +

Actie 1.11.2: De luchtkwaliteit binnen monitoren en zo nodig verbeteren in gevoelige gemeentelijke gebouwen (crèches, scholen, ziekenhuizen)

In samenhang met en als gevolg van de vorige actie moeten maatregelen worden genomen ter verbetering van de luchtkwaliteit, met name binnen gebouwen, die in het beleid ter zake enigszins is verwaarloosd. In dit verband moet de Stad Brussel een voorbeeld stellen voor haar eigen gebouwen, met name de gebouwen met gevoelige functies, zoals scholen, crèches en ziekenhuizen. Om deze ruimten te zuiveren, is het dus noodzakelijk om te zorgen voor een goede luchtcirculatie. Daarom moet de Stad Brussel de ventilatiesystemen regelmatig controleren en ze vervangen als ze defect blijken te zijn.

Het gaat hierbij met name om verluchttingsroosters van ramen, mechanische ventilatiesystemen en verwarmingssystemen. Hiervoor moet een inventaris worden opgemaakt. Het onderhoud van deze ruimten vereist ook het gebruik van natuurlijke producten, waarbij het gebruik van voor de gezondheid gevaarlijke chemische stoffen moet worden vermeden.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie - Departement Openbaar Onderwijs - Departement Openbaar Patrimonium
- **Prioriteit:** +

Actie 1.12.1: Silent parks aanleggen

Aangezien Brussel een stad is, zijn lawaai, mensen, drukte, gemengde functies en verkeer onvermijdelijk. Hoewel het onmogelijk is om de hele stad objectief gezien stil te maken, is het toch mogelijk om aan de perceptie van deze rust te werken door middel van zogenaamde "herbronnings"-criteria, zoals afstand en beperking van verkeer, beplanting van de ruimte, de mogelijkheid om er te verblijven, of zelfs de mate van bezoek en de netheid ervan.

In samenhang met de acties voor aanleg of verbetering zullen de openbare groene ruimten zeker bijdragen aan een verbetering van dit gevoel. Dit zou echter kunnen worden bevestigd via de aanleg van "silent parks" waar de geluidsoverlast sterk zou worden verminderd. In dit verband moet niet alleen rekening worden gehouden met geluidsoverlast voor de fauna maar ook met gevoelige groene ruimten zoals het Terkamerenbos. Ook andere per definitie kalme ruimten, zoals begraafplaatsen, moeten bij de aanleg ervan worden betrokken. Deze ruimten blijven voor iedereen toegankelijk maar zullen uitnodigen tot rust door de wijze van aanleg.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten - Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg
- **Prioriteit:** ++

Strategische doelstelling 1.13: Vermindering van geluidshinder door vervoer

Actie 1.13.1: Gewestelijke premies voor geluidsisolatie van gebouwen promoten

In het kader van de Renolution-strategie en in overeenstemming met het plan Quiet.brussels zal de Stad Brussel zorgen voor gewestelijke stimuleringsmaatregelen om een betere geluidsisolatie van gebouwen te promoten. Het plan Quiet.brussels voorziet namelijk in de versterking van de posten betreffende geluidsisolatie in de "Energie"-premie en betreffende woningrenovatie met een nieuwe verdeling van de premiebedragen en, indien nodig, de invoering van nieuwe posten.

Deze actie is gericht op de wijken die het meest te lijden hebben onder geluidsoverlast, met name Haren dat te kampen heeft met lawaai van weg-, spoor- en luchtverkeer, met metingen boven de 60 decibel.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie
- **Prioriteit:** +

Actie 1.13.2: Implementatie van geluiddempende voorzieningen om de overlast van weg- en spoorvervoer te beperken

Het gewestelijke plan Good Move maakt het mogelijk om in de wijken het lawaai te verminderen dat voortkomt uit doorgaand verkeer. Daartoe leidt het plan het auto- en vrachtwagenverkeer om naar specifieke wegen. De Stad Brussel, maar ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, moet dus systematisch geluidswerende verhardingen aanbrengen op deze specifieke assen om de geluidshinder van het verkeer te beperken, vooral op de wegen met lawaaierige voorzieningen (straatstenen, verkeersdrempels, bochten van tramsporen, enz.).

Wat meer bepaald het spoorweglawaai betreft, is het aangewezen om met de onderneming Infrabel samen te werken aan de mogelijkheid om doeltreffende en esthetisch geïntegreerde geluidsschermen te plaatsen wanneer de wegen dichtbebouwde gebieden doorkruisen, meer bepaald Haren en de Noord-Zuidverbinding in het overdekte gedeelte ervan in de Vijfhoek.

- **Locatie:** : Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit - Beliris
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 1.14:
Voor een lokale en duurzame energieproductie

Streefcijfer (2030) → 100% van de door de gemeentelijke overheidsgebouwen verbruikte elektriciteit is afkomstig van in België geproduceerde hernieuwbare energie.

Actie 1.14.1: Verdere ontwikkeling van het zonnepanelenpark van de Stad Brussel

In verband met de hierboven vermelde opwaardering van de gemeentelijke daken gaat het erom de geïdentificeerde gemeentelijke gebouwen op basis van bestaande beperkingen (erfgoed, perceptie vanuit de openbare ruimte, enz.) uit te rusten met zonnepanelen om de energietransitie van de Stad Brussel te waarborgen door een maximum aan hernieuwbare energie te produceren. Gezien de omvang van ons grondgebied in vergelijking met andere gemeenten in het Gewest is het potentieel aanwezig als we alle gebouwen in aanmerking nemen, zowel particuliere als openbare.

In die zin zal de Stad Brussel een drijvende kracht blijven om op dit gebied een voorbeeld te stellen. Volgens de verdeling van het fotonvoltaïsche potentieel en de gerealiseerde productie per gemeente in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (bron: Energiebalans van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest versie 2022, Leefmilieu Brussel & APERe) heeft de Stad Brussel een totaal potentieel van 542.793 kW dat slechts voor 11,4% gerealiseerd is.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium - OE Energie/Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** +

Actie 1.14.2: Ontwikkeling van warmtenetwerken vanuit productiebronnen gelegen op het gemeentelijke grondgebied

De gewestelijke afvalverbrandingsoven biedt een aanzienlijk potentieel voor koolstofvrije warmte dat moet worden benut. De hoeveelheid beschikbare restwarmte is groot genoeg om stedelijke warmtenetwerken te ontwikkelen om openbare voorzieningen en woningen te verwarmen. Twee eerste trajecten moeten worden ontwikkeld: het ene richting Neder-Over-Heembeek met een aanzienlijk verbruikspotentieel voor de overheid, het andere richting de Noordwijk in het kader van het PED-project, eveneens met grote wooncomplexen, met name sociale woningen.

- **Locatie:** Nexus groene corridor, nexus lus noord
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium/OE Energie/Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** +

Actie 1.14.3: Analyse en uitvoering van innovatieve oplossingen op het gebied van energieproductie (stedelijke windmolens, aquathermie, riothermie, geothermie, enz.)

In de Stad Brussel moeten bekende en innovatieve oplossingen voor energieproductie worden ontwikkeld, zowel in grote bedrijfsgebouwen of overheidsinfrastructuren als in particuliere woningen. Alle oplossingen moeten in overweging worden genomen: of het nu gaat om meer installaties van warmtepompen, thermische zonnepanelen op het dak of op de sporen van de spoorwegen, warmtekrachtkoppelingen, geothermiesystemen, warmtenetten, het benutten van het potentieel van kleine windmolens die op gebouwen of langs het kanaal kunnen worden geïnstalleerd (haalbaarheid nagaan met Skeyes inzake hoogtebeperkingen, en met Fluxys en Sibelga inzake gasleidingen), of het testen van systemen voor de terugwinning van warmte of koude via de riolering, het ondergrondse netwerk of kelders, het waterzuiveringsstation Brussel-Noord, koeltorens, koelmachines en ventilatiegroepen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium/OE Energie
- **Prioriteit:**+

Actie 1.14.4: De ontwikkeling van een eerste wijk met positieve energie (PED = Positive Energy District) voortzetten in de Noordwijk

Het project wil innovatieve en geïntegreerde oplossingen ontwikkelen en testen om bij te dragen tot het uitbouwen van wijken met positieve energie in Europa tegen 2050. Met "wijken met positieve energie" bedoelt de Stad Brussel een duurzame wijk die meer energie produceert dan verbruikt.

Projecten op dit gebied moeten onder meer rekening houden met de interactie en integratie tussen de gebouwen, de gebruikers en het totale energiesysteem, alsmede met de implicaties met de elektromobiliteit. In de Noordwijk is er al een pilotproject gepland en op basis van deze ervaring zullen andere projecten worden ontwikkeld.

- **Locatie:** Nexus Noordlus
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium/OE Energie/Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** +

Actie 1.14.5: Ontwikkelen en begeleiden van de ontwikkeling van energiegemeenschappen

Er moeten energiegemeenschappen worden opgericht als nieuwe speler op de elektriciteits- en warmtemarkt (productie, levering en gezamenlijk gebruik van energie; zelfopwekking en zelfverbruik van hernieuwbare elektriciteit). De Stad Brussel neemt reeds deel aan een aantal initiatieven, zoals een warmtenetproject in de Buda+-zone nabij Aquiris (Haren).

Bovendien zouden nieuwe Duurzame Wijkcontracten kunnen worden benut om ook dit soort gemeenschappen te ontwikkelen die bestaan uit een netwerk van actoren die energiebronnen delen (verenigingen, handelaars, bewoners, enz.). Op basis van deze ervaringen zal de Stad Brussel de opgedane ervaring kunnen toepassen op andere strategische ontwikkelingslocaties, met name de aanleg van een warmtenet in het kader van de Nexus van de Groene Corridor in Neder-Over-Heembeek.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium - Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsvernieuwing/Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** ++

Ambitie III: Een Stad die evolueert

Waarvan het stedelijke weefsel de gevolgen van de klimaatverandering voorkomt en tegelijkertijd voldoet aan de behoeften van de inwoners

**Strategische doelstelling 2.1:
Een stadsontwikkeling aangepast aan de nieuwe
demografische en klimatologische realiteit**

Streefcijfer (2030) → 100% van de projecten waarbij onbebouwde gemeentegrond betrokken is, is onderworpen aan een voorafgaande opportuniteitsanalyse (Stad op 10 min) door het Departement Stadsontwikkeling

Actie 2.1.1: De ontwikkeling van het gemeentelijke grondgebied sturen op basis van een beoordeling aan de hand van meerdere ontwikkelingscriteria

De Stad zal proactief een strategische aanlegvisie voor haar grondgebied ontwikkelen, rekening houdend met de be.sustainable-aanpak die op gewestelijk niveau is ontwikkeld. Alle betrokken diensten zullen vóór, tijdens en na de analyse worden geraadpleegd. Deze aanpak zal per geval worden uitgevoerd om het ontwikkelingspotentieel te evalueren op basis van 5 beginselen:

1. De Stad zet zich actief in om het gebrek aan betaalbare woningen voor haar burgers en de toegang tot lokale voorzieningen aan te pakken;
2. De ontwikkeling van de Stad is gebaseerd op het bestaande om onnodig verbruik van energie, materialen en natuurlijke hulpbronnen te vermijden;
3. De Stad beschermt haar burgers door haar natuurlijke hulpbronnen (/bodems) zoveel mogelijk in stand te houden;
4. De Stad streeft ernaar in elk project een sociale en stedelijke meerwaarde te creëren;
5. Onbebouwde terreinen worden zoveel mogelijk beschermd

Deze aanpak zal dus gebaseerd zijn op de reconversie en de "invulling" van stedelijke ruimten en dus niet op de realisatie van grootschalige projecten op lege terreinen. Met inachtneming van deze algemene beginselen zullen de diensten van de Stad een evaluatiekader voorstellen, waarbij rekening wordt gehouden met de kwaliteiten en kenmerken van de omgeving waarin het project zich bevindt. In een eerste groep parameters worden de toestand van het perceel en de mogelijke gevolgen van het project onderzocht:

- Kenmerken van het perceel (omvang, bodemkwaliteit, ecologisch potentieel, enz.);
- Dichtheid van de omgeving (bebouwing en bevolking);
- Ligging van het perceel in een specifieke zone (ecologisch netwerk, overstromingsrisicogebied, landschapsbeschermingsgebied of bosbeschermingsgebied, prioritair waterbeheergebied enz.).

Een tweede reeks parameters beoordeelt of de omgeving geschikt is voor de realisatie van het project door de lokale voorzieningen en tekortkomingen die zijn vastgesteld in het kader van de doelstelling van een "Stad op 10 min." in aanmerking te nemen, met bijzondere aandacht voor de aanwezigheid van betaalbare huisvesting, onderwijs, gezondheidszorg en sportfaciliteiten. Tot slot zal een derde groep parameters het project zelf analyseren om de noodzaak, de urgentie en de stedelijke en sociale meerwaarde ervan te beoordelen en zo nodig alternatieve locaties te vinden.

Deze evaluatie zal deel uitmaken van de documentatie die moet worden verstrekt in het kader van de voorontwerpvergaderingen die voorafgaan aan de indiening van ontwikkelingsprojecten op gemeentegrond.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen - Departement Openbaar Patrimonium - Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Openbaar Onderwijs - OCMW - Afdeling Demografie - Departement Sport/Cultuur/Jeugd/ Leefmilieu Brussel
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.1.2: De in het GewPDO omschreven Nexussen en Lokale Identiteitskernen prioritair ontwikkelen

Zoals reeds vermeld, heeft het GPDO zijn actiegebied op een lokale manier geprioriteerd door de vaststelling van prioritaire interventiegebieden, de Nexussen. Door de verschillende deelgebieden en wijken van de Stad met elkaar te verbinden, zijn dit plaatsen waar de hier ontwikkelde doelstellingen/acties geconcentreerd zijn en die een ontwikkelingsdynamiek kunnen stimuleren die het hele gemeentelijke grondgebied ten goede komt.

Daarbinnen zal ook het begrip Lokale Identiteitskernen (LIK's) uit het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling gestalte krijgen. Ze worden gedefinieerd als lokale centra die representatief zijn voor buurten, als structurerende elementen van de stad met de nodige diensten dichtbij. Deze LIK's, die zich ook buiten de Nexussen bevinden, zijn onderverdeeld in bestaande Lokale Identiteitskernen, te versterken Lokale Identiteitskernen en nog te creëren Lokale Identiteitskernen.

Voor de ontwikkeling van deze strategische gebieden moet de Stad Brussel gebruikmaken van bestaande financieringsprogramma's, met name Duurzame Wijkcontracten. Er zullen andere middelen worden gebruikt, zoals participatieve begrotingen in het kader van de realisatie van de hefboomprojecten die ook in het kader van dit GPDO worden ontwikkeld. Deze laatste zullen het onderwerp zijn van een specifiek ontwikkelings- en architectuurprogramma dat participatief moet zijn om deze te verwezenlijken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg + OE Stadsvernieuwing
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.1.3: Het bouwblok beschouwen als een strategische schaal voor stadsontwikkeling

Het blok is de kleinste ruimtelijke eenheid op het gebied van stedenbouw voordat het perceel in aanmerking wordt genomen. Het is afgebakend door wegen of door andere grenzen (openbare ruimte, enz.) en kan bebouwd of onbebouwd zijn en heeft min of meer geometrische contouren of bestaat uit open constructies. Het blok werd onvoldoende gebruikt door en voor burgers en was onzichtbaar gemaakt tot in de jaren 1990 toen het Brusselse Gewest het beleid ter bescherming van het erfgoed ontwikkelde. Het blok werd nieuw leven ingeblazen in het kader van een lokalere stedenbouw en door rekening te houden met de stedelijke aspecten van de klimaatopwarming. In deze context is de Stad Brussel een studie uitgevoerd over de binnengebieden van de Lakense bouwblokken, waarbij deze ruimtelijke eenheid wordt gebruikt als instrument om de levenskwaliteit in de wijken te verbeteren. Afhankelijk van de resultaten van de studie zal het gebruik van het blok als steun voor de (her)ontwikkeling van het grondgebied worden uitgebreid naar andere wijken van de Stad, met name via het nieuwe gewestelijke instrument van het As- en huizenblokcontract (AHC). Dit laatste is gericht op de uiterst lokale schaal die in het meer macrogerichte stedenbouwbeleid buiten beschouwing wordt gelaten.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg + OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen + OE Stadsvernieuwing - Departement Openbaar Patrimonium - OE Historisch erfgoed
- **Prioriteit:** +

Actie 2.1.4: Zorgen voor de aanpasbaarheid van bebouwde ruimten vanaf hun ontwerp en beoordelen van de mogelijkheden voor herbestemming van bestaande ruimten

In de zoektocht naar een veerkrachtigere stad op basis van circulariteit moeten gebouwen omkeerbaar zijn zodat ze op korte, middellange of lange termijn van functie kunnen veranderen en dit in verschillende mogelijke richtingen. In de context van de huidige behoeften betekent dit dat de mogelijkheid moet worden geboden dat kantoren worden omgevormd tot woningen of dat onderbenutte parkeerplaatsen worden gebruikt voor opslag/logistiek/energieproductie enz. Dit proces heeft het voordeel dat de veroudering van gebouwen wordt voorkomen zonder dat ze moeten worden gesloopt en moet worden opgenomen in het ontwerp van nieuwe gebouwen. In dit verband moeten toekomstige aanvragers van bouwvergunningen, zowel particuliere als openbare, in de te verstrekken documenten de omkeerbaarheid van hun project aantonen. Twee vormen van omkeerbaarheid moeten in aanmerking worden genomen:

- De omkeerbaarheid van het bouwwerk zelf zodat het kan worden "afgebroken" en de bouwelementen opnieuw in de bouwmarkt kunnen worden opgenomen.
- De omkeerbaarheid op de schaal van het gebouw waardoor verschillende gebruiksmogelijkheden en functies binnen dezelfde ruimte mogelijk zijn, afhankelijk van de behoeften.

In het geval van bestaande gebouwen is het eerder een kwestie van renovatie, wat een studie per geval vereist, afhankelijk van het project. Vanwege de lange levensduur en aanpassing aan verschillende tijdperken zijn erfgoedgebouwen vaak voorbeelden van voortdurende renovatie.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen + OE Stadsvernieuwing, Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch erfgoed
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 2.2:
Versterken van de herontwikkelingsprojecten in onze wijken**

Streefcijfers (2030) → De openbare gebouwen van de zullen een gemiddelde EPC van C+ behalen voor alle administratieve gebouwen, crèches, scholen, zwembaden, sportcentra en culturele locaties
→ Vermindering van 25% van het aantal leegstaande panden op het grondgebied van de Stad

Actie 2.2.1: Bijwerking van de gegevens inzake energieprestaties en comfort van de Brusselse gebouwen

Momenteel dateren de laatste gegevens over de comfortkwaliteit van de Brusselse gebouwen van 2001 (Wijkmonitoring). Er is dus alle reden om een nieuwe grootschalige studie uit te voeren om deze informatie bij te werken en te specificeren per wijk voor een gedetailleerdere kennis van de problemen op het terrein. Deze kennis moet gebaseerd zijn op traditionele bouwsystemen, rekening houdend met de wijze waarop deze kunnen bijdragen tot de ontwikkeling en uitvoering van maatregelen ter aanpassing aan de klimaatverandering. De uitvoering van de gewestelijke strategie Renolution zal de gelegenheid daartoe bieden en de Stad Brussel zal haar bijdrage leveren. Ter herinnering: deze strategie beoogt de renovatie van Brusselse gebouwen om ze energiezuiniger te maken. Deze strategie stelt niet alleen de in dit kader te verwezenlijken doelstellingen vast maar beoogt ook de openbare, particuliere en individuele actoren te begeleiden bij hun renovatieprojecten, met name door het verkrijgen van financiële steun.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat - Departement Openbaar Patrimonium/Energie/Historisch erfgoed; Perspective - Leefmilieu Brussel/ -
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.2.2: Voortzetting van de strijd tegen leegstand

Naast de strijd tegen leegstaande woningen moet ook bijzondere aandacht worden besteed aan de reactivering van leegstaande gebouwen die voor andere doeleinden zijn bestemd. De COVID-19-pandemie stelde een reorganisatie in het beheer van kantoorruimten aan het licht. De ontwikkeling van telewerk heeft namelijk geleid tot een verminderd gebruik van fysieke kantoren, waardoor sommige organisaties, zoals de Europese Commissie, zijn overgegaan tot recentralisatie. Er zijn heel wat mogelijkheden om deze leegstaande ruimten te transformeren tot met name woningen. In dit verband is er alle reden om eigenaars te steunen bij het vinden van nieuwe gebruiksmogelijkheden door middel van renovatieprojecten en het bevorderen van financiële prikkels en om hen ondertussen te begeleiden bij de reactivering van hun gebouw via een tijdelijk gebruik.

In een regelgevend kader dat nog in behandeling is, heeft de Stad Brussel reeds haar expertise ontwikkeld op het gebied van de selectie en begeleiding van een tijdelijk gebruik van haar eigen gebouwen die opnieuw worden ingericht. Op lange termijn zal dit aspect worden opgenomen in een plan voor beheer van gemeentelijke eigendommen om het proces te automatiseren. Zij heeft ook samenwerkingsverbanden ontwikkeld met andere eigenaars van leegstaande panden, zoals het project Arlon 104 dat is opgezet in het kader van het Europees project Urbact. Gezien de groeiende vraag zou dit type activering de vorm kunnen aannemen van kleinschalige of cultureel georiënteerde voorzieningen van gemeenschappelijk belang.

Bij langdurige leegstand beschikt de Stad over dwangmiddelen, zoals de belasting op verlaten/verwaarloosde/ongebruikte/onafgewerkte gebouwen en verlaten of verwaarloosde terreinen, en ook de belasting op kantooroppervlakten waarvan het gebruik een coördinatie binnen de diensten van de Stad vereist om het effect te vergroten. De samenwerking van de diensten is ook noodzakelijk voor leegstaande handelspanden die eveneens bijzondere aandacht moeten krijgen omdat hun leegstand een aanzienlijke impact heeft op de wijk.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium
- **Prioriteit:** +

Actie 2.2.3: Het beheer van gemeentelijke panden of openbare ruimten door de burgermaatschappij bevorderen

Naar het voorbeeld van Napels in het kader van het Europese project Urbact, waaraan ook de Stad Brussel heeft deelgenomen, is het hier de bedoeling om het beheer van bepaalde al dan niet bebouwde openbare ruimten door de burgermaatschappij (bewoners, gebruikers, verenigingen, enz.) te bevorderen. Naar het voorbeeld van Napels zal de Stad Brussel een reglement opstellen waarin deze nieuwe, inclusievere en participatievere governancevorm wordt gekaderd die de burgermaatschappij in staat stelt om deze ruimten op lange termijn te gebruiken en zelf te beheren. Het belang van een dergelijk proces is gericht op de erkenning en institutionalisering van burgerinitiatieven in een bottom-uplogica waarbij ook de autonomie van de burgers en de gemeentelijke instelling wordt gewaarborgd. In een beperkt economisch kader verdeelt dit governancemodel de productiekosten immers gelijkmatiger door het gebruik van gedeelde ruimten. Hoewel deze praktijk gereguleerd moet blijven, vooral om een proces van "verdoken privatisering" te voorkomen, kan de Stad ze opwaarderen en integreren in meer macrogerichte aanlegplanningen, waar deze initiatieven vaak dynamisch kunnen zijn.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium - Departement Grondregie - Departement Stadsontwikkeling - OE Stadsaanleg - Diensten van de secretaris/OE Brussel Participatie
- **Prioriteit:** +

Actie 2.2.4: Ontwikkeling van een territoriale visie op hoogbouw

Het GewPDO geeft een eerste aanzet tot het vaststellen van de criteria voor de realisatie van hoogbouw. Het gaat om de volgende criteria:

- Leesbaar maken van de topografie: De voorkeur gaat uit naar hoogbouw op de heuvels en in de dalen.
- Opwaarderen van de stedelijke morfologie: als visueel herkenningspunt moet hoogbouw de bouwassen van Brussel onderstrepen en de polycentrische structuur zichtbaar maken.
- Rekening houden met en versterken van zichtlijnen en perspectieven en meten van het effect op het bestaande stadslandschap.
- Gelegen zijn in de buurt van haltes voor openbaar vervoer volgens het principe van hoge dichtheid bij intermodale knooppunten.
- Respecteren van het bestaande patrimonium.
- Voorstellen van een gebouw dat op lokaal niveau geïntegreerd is door een kwalitatieve relatie met de openbare ruimte en dat zelfs nieuwe ruimten kan vrijmaken.
- Indien mogelijk, waarborgen van een gedeeltelijk collectieve functie ten opzichte van de wijk.

Gezien de herziening van het GBP, waarin deze kwestie ook aan de orde zal komen, komt het erop aan dat de Stad deze criteria moet toepassen om te bepalen of de constructie al dan niet wenselijk is, afhankelijk van de locatie. Ten tweede gaat het erom na te denken over de plaats die de bestaande hoogbouw in de stedelijke ruimte inneemt om een betere integratie daarvan te overwegen. Het begrip esthetiek en architectuur krijgt hier zijn volle betekenis zodat de bevolking ze beschouwt als identiteitskenmerken i.p.v. ze af te wijzen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 2.3: Betere preventie van crisissituaties

Actie 2.3.1: Een risicoanalyse uitvoeren voor de verschillende bedreigingen waarmee de Stad kan worden geconfronteerd

In deze studie zullen eerst de verschillende soorten en niveaus van risico's worden geanalyseerd en zal het grondgebied van de Stad worden onderworpen aan de kwetsbaarheid voor een of meer van deze risicogroepen. Een eerste voorstel voor de onderverdeling van de soorten risico's zal in beschouwing worden genomen:

- Natuurlijk risico: overstromingen, oververhitting, droogte, stormen;
- Menselijk risico: risico op aanslagen, risico op paniek tijdens grote evenementen, demonstraties;
- Materieel risico: voormalige gebombardeerde sites waar nog niet-ontplofte munitie aanwezig kan zijn sevesosites, gasleidingen;

Vervolgens zal per district of zone worden bestudeerd wat er gedaan moet worden in geval van een specifieke noodsituatie. Welke plaatsen kunnen bijvoorbeeld worden gebruikt in geval van een rampsituatie als gevolg van een van de bovengenoemde risico's: opslag van materiaal, opvang van mensen, zo nodig tijdelijke medische centra, distributiepunten, enz. De studie zal betrekking hebben op de risico's maar ook op de nodige middelen en de samenwerking en de complementariteit met de verschillende overheidsniveaus. Dit zal gebeuren in de vorm van algemene noodplannen met actiefiches maar ook, indien nodig, de opstelling van speciale nood- en interventieplannen per thema en per territoriale zone.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Diensten van de secretaris/ OE Noodplanning - Brussel Preventie en Veiligheid
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.3.2: Implementeren van "veiligheidsrichtlijnen" voor grote evenementen.

Na de aanslagen in Brussel in 2016 is de beveiliging rond de organisatie van grote evenementen aangescherpt. Voor de Stad Brussel komt het erop neer te zorgen voor een betere coördinatie van deze diensten met de organisatoren van deze evenementen en met name de cel Noodplanning in een zeer vroeg stadium te integreren om te anticiperen op de gevolgen voor de openbare ruimte. Het kan namelijk gaan om tijdelijke regelingen om de veiligheid van de betrokken ruimten te garanderen en zelfs om permanente regelingen wanneer het gaat om regelmatige evenementen. In dit verband zouden per sector of thema taskforces kunnen worden opgericht voor de coördinatie van het beheer en de veiligheid van grote gevoelige evenementen zoals evenementen die door de Europese instellingen worden georganiseerd of die een groot publiek aantrekken (Winterpret, festivals, enz.).

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbare en groene ruimten - Diensten van de secretaris/OE Noodplanning - Brussel Preventie en Veiligheid
- **Prioriteit:** ++

Strategische doelstelling 2.4: Een duurzaam vastgoed- en grondbeleid

Actie 2.4.1: Uitwerken van een territoriale en gecoördineerde ontwikkelings- en verwervingsstrategie op schaal van de gemeente.

In het kader van actie 1 die gericht is op het gebruik van een analyse op basis van meerdere criteria om het ontwikkelingspotentieel van het gemeentelijk grondgebied te benutten, zal de grondstrategie van de Stad er in eerste instantie op gericht zijn actief deel te nemen aan omschakelingsprojecten voor percelen die als "moeilijk" worden beschouwd maar een zekere zichtbaarheid hebben door ze in voorkomend geval te verwerven. Dit betreft de reactivering van leegstaande/verlaten gebouwen, percelen die door hun configuratie moeilijk in te richten zijn (hoekpercelen, smalle percelen, enz.) of in slechte staat verkeren (voormalig tankstation, enz.). Het is ook de bedoeling om onbebouwde gemeentegrond te beschermen wanneer dat volgens de analyse op basis van meerdere criteria nodig is, met name om het gemeentelijke en veerkrachtige netwerk van openbare ruimten te versterken. In die zin zullen percelen worden aangekocht om het beheer van het stroomgebied van Molenbeek te verbeteren. Wat de gemeentelijke gebouwen betreft, is het de bedoeling om het erfgoedpotentieel van bepaalde niet-beschermde panden te benutten om ze te behouden en te anticiperen op de capaciteitsuitbreiding van bepaalde voorzieningen door de verwerving van aangrenzende terreinen. Wat de programmering betreft, moet voorrang worden gegeven aan lokale voorzieningen, zoals met name scholen en bibliotheken, en betaalbare huisvesting. Deze strategie zal leiden tot de uitwerking van een ontwikkelings- en verwervingsprogramma binnen de transdisciplinaire coördinatiecommissie die verantwoordelijk is voor de grond- en vastgoedstrategie van de Stad Brussel, zoals voorzien in de ambitie "Een voorbeeldige en participatieve Stad".

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Openbaar Patrimonium - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel - Departement Openbaar Onderwijs - Departement Cultuur, Jeugd en Sport
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.4.2: Het beheer en het gebruik van gemeentelijke terreinen rationaliseren door het concept van "chrono-urbanisme" toe te passen

Wegens het gebrek aan ruimten in bepaalde wijken en de verzadiging van bepaalde voorzieningen is het van essentieel belang om het gebruik van de gemeentelijke infrastructuur te optimaliseren ten behoeve van de bewoners en de gebruikers. In het kader van haar erfgoedbeheer wenst de Stad Brussel het concept van "chrono-urbanisme" toe te passen. Dit heeft tot doel om de tijdelijkheid van de toegang tot openbare plaatsen te herdefiniëren ter bevordering van andere gebruiksmogelijkheden dan die welke er oorspronkelijk aan waren toegekend. De COVID-19-crisis heeft de noodzaak versterkt om er een beroep op te doen teneinde lokale ademruimten te bieden. Het gaat er bijvoorbeeld om nieuwe en gerenoveerde scholen open te stellen voor het publiek en sportfaciliteiten van scholen buiten de schooltijden open te stellen om overgebruikte sportzalen te ontlasten, de zalen van Brucity ter beschikking te stellen voor wijkvergaderingen, enz.

Deze flexibiliteit moet worden georganiseerd en omkaderd om het gebruik van deze ruimten veilig te stellen zonder dat de oorspronkelijke gebruikers eronder lijden. In deze context wil de Stad Brussel de locatie en het beheer van deze voorzieningen rationaliseren door de oprichting van lokale centra die op één en dezelfde plaats een geheel van gemeentelijke diensten en lokalen samenbrengen die aan de behoeften van de wijken beantwoorden. Deze centra, die kaderen in het concept van de Stad op 10 minuten, moeten bepalen welke voorzieningen er moeten komen, zorgen voor een betere zichtbaarheid van de gemeentelijke diensten voor de bevolking maar ook voor schaalvoordelen op het gebied van beheer en onderhoud. Deze centra zullen tevens zorgen voor een wijkidentiteit en een gevoel van verbondenheid met de Stad Brussel. Zij zullen namelijk stedelijke wijkcentra vormen die hun aantrekkingskracht moeten versterken door zich met succes in hun omgeving te integreren. Om een fysieke vorm te geven aan bepaalde Lokale Identiteitskernen (zie GewPDO) moeten deze plaatsen dus symbolisch opvallen als oriëntatiepunten in de Stad.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium
- **Prioriteit:** ++

**Strategische doelstelling 2.5:
Een doorlopend netwerk van openbare ruimten die kwalitatief hoogstaand en gediversifieerd zijn**

Streefcijfer (2050) → 50% van de nieuw aangelegde gemeentelijke openbare ruimte, die is opgenomen in de COMFORT en WIJK netwerken van het regionale plan Good Move, is gereserveerd voor actieve en collectieve vervoerswijzen en voorzieningen die verband houden met milieu- en woonfuncties.

Actie 2.5.1: Een geïntegreerde atlas van de openbare ruimte van de Stad maken

Deze studie zal de openbare ruimten analyseren en lokaliseren op basis van hun typologie (gebruik/morfologie/toegankelijkheid, erfgoedwaarde, landschapskwaliteit) en de netwerken definiëren, met inbegrip van de ontbrekende schakels. De atlas zal ook sportinfrastructuurnetwerken, functionele elementen van de openbare ruimte (banken, fontein, enz.), paden en wegen, enz. omvatten. Zo kan een totaalbeeld en een beter begrip van de bestaande situatie worden verkregen en kan het netwerk van openbare ruimten van hoge kwaliteit worden aangevuld op basis van de rol in de stedelijke omgeving (rustplaats, stedelijk bak, koelteeiland, evenementenlocatie, enz.). In dit perspectief zal de atlas rekening houden met de ruimtewinst als gevolg van de vermindering van de plaats van de auto en de mogelijkheden tot herbestemming daarvan. Deze strategie zal des te relevanter zijn in de Vijfhoek, de Europese Wijk en het lager gelegen Laken, de dichtstbebouwde delen van de Stad. Tot slot zal de nadruk worden gelegd op "overblijvende ruimten" die interessant zijn om te reactiveren, zoals park L28 in Laken, dat volledig is getransformeerd van een voormalig braakliggend terrein tot een intensief gebruikte openbare ruimte. Uiteindelijk zal deze atlas een leidraad vormen voor de heraanleg van de openbare ruimte.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Cartografie en tekenen + OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.5.2: De bestaande openbare ruimte verbeteren en de ontbrekende schakels in het netwerk aanvullen

Op basis van de vorige actie en de netwerken die ontwikkeld zijn in het kader van de andere ambities van het GPDO moet de continuïteit van de netwerken in de openbare ruimte worden gewaarborgd, waarbij voorrang moet worden gegeven aan, volgens een rangorde die varieert op basis van de functie(s) van de ruimte, de milieuaspecten, de verblijfsfunctie en de verplaatsingen met actieve vervoerswijzen. Deze bezinning betreft zowel de openbare ruimte als de privé- of semiprivéruimten met het oog op een maximum aan open ademruimten. In dit opzicht vormt beplanting een kans om te zorgen voor samenhang en continuïteit tussen deze verschillende ruimten. Er zal ook bijzondere aandacht worden besteed aan de benedenverdiepingen van woongebouwen om er gezellige ruimtes van te maken. Zo zal de openbare ruimte van de toekomst aanpasbaar en leesbaar zijn. Daartoe wordt gestreefd naar eenvoud door de vermenigvuldiging van straatmeubilair te vermijden en het gebruik ervan te verdelen. De volgorde van de prioriteiten wordt bepaald door de heraanleg van de openbare ruimte van de Nexussen en de Lokale Identiteitskernen als identiteitsdragers. Daaronder valt ook de verbetering van de oversteekbaarheid van blokken die door hun omvang of behandeling onvoldoende in het stedelijk weefsel zijn geïntegreerd en die fungeren als stedelijke en ecologische onderbrekingen. Hiertoe behoren met name de site van het Brugmann-ziekenhuis, de Modelwijk, waar momenteel nog veel overblijvende ruimten zijn, het Koninklijk Domein en het Heizelplateau.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Cartografie en tekenen + OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.5.3: De zone van het Kanaal vorm geven door een samenhangende ontwikkeling van de openbare ruimte

Het Kanaal van Brussel is een zeer gewild gebied waar veel projecten zijn uitgevoerd of worden overwogen. Het is een strategisch gebied voor het hele Gewest met talrijke plannen zoals het kanaalplan of het BKP (Beeldkwaliteitsplan). Om de samenhang tussen deze verschillende ontwikkelingen te waarborgen en het Kanaal gestalte te geven als intergemeentelijke en intergewestelijke verbinding moeten veel openbare ruimten opnieuw worden aangelegd op basis van de richtlijnen van het BKP. Een voorbeeld is de Aquiris-zone bij de Budabrug die voor verbetering vatbaar is. De ruimte langs de zone van Schaarbeek-Vorming is ook van belang. Tot slot moet de drukte van het autoverkeer in het gebied tussen de Van Praetbrug en het Vergotiedok worden verminderd, rekening houdend met de economische activiteit die zich daar ontwikkelt. Er wordt in het bijzonder voorgesteld om de kade langs het Koninklijk Domein te sluiten voor autoverkeer en om de omheining hiervan te verplaatsen om een groene promenade langs het Kanaal te ontwikkelen maar ook om de openbare ruimte te beschermen tegen het drukke autoverkeer aan de kant van de Mabru-zone. De toekomstige ontwikkelingen rond het Vergotiedok moeten ook gepaard gaan met kwalitatief hoogstaande openbare ruimten.

- **Locatie:** Neder-Over-Heembeek, Haren, Laken, Noordwijk
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg
- **Prioriteit:** +

Actie 2.5.4: Het aantal projecten voor participatieve kunst of in verband met culturele instellingen in de openbare ruimte verhogen

De ontwikkeling van kunstprojecten in de openbare ruimte draagt bij tot de kwaliteit en de identiteit ervan. Dit is geen nieuw gegeven, denk maar aan de vele standbeelden, fontein, enz. op ons grondgebied. Het is de bedoeling om deze beweging te versterken door alle vormen van kunst, met name de meest hedendaagse, in overweging te nemen. De Stad Brussel zal, in partnerschap met culturele instellingen en kunstenaars, de installatie of de creatie van werken op haar grondgebied vergemakkelijken. Dit zal een bijzondere aantrekkingskracht hebben voor participatieve kunstprojecten, waardoor de inwoners zich dit deel van de cultuur eigen kunnen maken. In het kader van een tijdelijk gebruik van een opnieuw aan te leggen ruimte zal de Stad het gebruik van pop-upkunst aanmoedigen om het geheel te activeren. De Stad Brussel staat al bekend om haar strapparours en parcours voor Street Art maar wil verder gaan in het kader van het project M.U.R. (Moduleerbaar, Urban en Reactief) dat wordt ondersteund door de gemeentelijke autoriteiten en stelt hiervoor graffiti-friendly zones ter beschikking waar kunstenaars zich kunnen uiten, met name rond de kades van het Kanaal.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg/OE Stadsvernieuwing - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** +

Actie 2.5.5: Tijdelijk gebruik inzetten als tool tijdens de overgangsfases in de herontwikkeling van openbare ruimten.

Naast de actie die de Living Labs in het kader van de ambitie "Een Stad die beweegt" op gang brengt, is er alle reden om tijdelijke inrichtingen voor te stellen om nieuwe gebruiksmogelijkheden van ruimten in transitie te testen. Daartoe zal de Stad oproepen tot het indienen van projecten lanceren om de actieve krachten van haar grondgebied te vragen om het potentieel van deze vrijgekomen ruimten te bedenken en te bestuderen, in afwachting van een definitieve heraanleg. Dit type proces werd al gebruikt in het kader van de reactivering van de hellingbanen van het Justitiepaleis. Naast het gebruik van het gebouw zelf vormt het project Aarlenstraat 104 in dit verband ook een voorbeeld omdat het de gelegenheid heeft aangegrepen om na te denken over het gebruik van de directe omgeving, met name de geneutraliseerde parkeerplaatsen bij de ingang van het gebouw.

- **Locatie:** Vijfhoek, Noordwijk, Europese Wijk
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg - Diensten van de secretaris/OE Brussel Participatie
- **Prioriteit:** +

Actie 2.5.6: Openbare ruimten aanbieden voor alternatieve herdenkingsvormen

Als integraal onderdeel van de stedelijke omgeving wordt ook een beroep gedaan op gedenkplaatsen om zich te ontwikkelen via nieuwe manieren van begraven maar ook in het kader van de verzadiging van begraafplaatsen. Zo wil de Stad Brussel herdenkingszones inrichten voor overledenen die gevraagd hebben om bomen te planten in hun nagedachtenis of om hun as uit te strooien op een open plek in de buurt van plaatsen die hun dierbaar zijn. In het stadsbos van Neder-Over-Heembeek zal een pilotproject worden ontwikkeld. Als dit experiment slaagt, zullen andere zones worden aangewezen om deze dienst te ontwikkelen, met name in Laken en Haren. Een aandachtspunt is dat het hierbij moet gaan om beschermde plaatsen om te voorkomen dat de bomen worden gekapt.

- **Locatie:** Neder-Over-Heembeek, Laken, Haren
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Diensten van de secretaris + OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene Ruimten - Departement Burgerzaken
- **Prioriteit:** ++

Strategische doelstelling 2.6: Erfgoedgehelen met een collectieve betekenis

Actie 2.6.1: Het begrip erfgoed uitbreiden naar andere architecturale en erfgoedperiodes/-types

Het doel van deze actie is een studie te lanceren om een nieuwe, uitgebreide inventaris van het erfgoed op te stellen. Dit betekent dat de analyse van deze laatste moet worden uitgebreid naar de sociaal-economische en symbolische en dus niet enkel de materiële context. Naast de gewoonlijk bestudeerde architectuur- en erfgoedperiodes/-types is het belangrijk om ook andere, meer recente segmenten, zoals naoorlogs, landelijk en industrieel erfgoed, in het programma op te nemen. Er moet ook rekening worden gehouden met de begrippen perspectieven en historische stadslandschappen en dit moet verder reiken dan enkel het niveau van gebouwen en percelen. In dit verband moeten de historische openbare ruimten op dezelfde wijze behouden blijven als de gebouwen. Deze studie zal het uiteindelijk mogelijk maken om de aanbevelingen inzake erfgoed aan te vullen en specifiekere acties uit te voeren met betrekking tot deze "nieuwe" erfgoedparameters, zoals bewustmakingscampagnes of gerichte premies.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch erfgoed - Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Urban.brussels
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.6.2: De erfgoedassen die de identiteitdragers op gemeentelijk niveau bepalen en versterken

De Stad Brussel wil assen definiëren die een specifieke leesbaarheid en identiteit hebben op het gebied van erfgoed, d.w.z. met een emblematische architectuur, een sterke culturele identiteit en een samenhangend geheel. Deze assen zullen ruimten omvatten die speciale aandacht behoeven om beter te worden beschermd. De prospectieve kaart van de ambitie "Een Stad die evolueert" legt in het bijzonder drie soorten assen vast:

- Structurerende assen: zij dragen door hun structurerend karakter bij tot de leesbaarheid van de morfologie van de stad. Deze zijn gedefinieerd op gewestelijk niveau (als structurerende erfgoedassen in het GewPDO) en worden aangevuld door assen op gemeentelijk niveau, die op hun beurt worden aangevuld door assen van de tweede graad.
- Erfgoedassen : zij beschikken over een specifieke identiteit en zijn voorzien van een emblematische architectuur.
- De perspectiefassen: ze bieden een interessant perspectief.

Deze per wijk bepaalde assen kunnen zonder onderscheid een Gebied van culturele, historische, esthetische waarde of van stadsverfraaiing en een Perimeter van verfraaiing en opwaardering van het erfgoed doorkruisen. Anderzijds bevestigen zij de entiteit van de as in termen van morfologie, perspectief of algemene impact. In het kader van het GPDO is het werk voor het definiëren van deze assen begonnen maar dit moet worden voortgezet met de erfgoedactoren.

Ingrepen in de openbare ruimte moeten rekening houden met de erfgoedwaarde en daarom worden voorafgegaan door een studie van de morfogenese van de straat. Deze voorafgaande studie moet in de eerste plaats worden uitgevoerd voor erfgoedassen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch erfgoed - Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Urban.brussels
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.6.3: Openbare ruimten op samenhangende wijze ontwikkelen om hun erfgoedkwaliteit zichtbaar te maken

Openbare ruimten worden nu erkend als te behouden stadsvormen, waarbij de stad wordt beschouwd als een geheel, met zijn holtes en vullingen. De vermindering van de plaats van de auto in de stad zal een betere opwaardering van dit erfgoed mogelijk maken. In dit verband moeten de ontwikkelingen van hoge esthetische en landschappelijke kwaliteit zijn, of het nu gaat om materialen, straatmeubilair of beplanting. Het gaat er dus om deze opnieuw aan te leggen na de uitbreiding van hun inventaris en definitie in actie 5.1 van de operationele doelstelling 5.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + Departement Openbare en groene ruimten - Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch erfgoed
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 2.7:
Focus op de rijkdom en diversiteit van het gemeentelijk erfgoed

Streefcijfer (2030) → Verdubbeling van het aantal subsidies voor de restauratie van klein erfgoed

Actie 2.7.1: Het architecturaal erfgoed uit de tweede helft van de 20ste eeuw (her)ontdekken en het potentieel ervan als identiteitsdrager aantonen

Gebouwen die gebouwd werden in de tweede helft van de 20ste eeuw zijn het onderwerp geweest van scherpe kritiek maar ze zijn niet zonder architectonische en historische waarde. Veel van de minder bekende kantoor- of appartementsgebouwen uit de jaren 1970 en 1980 die zijn ontworpen in een modernistische, internationale of postmodernistische stijl hebben ook een zeker patina gekregen en zijn interessante fysieke getuigen geworden van een afgelopen bouwperiode. Het doel is tijdelijke en permanente culturele en artistieke initiatieven te ontwikkelen in leegstaande (post)modernistische gebouwen die symbolisch zijn voor hun tijd. In deze context is het interessant om een beroep te doen op kunstenaars en architectuurscholen om de site in bezit te nemen en te onderzoeken (stedelijk laboratorium). Een goed voorbeeld is het onlangs geactiveerde gebouw Arlon 104. Bovendien gaat het vaak om kantoorgebouwen die kunnen worden omgebouwd tot woningen of faciliteiten. De ontwikkeling van projecten voor tijdelijk gebruik zal het mogelijk maken om deze mogelijkheden aan de orde te stellen.

- **Locatie:** Noordwijk, Noord-Oostwijk, Laken, Neder-Over-Heembeek.
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar patrimonium/ OE Historisch erfgoed - Departement Cultuur, Jeugd en Sport/OE Cultuur - Diensten van de secretaris/OE Brussel Participatie
- **Prioriteit:** +

Actie 2.7.2: Het landelijke erfgoed van de Stad opwaarderen door het een nieuwe bestemming te geven voor het publiek

Het gaat erom publieke eigendommen met een oorspronkelijk landelijke functie te restaureren en volledig te herontwikkelen door ze nieuwe hedendaagse functies te geven, zoals in het geval van het boerderijproject Den Bels (onthaalfunctie, sociaal restaurant, moestuinen, rechtstreekse verkoop, enz.). Er zouden ook bewustmakingsactiviteiten (conferenties, wandelingen, enz.) over dit landelijke erfgoed (zoals bv. witloofboerderijen) kunnen worden ontwikkeld.

Het zal ook nodig zijn om de grote landschapsstructuren rond het landelijk erfgoed te versterken en bij te dragen tot de ontwikkeling van het groene en blauwe netwerk. Daartoe zal de Stad Brussel elke gelegenheid aangrijpen om tuinbouwzones en moestuinen aan te leggen en om de groentetuiningebieden die door plaatselijke verenigingen worden gebruikt te ontwikkelen en te bestendigen, in overeenstemming met de acties die in dit verband zijn ontwikkeld in het kader van de ambitie "Een Stad die ademt".

- **Locatie:** Neder-Over-Heembeek, Haren
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium/OE Openbaar erfgoed
- **Prioriteit:** +

Actie 2.7.3: Industrieel erfgoed beschermen en opwaarderen

Het industriële erfgoed van de afgelopen 150 jaar in de Europese steden vormt vaak het voorwerp van projecten voor behoud en opwaardering vanwege de omvang en/of de herinneringen die het oproept (bijvoorbeeld Kanal in Brussel). Het is echter het geheel van dit erfgoed, en met name het erfgoed van "kleine omvang", dat systematisch moet worden geïnventariseerd en opgewaarderd via renovatie- en transformatieprojecten. De Stad Brussel zal dit inventarisproject opstarten om de opwaardering en bescherming ervan te objectiveren. In dit erfgoed zouden nieuwe functies kunnen worden ondergebracht, zoals technologiehubs of fablabs.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium/OE Openbaar erfgoed
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 2.8:
Het evenwicht vinden tussen het behoud van het
erfgoed en de veerkracht van de gemeentelijke
stedelijke ruimte**

Streefcijfer (2030) → Verdubbeling van het aantal
subsidies voor instandhoudingswerkzaamheden aan
beschermde panden

Actie 2.8.1: Het UNESCO-beheerplan aanpassen aan de uitdagingen van morgen (klimaatverandering, inclusieve stad, bewoonde stad)

De registratie van de Grote Markt als UNESCO-werelderfgoed en de bescherming van het omliggende gebied (Unesco-zone) vormt een krachtig instrument voor de promotie en bescherming van dit uitzonderlijke erfgoed met vooral belangrijke economische spin-offs maar moet ook kunnen worden aangepast aan de klimatologische en stedelijke uitdagingen. Aangezien het laatste plan de periode van 2016 tot 2021 bestrijkt, is er dus een gelegenheid om dit beheerdocument bij te werken in het licht van de stedenbouwkundige uitdagingen waarmee de Stad Brussel wordt geconfronteerd. Deze uitdagingen zijn erg divers met in het bijzonder de behoefte aan inclusief en participatief bestuur, het behoud van een functionele mix om een levendig stadscentrum te waarborgen en de reactie op de klimaatopwarming. De Europese norm NF EN 16883 zal een interessant uitgangspunt zijn om een energieprestatieconcept met betrekking tot gebouwen met erfgoedwaarde op te nemen in de herziening van het beheerplan. Naast de bebouwde omgeving moet ook de openbare ruimte in deze aanpassing worden opgenomen om de opwaardering van het erfgoed en de veerkracht van deze zone met elkaar te verzoenen. Naast het beheerplan heeft de Stad Brussel een Specifiek Bestemmingsplan opgesteld om een commerciële mix te integreren ten behoeve van alle gebruikers in de sector, om de kwaliteit van de huisvesting en de actieve mobiliteit te versterken en om kwalitatieve en groene open ruimten aan te bieden. Op die manier wordt de Unesco-sector versterkt als ruimte die niet enkel bezocht wordt maar waarin ook geleefd wordt.

- **Locatie:** Vijfhoek
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium/OE Openbaar erfgoed
- **Prioriteit:** ++

Actie 2.8.2: Duurzaam maken van erfgoed door integratie van de Alliantie Renolution

De gebouwen in Brussel zijn over het algemeen oud en energieverslindend. Er moet echter op worden gewezen dat het erfgoed, door de opmerkelijke levensduur, inherent duurzaam is. In een poging om betere energieprestaties te verzoenen met het behoud van het erfgoed steunt de Stad Brussel de integratie van het begrip cultureel erfgoed in de Renolution-strategie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Aangezien hiermee wordt beoogd om doeltreffende oplossingen in te voeren om duurzaamheid en circulaire economie te combineren, zal de Stad actief deelnemen aan de besprekingen over de uitvoering ervan zodat specifieke aanbevelingen voor erfgoed worden gedaan en als leidraad dienen voor de renovatie van coherente en opmerkelijke gebouwen. De voorkeur zal uitgaan naar duurzame materialen zoals hout, evenals naar nieuwe technologieën die vanuit het oogpunt van het erfgoed weinig ingrijpend zijn maar wel zeer energie-efficiënt.

De prioriteiten voor de uitvoering zullen gericht zijn op de reeds beschermde elementen maar ook op de elementen die vermeld staan in het GewPDO en het GPDO.

- **Locatie:** Gemeentelijk Grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch erfgoed - Urban.brussels - Leefmilieu Brussel
- **Prioriteit:++**

Actie 2.8.3: Coördinatie van een onderzoek naar de modaliteiten voor renovatie van klein erfgoed

Door de geschiedenis van de aanleg en het beleid dat de openbare ruimte van Brussel vorm heeft gegeven, bevat deze een groot aantal "voorwerpen" en elementen van stadsmeubilair (standbeelden, fontein, monumenten, kiosken, paviljoenen, enz.) die deel uitmaken van "klein" erfgoed dat parallel met de transformatie van de openbare ruimten van de Stad moet worden opgewaardeerd. Deze laatste zijn bescheidener dan de beschermde gehelen en monumenten en verdienen het om bewaard te blijven omdat zij waardevol zijn en oriëntatiepunten in de stedelijke omgeving vormen en de leefomgeving van de bewoners en gebruikers verbeteren.

Het grijze erfgoed, de begraafplaatsen en hun onderdelen (beelden, begraven, mausolea) moet ook gewaardeerd worden.

De eerste stap is het opstellen van een inventaris van deze laatste. Een globale visie zal het inderdaad mogelijk maken het behoud ervan onder de aandacht te brengen en aanspraak te maken op de door het Gewest voorgestelde premie voor de restauratie van klein erfgoed.

Vervolgens moeten de elementen die gereactiveerd kunnen worden (paviljoens, kiosken) in kaart worden gebracht en moet een gecoördineerde visie op de renovatie ervan worden voorgesteld. De cel Planning en ontwikkeling van de Stad zal verantwoordelijk zijn voor het leiden van deze bezinning en voor het voortzetten van het activeringsproject door bijvoorbeeld de uitschrijving van oproepen tot het indienen van projecten.

- **Locatie:** het hele grondgebied van de stad
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch erfgoed - Urban.brussels
- **Prioriteit:** +

Ambitie III: Een open en solidaire Stad

**Die zorgt voor optimale opvangomstandigheden
voor de volledige bevolking**

**Strategische doelstelling 3.1:
Betaalbare huisvesting voor iedereen**

Streefcijfer (2030) → 900 openbare gemeentelijke sociale woningen in het kader van het Noodplan voor Huisvesting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Actie 3.1.1: Een gewestelijke verplichting ondersteunen om een minimum aan sociale woningen (en gelijkgesteld hieraan) per gemeente tot stand te brengen

In september 2020 stonden bijna 128.000 mensen op een wachtlijst voor een sociale woning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Dit betekent dat bijna 10% van de bevolking op gewestelijk niveau wacht op een betaalbare woning. Meer bepaald is in de Stad Brussel het aantal sociale woningen per 100 gezinnen van 10,10 in 2009 gedaald naar 9,4 in 2019 (bron: Wijkmonitoring), terwijl het aantal inwoners en de gemiddelde huurprijs gestegen zijn. Het gevolg is dat, naast een geringere stijging van het gemiddelde inkomen per inwoner, steeds minder woningen financieel toegankelijk zijn voor mensen met een laag inkomen. Naast deze verplichting om een minimum aan sociale woningen per gemeente te voorzien, waarvan de bindende voorwaarden en de drempel door het Gewest zullen worden vastgesteld, wenst de Stad Brussel aan deze inspanning deel te nemen door de socialisatie van haar woningbestand. Met het oog op 15% sociale woningen en dergelijke zal de Stad in dit kader samenwerken met actoren op het gebied van sociale huisvesting, en in het bijzonder met de op haar grondgebied aanwezige openbare vastgoedmaatschappijen maar ook door particuliere partners te mobiliseren via de stedenbouwkundige lasten.

Het is de bedoeling dat er overal op het gemeentelijke grondgebied sociale woningen komen, rekening houdend met locaties die een goede bereikbaarheid en lokale voorzieningen bieden.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Openbare Vastgoedmaatschappijen die actief zijn op het gemeentelijke grondgebied/Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
- **Prioriteit:** ++

Actie 3.1.2: Ondersteuning van de projecten van Community Land Trust voor gemeentelijk eigendommen die betaalbare huisvesting en nieuwe manieren van wonen bevorderen

In het kader van deze actie zal de Stad Brussel vaker gebruikmaken van erfpachten wanneer deze betrekking hebben op gemeentelijke gebouwen die geheel of gedeeltelijk voor huisvesting kunnen worden gebruikt. Het beginsel is dat de grondeigendom die door de Stad Brussel wordt behouden, wordt gescheiden van de eigendom van de gebouwen die aan de koper van het goed wordt overgedragen. Deze laatste zijn dus huurders van het terrein, waarbij de erfpachtrechten beperkt zijn tot een duur van 27 tot 99 jaar. Aan deze pachten kunnen beperkende voorwaarden worden verbonden, zoals het hoofdgebruik voor huisvesting, waardoor de wildgroei van appartementenhôtels wordt tegengegaan, of de vaststelling van inkomenscriteria in het kader van een project voor de verhuur van woningen of de kwaliteit van de woningen zelf (voorstel voor aanverwante diensten: kinderopvang, huishulp, enz.; innovatieve gebouwen op het gebied van architectuur of energie). In het kader hiervan is het model van Community Land Trust een relevant instrument voor de ontwikkeling van solidaire huisvestingsprojecten zoals woningcoöperaties die de dragers zijn van een project met een sociale en participatieve mix. Aangezien de aankoop van het gebouw niet langer de aankoop van de grond impliceert, zijn de huisvestingskosten lager dan de marktprijs. Bovendien verstrekt dit type pacht een kader voor de mogelijkheid om een meerwaarde te genereren bij de wederverkoop van het gebouw, via een vooraf vastgesteld berekeningsmechanisme, zodat de huisvesting betaalbaar blijft tegen een prijs die onder de marktprijs ligt. Tot slot maakt het gebruik van erfpachten het ook mogelijk om de kosten van het beheer van deze woningen te verminderen door ze te laten dragen door particuliere partners of organisaties die in deze woonsegmenten actief zijn.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel
- **Prioriteit:** +

Actie 3.1.3: Verhoging van het aantal woningen met 3 en meer slaapkamers in het Brusselse woningbestand voor gezinnen

Zoals vermeld in het meerderheidsakkoord 2018/2024 wil de Stad Brussel haar woningaanbod uitbreiden om alle gezinsprofielen de kans te geven om te vinden wat zij zoeken. Gezinnen met kinderen vinden momenteel echter moeilijk onderdak en geven er daarom de voorkeur aan om de Stad te verlaten. Naast de hierboven ontwikkelde acties betreffende betaalbare huisvesting moet er ook aandacht gaan naar het aanbieden van aangepaste woningen. Om aan de intenties van het meerderheidsakkoord te voldoen en een diversiteit in de profielen van de Brusselse huishoudens te behouden, moeten de actoren van de openbare en particuliere huisvesting worden gemobiliseerd. De verdeelsleutel binnen de bouw-/renovatieprojecten moet dus gunstiger zijn voor woningen met 3 en meer slaapkamers, tot 35% van de voorgestelde woningen in de verschillende projecten. Wat de openbare huisvesting betreft, zal de Stad Brussel via haar Grondregie en het OCMW deze drempel toepassen en de op haar grondgebied actieve OVM's daarvan op de hoogte brengen. Wat de particuliere woningen betreft, zal deze drempel worden gewaardeerd in het kader van het onderzoek van de vergunningsaanvragen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen - Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel - Openbare Vastgoedmaatschappijen die actief zijn op het gemeentelijke grondgebied
- **Prioriteit:** +

Actie 3.1.4: Uitbreiding van de capaciteit voor nood- en transitwoningen

In een geest van solidariteit vormt hulp aan daklozen een belangrijk thema voor de Stad Brussel. Vanwege de toegankelijkheid is ons grondgebied de uitvalsbasis voor daklozen. In overleg met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en zijn gemeenten is het dus essentieel om onze verblijfs capaciteit voor noodgevallen en transit, die momenteel onvoldoende is, te verhogen. Naast de reeds door het OCMW voorgestelde regeling zal de Stad Brussel haar recht op vordering en openbaar beheer hiervoor blijven gebruiken maar wil in dit verband ook experimenteren met de tijdelijke bewoning van leegstaande/verlaten panden via partnerschappen met openbare en particuliere eigenaars. Parallel met de door het Gewest geïnitieerde bezinning over tijdelijke bewoning en de normen die moeten worden nageleefd om behoorlijke huisvestingsomstandigheden te garanderen, stelt de Stad Brussel voor om pilotprojecten te ontwikkelen in samenwerking met organisaties die op dit gebied actief zijn. Het gaat er met name om de concepten van verplaatsbare modulaire woningen zoals "WoonBox" of de invoering van "Tiny House" te testen. Bij dit soort experimenten is het belangrijk om zich te concentreren op huisvesting voor noodgevallen en transit voor vrouwen, kinderen en minderheden.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied.
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel - Actoren die actief zijn op dit vlak
- **Prioriteit:** +

Actie 3.1.5: Alternatieve drempelverlagende huisvestingsprojecten ontwikkelen door met name "Housing First"-projecten te steunen

Naast de dringendste situaties van dakloosheid moet ook aandacht worden besteed aan de reïntegratie van deze kwetsbare personen en huisvesting speelt een belangrijke rol in deze strategie. In dit verband is de ontwikkeling van zogenaamde "opstap"-huisvesting, met name op basis van het Housing First-model, zeer relevant. Deze aanpak, die in het Federaal Plan Armoedebestrijding wordt benadrukt, beoogt een onmiddellijke toegang tot huisvesting voor de meest kwetsbare daklozen (langdurige daklozen met fysieke, psychische en/of verslavingsproblemen). Zo worden deze mensen, met inachtneming van de voorwaarden van het huurcontract en de betaling van de huur, ondersteund bij hun inspanningen om in de woning te blijven en te herstellen. De Stad Brussel wil deze regeling uitbreiden naar dakloze vrouwen, kinderen en minderheden met een gepaste begeleiding. In het Vlaamse Gewest worden deze projecten in Antwerpen en Gent uitgevoerd door hun respectieve OCMW's. Gezien de begeleiding die het OCMW van de Stad Brussel reeds biedt aan daklozen en de eerste Housing First-projecten die het heeft opgezet, zet het zich ten volle in voor de versterking van dit soort huisvesting binnen zijn portefeuille en in partnerschap met organisaties die actief zijn op het gebied van Housing First.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel - Actoren die actief zijn op dit vlak
- **Prioriteit:** +

Actie 3.1.6: Verhoging van het aantal betaalbare woningen voor personen met beperkte mobiliteit onder beheer van de Stad Brussel en de OVM's

Ook al is de integratie van de toegankelijkheidsnormen voor PBM's in woonprojecten de laatste jaren toegenomen, toch is er nog steeds een gebrek aan aangepaste woningen om ervoor te zorgen dat mensen met een handicap niet gedwongen worden hun leefomgeving te verlaten. Er zijn hulpmechanismen, zoals de steun voor nieuwe huisvesting die mensen met een handicap of beperkte mobiliteit helpt bij het zoeken naar geschikte huisvesting of pilotprojecten voor onderlinge hulp tussen individuen, zoals het project van Fondation Les Fauteuils Roulant op de site van UCL in Sint-Lambrechts-Woluwe. Dankzij dit pilotproject kunnen personen met en zonder handicap over een eigen onderkomen beschikken en tegelijkertijd in een geest van solidariteit gemeenschapsruimten delen. De Stad Brussel promoot ook een premie voor de aanpassing van woningen om het dagelijkse leven van mensen met een permanente handicap in hun woning te vergemakkelijken. Aangezien mensen met een handicap vaak een laag inkomen hebben, hebben zij recht op openbare huisvesting. In die zin moet de Stad Brussel haar aanbod van openbare woningen die toegankelijk zijn voor personen met beperkte mobiliteit vergroten door een percentage van 10% van haar bestand voor hen te bestemmen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel - Openbare Vastgoedmaatschappijen die actief zijn op het gemeentelijke grondgebied
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 3.2:
Kwalitatieve en performante woningen**

Streefcijfer (2030) → 100% van de gemeentelijke woningen van de Grondregie en de OCMW met EPB F en G moet een energieklaas gestegen zijn

Actie 3.2.1: Systematisering van de adviesaanvraag bij de Bouwmeester Maître Architecte bij het ontwerpen of renoveren van openbare woningen voor een project van meer dan 1.000 m²

Wat de kwaliteit van de huisvesting betreft, moeten organismen voor openbare huisvesting een voorbeeldfunctie vervullen voor hun eigen erfgoed dat bijzondere aandacht moet krijgen op het gebied van comfort, esthetiek en integratie in de omgeving. In het kader hiervan kunnen deze overheidsorganisaties rekenen op de steun van het team van de Bouwmeester Maître Architecte op gewestelijk niveau. Deze laatste stelt namelijk zijn expertise en een aantal instrumenten voor die het mogelijk maken om de bezinning over de beoogde projecten te stimuleren en aldus de kwaliteit ervan te waarborgen door middel van een passende begeleiding. Het BWRO bepaalt in artikel 11/1 dat voor alle vergunningsaanvragen voor projecten met een totale vloeroppervlakte van meer dan 5.000 m² een advies aan BMA moet worden aangevraagd om toe te voegen als onderdeel van het dossier van de vergunningsaanvraag. Voor renovatie- of bouwprojecten voor openbare huisvesting wil de Stad dat ontwikkelaars het advies van de BMA inwinnen vanaf 1.000 m², met een focus op:

- De toegankelijkheid van personen met een beperkte mobiliteit in het kader van alle projecten volgens de aangegeven normen;
- De energieprestatie van gebouwen op basis van de laatste geldende normen;
- De integratie van de projecten in hun omgeving.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn - Openbare Vastgoedmaatschappijen die actief zijn op het gemeentelijke grondgebied - Sociale Huisvesting van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Woningfonds van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - citydev.brussels - Bouwmeester Maître Architect
- **Prioriteit:** ++

Actie 3.2.2: Voortzetting van de bestrijding van leegstaande/verlaten woningen

De Stad Brussel voert al decennialang een voortdurende strijd tegen leegstaande en/of verlaten panden op haar grondgebied om het gebouwde erfgoed in goede staat te houden maar ook om aan de vraag naar woningen te voldoen. De diensten van de Stad maken daarvoor gebruik van een reeks acties om deze situatie op te lossen, waarvan de eerste actie betrekking heeft op een telling van deze eigendommen op haar hele grondgebied. Met het oog op de uitbreiding van deze telling, die in een interdepartementale databank is ondergebracht, lijkt het nuttig om de bevolking en de actoren van het maatschappelijk middenveld naar hun lokale kennis te vragen. Het doel is om een participatieve en in kaart gebrachte publieke open databank van leegstaande/verlaten panden te ontwikkelen, aangevuld door bewoners en verenigingen die actief zijn op het gebied. Dit zal het mogelijk maken om de reeds door de Stad Brussel uitgevoerde monitoring aan te vullen en te verbeteren. Dit realtime perspectief van de feedback van burgers via een publieke open databank zal het mogelijk maken om in gebreke blijvende eigenaars verantwoordelijk te maken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + Cartografie en tekenen + Openbare veiligheid en volkshygiëne - Departement Begroting en Financiën/OE Telling - I-CITY - Directie Gewestelijke Huisvestingsinspectie
- **Prioriteit:** +

Actie 3.2.3: Intensivering van de strijd tegen huisjesmelkers

Het probleem van de slechte huisvesting in Brussel vereist een globale visie die momenteel wordt verzekerd door een gemeentelijk technisch comité dat de acties van de verschillende diensten op ons grondgebied coördineert. Om de missie inzake de strijd tegen huisjesmelkers te consolideren, lijkt het noodzakelijk om de meldingen van ongezonde woningen te centraliseren binnen de OE Openbare veiligheid en volkshygiëne van het Departement Stadsontwikkeling. Het gaat er met name om de feedback van de wijkinspecteurs te verbeteren maar ook om ervoor te zorgen dat het Departement Burgerzaken de gewestelijke besluiten en verbodsbepalingen inzake verhuur controleert bij de registratie van domiciliëringen in een woning die daaraan onderworpen is. Dit vereist de ontwikkeling van een procedure voor het coderen van de locatie van woningen in gebouwen, met name via de software Saphir.

In het kader van deze strijd tegen huisjesmelkers kunnen de gemeentelijke instanties de gemeentelijke belasting tegen leegstaande/verlaten/verwaarloosde panden inzetten. Sinds de laatste hervorming van de Brusselse Huisvestingscode worden panden waarvoor een huurverbod geldt immers opgenomen in de inventaris van leegstaande woningen die door de gemeente is opgesteld en een van de grondslagen vormt voor de toepassing van deze belasting, naast de gewestelijke boete die voor leegstaande woningen wordt opgelegd.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/ OE Openbare Veiligheid en Volksgezondheid + OE Planning en ontwikkeling - Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Burgerzaken - Directie Gewestelijke Huisvestingsinspectie
- **Prioriteit:** +

Actie 3.2.4: Campagnes opzetten om renovatiepremies te promoten in wijken die er nood aan hebben

Om de gemeentelijke en gewestelijke financiële stimulansen voor woningrenovatie aantrekkelijker te maken, lijkt het belangrijk om gerichte informatiecampagnes te voeren in de wijken die er het meest behoefte aan hebben. Allereerst is het belangrijk om enerzijds te beschikken over bijgewerkte gegevens inzake de kwaliteit van de gebouwen in Brussel, waarvan de laatste gegevens dateren van 2001 (Wijkmonitoring), en anderzijds gegevens te verzamelen over de energieprestaties van het huisvestingspark. Dit zal deel uitmaken van de gewestelijke strategie Renolution (via een studie waaraan de Stad Brussel zal bijdragen) die tot doel heeft het gemiddelde verbruik van alle Brusselse woningen tegen 2050 door drie te delen, wat met deze gegevens op het gemeentelijke grondgebied kan worden geobjectiveerd. Aangezien de Brusselse gebouwen op Europees niveau behoren tot de meest energieverbruikende gebouwen (bron: Regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest) is er, met het oog op de doeltreffendheid van deze strategie, alle reden om de gezamenlijke actie van de Stad en het Gewest te optimaliseren door zich te richten op de sectoren die het grootste effect zullen hebben op de verwezenlijking van deze doelstelling. In het kader van de aanvragen voor de premies, waarvoor eventueel een bouwvergunning moet worden aangevraagd, zullen de vaardigheden van het Huisvestingsloket van de Stad verder worden ontwikkeld om deze eigenaars te ondersteunen bij hun aanvraag door hen te begeleiden vanaf de voorbereiding van het vergunningsdossier tot de opvolging van de werven. Zodra de gemeentelijke premies zijn toegekend, moet de verhuurder de voorschriften ervan naleven (bijv. reactivering van de verdiepingen in woningen voor de premie gescheiden toegang of naleving van de voorschriften voor de woningen die opnieuw te huur worden aangeboden), anders moet hij deze terugbetalen. De verschillende premievoorschriften zullen dienovereenkomstig moeten worden aangepast.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stedenbouwkundig nazicht
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 3.3:
Een uitnodigende en veilige openbare ruimte voor iedereen

Streefcijfer (2030) → 100% van de projecten voor de heraanleg van openbare ruimten, sportinfrastructuren en speelplaatsen wordt onderworpen aan een genderanalyse

Actie 3.3.1: De criteria inzake inclusiviteit van de openbare ruimte integreren vanaf het ontwerp ervan

Binnen het concept "gender budgeting" dat de Stad Brussel wil ontwikkelen in het kader van haar Actieplan voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, dat tot doel heeft de begrotingslijnen vanuit een genderperspectief te evalueren en in te delen, beoogt deze actie een evenwicht te vinden tussen de veiligheid van de openbare ruimten en het respect voor de stedelijkheid van de Stad Brussel, via een beredeneerd concept inzake stadsaanleg en stedelijke vormen. Op basis van het proces "security by design in the protection of public spaces", dat door de Europese Commissie wordt ondersteund, is het de bedoeling een nieuw stedenbouwkundig concept te ontwikkelen dat inspeelt op de uitdagingen van veiligheid en tegelijkertijd ieders identiteit respecteert. In tegenstelling tot het verschijnsel van de compartimentering van de openbare ruimte, dat mensen ertoe aanzet zich in zichzelf terug te trekken, is het doel eerder het behoud van open en veilige ruimten waarvan het gebruik duidelijk is afgebakend om hun toe-eigening en stedelijke integratie te bevorderen. Deze actie staat dus duidelijk in het teken van preventie via stadsplanning door parameters voor gezamenlijk toezicht te ontwikkelen die niet alleen gunstig zijn voor het genderneutraal maken van de door mannen gedomineerde openbare ruimte maar ook voor alle bevolkingsgroepen die er onzichtbaar zijn gemaakt (ERU & L'architecture qui dégenre, Carnet de route - Formation Genre & Ville [outil pédagogique]. Brussel: 2022.) Het concept van de openbare ruimten moet daarom een antwoord geven op een aantal vragen die in 6 thema's zijn onderverdeeld om de kenmerken te beoordelen die de inclusiviteit ervan bevorderen:

- Mobiliteit: om gemakkelijk de weg te vinden en zich te verplaatsen;
- Functie/Comfort: welke toepassingen voor welke duurzaamheid;
- Frequentie: Gemengd of niet;
- Identiteit/netheid: aanwezigheid van symbolen en of de ruimte over een specifieke sfeer beschikt;
- Zichtbaarheid/veiligheid: "zien en gezien worden", dit doet de vraag rijzen naar de geschiktheid van de verlichting van de openbare ruimte;
- Participatie: toe-eigening van de plaatsen en begeleiding bij de definitie ervan

De op basis van deze criteria gecreëerde openbare ruimten zullen worden onderworpen aan voetgangerstellingen om zich te vergewissen van de doeltreffendheid van de gecreëerde voorzieningen en het gemengde gebruik ervan.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied.
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling + OE Stadsaanleg
- **Prioriteit:** ++

Actie 3.3.2: Voltooing en uitbreiding van het netwerk van sanitaire voorzieningen

Om het netwerk van voor het publiek toegankelijke en onderhouden gesloten toiletten te versterken, naast de openbare voorzieningen die momenteel 14 toiletten in de stad omvatten, lijkt het van belang om het initiatief van het netwerk "Gastvrije toiletten" voort te zetten en uit te breiden naar alle wijken van de Stad, in samenwerking met de horeca, handelaars en openbare en culturele ruimten die zijn uitgenodigd om hun toiletten open te stellen voor het publiek.

Hierdoor komen er 50 toiletten extra ter beschikking van het grote publiek. In dit verband lijkt het van belang om naar dit netwerk te verwijzen in toepassingen waarin voor het publiek toegankelijke toiletten worden vermeld, zoals Peesy, om de lokalisering ervan te vergemakkelijken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten/OE Netheid - Diensten van de secretaris/OE Smart City
- **Prioriteit:** +

Actie 3.3.3: Versterking van het systeem ter bestrijding van asociaal gedrag op het gebied van openbare netheid

Parallel met de ontwikkeling van een geïntegreerde strategie voor afvalinzameling op basis van de beginselen van circulariteit en via een nauwere samenwerking met de gewestelijke instanties moet het systeem voor de bestrijding van asociaal gedrag op het gebied van openbare netheid worden voltooid om de gebruikers van de openbare ruimte een verantwoordelijkheidsgevoel bij te brengen. Het is derhalve noodzakelijk om nieuw personeel aan te werven om deze netheidsverplichting ter plaatse te handhaven via de toepassing van de desbetreffende belastingen en boetes en door nieuwe instrumenten aan te reiken om dit te doen. In dit verband bestaat het digitale platform Fix My Street dat door paradigm. brussels is ontwikkeld en waarmee iedereen onder meer elk gebrek aan netheid op het gewestelijke grondgebied kan melden. Ook het gebruik van videobewaking lijkt aangewezen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten/OE Verbalisatie reinheid - Diensten van de secretaris/OE Smart City
- **Prioriteit:** +

Ambitie IV: Een Stad die beweegt

Actieve en gedeelde mobiliteit bevorderen

**Strategische doelstelling 4.1:
Verkeersluwe wijken**Streefcijfer (2030) → Vermindering van het modale
aandeel van automobilisten van 32% tot 24%**Actie 4.1.1: Wegen prioriteren en heraanleggen, rekening houdend met de specialisatie van de wegen en de Stad 30**

Sinds 1 januari 2021 bedraagt de maximumsnelheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 30 km/uur op alle wegen, met uitzondering van bepaalde grote assen.

Deze snelheidsbeperking geldt voor wegen die zijn ingedeeld als AUTO COMFORT en verschillende zogenaamde WIJK-wegen overeenkomstig het plan Good Move. Het doel is het aantal ongevallen te verminderen, het naast elkaar bestaan van de verschillende vervoerswijzen te verbeteren en de geluidsoverlast te verminderen.

Het blijft moeilijk om deze beperking te doen naleven, met name op bepaalde wegen waarvan de omvang en/of de kenmerken gemakkelijk snelheden van meer dan 30 km/uur toelaten. De Stad zal de wegen aanwijzen waarop actie moet worden ondernomen en zal de nodige verbeteringen aanbrengen om de Stad 30 te doen naleven.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.1.2: Verkeersluwe wijken inrichten met inachtneming van het STOP-principe

De Stad heeft ervoor gekozen om haar acties op een concrete manier te concentreren, met het oog op de realisatie van verkeersluwe woon- en schoolwijken, op de schaal van een maas (één of meerdere gemeenten - MLC) of op beperktere schalen (submaas), op de schaal van een wijk.

De aanleg van verschillende verkeersluwe wijken op het uitgestrekte grondgebied van de Stad Brussel maakt het mogelijk om verschillende uitdagingen aan te gaan om de algemene leefomgeving te verbeteren: algemene vermindering van het aantal verplaatsingen, vermindering of zelfs afschaffing van het transitverkeer, handhaving van de toegankelijkheid van de verschillende functies voor alle vervoermiddelen, verbetering van de verkeersveiligheid, met name in de buurt van scholen, herstel van het evenwicht van de ruimte die bestemd is voor de verschillende vervoersmiddelen, verbetering van de paden voor voetgangers, personen met beperkte mobiliteit (PBM), fietsers, verbetering van de regelmaat van het openbaar vervoer,.....

Een verkeersluwe wijk wordt bereikt via de uitvoering van verkeersplannen, door de verkeersrichtingen te wijzigen en te voorzien in filters en regels die bepaalde toegangen beperken, via de heraanleg van gevel tot gevel of lokalere aanleg (omgeving van scholen, fietsmarkeringen, straatmeubilair, beplanting, ...). Om de impact van lawaai te verminderen, wordt ook gestreefd naar het gebruik van stillere voertuigen en het beperken van doorgaand verkeer.

De tenuitvoerlegging van verkeersluwe wijken gebeurt op basis van het STOP-principe (Stappers/Trappers/Openbaar vervoer/Privévervoer) dat een prioritering behelst van de verschillende vervoerswijzen in deze volgorde: wandelen, fietsen en actieve micromobiliteit (zoals steps, skateboards, skeelers of eenwieliers), openbaar vervoer, collectief privévervoer (taxi's, autodelen en carpoolen) en ten slotte individueel privévervoer.

De Stad Brussel heeft de maas Vijfhoek al geïmplementeerd en heeft meegewerkt aan de maas Flagey-Etangs. In de nabije toekomst zal zij andere verkeersluwe mazen ontwikkelen in Haren, Neder-Over-Heembeek en de Noord-Oostgebied.

De Stad Brussel heeft de maas Vijfhoek al geïmplementeerd en meegewerkt aan de maas Flagey-Vijvers. Tussen nu en 2030 zal ze andere mazen ontwikkelen en eraan meewerken in Haren, Dielegem, Ter Kamerenbos, Essegem, Thurn & Taxis, Ambiorix en Europa.

- **Locatie:** Het hele grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.1.3: Verhogen van het aantal en de ambitie van verkeersluwe schoolwijken op het grondgebied van de Stad

Schoolstraten worden over het algemeen gedefinieerd als veilige in- en uitgangen van scholen, met name door de toegang van gemotoriseerde voertuigen tijdens de begin- en eindtijden van scholen te beperken.

In sommige gevallen is het echter interessanter om op wijkniveau te werken. De Stad creëert verkeersluwe schoolwijken aan de hand van verkeersmaatregelen die het doorgaand verkeer beperken en de verkeersveiligheid vóór de scholen verbeteren. Zo moedigt de stad ouders aan om zich op actieve wijze of met het openbaar vervoer te verplaatsen. In het kader van de door het gewest gelanceerde schoolcontracten werkt de Stad ook aan de herinrichting van de openbare ruimte rond de school.

In deze context zal de Stad Brussel voorrang geven aan het veilig maken van de in- en uitgangen van scholen maar ook ambitieuze schoolwijkprojecten ontwikkelen die van scholen en de omliggende openbare ruimten een nieuwe centrale plaats op wijkniveau maken.

- **Locatie:** Gemeentelijk Grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.1.4: Uitbreiding van zones waarvan de toegang beperkt of verboden is voor gemotoriseerde voertuigen

Naast de dichotomie tussen voetgangersgebieden en wegen die door auto's gebruikt kunnen worden, zijn er nog andere mogelijkheden om wijken verkeersluw te maken. Op verzoek van de bewoners is de Vlaamsesteenweg veranderd in een zone met beperkte toegang. De voetgangerszone is niet volledig omdat de toegang tot de straat nog steeds mogelijk is voor de voertuigen van de bewoners en andere gebruikers van deze weg; met name de leveringszones blijven toegankelijk maar beperkt in de tijd; terwijl parkeren nog steeds is toegestaan.

Dit principe van een zone met beperkte toegang, dat ook in de tijd kan worden gedifferentieerd (sluiting op zondag, in de zomer, enz.), zal door de Stad Brussel worden uitgebreid om de rust in de Vijfhoek te consolideren, evenals voor elke andere weg, op verzoek van een collectief van representatieve inwoners, in het kader van een living lab of naar aanleiding van acties die door een maasplan op het grondgebied afgestemd worden.

- **Locatie:** Gemeentelijk Grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** +

Actie 4.1.5: De administratieve diensten van de Stad uitrusten met een monitoringinstrument op schaal van het grondgebied.

De mobiliteitsgegevens zijn momenteel ad hoc en lokaal: gerichte tellingen, analyse van trajecttijden in bepaalde wijken, plaatsing van preventieve radars op bepaalde plaatsen en tijdstippen,.... Het zou wenselijk zijn dat de Stad een betrouwbaarder monitoringinstrument op schaal van het grondgebied aanschafte dat een continue gegevensverzameling mogelijk maakt. De details van de uitvoering van dit toezicht moeten nog worden uitgewerkt.

Door regelmatige en geüniformiseerde tellingen zal de kwaliteit van verkeersluwe wijken kunnen worden beoordeeld. Aan de hand van verkeerstellingen tijdens de spitsuren op bepaalde wegen zal immers kunnen worden nagegaan of de lokale-residentiele wegen minder dan 200 p.e. (personenwagenequivalent) per uur en per richting hebben (referentiecijfer voor het Gewest en in het kader van de lopende besprekingen voor de gids "De juiste fietsinfrastructuur op de juiste plek". Indien de verkeersstroom groter is dan dit, moet worden overwogen om te voorzien in fietsvoorzieningen of andere aanvullende maatregelen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten/OE Parkeerbeheer - administratie - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:**+

**Strategische doelstelling 4.2:
Een daadkrachtig parkeerbeleid gebaseerd op het gedeelde gebruik van parkeerplaatsen**

Actie 4.2.1: De druk van het autoverkeer verminderen door een ambitieus beleid voor parkeren op de weg en buiten de weg

Wijken worden rustiger door een betere verdeling van de openbare ruimten tussen verschillende gebruikers/vervoerswijzen maar ook door rust en orde van nieuwe ruimten. Dit evenwicht houdt een vermindering in van het ruimtebeslag van gemotoriseerde voertuigen die het grootste deel van de openbare ruimte innemen en dit ten voordele van actieve vervoerswijzen.

Het GPDO maakt deel uit van de doelstelling Good Move om het aantal parkeerplaatsen op straat met bijna 25% te verminderen op het grondgebied met als doel om ruimte op de weg te winnen en beschikbaar te maken voor andere vervoerswijzen. De Stad beschikt over talrijke parkeerplaatsen die zich niet op de weg bevinden: openbare en privéparkings (kantoren, ...), alsook parkings die toebehoren aan de overheid (scholen, grondregie, ...) die ten behoeve van de buurtbewoners zouden kunnen worden gedeeld om de impact van parkeren op straat te verminderen en de gewonnen ruimte terug te geven aan andere vervoerswijzen.

Voordat het parkeren op straat wordt afgeschaft, moet er een beleid worden uitgerold om bestaande particuliere parkeergarages te mutualiseren, met name door milieuvergunningen te vernieuwen. Er moet een beleid worden gevoerd waarbij bestaande privéparkings worden gedeeld, met name door de vernieuwing van milieuvergunningen. Anderzijds, aangezien de bezettingsgraad van de openbare parkeerplaatsen in de Vijfhoek laag is (40 tot 60% afhankelijk van de parking, volgens de diagnose van het Masterplan "Hoog en Laag" van het bureau Bas-Smets voor de Stad Brussel), wil de Stad hun aantal in het stadscentrum rationaliseren om een deel ervan te reserveren voor de inwoners door partnerschappen te ontwikkelen voor voorkeurstarieven. De vraag naar parkeerplaatsen moet ook worden verminderd (beperking van het aantal parkeerkaarten, bijvoorbeeld door middel van tarieven, quota, sectoren, ...).

- **Locatie:** Vijfhoek, Noordwijk, Noord-Oostwijk
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg/OE Vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen - Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.2.2: Samenwerken met het Gewest om te beantwoorden aan de behoeften in verband met de geleidelijke afschaffing van thermische voertuigen tegen 2035

Naast de lage-emissiezone die in het Brusselse Gewest reeds actief is, moet worden nagegaan welke steun de overheid kan verlenen om particulieren aan te moedigen om koolstofarme voertuigen te gebruiken. De Stad zal een strategie ontwikkelen voor het gebruik van deze voertuigen op haar grondgebied met als doel de luchtkwaliteit in de stadsomgeving te verbeteren. Naast de voorbeeldfunctie van de Stad voor het gebruik van dit soort voertuigen moeten ook gebruikso oplossingen voor particulieren worden voorgesteld.

Het Gewest is belast met de plaatsing van oplaadpunten op de weg, het is aan de Stad om een visie te bepalen voor de ontwikkeling van een oplaadnetwerk voor elektrische voertuigen dat zich niet op de weg bevindt. Dit omvat met name de verdere installatie van elektrische oplaadpunten op openbare parkeerplaatsen en op terreinen die eigendom zijn van de overheid maar ook de bevordering van het thuis opladen door de invoering van één standaardstekker op Europees niveau te ondersteunen zonder dat wijzigingen of aanpassingen nodig zijn.

In een grootstedelijke context moet worden gedacht aan gezamenlijke oplossingen, het aanmoedigen van de aanleg van oplaadpunten in nieuwbouwprojecten en de mogelijkheid van een "oplaadrecht" in bestaande flatgebouwen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten/OE Parkeerbeheer - administratie - Brussel Mobiliteit, Leefmilieu Brussel
- **Prioriteit:** +

Actie 4.2.3: Samenwerken met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om plannen op te stellen voor parkings voor touringcars en voor leveringen voor vrachtwagens

In het kader van de evolutie van de vervoersmiddelen en het gebruik van de openbare ruimte lijkt het relevant om het parkeren van vrachtwagens en touringcars te reorganiseren met het oog op diverse vervoersnormen en zachte logistiek. Wat de touringcars betreft, is het parkeren vooral geconcentreerd rond de Vijfhoek en het Heizelplateau, in de logische nabijheid van de toeristische trekpleisters. De stedenbouwkundige perspectieven voor bepaalde sectoren, zoals het Administratief Centrum, vereisen echter dat deze parkeerplaatsen worden verplaatst naar sectoren die beter geschikt zijn voor het gebruik van het openbaar vervoer om zich in de Stad te verplaatsen. Bij het toewijzen van parkeerplaatsen moet ook rekening worden gehouden met de parkeerduur van toeristenbussen (kort/middelmatig/lang).

Het gaat er ook om het parkeren van vrachtwagens te rationaliseren, met name buiten dichtbevolkte gebieden, door ze aan te sluiten op de centra voor zachte logistiek die de Stad Brussel wil ontwikkelen. Het principe bestaat erin de distributiecycli te verkorten door de logistieke platforms dicht bij de eindgebruiker te brengen: middelgrote infrastructuur die dienen als schakel tussen het grootstedelijke en het stedelijke; en kleinschalige ruimten in dichtbevolkte centra om de trajecten te optimaliseren met koolstofarme voertuigen (bakfietsen, elektrische bestelwagens). Voor de integratie van deze infrastructuur moet er op schaal van het Gewest worden nagedacht over langetermijnparkeerplannen voor deze vervoerswijzen.

- **Locatie:** Vijfhoek - Laken Noord
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 4.3:
Vermindering van het aantal verkeersongevallen

Streefcijfer (2030) → 0 verkeersdoden of
 zwaargewonden op het gemeentelijke grondgebied

Actie 4.3.1: Beveiliging van ongevalgevoelige zones (ZACA en andere) en bouwplaatsen

Bij geïdentificeerde ongevalgevoelige zones moeten specifieke aanlegverbeteringen worden voorgesteld die het risico op ongevallen en de ernst ervan op de gemeentelijke wegen kunnen terugdringen. Dit omvat de totstandbrenging van een veilige infrastructuur voor actieve vervoerswijzen, zoals gescheiden fietspaden, inspringstroken tussen parkeerplaatsen en voetgangersoversteekplaatsen, een betere verlichting van deze oversteekplaatsen en het beheer van de snelheden op deze plaatsen door de invoering van specifieke voorzieningen (zoals beperking van de omvang van de weg, aanleg van verkeersdrempels, aanleg van wegversmallingen, onderbreking van lange rechte lijnen door verkeersmaatregelen, enz.). De Stad Brussel werkt samen met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest om dergelijke aanlegvoorzieningen uit te voeren op de wegen die onder haar bevoegdheid vallen.

Naast de ZACA's is verkeersveiligheid ook belangrijk in specifieke contexten, zoals de organisatie van bouwplaatsen. In deze context zal de Stad Brussel samenwerken met de Coördinatiecommissie van de Bouwplaatsen en de politie om de veiligheid en de doorstroming van het verkeer in de omgeving van de bouwplaatsen te optimaliseren (voorafgaande informatie, opstelling van een gezamenlijk mobiliteitsplan voor de bouwplaats, de voorbereiding ervan, de signalisatie en de tijdelijke voorzieningen in de omgeving).

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit - Politie
- **Prioriteit:** +

Actie 4.3.2: Oversteken van grote stedelijke barrières bevorderen

Bij het streven naar een bevordering van actieve vervoerswijzen moet ook aandacht worden besteed aan de stedelijke "breuken" die verspreid liggen over het gemeentelijke grondgebied. Deze kunnen van verschillende aard zijn: spoorwegen, stedelijke snelwegen, grote percelen, enz.

Om verplaatsingen te vergemakkelijken, zal de Stad maatregelen nemen om de belemmeringen voor het verkeer weg te nemen via het STOP-principe op grote kruispunten, de mogelijkheden voor het oversteken van grote infrastructuren zoals de kleine ring, het kanaal, de A12, Schaarbeek-Vorming of het Terkamerenbos te vergroten en om oversteekplaatsen voor voetgangers en fietsers aan te leggen binnen grote blokken (momenteel wordt als maximumlengte van een blok 150 m gehanteerd).

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 4.4:
Actieve vervoerswijzen op de voorgrond

Streefcijfers (2050) → Realisatie van 7 maasplannen
 → Het aantal verplaatsingen met de fiets
 verdrievoudigen

Actie 4.4.1: De heraanleg van wegen aangrijpen om nieuwe gebruiksmogelijkheden in de openbare ruimte te testen door Living Labs op te zetten

Het streven naar een betere herverdeling van de openbare ruimte tussen de verschillende vervoerswijzen maakt openbare ruimte vrij die door de gebruikers van het gebied opnieuw moet worden toegewezen. Onderdeel van het luik "goede buurt" van het Good Move-plan, "living lab" is een proces waarbij burgers, bewoners en gebruikers worden beschouwd als belangrijke actoren die samen met de overheid de heraanleg van de openbare ruimte vormgeven. Deze samenwerking kan verschillende vormen aannemen, via een oproep tot het indienen van projecten of via het ter beschikking stellen van een budget voor de aankoop van stadsmeubilair bijvoorbeeld. De Stad zal een flexibel kader vaststellen voor de implementatie van living labs dat ruimte biedt voor innovatie en creativiteit. Er zullen twee methoden worden toegepast:

- De top-bottommethode: de Stad neemt het initiatief voor een duidelijk op het grondgebied gerichte living lab, door gerichte oproepen tot het indienen van projecten die kaderen in een stadsproject en die een van de drijvende krachten zijn voor de vernieuwing van een plaats/wijk.

- De bottom-upmethode: Bij het opstellen van maasplannen biedt de Stad de burgers die in deze maas wonen een budget aan om één of meer living labs op te zetten binnen de omtrek van het plan.

Na deze tijdelijke aanlegvoorzieningen van het type tactical urbanism zal de Stad definitieve heraanlegvoorzieningen uitvoeren

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg Diensten van de secretaris/OE Brussel Participatie - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.4.2: Waarborgen van een harmonieus samengaan van de verschillende actieve vervoerswijzen, met name binnen de Vijfhoek

Het vrijmaken van openbare ruimte voor actieve vervoerswijzen en het gebruik van nieuwe vervoerswijzen die bekend staan als "free-floating" (deelsteps, deelfietsen, enz.) leiden tot conflicten over het samengaan van deze vervoerswijzen op één en dezelfde plaats. In elk van haar maasplannen zal de Stad Brussel een mobiliteitslogica invoeren die het mogelijk maakt om deze conflicten te vermijden door te voorzien in oversteekplaatsen voor voetgangers, enz.

Bovendien maakt de Stad gebruik van een gewestelijk voorstel dat het mogelijk maakt om parkeerzones af te bakenen voor "free-floating"-vervoerswijzen, waardoor de opstopping op stoepen en, meer in het algemeen, in de openbare ruimte wordt voorkomen. Deze actie zal worden toegepast op het volledige gemeentelijke grondgebied maar er werd evenwel voorrang gegeven aan de Vijfhoek en de commerciële wijken.

- **Locatie:** Vijfhoek
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** +

Actie 4.4.3: De ontwikkeling van een veilig, samenhangend, snel, comfortabel en aangenaam fietsnetwerk versnellen

De Stad Brussel wil de ontwikkeling van een beter samenhangend, ononderbroken en comfortabel netwerk voor actieve vervoerswijzen binnen het stedelijke weefsel versnellen. Onder de actieve vervoerswijzen moeten fietsen niet alleen worden gezien als een vrijetijdsbesteding of een middel voor woon-werkverkeer maar ook als een middel om goederen te vervoeren en leveringen uit te voeren. Op lange termijn zou het ook deel kunnen uitmaken van een toeristisch aanbod waarin de Stad Brussel een rol speelt.

Het Fietsactieplan van de Stad Brussel is een document dat de verschillende acties beschrijft die binnen het gemeentelijke grondgebied moeten worden uitgevoerd met betrekking tot het veiliger maken van fietsroutes, het sensibiliseren op het gebied van fietsen en fietsenparkings, ... Dit plan evolueert naar een plan dat zowel strategisch als operationeel is.

De toepassing van verkeersluwe mazen zal in het bijzonder een impact hebben op de fietsbaarheid van deze mazen. Het GPDO stelt voor om deze fietsbaarheid na de uitvoering van de maas te evalueren aan de hand van de 5 criteria van het Good Move-plan (veilig, samenhangend, snel, comfortabel, aangenaam) teneinde de werken en infrastructures die bij de definitieve heraanleg van de wegen van deze mazen moeten worden voorzien te lokaliseren/plannen/prioriteren/budgetteren/controleren.

In samenwerking met het Brussels Gewest is een Fietsknooppuntproject gestart.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.4.4: Zorgen voor een passend en veilig aanbod van fietsenparkings

Een van de belemmeringen voor een toename van het aantal fietsers is de behoefte aan twee soorten fietsenstallingen:

- Een aanbod in de buurt, meer bepaald in oude en dichtbevolkte wijken
- Een groot parkeeraanbod in de buurt van belangrijke centra of op multimodale knooppunten, ook buiten de Vijfhoek.

De Stad zal via haar eigendommen lokalen inzetten of verwerven en deze omvormen tot veilige en betaalbare fietsenstallingen voor gebruikers/bewoners van de wijken. De Stad Brussel zal andere openbare exploitanten aanmoedigen om hetzelfde te doen.

Bovendien moedigt de Stad eigenaars van openbare of particuliere parkeergarages aan om via milieuvergunningen zones voor fietsenparkings te creëren, met name in het geval van grote ondergrondse parkeergarages. Tegelijkertijd ondersteunt zij de ontwikkeling van projecten voor een platform om eigenaars/verhuurders van beveiligde fietsenstallingen en huurders die in diezelfde ruimten geïnteresseerd zijn, samen te brengen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Grondregie en Economische zaken - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** +

Actie 4.4.5: Het netwerk van gemeentelijke paden en wegen opwaarderen en aanvullen

De Stad Brussel zal een traag netwerk in en tussen haar wijken tot stand brengen. Er zijn twee netwerkschalen.

Een fijne schaal die een netwerk van wegen en buurtwegen omvat, zoals opgestart in Haren. Deze ervaring zal de ontwikkeling van een dergelijk netwerk in Neder-Over-Heembeek ten goede komen.

Anderzijds zal een netwerk dat gebaseerd is op de prospectieve kaarten en Nexussen van het GPDO een netwerk van paden voor actieve vervoerswijzen opzetten. De macroschaal omvat het netwerk van "voetgangersboulevards" van het Plan Good Move. Daartoe zal de Stad Brussel het Brussels Gewest vragen om op haar grondgebied extra voetgangersboulevards aan te leggen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** ++

**Strategische doelstelling 4.5:
Mobiliteit voor iedereen**

Streefcijfer (2030) → 100% van de gerenoveerde of heraangelegde openbare ruimten is toegankelijk voor personen met een beperkte mobiliteit

Actie 4.5.1: Uitvoering van het toegankelijkheidsplan voor de weg en de openbare ruimte (PAVE)

Over een periode gaande van 2015 tot 2019 is het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in samenwerking met de gemeenten begonnen met de ontwikkeling van deze plannen. Het doel van deze plannen was prioriteiten te stellen voor het voetgangersnetwerk, dat later werd geformaliseerd in het Good Move-plan, maar ook een diagnose uit te voeren van de toegankelijkheid van dit netwerk. Wat de Stad Brussel betreft, is de gestelde diagnose nog steeds relevant. Er moet dan ook rekening mee gehouden worden bij de planning en uitvoering van de openbare ruimte van het grondgebied.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** +

Actie 4.5.2: De toegankelijkheid van alle vervoerswijzen voor personen met beperkte mobiliteit (PBM) waarborgen

Naast de openbare ruimte moet de toegankelijkheid van andere vervoerswijzen, in het bijzonder openbaar vervoer en openbare parkeerplaatsen, worden gewaarborgd door de mobiliteitsactoren aan te moedigen om de nodige maatregelen te nemen. Verplaatsingen via gemotoriseerde voertuigen zijn soms noodzakelijk voor PBM's en daarom is er altijd behoefte aan voldoende parkeerplaatsen.

Het gaat erom te anticiperen op uitzonderlijke situaties die vooraf moeten worden voorbereid, met name in het kader van de organisatie van bouwplaatsen. In dit verband zullen omleidingsplannen moeten worden opgesteld om ervoor te zorgen dat mensen met beperkte mobiliteit zich kunnen verplaatsen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

**Strategische doelstelling 4.6:
Aantrekkelijkere netwerken voor collectief vervoer en
het aanbod autodelen**

Streefcijfer (2050) → Creatie van 11 zichtbare en aangesloten Mobility Hubs in de 7 gebieden
→ Het aantal voertuigen in de stations (met uitzondering van de Vijfhoek) en het autodelen tussen particulieren verdubbelen.

Actie 4.6.1: Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest sensibiliseren omtrent de tekortkomingen van het openbaar vervoer op het grondgebied van de Stad

De tekortkomingen van een openbaarvervoersnetwerk worden gemeten op basis van de kwaliteit van de dienstverlening maar ook de commerciële snelheid van de lijnen. Met de aanleg van de Metro Noord, de tramlijnen naar Heizel, Thurn & Taxis en Neder-Over-Heembeek zal het grondgebied van de Stad over het algemeen beschikken over goede verbindingen met het openbaar vervoer. Er zijn echter nog enkele tekortkomingen, met als belangrijkste de slechte verbinding met Haren dat snel dichterbekend wordt en waar veel gewestelijke voorzieningen gevestigd zijn.

De Stad zal het Brusselse Gewest bewustmaken van de noodzaak om de verbinding met deze deelgebied te verbeteren door voor te stellen om de toekomstige Metro Noord te verlengen met minstens één halte naar de twee stations van Haren. Om beter op de toekomst te kunnen anticiperen, wil de Stad ook overwegen om deze lijn door te trekken naar de NAVO/luchthaven.

Met het oog op de stadsontwikkeling langs het kanaal zal de Stad het Gewest ook verzoeken om de mogelijkheid te bestuderen om een heel frequente lijn aan te leggen die al deze nieuwe wijken met elkaar verbindt. Tot slot zou de Stad graag een fijne verbinding binnen de Vijfhoek zien om de Oost-Westverbindingen te versterken.

Wat de commerciële snelheid betreft, heeft de MIVB in haar Avanti-plan de problematische lijnen en stedelijke knooppunten in kaart gebracht. De Stad zal met de MIVB samenwerken om oplossingen toe te passen om de kwaliteit van de commerciële snelheid, waaraan de Stad Brussel op haar grondgebied zal meewerken, te verhogen, met name om de toegankelijkheid van metrohaltes en stations voor personen met beperkte mobiliteit te verbeteren.

- **Locatie:** Neder-Over-Heembeek, Haren, Noordwijk, Vijfhoek
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.6.2: Anticiperen op de stedelijke integratie van nieuwe opslagplaatsen/eindhalthes van openbaar vervoer

Door de aanleg van nieuwe bus-, tram- en metrolijnen neemt het rollend materieel toe en daarmee ook het aantal eindhaltes en de behoefte aan oppervlakte voor opslagplaatsen.

De Stad moedigt de MIVB aan om een strategie te ontwikkelen om deze behoeften (grote opslagplaatsen/parkeervoorzieningen aan de eindhaltes van de lijnen/logistieke centra/enz.) te integreren in een stedenbouwkundige visie voor de betrokken wijken. Het Good Move-plan wil ook anticiperen op de ruimte die nodig is voor de ontwikkeling van deze diensten. Dit vereist een gecoördineerd grondbeleid, met name tussen de verschillende publieke actoren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Maatschappij voor het Intercommunaal Vervoer te Brussel - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** +

Actie 4.6.3: De gebruikers van de Stad bewustmaken van het gebruik van het S-net en multimodaliteit

Het treinnetwerk is een onderbenut vervoersmiddel voor intergewestelijke verplaatsingen, met name het S-net. Het S-net zorgt voor een verbinding met de Brusselse metropool en verbindt bepaalde delen van de stad zeer snel met elkaar (zo verbindt het S-net Bockstael en Jette met de Europese Wijk). Het S-net moet worden versterkt wat betreft de frequentie maar ook worden opgenomen in de mentale kaart van de gebruikers van openbaar vervoer.

Met het oog hierop zal de Stad Brussel een campagne voeren om burgers bewust te maken van alternatieven voor de eigen auto, mede door middel van gerichte informatie die aan de burgers wordt verstrekt tijdens hun domiciliëring.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.6.4: Zichtbare en verbonden "Mobility hubs" creëren

De Stad Brussel wil van de vervoersinfrastructuren centrale punten in de wijken maken. Het gemeentelijke grondgebied telt talrijke multimodale verbindingpunten die zullen worden ontwikkeld en opgewaarderd tot essentiële mobiliteitshubs van wijken en die zowel veilig als volledig zijn qua aanbod.

Naast de haltes van het openbaar vervoer (MIVB/De Lijn/TEC/NMBS) zullen in de Mobility Hubs stations voor car sharing, fietsenstallingen, plaatsen voor "free floating"-vervoerswijzen en informatie over mobiliteitsalternatieven voor de eigen auto worden ondergebracht.

De keuze van de hubs gebeurt in onderling overleg tussen de Stad en het Gewest.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Maatschappij voor het Intercommunale Vervoer te Brussel - Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen - De Lijn - Transport En Commun - Brussel Mobiliteit
- **Prioriteit:** ++

Actie 4.6.5: De ontwikkeling van autodeelstations ondersteunen

De herziening van het openbaarvervoersnetwerk moet ook inhouden dat het aantal huurbare voertuigen voor gedeeld gebruik op het grondgebied van de Stad, de toegankelijkheid van deze voertuigen, hun aantal en het voordeel van het gebruik ervan voor de bewoners worden verhoogd om hen aan te moedigen om dit verplaatsingsmiddel te gebruiken.

Vandaag zijn er ongeveer 200 stations voor deelauto's verspreid over het Brussels Gewest, met 620 auto's die gemiddeld 10 uur per dag rijden - voor ongeveer 21.000 gebruikers. Voor de Stad Brussel betekent de ondersteuning van deze ontwikkeling dat de juiste voorwaarden worden opgesteld om het aantal stations in de openbare ruimte te vergroten en dat het project door de inwoners wordt gesteund.

Autodelen heeft niet enkel betrekking op autodeelstations maar omvat ook het delen tussen particulieren van privévoertuigen, taxi's, de mogelijkheid om voertuigen uit het interne wagenpark van de Stad ter beschikking te stellen en zelfs het ter beschikking stellen van andere soorten voertuigen (bakfietsen, enz.).

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/UO Stadsaanleg - Brussel Mobiliteit - Cambio en andere bedrijven die actief zijn op dit vlak - Gewestelijke Directie Taxi's
- **Prioriteit:** ++

© copyright Pierre Dushime

Ambitie V: Een dynamische en slimme Stad

**Economische ontwikkelingen verwelkomen en
technologieën inzetten ten dienste van de burgers**

**Strategische doelstelling 5.1:
Opwaardering van afval als hulpbron**

Streefcijfer (2030) → 30% vermindering/andere bestemming voor huishoudelijk en soortgelijk afval dan verbranding

Actie 5.1.1: Het netwerk van compostvoorzieningen aanvullen door, waar mogelijk, individuele en collectieve compostvoorzieningen op te zetten

Deze actie beoogt de aanvulling van een netwerk van verschillende compostvoorzieningen met verschillende maar complementaire functies.

Ten eerste zou de gemeentelijke compostvoorziening in Neder-Over-Heembeek moet via een studie de optimalisatiemogelijkheden analyseren om rekening met groen biologisch afval en voedselafval van de Stad te houden

Om dit gemeentelijke netwerk aan te vullen, zouden bovendien compostvoorzieningen moeten worden geïnstalleerd op plaatsen waar veel bioafval wordt geproduceerd.

Ten slotte moet dit netwerk ook rekening houden met wijk- en collectieve compostvoorzieningen voor burgers. Niet alle huishoudens hebben toegang tot een buitenruimte om te composteren. Om in deze behoefte te voorzien en alle huishoudens aan te moedigen om hun organisch afval te composteren, zal de Stad Brussel de ontwikkeling van collectieve wijkcompostvoorzieningen ondersteunen. De behoefte aan collectieve compost houdt dus rechtstreeks verband met de toegang van de bewoners tot particuliere groene ruimten. Er moet evenwel worden opgemerkt dat hun ontwikkeling enige begeleiding vereist om de nodige logistiek voor hun onderhoud te waarborgen.

- **Locatie:** Het volledige gemeentelijke grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie
- **Prioriteit:** +

Actie 5.1.2: Opzetten van kringloopwinkels in samenhang met microrecyclageparken in de wijken

Het begrip "kringloopwinkel" wordt gedefinieerd als een economische activiteit die werkgelegenheid en toegevoegde waarde creëert, met als prioriteit de maximale recyclage van afgedankte producten, met name door hergebruik. Een kringloopwinkel maakt het dus mogelijk om afval op te waarderen maar ook om banen voor laaggeschoolden te creëren.

Het concept kringloopwinkel beantwoordt aan twee grote uitdagingen van de sociale economie: de professionalisering en de beloning van haar activiteiten. Het is in het bijzonder gericht op overheidsinstanties die belast zijn met netheid: gemeenten en intercommunales die dan over een extra instrument beschikken om het hergebruik van een percentage afval van allerlei materialen, bekend als "grofvuil", te bevorderen.

De Stad zal daarom kringloopwinkels opzetten die kunnen worden gekoppeld aan microrecyclageparken gelegen in het hart van dichtbevolkte wijken. De Stad heeft in het kader hiervan trouwens al een pilotproject green point opgestart in de Marollenwijk. Bewoners kunnen dan gemakkelijk hun grofvuil inleveren om het een tweede leven te geven en, als dat niet mogelijk is, om de materialen zo goed mogelijk te recyclen. Op die manier wil men ook illegale dumping voorkomen en het gemakkelijker maken voor mensen die de gewestelijke recyclageparken moeilijk kunnen bereiken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten/OE Openbare reinheid
- **Prioriteit:** ++

**Strategische doelstelling 5.2:
Mobilisatie van de bouwsector bij het hergebruik
van materialen**

Streefcijfer (2030) → 100% van de nieuwe gemeentelijke projecten/werven nemen circulariteits-criteria op in hun bestek

Actie 5.2.1: Ondersteuning van de functies inzake sortering/kringloopwinkel door wegen of gebouwen tijdelijk beschikbaar te stellen

Het beheer van bepaalde afvalstoffen, met name in het kader van bouwplaatsen, wordt reeds door specifieke wetgeving geregeld.

Deze wetgevingen gaan uit van het beginsel van een hiërarchie in de afvalproductie waaraan de exploitant moet voldoen en die er als volgt uitziet: preventie, voorbereiding voor hergebruik, recyclage, andere terugwinning, met name energetische valorisatie en tot slot verwijdering.

In dit verband hebben bouwplaatsen die zich inzetten voor een ambitieuze circulaire strategie vaak te maken met grote ruimtelijke beperkingen (ontmanteling en opslag ter plaatse, vervoer van materialen voor hergebruik, enz.).

De Stad Brussel kan een belangrijke rol spelen bij de ondersteuning van dergelijke bouwplaatsen door hen ongebruikte openbare ruimten, braakliggende terreinen of stukken weg aan te bieden om een geschiktere werkomgeving te creëren. Met de dienst "Osiris" kunnen reeds aanvragen voor openbare ruimte worden ingediend maar voor tijdelijke gebouwen zal een gedetailleerde methode moeten worden uitgewerkt.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten - Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Openbaar Patrimonium
- **Prioriteit:** +

Actie 5.2.2 : Bevordering van een duurzaam beheer van gemeentelijke bouwplaatsen

In de bouwsector zal de Stad Brussel het voorbeeld moeten geven op het gebied van het beheer van haar eigen bouwplaatsen, door het TOTEM-instrument zelf te gebruiken voor al haar stedenbouwprojecten.

Tegelijkertijd moet de Stad een hoog ambitieniveau tonen op het gebied van sortering en hergebruik van materialen en deze parameters integreren in de opstelling van haar overheidsopdrachten.

Naast de duurzaamheidsaspecten is het voor de Stad Brussel ook een winnende weddenschap om deze circulariteitsprincipes toe te passen. Door deze afvalstoffen en bouwmaterialen als een hulpbron te beschouwen, kunnen namelijk financiële voordelen worden behaald en banen worden gecreëerd die niet kunnen worden verplaatst en kan economisch waardevolle knowhow worden ontwikkeld.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbaar Patrimonium - Departement Openbare en groene ruimten - Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 5.3:
Een toekomstgerichte economie**

Streefcijfer (2030) → Oprichting van 5 technologische hubs en een Digitale Bedrijfsruimte

Actie 5.3.1: Creatie van technologische hubs die publieke/particuliere partnerschappen bevorderen.

Het grondgebied van de Stad telt heel wat economische actoren en werkgelegenheid. Vele daarvan houden verband met nieuwe technologieën en de digitale wereld.

Hoewel de Stad niet bevoegd is op het gebied van werkgelegenheid en opleiding, kan zij initiatieven op dit gebied ondersteunen. Aangezien de Stad over een aanzienlijke hoeveelheid grond beschikt, kan zij nieuwe technologische opleidingscentra ondersteunen door ruimte ter beschikking te stellen, idealiter in samenwerking met bestaande opleidingscentra. Zo komt er in Laken een nieuw opleidingscentrum.

Dit model moet worden ondersteund en bestendig om de opleiding van jongeren op het gebied van nieuwe technologieën te garanderen en er zo voor te zorgen dat zij aan de slag gaan bij bedrijven die zich bevinden op het grondgebied van het gewest.

- **Locatie:** Noordwijk, Laken, Haren, Europese Wijk
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium - Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Openbaar Onderwijs - Diensten van de secretaris/OE Smart City
- **Prioriteit:** ++

Actie 5.3.2: Creatie van een Digitale Bedrijfsruimte

De Stad Brussel zal de oprichting bevorderen van een plaats voor innovatie, incubatie en ontwikkeling van bedrijven die actief zijn op het gebied van videospelletjes, animatie, enz.

Om onderzoek te koppelen aan de concrete toepassing van processen en zo Brussels talent ter beschikking te stellen van deze bedrijven, is er alle reden om een Digitale Bedrijfsruimte te creëren in samenhang met de bacheloropleiding Grafische technieken van de Hogeschool Francisco Ferrer.

Deze ruimte zal tot doel hebben het concurrentievermogen van bedrijven te verbeteren, nieuwe technologieën in verband met deze creatieve sector te verspreiden en te gebruiken en projecten te begeleiden met de steun van de Stad Brussel.

- **Locatie:** Noordwijk, Vijfhoek
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium - Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Openbaar Onderwijs - Diensten van de secretaris/OE Smart City
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 5.4: Nieuwe technologieën voor duurzame stedenbouw

Actie 5.4.1: Gebruik van Digital Twins voor een betere kennis van en inzicht in het gemeentelijke grondgebied

Deze digitale kopie die op de Stad Brussel en op stedenbouw in het algemeen wordt toegepast, is bedoeld als een besluitvormingsinstrument dat gebruikmaakt van verschillende technologieën (kunstmatige intelligentie, sensoren, enz.) en waarmee een aantal parameters kan worden verzameld die kunnen leiden tot de ontwikkeling van overheidsbeleidslijnen. Op de Grote Markt en in de aangrenzende straten zal een proefproject worden uitgevoerd in het kader van de door de Stad Brussel gelanceerde projectoproep "Smart City". Door het installeren van sensoren en het opzetten van een toezichtplatform wil dit project gebruikmaken van gegevens over verschillende onderwerpen:

- Detectie en terugkoppeling van informatie over het aantal mensen in de openbare ruimte, waardoor verzadigingsdrempels tijdens evenementen kunnen worden bepaald;
- Detectie van vrije/bezette parkeerplaatsen;
- Detectie van illegale stortingen, met als doel de interventie van agenten die instaan voor openbare netheid te stroomlijnen;
- Metingen van het geluidsniveau;
- Enz.

Het verzamelen van deze gegevens maakt het dan ook mogelijk om het gevoerde overheidsbeleid te objectiveren en de opvolging ervan te waarborgen. Na deze eerste ervaring op de Grote Markt zullen andere gebieden in aanmerking komen voor deze dienst.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Diensten van de secretaris/OE Smart City - I-City - Departement Stadsontwikkeling/OE Cartografie en tekenen + OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** ++

Actie 5.4.2: Het cartografische instrument BXLGIS ter beschikking stellen van het publiek via de website van de Stad

De Stad Brussel beschikt over een cartografisch instrument ter ondersteuning van de kennis van het gemeentelijk grondgebied en de visualisering ervan. Dit instrument heet CityGIS. Dit Geografische Informatiesysteem (GIS) verzamelt ongeveer 145 gegevenslagen die door de Stad zelf zijn ontwikkeld en 305 andere die afkomstig zijn van externe bronnen, over verschillende thema's zoals stedenbouw, demografie, enz.

Voor de diensten van de Stad is dit instrument een beheertool voor de aanleg van het grondgebied maar ook een informatiebron om een beeld te krijgen van het gemeentelijke grondgebied op een bepaald moment. Wat dit tweede aspect betreft, wil de Stad Brussel het BXLGIS als informatiebron ter beschikking stellen aan alle Brusselaars met betrekking tot talrijke aspecten zoals de ligging van handelscentra, gemeentelijke scholen volgens hun statuut, enz.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Cartografie en tekenen - Diensten van de secretaris/OE Smart City - I-City
- **Prioriteit:** +

Actie 5.4.3: Ontwikkeling van een plan met slimme verlichting voor de stad

Samen met de actie om het donkere netwerk tot stand te brengen, die werd ontwikkeld in het kader van de ambitie "Een Stad die ademt", zal de Stad Brussel het gebruik van nieuwe technologieën uitbreiden in het kader van de ontwikkeling van een gemeentelijk Lichtplan. Naast de vermindering van de nachtelijke verontreiniging ten behoeve van fauna en flora moet ook de ontwikkeling van intelligente verlichting worden overwogen om de openbare ruimte veiliger te maken op de meest geschikte plaatsen (in- en uitgangen van parkeergarages, geldautomaten, enz.) en om het energieverbruik te verminderen door gebruik te maken van bewegingssensoren om de verlichting te activeren wanneer mensen passeren.

- **Locatie:** op schaal van de stad - met een specifieke aanpak per district en/of per thema.
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten - Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Diensten van de secretaris/OE Smart City - Sibelga
- **Prioriteit:** +

Actie 5.4.4: Ontwikkeling van intelligente monitoring op het overheidsbeleid

Om ervoor te zorgen dat deze ambities en strategische plannen goed worden uitgevoerd, moet de Stad zorgen voor een intelligente monitoring van haar verschillende beleidsmaatregelen. Dit vereist een performant en geautomatiseerd beleid inzake gegevensbeheer. Het zou bijvoorbeeld relevant zijn om het water- en energieverbruik van openbare gebouwen te controleren, de door de Stad geproduceerde broeikasgassen te monitoren, de bestaande GBR-systemen te evalueren, enz.

- **Locatie:** op schaal van de stad -
- **Actoren/Partners:** Diensten van de secretaris/OE Strategie - OE Smart City
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 5.5:
Behoud van productieve activiteiten in de stad voor een veerkrachtigere economie

Streefcijfer (2030) → 5% toename van het aantal bedrijven dat productieve activiteiten uitoefent op het grondgebied van de Stad

Actie 5.5.1: Het behoud van productieve activiteiten binnen gemengde bouwblokken aanmoedigen

Een belangrijk thema is de verenigbaarheid van industriële en productieve activiteiten met andere stedelijke functies zoals wonen, vrije tijd, voorzieningen en openbare ruimten.

In feite kan worden vastgesteld dat het gemengde karakter dat bevorderd moet worden in gebieden met een hoge menging zeer beperkend kan zijn voor ondernemingen en vaak leidt tot het verminderen van de productieve activiteiten ten gunste van de productie van immateriële goederen (d.w.z. kantoren) of zelfs tot het eenvoudigweg verdwijnen ervan. In een aantal pilotprojecten, zoals fablabs, wordt daarom gezocht naar nieuwe vormen en gemengde typologieën op de schaal van het blok of zelfs het gebouw om dit fenomeen te beteugelen.

Uit de studie over de blokken van Laken blijkt dat er mogelijkheden zijn om de blokken te ontlasten maar ook om een productieve activiteit in stand te houden die verenigbaar is met andere functies. In dezelfde filosofie zal een studie moeten worden gestart voor het analyseren van het soort productieve activiteiten dat verenigbaar is met huisvesting; de noodzakelijke ontwikkelingen op het niveau van de wijk, het blok en het gebouw om een cohabitatie te bevorderen; de opwaardering en het behoud van het industrieel erfgoed in gemengde zones. Op basis van deze studie zal de Stad Brussel pilotprojecten uitvoeren.

- **Locatie:** Noordwijk, Laken, Vijfhoek
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen +OE Planning en ontwikkeling - Departement Grondregie en Economische zaken - hub.brussels
- **Prioriteit:** ++

Actie 5.5.2: Ontwikkeling van aantrekkelijke zones voor productieve activiteiten

Het aantrekkelijker maken van activiteitenzones in een stadsomgeving zal de komende jaren een belangrijk thema zijn, zowel vanuit het oogpunt van stedelijke integratie als de geboden ruimtemogelijkheden. Zij moeten uit economisch, logistiek en functioneel oogpunt aantrekkelijker worden door aanvullende activiteiten aan te kunnen bieden, zoals crèches, horeca, kwalitatieve en gezellige openbare ruimten, enz.

De Stad Brussel neemt al deel aan een dialoog die als voorbeeld dient binnen de Buda +-zone. Buda is een bedrijven- en industriegebied langs het kanaal waar veel productieve activiteiten zijn gevestigd. Het ligt deels op het grondgebied van de Stad, met name in Haren en Neder-Over-Heembeek, en deels in de gemeenten Vilvoorde en Machelen. Dit gebied, waar intergewestelijk wordt samengewerkt, vertegenwoordigt een groot potentieel voor het behoud van een stedelijke productieactiviteit die gericht is op meer circulariteit.

Het doel van deze samenwerking is het behoud van de economische hoofdactiviteit door te werken aan een gunstige omgeving met aanverwante diensten of functies. Buda + is dus een poging om dezelfde visie te ontwikkelen voor andere industriële sectoren in de Stad Brussel.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - hub.brussels
- **Prioriteit:** +

Actie 5.5.3: Beroepsopleidingen opzetten binnen de scholen van de Stad ter voorbereiding op de banen van morgen die verband houden met de circulaire economie

Het Gewestelijk Programma voor circulaire economie wil onze lineaire economie omvormen tot een circulaire economie en tegelijkertijd lokale banen creëren.

Er ontstaan nieuwe banen in verband met dit nieuwe economische model. Zo wordt het beroep van valorister steeds gewilder. Een valorister "streeft ernaar afval te beperken door de beste opwaardering en bij voorkeur het hergebruik ervan te bevorderen".

Er is een groeiende vraag naar personeel dat geschoold is in technieken die verband houden met de circulaire economie en het is belangrijk ervoor te zorgen dat jongeren deze leemte kunnen opvullen. De integratie van deze nieuwe vaardigheden in een beroepsopleidingscursus zal het mogelijk maken om jongeren voor te bereiden op de toekomst.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie - Lokale missie
- **Prioriteit:** +

Actie 5.5.4: Ontwikkeling van een voedselverwerkingscentrum in Haren

Haren was lange tijd de graanshuur van Brussel met een aanzienlijke productie van groenten en witloof in het bijzonder. De landbouwgebieden van Haren zijn geleidelijk kleiner geworden, met name voor de ontwikkeling van industriegebieden.

De vestiging van voedselverwerkende bedrijven in deze gebieden zou Haren in staat stellen om zijn geschiedenis nieuw leven in te blazen en vooral een voedselproducerende activiteit binnen het Brusselse Gewest in stand te houden. Wat de werkgelegenheid betreft, wordt geschat dat de ontwikkeling van een sector voor duurzame verwerking tussen 90 en 150 extra banen in Brussel zou opleveren (bron: gewestelijk plan Good Food).

Dit voedselverwerkingscentrum op basis van de korte keten zou werkplaatsen, opslagruimten en logistieke ruimten kunnen herbergen.

CityDev bezit verschillende sites die bestemd zijn voor productieve activiteiten. In dit verband wenst de Stad Brussel een samenwerking en een versterkt partnerschap tot stand te brengen om de toegang tot voedselverwerkende bedrijven te vergemakkelijken.

- **Locatie:** Haren
- **Actoren/Partners:** Citydev - Departement Stadsontwikkeling/OE Klimaat en Stad in transitie + OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 5.6:
Een duurzame stadslogistiek**

Streefcijfer (2030) → Ontwikkeling van plannen voor zachte logistiek voor alle handelskernen

Actie 5.6.1: Uitvoeren van leveringsplannen voor commerciële wijken.

Momenteel vindt het goederenvervoer bijna uitsluitend via de weg plaats, met een groot aandeel vrachtwagens en bestelwagens die zeer vervuilend zijn. De laatste jaren is het gebruik van dit type voertuig toegenomen omdat er steeds meer gebruik wordt gemaakt van e-commerce, met een stijging van 13% in 6 jaar (kerncijfers goederenvervoer in Brussel). De problematiek van de bestelwagens houdt verband met de kwestie van de "laatste mijl", d.w.z. de laatste fase van de leveringsketen waarin het goed op zijn eindbestemming wordt afgeleverd.

Deze stap is zeer duur en veroorzaakt veel problemen (vervuiling, toegenomen verkeer, veiligheid, enz.). Deze leveringen moeten dus worden gerationaliseerd om de gevolgen ervan voor het milieu en de stad te beperken.

De Stad heeft op haar grondgebied heel veel commerciële wijken, allemaal met verschillende kenmerken wat betreft bereikbaarheid en mobiliteit. Er zullen leveringsplannen worden opgesteld die aangepast zijn aan de wijken en samen met de handelaars zijn uitgedacht.

Met deze strategische plannen wordt beoogd om het leverings-/ophaalproces te stroomlijnen: om de bevoorrading en de inzameling onder de best mogelijke voorwaarden voor de handelaars te verzekeren maar ook om de relatieve bedrijfskosten te verminderen door goederen te groeperen.

Dit beperkt het aantal verplaatsingen en de tijd die nodig is voor het ontvangen en ophalen van goederen. Het uiteindelijke doel is de CO₂-uitstoot te verminderen en de openbare ruimte comfortabeler te maken door files en onveilige verkeerssituaties te verminderen.

Deze plannen zullen dan ook oplossingen bieden op het gebied van zachte logistiek maar ook van bundeling voor detailhandelaars die op dezelfde strook zijn verzameld. Dit perspectief moet ook in beschouwing worden genomen in het kader van uitzonderlijke situaties, zoals bouwperiodes.

Naast de vermindering en rationalisering van de verplaatsingen is het wenselijk om het tonnage of de grootte van de voertuigen te beperken, met name in gebieden waar het type weg geen optimale toegankelijkheid mogelijk maakt zonder dat bepaalde kruispunten opnieuw worden aangelegd, waardoor deze onveilig worden. In het geval van de Vijfhoek zou een beperking van de voertuiggrootte noodzakelijk zijn.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat en Stad in transitie - Departement Grondregie en Economische zaken - hub.brussels
- **Prioriteit:**+

Actie 5.6.2: De invoering van gedeelde logistiek voor onlineverkoop en leveringen door handelaars op wijkniveau ondersteunen

De laatste jaren is de fysieke handel afgenomen en de elektronische handel toegenomen. Dit fenomeen, dat al vóór COVID-19 goed ingeburgerd was, is met de gezondheidscrisis alleen maar toegenomen. Kleine handelaars in de belangrijkste winkelgebieden die het aantal klanten zien afnemen, moeten zich dus aanpassen om te kunnen blijven concurreren.

In deze context moet de Stad Brussel deze ontwikkelingen ondersteunen door een gedeelde logistiek in de handelswijken te bevorderen. In aanvulling op de voorgaande actie en steunend op de handelaarsverenigingen die aanwezig zijn op het grondgebied van de Stad is het belangrijk om een gedeeld en verdeeld beheer van de bevoorrading te organiseren. Dit model vermindert niet alleen het milieueffect maar biedt handelaars ook heel wat concurrentievoordelen, zoals kortere levertermijnen, betere kwaliteit van de dienstverlening, lagere distributiekosten, enz.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat en Stad in transitie - Departement Grondregie en Economische zaken - Diensten van de secretaris/OE Smart City - hub.brussels
- **Prioriteit:** +

Actie 5.6.3: Stedelijke distributiecentra creëren om de goederenstroom te vergemakkelijken en het afvalbeheer te verbeteren

Nog steeds met het oog op de vermindering van vervuilende logistieke trajecten wil de Stad Brussel ook de oprichting van Stedelijke Distributiecentra (SDC's) op macro- en microschaal (city-depot) aanmoedigen om het netwerk voor zachte logistiek te vervolledigen.

Deze infrastructuur hebben tot doel de goederenstroom naar de handelscentra op één enkel platform samen te brengen waardoor de routes voor het afleveren en ophalen van goederen, met name in de dichtstbevolkte gebieden, worden beperkt. Vrachtwagens en bestelwagens lossen of laden aan de SDC's van waaruit de goederen naar hun eindbestemming worden vervoerd met minder vervuilende en minder omvangrijke middelen die zijn aangepast aan de stedelijke omgeving (bakfietsen, kleine elektrische voertuigen, enz.). Deze SDC's moeten worden gevestigd aan de rand van commerciële centra, met voorzieningen die zijn aangepast aan deze zachte logistiek: leveringsplaatsen, logistieke wegen, enz.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat en Stad in transitie - Departement Grondregie en Economische zaken - Departement Openbaar Patrimonium - andere overheidsoperatoren - hub.brussels
- **Prioriteit:** ++

Actie 5.6.4: Het opzetten van een proefproject met ecozones voor het vervoer en de bezorging van pakketten en brieven aan particulieren

Om het systeem aan te vullen en de ontwikkeling van e-commerce te begeleiden, moet ook een antwoord worden gegeven op de problemen inzake leveringen aan particulieren en niet alleen aan professionals.

De Stad Brussel zal een proefproject met ecozones opstarten. Dat heeft tot doel een dicht netwerk van ophaal- en distributiepunten voor pakjes te creëren, van waaruit de pakjes op koolstofneutrale wijze worden bezorgd, net zoals bij de SDC's. In een slimme geest zal dit systeem worden aangevuld met een smartphoneapplicatie zodat het individu zijn of haar pakje kan volgen en traceren. Andere steden hebben dit soort projecten ontwikkeld in samenwerking met BPOST, zoals Mechelen en Louvain-la-Neuve.

- **Locatie:** Vijfhoek
- **Actoren/Partners:** OE Commerciële animatie- Departement Stadsontwikkeling/ OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling + OE Klimaat en Stad in transitie - Departement Grondregie en Economische zaken - hub.brussels - Bpost en andere operatoren die actief zijn op dit vlak
- **Prioriteit:**+

**Strategische doelstelling 5.7:
Handel als instrument voor ecologische transitie**

Streefcijfer (2030) → 100% van de nieuwe huurders wordt geselecteerd op basis van duurzaamheidscriteria

Actie 5.7.1: De vestiging ondersteunen van voorbeeldige bedrijven die voldoen aan de behoeften van burgers en gebruikers

De handel moet zich aanpassen aan de vraag van stadsbewoners naar duurzamere producten, d.w.z. producten die minder afval genereren, minder energie verbruiken én gezonder en lokaler zijn. Op die manier zet zij ook aan tot verandering bij de consument en maakt zij deel uit van een economie die de ecologische transitie ondersteunt. Naast de wens van de Stad Brussel om de gewestelijke ambities op dit gebied over te nemen, wil zij zelf een beleid voeren dat erop gericht is bedrijven aan te trekken die duidelijk deel uitmaken van een duurzaam en veerkrachtig proces. Deze doelstellingen zijn namelijk opgenomen in de commerciële ontwikkelingsplannen van de Stad Brussel.

De oprichting van voorbeeldige bedrijven hangt in de eerste plaats af van het vinden van geschikte lokalen hiervoor, wat in het Brusselse Gewest niet gemakkelijk is gezien de prijs van de handelshuurcontracten en de beschikbare oppervlakten. In dit verband bezit de Stad Brussel via haar Grondregie heel wat commerciële cellen, voornamelijk in de Vijfhoek.

Deze commerciële cellen hebben een grote zichtbaarheid. Zij vormen derhalve een belangrijke hefboom voor de bevordering van een voorbeeldig handelsbeleid. De term voorbeeldig kan verwijzen naar één of meer criteria: lokale producten, producten uit de circulaire en/of sociale economie, afvalbeheer, schone levering, beperkte verpakking, enz.

Op basis van deze criteria zal de Stad bij de selectie van huurders de voorkeur geven aan bedrijven die ambitieus zijn op het gebied van duurzaamheid en veerkracht.

Voor de andere eigenaars van commerciële cellen zal de Stad een dynamische rol spelen in de vernieuwing van deze sector.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** ++

Actie 5.7.2: Eén of meer proefprojecten ontwikkelen die gericht zijn op hergebruik en sociale economie in gebieden met een grote commerciële zichtbaarheid

Om de rol van de handel als vector van de ecologische transitie te intensiveren, moet een nieuw handelsmodel worden gepromoot door er meer zichtbaarheid aan te geven. Commerciële bestemmingen, zoals het centrum van Brussel met de Nieuwstraat, de Centrumlanen of het zuiden van de Vijfhoek (Marollen), zouden een ideale etalage vormen.

Winkels die zich richten op hergebruik en de sociale economie zijn vaak van oorsprong kleine bedrijven. In deze context is het voor deze handelaars moeilijk om concurrerend en winstgevend te zijn in dure gehuurde winkelruimten. In het kader van de bovenstaande actie wenst de Stad Brussel het ontstaan van concentraties voor dit soort bedrijven aan te moedigen teneinde de kosten te bundelen voor een betere rentabiliteit van de commerciële oppervlakten. Deze bundeling maakt het gemakkelijker zich te vestigen in gebieden met een hoge zichtbaarheid.

- **Locatie:** Vijfhoek
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken - hub.brussels
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 5.8: Steun voor lokale handel

Actie 5.8.1: Ontwikkeling van markten en organisatie van evenementen als middel om commerciële zones/assen in moeilijkheden nieuw leven in te blazen en om de sociale samenhang van de wijken te bevorderen

In de centra die gericht zijn op dagelijkse aankopen is het voor de levenskwaliteit van de inwoners belangrijk om een lokaal commercieel aanbod in stand te houden. De Stad Brussel zet zich in om de ontwikkeling van de handel in Brussel te ondersteunen, in het bijzonder door middel van commerciële ontwikkelingsplannen die aangepast zijn aan elke commerciële as.

Om dit te behouden, moet er worden gewerkt aan de versterking van de kernen die een aanvullend aanbod vormen dat kan concurreren met de grootschalige distributie voor dagelijkse aankopen. Dit behelst het aantrekken van nieuwe, aangepaste winkels die met name rekening houden met de koopkracht van de inwoners. Een winkel moet niet alleen in de fysieke nabijheid van de klant zijn maar ook toegankelijk zijn voor hem in overeenstemming met zijn koopkracht.

Er moet ook worden gewerkt aan factoren voor indirecte retentie die verband houden met de commerciële omgeving, zowel wat betreft netheid, veiligheid als voorzieningen in de openbare ruimte (stadsmeubilair, voetgangerspaden, leveringszones).

De organisatie van markten, hetzij ambulant hetzij vast, zal het ook mogelijk maken om de commerciële mix aan te vullen in functie van de aangeboden producten en om nieuwe klanten aan te trekken.

De organisatie van evenementen bevordert de dynamiek van de handelscentra. Het maakt het namelijk mogelijk om bezoekers ter plaatse aan te trekken en verhoogt daardoor de waarde van bestaande winkels maar zorgt ook voor een bredere beleving. De Stad Brussel beschikt over een rijk aanbod aan evenementen die de identiteit van de handelscentra ten goede zullen komen.

Er kunnen feestelijke evenementen in de wijken worden georganiseerd (in nauw overleg en samenwerking met de handelaars- en buurtverenigingen) om te laten zien wat duurzame bedrijfsinitiatieven zijn en om ze onder de aandacht te brengen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Grondregie en Economische zaken/OE Opdrachten - Diensten van de secretaris/OE Openbare rust en evenementen
- **Prioriteit:** +

Actie 5.8.2: De commerciële aantrekkingskracht van handelaarskernen versterken door de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren en de identiteit van de wijken te versterken

Zoals aangegeven in het Gewestelijk Plan voor Duurzame Ontwikkeling zal de commerciële aantrekkingskracht van het stadscentrum worden versterkt indien rekening wordt gehouden met elementen die onlosmakelijk verbonden zijn met de levenskwaliteit van de inwoners: mix van functies, kwaliteit van de openbare ruimten, toegankelijkheid, netheid, enz. Al deze elementen zullen een positieve invloed hebben op de winkelervaring van de bezoeker.

Een beter beheer van de openbare ruimte, met name ter bevordering van de commerciële beleving, uit zich met name in een comfortabele en uitnodigende openbare aanleg die vaak hand in hand gaat met een grotere vergroening ervan. De kwaliteit van de winketalages is ook essentieel als merkimago voor de winkels maar ook voor de handelskern die door haar samenhang de identiteit van de wijk onthult. In die zin zal de Stad Brussel het toepassingsgebied uitbreiden van het Reglement betreffende de stedenbouwkundige zone van de Grote Markt met betrekking tot de commerciële expressie teneinde dit te concretiseren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg + OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 5.9:
Voor kwaliteitsvol en duurzaam toerisme in de stadskern**

Actie 5.9.1: Bestrijding van illegale appartementenhotels en evaluatie van de behoeften aan toeristische accommodatie om een kwalitatief aanbod te ontwikkelen

Er is een groot en gevarieerd aanbod aan toeristische accommodatie in Brussel. Hoewel hotels goed zijn voor 46% van het aanbod in het Gewest, worden de appartementenhotels steeds talrijker en ontwikkelen zij zich ten nadele van huisvesting in het bijzonder. De Stad telt ongeveer 2.000 huisvestingen van dit type en 600 alleen al in het gebied van de Grote Markt maar die zijn niet allemaal als zodanig aangegeven. In deze context heeft het Brussels Gewest het Besluit van 24 maart 2016 betreffende toeristische logies aangenomen, dat het mogelijk maakt deze illegale toeristische huisvesting te bestrijden. Om de Vijfhoek als woonplaats te behouden, is het van belang de behoefte aan toeristische accommodatie te evalueren wanneer nieuwe ontwikkelingen en de locatie ervan worden voorgesteld. De Stad Brussel wenst dat de gevraagde documenten in het kader van een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning de oprichting van toeristische accommodatie in de Vijfhoek objectiveren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Technisch beheer vergunningen en stedenbouwkundige inlichtingen + OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** +

Actie 5.9.2: Ontwikkeling van partnerschappen om een toeristisch netwerk op te zetten dat aangepast is aan de trage reiziger/reiziger per fiets (accommodatie, traject, enz.)

Steeds meer reizigers gaan langzamer en milieuvriendelijker reizen. Met name het aantal reizigers per fiets is de laatste jaren toegenomen. Brussel ligt aan de EuroVelo 5-fietsroute van Canterbury naar Rome. EuroVelo's zijn langeafstandsfietsroutes die Europa doorkruisen. De Stad Brussel wil een gastvrije stad zijn voor deze trage reizigers door een aangepast toeristisch netwerk te ontwikkelen zowel op het vlak van infrastructuur als op het vlak van (fietsvriendelijke) accommodatie en ontdekkingstochten. Er zou een label kunnen worden ontwikkeld.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Visit Brussels
- **Prioriteit:** +

**Strategische doelstelling 5.10:
Betere toeristische en culturele zichtbaarheid van
de wijken buiten de Vijfhoek**

Streefcijfer (2030) → toename van 20% van het aantal bezoekers aan musea en attracties buiten de Vijfhoek

Actie 5.10.1: Ontwikkeling van een plaatselijke toeristische attractie in het Meudonpark in verbinding met de Passagiersterminal en de wandelingen naar de Korte Groenweg

Neder-Over-Heembeek beschikt over een belangrijk natuurlijk erfgoed dat zal worden ontwikkeld tot een kleinschalige toeristische attractie. In samenhang met bovengenoemde actie zal dit worden aangepast aan langzame reizigers (voetgangers, fietsers) en worden verbonden met de nieuwe passagiersterminal aan het kanaal om er een toeristische ontwikkelingsas van te maken. Vanaf dit punt zullen wandelingen worden ontwikkeld om het landelijke erfgoed van de wijk te ontdekken, van het Meudonpark tot Korte Groenweg, om zo het stadsbos en de boerderij Nos Pilifs te ontdekken. Deze laatste zou een aantrekkingspool kunnen worden die de relatie tussen mens en natuur in een stedelijke context in vraag stelt.

- **Locatie:** NOH
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Departement Openbare en groene ruimten - Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch Erfgoed - Departement Cultuur, Jeugd en Sport - Haven van Brussel
- **Prioriteit:** +

Actie 5.10.2: Het landelijke en agrarische karakter van Haren benutten om kleinschalige culturele evenementen te ontwikkelen

Haren heeft een sterk semilandelijk karakter, met bijzonder veel moestuinen en oude witloofboerderijen die getuigen van het agrarische verleden van deze wijk. Maar Haren blijft onbekend bij het grote publiek. De Stad werkt al vele jaren aan het herstel van het netwerk van paden en wegen in Haren, niet alleen als as van zachte mobiliteit maar ook als integraal onderdeel van het erfgoed van Haren. Door dit erfgoed te promoten via dit netwerk van trage wegen zullen de attracties van Haren onder de aandacht worden gebracht. Het Witloof Festival maakt reeds deel uit van dit proces en het zal dus nodig zijn om de organisatie van evenementen in deze richting uit te breiden met de dynamische krachten van de wijk.

- **Locatie:** Haren
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Cultuur, Jeugd en Sport
- **Prioriteit:** +

Actie 5.10.3: Opwaardering van de vallei van Maalbeek als locatie voor wandelingen en evenementen

De vallei van Maalbeek is een belangrijke structurerende as voor de Stad Brussel en verbindt de Europese Wijk met de Wijk van de Squares in een specifiek heuvellandschap. Deze vallei is echter onvoldoende ontwikkeld. De beek, die tussen 1853 en 1872 werd overwelfd, is niet langer zichtbaar en vervult niet langer zijn toevoerrol voor de watervlakken van het Leopoldpark en de Maria-Louizasquare. De vernieuwing van de wijk is niettemin ingezet met het Jean Reyplein maar deze blijft veel te rustig. In verband met deze verdwenen rivier zal de Stad Brussel het initiatief nemen voor evenementen en ontwikkelingen om symbolisch aan het bestaan ervan te herinneren en zo nieuwe bezoekers aan te trekken die een wijk met een sterke identiteit willen ontdekken.

- **Locatie:** Europese Wijk
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Cultuur, Jeugd en Sport
- **Prioriteit:** +

Actie 5.10.4: Verbetering van de toeristische en culturele aantrekkingskracht van de Leopoldwijk

De jaren 1950 brachten een ingrijpende verandering in de Leopoldwijk teweeg, met name door de vestiging van de gebouwen van de Europese Gemeenschap. Deze bouwwerkzaamheden gingen door in de jaren 1970, met als gevolg dat het perceel zodanig werd gewijzigd dat bepaalde blokken verdwenen ten gunste van de nieuwe gebouwen. Maar ondanks deze periode van intensieve bouw geven sommige gebouwen blijk van echte originaliteit. Vandaag vormt dit erfgoed het voorwerp van studies die tot doel hebben de emblematische gebouwen van deze periode te inventariseren en zo een toeristisch en cultureel aanbod te ontwikkelen dat verband houdt met dit symbolische erfgoed van de wijk.

De wijk ligt op de route die de museumkern van de Kunstberg, de Europese instellingen en de musea van het Jubelpark met elkaar verbindt. De heraanleg van de openbare ruimten langs dit pad, de opvulling van de benedenverdiepingen door de installatie van kunstwerken die verband houden met het Europese karakter in de bestaande lobby's zullen bijdragen tot de opwaardering van dit bijzondere erfgoed en tot het herstel van de vitaliteit in deze wijk.

- **Locatie:** Europese Wijk
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium/OE Historisch Erfgoed - Visit Brussels
- **Prioriteit:** +

Actie 5.10.5: Betere verspreiding van het aanbod aan evenementen en festivals

Om de druk op de Vijfhoek, waar een belangrijk deel van de grote culturele en feestelijke evenementen wordt georganiseerd (bijv.: Winterpret, Irisfeest, enz.), te verminderen, zullen kleinere evenementen op decentrale wijze worden georganiseerd in wijken buiten de stadskern. Dit zal zorgen voor een centraliteit op kleinere schaal maar zal de opstopping in de Vijfhoek helpen verlichten en tegelijkertijd andere delen van het gemeentelijke erfgoed van de Stad accentueren. Dergelijke initiatieven zullen ook de sociale samenhang en een nieuwe dynamiek in deze wijken bevorderen. De Stad Brussel heeft dit soort decentralisatie al uitgevoerd in het kader van de Baden van Brussel en de activiteiten van Winterpret in het Terkamerenbos, voorbeelden die navolging verdienen.

Een karakterisering van de openbare ruimten met betrekking tot de ontvangst van evenementen en festivals zal het mogelijk maken om het aanbod zo goed mogelijk aan te passen en de toekomstige ontwikkelingen te sturen. Dit moet ervoor zorgen dat deze activiteiten op positieve wijze samengaan met de functies inzake habitat, erfgoed en milieu.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Cultuur, Jeugd en Sport - Diensten van de secretaris/OE Openbare rust en evenementen
- **Prioriteit:** ++

Strategische doelstelling 5.11: Een territoriale visie op het nachtleven van de Stad

Actie 5.11.1: Ondersteuning van de ontwikkeling van de expertise van de Nachtraad

De uitgaanssector, die in Brussel zeer dynamisch en gekend is, vormt een meerwaarde voor de Stad: evenementen en clubcultuur dragen bij tot zowel de culturele en economische vitaliteit als de toeristische aantrekkingskracht. Naar het voorbeeld van Parijs, Berlijn en Amsterdam heeft het Brussels Gewest in 2020 een Nachtraad opgericht om het nachtleven van de Belgische hoofdstad beter te beheren. De Nachtraad van Brussel bestaat uit verschillende vertegenwoordigers uit de commerciële en culturele sector en actoren uit het hart van het nachtleven van de Belgische hoofdstad.

De eerste opdracht van deze Raad is de expertise over dit thema te verbeteren: de nacht bestuderen om deze beter te begrijpen en het beheer ervan te verbeteren, met name wat de feestelijke dimensie ervan betreft. Een cartografische inventaris van de nachtelijke voorzieningen en diensten (horeca, feestzalen, evenementenlocaties, wachtdiensten, nachtelijk openbaar vervoer, enz.) zal het mogelijk maken om de eerste stappen te nemen naar een op het grondgebied afgestemde visie voor feesten in Brussel. De volgende stap is het definiëren van de typologieën van feestwijken, het focussen op bepaalde wijken samen met de actoren en het formuleren van aanbevelingen om het samengaan van de verschillende functies in de stad te verbeteren: wonen, milieu, feesten en nachtleven

De Stad Brussel zal bijdragen aan deze analyses en de conclusies van de studies gebruiken om het nachtleven op haar grondgebied te ontwikkelen en te organiseren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Diensten van de secretaris/OE Openbare rust en evenementen - Departement Cultuur, Jeugd en Sport - Nachtraad - Politiezone
- **Prioriteit:** +

Actie 5.11.2: Pleiten voor een integratie van de commerciële functie in administratieve gebieden, gebieden voor stedelijke industrieën en gebieden voor haven- en vervoersactiviteiten.

De havengebieden, langs het kanaal of bepaalde administratieve wijken zoals de Europese Wijk, bieden een locatie en een omgeving die geschikt is voor het onderbrengen van feestlocaties. De afwezigheid van bewoners en de beschikbaarheid van grote ruimten lenen zich immers tot een serene cohabitatie met feestelijke functies.

Deze gebieden worden in het Gewestelijk Bestemmingsplan (GBP) ingedeeld als gebieden voor stedelijke industrie (GSI), Gebieden voor havenactiviteiten en vervoer (GHV) of administratieve gebieden. Het in 2001 aangenomen GBP definieert de toegestane bestemmingen per zone van het grondgebied en hun kenmerken. Voor GSI en GHV wordt de vestiging van winkels en voorzieningen enkel toegestaan zolang deze de gebruikelijke aanvulling vormen op de hoofdactiviteiten. Clubs en feest- en concertzalen worden beschouwd als handelszaken in de zin van het GBP. Daarom kunnen ze momenteel niet worden toegestaan in industrie- of havengebieden. In administratieve gebieden zijn commerciële bestemmingen beperkt tot 1.000 m².

Het Gewest werkt momenteel aan een bijwerking van het GBP om het aan te passen aan de nieuwe stedelijke realiteit. Dit is het moment om te pleiten voor het onderbrengen van feestlocaties in deze gebieden met een herdefiniëring van de toegestane activiteiten of oppervlakten.

- **Locatie:** Kanaalzone, Europese Wijk
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Perspective.brussels - Nachtraad
- **Prioriteit:** +

Actie 5.11.3: Samenwerken met het Gewest om een strategie te bepalen voor het behoud van feestlocaties met inachtneming van de woonfuncties.

In sommige wijken maken feestruimten al jaren deel uit van het stedelijk weefsel, soms met internationale bekendheid. De woonfunctie heeft in deze wijken aan kracht gewonnen, hetgeen spanningen oplevert met de bestaande feestelijke activiteiten. In andere wijken zijn de feestfuncties toegenomen, met het risico dat de bestaande bewoners weggaan ten voordele van appartementenhotels.

In samenwerking met het Gewest moet een strategie worden uitgestippeld om in goede verstandhouding met de inwoners de kwaliteitsvolle feestzalen in de stad te behouden: geluidswerende maatregelen, voorkoop van naburige gebouwen, herbestemming van bepaalde etablissementen tot culturele voorzieningen, enz.

- **Locatie:** Europese Wijk
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Stadsaanleg - Diensten van de secretaris/OE Openbare rust en evenementen - Departement Cultuur, Jeugd en Sport - Nachtraad - Politiezone
- **Prioriteit:** +

Ambitie VI: Een voorbeeldige en participatieve Stad

**Waar gemeentelijke diensten een voorbeeldfunctie vervullen
en de betrokkenheid van de burgers aanmoedigen**

Strategische doelstelling 6.1:
Een betere leesbaarheid van de werking van de Stad

Streefcijfer (2030) → Toename van 10% van het aantal bezoekers van de website van de Stad Brussel

Actie 6.1.1: De website van de Stad Brussel verbeteren en gebruiksvriendelijker maken

Als voorwaarde voor een doeltreffende communicatie met de bevolking moet de website van de Stad worden verbeterd om de navigatie te vergemakkelijken. Momenteel beschikt de burger op de homepage van de website over tabbladen die betrekking hebben op het "administratieve" leven van de gemeente maar er moeten andere thematische tabbladen worden overwogen om de stappen van de burger of zijn zoektocht naar informatie (milieu/premies/stedenbouw/wegen/huisvesting enz.) te vereenvoudigen.

In dit verband moet een inventaris worden opgemaakt van de verschillende websites waarop de diensten die de Stad Brussel aanbiedt (Grondregie, OCMW, enz.) in detail worden beschreven om de informatie te centraliseren op één enkele interface. De terbeschikkingstelling aan het publiek van het cartografische instrument BXLGIS in het kader van de ambitie "Een dynamische en slimme Stad" zal tevens bijdragen aan de doorstroming van informatie.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Diensten van de secretaris/OE Externe communicatie
- **Prioriteit:** ++

Actie 6.1.2: De controle-instanties van de Stad openstellen voor aangestelde en deskundige externe personen

In overeenstemming met de Ordonnantie van 5 maart 2009 tot wijziging van de Nieuwe Gemeentewet, die oplegt dat de gemeentesecretarissen verplicht zorg moeten dragen voor de uitvoering en de monitoring van een intern controlesysteem, heeft de Stad Brussel een cel interne audit opgericht die bestaat uit specifiek aangeworven personen en personeelsleden. Haar rol bestaat erin te zorgen voor de naleving van goede bestuurspraktijken, en met name: beheer van de activiteiten van de Stad, beoordeling van de werkomgeving en betrouwbare, volledige en nauwkeurige informatie over de werking van de gemeentelijke instelling. Om deze doelstellingen kracht bij te zetten, lijkt het aangewezen om profielen/organisaties van buiten de Stad Brussel bij deze cel te betrekken om de objectiviteit en de onpartijdigheid van deze audit van de diensten en de werking van de gemeente te versterken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Diensten van de secretaris/OE Interne audit
- **Prioriteit:** +

Actie 6.1.3: Oprichting van een interdisciplinaire coördinatiecommissie die bevoegd is voor de grond- en vastgoedstrategie van de Stad Brussel

Op basis van de conclusies van de Interne audit werd de Directie strategische en operationele planning verzocht om "een gestructureerde dialoog tot stand te brengen tussen het Departement Stedenbouw, Openbaar Patrimonium, Grondregie van de Stad en de verschillende departementen om de behoeften aan uitbreiding en/of creatie van openbare voorzieningen en potentiële vastgoed- en financiële mogelijkheden (DWC, SVC, stedenbouwkundige lasten, schoolcontract, Feder, voorkeperimeter, enz.) te identificeren, objectiveren, te kruisen en te plannen. Deze actie beoogt de oprichting van een coördinatiecommissie die tweemaal per jaar bijeen zal komen (idealiter in april en november, wat belangrijke momenten zijn voor de gemeentebegroting) en waarin ook het Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad zal worden geïntegreerd om de doeltreffendheid van de gemeentelijke actie op het gebied van grondbeleid en vastgoedontwikkeling te waarborgen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium - Departement Grondregie en Economische zaken - Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn van de Stad Brussel
- **Prioriteit:** ++

Actie 6.1.4: Een eenvormige administratieve verwerking van aanvragen van burgers garanderen via de omnichannel aanpak.

In haar IT-masterplan streeft de Stad Brussel naar een grondige renovatie van het IT-systeem dat gebruikt wordt door de gemeentelijke administratieve diensten, waarin de burger een centrale rol speelt. Het doel is om de burger betere, eenvoudigere, toegankelijke, uitgebreidere, snellere en samenhangendere diensten aan te bieden. Om dit te bereiken wil de Stad Brussel een uniforme behandeling garanderen, ongeacht het kanaal dat wordt gebruikt om contact op te nemen (loket, e-mail, telefoon, portaal). Deze omnichannel benadering zal worden uitgerold over alle gemeentelijke diensten via een omkadering die het personeel in staat zal stellen kwalitatief hoogstaand werk te leveren en hun meest vervelende taken te zien verminderen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** OE Strategie & digitale transformatie
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 6.2: De Stad Brussel, een avant-gardistisch grondgebied

Actie 6.2.1: Van onze scholen plaatsen van actie maken op het gebied van milieu, klimaat en burgerschap

Om de jonge generaties bewuster te maken van milieukwesties en klimaatrisico's zijn scholen de juiste plaats om van jongs af aan goede praktijken ter zake aan te moedigen. Daarom wil de Stad Brussel dat deze scholen deelnemen aan het project "Mijn school, mijn energie". In dit kader worden de leerlingen bewust gemaakt van energiegebruik, hernieuwbare energie en klimaatverandering. Vervolgens denken de leerlingen, op basis van een zoektocht naar energievervalsing in de school, na over een actieplan om het energieverbruik in de school, en dus de koolstofvoetafdruk, te verminderen en voeren ze dit plan uit. Met behulp van de GoodSchool DigiTool monitoren zij het elektriciteits-, water- en gas/stookolieverbruik van de school. Zo kunnen scholen het effect van hun acties beter berekenen en aanpassen. Het doel? Het energieverbruik van de school met 10% verminderen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Onderwijs
- **Prioriteit:** +

Actie 6.2.2: Partnerschappen ontwikkelen met de academische wereld om onderzoek naar veerkrachtige stedenbouwkunde te stimuleren

Om de bezinning over de parameters van een veerkrachtige Stad te stimuleren, is er alle reden om bruggen te slaan tussen academisch onderzoek en de realiteit van stedelijke ruimten om de praktijken te testen waarmee we kunnen anticiperen op de gevolgen van klimaatverandering. Daartoe zal de Stad Brussel partnerschappen ontwikkelen met laboratoria of onderzoeksconsortia die gevoelig zijn voor dit thema om het gemeentelijke grondgebied voor te stellen als ruimte voor de oprichting van een echt stedelijk ecosysteem dat de continuïteit tussen de bebouwde ruimte en de natuur waarborgt. Na de studie van het bureau Bas-Smets over de hellingen van de Zenne en het project voor vernieuwing van de Houtmarkt zal de Stad in andere wijken innoverende projecten ontwikkelen om deze ambitie waar te maken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied - Nexus
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - BSI - Metrolab - laboratoria LoUIsE of Cosmopolis - enz.
- **Prioriteit:** +

Actie 6.2.3: Waarborgen van de monitoring van gemeentelijke plannen door intelligent en transversaal beheer van interne databanken

De Stad zal een platform opzetten voor de follow-up door burgers van de gemeentelijke plannen, met name het Gemeentelijke Plan voor duurzame ontwikkeling. Deze digitale interface, die interactief zal zijn, zal de inwoners en gebruikers op thematische wijze informeren over de fasen voor het uitvoeren van de acties en het behalen van de gewenste doelstellingen. De kracht van dit platform is het in kaart brengen van de monitoring door de burgers van de gemeentelijke plannen om te zorgen voor transparantie bij de uitvoering ervan. Daarom is het belangrijk om te beschikken over betrouwbare en regelmatig bijgewerkte gegevens om de opvolging van het overheidsbeleid te waarborgen. De Stad Brussel zal een strategie ontwikkelen om de opvraging en het gebruik ervan door de diensten van de Stad en de gebruikers van de open databank op de website van de Stad te vergemakkelijken.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Diensten van de secretaris/OE Smart City
- **Prioriteit:** +

Actie 6.2.4: Een architectuurprijs creëren voor creatieve en innovatieve projecten

De Stad Brussel wil ook particuliere initiatieven op haar grondgebied ondersteunen en zal daarom voorstellen een architectuurprijs toe te kennen aan de meest innoverende bouw- of verbouwingsprojecten met volumewijzigingen voor wat betreft hun ontwerp, hun stedelijke inpassing, hun opwaardering van erfgoedkwaliteiten en de integratie van energieprestatiecriteria in een circulaire visie (hergebruik van materialen, omkeerbaarheid, enz.).

Voor deze projecten moet een bouwvergunning zijn afgegeven en ze moeten overeenkomstig de voorschriften zijn uitgevoerd.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbaar Patrimonium
- **Prioriteit:** +

Actie 6.2.5: Het gemeentelijke wagenpark zoveel mogelijk koolstofvrij maken en naar behoefte bundelen

Om de omvang van het autogebruik in het Brussels Gewest te verminderen en in een beperkte economische context moet de Stad Brussel het beheer van haar wagenpark optimaliseren door het te bundelen volgens gelijkaardige gebruiken. Het gaat er niet alleen om de vervanging van thermische voertuigen door koolstofarme alternatieven op te voeren maar ook om ze te diversifiëren teneinde de toegankelijkheid in de openbare ruimte te verbeteren. Dit omvat in het bijzonder de ontwikkeling van een park met ophaalvoertuigen van kleine afmetingen die wendbaarder zijn op smalle wegen maar betreft ook de ontwikkeling van microrecyclageparken. Zij zouden ook worden uitgerust met huisvuilverdichters om hun capaciteit te vergroten. Met het oog op doeltreffendheid zullen de ophaaldiensten worden uitgerust met software voor het beheer van het park om het gebruik ervan te evalueren en zo nodig te bundelen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Openbare en groene ruimten
- **Prioriteit:** +

Strategische doelstelling 6.3:
Een verscheidenheid aan instrumenten inzetten om de representativiteit van burgers in participatieve processen te versterken.

Streefcijfer (2030) → Oprichting van de wijkraden in de stad, naast de bestaande wijkraden in Laken, Neder-over-Heembeek/Mutsaard, Haren en Europese wijk

Actie 6.3.1: De oprichting van wijkraden in de volledige Stad afronden

Het gaat er hier om de oprichting van deze wijkraden op het volledige grondgebied voort te zetten zodat het bestuur en de gekozen vertegenwoordigers kunnen gebruikmaken van de feedback van de bevolking over toekomstige projecten van de Stad. Deze moet worden uitgebreid naar andere doelgroepen en alle drijvende krachten van onze grondgebieden omvatten: inwoners, verenigingen, economie, universiteiten, gebruikers, enz. om ervoor te zorgen dat de adviezen volledig en meervoudig zijn. Het buurtleven wordt niet beperkt door administratieve grenzen. Daarom zal de Stad Brussel meewerken aan de oprichting van intergemeentelijke raden, waardoor bruggen worden geslagen tussen wijken in verschillende gemeenten.

Het buurtleven overstijgt administratieve grenzen. Daarom zal de Stad Brussel meewerken aan de oprichting van intergemeentelijke raden, waardoor bruggen worden geslagen tussen wijken in verschillende gemeenten.

- **Locatie:** Vijfhoek, Noordwijk en Louizawijk
- **Actoren/Partners:** Diensten van de secretaris/OE Brussel Participatie
- **Prioriteit:** ++

Actie 6.3.2: Een onlinelijst van verenigingen op het grondgebied van de Stad opstellen om hun zichtbaarheid te garanderen

In aanvulling op de voorgaande actie wil de Stad Brussel de lijst van actieve verenigingen per wijk en per thema regelmatig bijwerken door de creatie van een cartografische lijst op de website van de Stad Brussel. Verenigingen zouden, na verificatie door de diensten van Brussel Participatie, kunnen verzoeken om opgenomen te worden in deze lijst.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Diensten van de secretaris/OE Brussel Participatie
- **Prioriteit:** +

Actie 6.3.3: Een ruimte voor informatie en burgerparticipatie creëren in elk Lokaal centrum

De ontwikkeling van indirecte deelname via IT-instrumenten is een voorwaarde geworden om een deel van de bevolking te bereiken dat niet gewend is om deel te nemen aan het leven in de stad. Zij mogen ons echter niet doen vergeten dat rechtstreeks contact, dat een constructieve en openhartige uitwisseling tussen het gemeentebestuur en de inwoners bevordert, noodzakelijk is. Deze participatiehuizen zullen duidelijk herkenbare plaatsen zijn die specifiek gewijd zijn aan deze bijeenkomsten over de toekomst van de Stad Brussel en haar wijken en zullen zich bevinden binnen de "lokale centra" die in het kader van de ambitie "Een Stad die evolueert" zijn ontwikkeld.

- **Locatie:** Nexus
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium - Diensten van de secretaris/OE Brussel Participatie
- **Prioriteit:** ++

Ambitie VII: Een Stad van nabijheid

Zorgen voor gelijke toegang tot lokale diensten en voorzieningen

**Strategische doelstelling 7.1:
Verwezenlijking van de "Stad op 10 minuten"**

Streefcijfer (2050) → 100% van de bevolking en de gebruikers van de Stad Brussel hebben toegang tot lokale voorzieningen en diensten op minder dan 10 minuten te voet. Vandaag is dit percentage 80%.

Actie 7.1.1: De inventaris van lokale voorzieningen en diensten bijwerken, verfijnen en updaten

Om te beantwoorden aan de behoeften van een stad die in minder dan 10 minuten bereikbaar is, moet eerst een diagnose worden gesteld van de aangeboden voorzieningen en diensten om het potentieel ervan te benutten. In dit verband zal een volledige inventaris moeten worden opgemaakt van alle infrastructuren die in aanmerking genomen worden in het kader van het model van de "Stad op 10 minuten", met name de gemeentelijke infrastructuren. In deze inventaris die regelmatig op geautomatiseerde wijze wordt bijgewerkt, moeten de capaciteit van de installaties, hun programmering, hun oppervlakte, hun toestand, hun beheer en hun verzadiging worden gespecificeerd.

Deze opdracht behoort tot de missies van de gewestelijke "Taskforce Voorzieningen" die hetzelfde doel beoogt op haar interventieschaal. Met de aldus verzamelde en bijgewerkte gegevens zal de Stad Brussel de neveneffecten actualiseren die reeds opgenomen zijn in haar model "Stad op 10 minuten".

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium - Departement Cultuur, Jeugd, Sport - Departement Openbare en groene ruimten - Departement Openbaar Onderwijs - Departement Grondregie en Economische zaken - Perspective
- **Prioriteit:** ++

Actie 7.1.2: Doelstellingen inzake dekkingspercentages vaststellen en hiaten in lokale voorzieningen en diensten identificeren

Naast de vorige actie gaat het er ook om de vraag naar lokale voorzieningen en diensten te specificeren. Er moet aan worden herinnerd dat iedereen vrij is om gebruik te maken van een bepaalde voorziening of dienst, zelfs indien deze meer dan 10 minuten van zijn of haar woonplaats verwijderd is. Niettemin lijkt het nuttig om de verschillende profielen die aan deze vraag ten grondslag liggen te specificeren in het kader van een territoriale analyse van deze laatste. Daarbij wordt met name gekeken naar sociaal-demografische criteria (leeftijd, gezinssamenstelling, enz.) en sociaal-economische criteria (inkomensniveau) die van invloed zijn op de levensstijl en vervoerswijze.

De aanpak van de Stad Brussel is hier bijzonder toekomstgericht. In het kader van het GPDO worden namelijk reeds percentages voorgesteld op basis van bevolkingsgegevens en deze worden vergeleken, hetzij op internationaal niveau, hetzij tussen de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hetzij op het niveau van de 7 gebieden van de Stad. Dit werk moet worden voortgezet om de kennis van de vraag naar lokale voorzieningen en diensten te verfijnen.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - OE Cartografie en tekenen
- **Prioriteit:** ++

Actie 7.1.3: Geconstateerde tekortkomingen oplossen door de behoeften te objectiveren

Het in kaart brengen van de toegankelijkheid van lokale voorzieningen en diensten, informatie over de verzadiging en de op lange termijn vastgestelde dekkingspercentages zijn geen doel op zich en moeten worden gecombineerd tot besluitvormingsinstrumenten. Bijgevolg zal het antwoord op de geconstateerde tekortkomingen het voorwerp uitmaken van een territoriale analyse, gebaseerd op deze instrumenten maar ook op de terreinkennis van de verschillende betrokken diensten. Het gaat er dan ook om nieuwe infrastructuurvoorzieningen te creëren of bestaande te renoveren om de capaciteit ervan te vergroten of te rationaliseren, die voor zoveel mogelijk mensen toegankelijk moeten zijn en open moeten staan. Dit betekent dat moet worden geanticipeerd op de mogelijkheden om bestaande voorzieningen uit te breiden, zoals besproken in de ambitie "Een Stad die evolueert" maar ook dat moet worden gezorgd voor een beredeneerde spreiding van de infrastructuur op het grondgebied. Daartoe, en afhankelijk van een analyse van de mogelijkheden, zullen de Stad Brussel en haar OCMW de voorkeur geven aan de bundeling van ruimten en de concentratie van diensten in "lokale centra" die binnen 10 minuten te voet bereikbaar zijn, wat neerkomt op één centrum per wijk van de Monitoring.

In die zin is het belangrijk dat deze centra groot genoeg zijn om een centrale rol in de wijken te spelen maar ook dat zij multifunctioneel zijn en de sociale en maatschappelijke functies voor een betere sociale integratie versterken. Anderzijds, en met het oog op veerkracht, moet deze uitrusting aanpasbaar zijn om de nodige levensduur te waarborgen. Zoals hierboven vermeld, zal de oprichting van de lokale centra ook een gelegenheid zijn om de in het GewPDO gedefinieerde Lokale Identiteitskernen te testen en inhoud te geven aan die welke de Stad Brussel op haar grondgebied wenst te creëren. Aangezien zij de identiteit moeten markeren van de wijken waarin zij gevestigd zijn, moeten de lokale centra tenslotte gevestigd zijn in gebouwen met een sterke symbolische waarde waarmee de bewoners en gebruikers zich kunnen identificeren.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling - Departement Openbaar Patrimonium - Departement Cultuur, Jeugd, Sport - Departement Openbare en groene ruimten - Departement Openbaar Onderwijs - Departement Grondregie en Economische zaken
- **Prioriteit:** ++

Actie 7.1.4: Opstellen en bijwerken van een inventaris van grote projecten met een territoriale impact die door de Stad of door andere instanties op het grondgebied van de Stad worden gesteund

Parallel met de actie voor de oprichting van een transdisciplinaire coördinatiecommissie belast met de grond- en vastgoedstrategie van de Stad Brussel in het kader van de ambitie "Een voorbeeldige en participatieve Stad" wordt hier beoogd om een opvolging mogelijk te maken van de in dit kader vastgestelde overheidsprojecten via de oprichting van een specifieke databank. Deze openbare projecten worden in kaart gebracht en zullen via een geoportaal kunnen worden bekeken door zowel stadsmedewerkers als inwoners. Er worden 5 functies van projecten met territoriale impact voorgesteld: huisvesting; voorzieningen; milieu en leefomgeving; mobiliteit en gemengde projecten die minstens twee van deze functies combineren. De OE Planning en ontwikkeling van het Departement Stadsontwikkeling zal de criteria vaststellen die het mogelijk maken om deze te inventariseren in de 7 grote deelgebieden van de Stad.

- **Locatie:** Gemeentelijk grondgebied
- **Actoren/Partners:** Departement Stadsontwikkeling/OE Planning en ontwikkeling
- **Prioriteit:** +